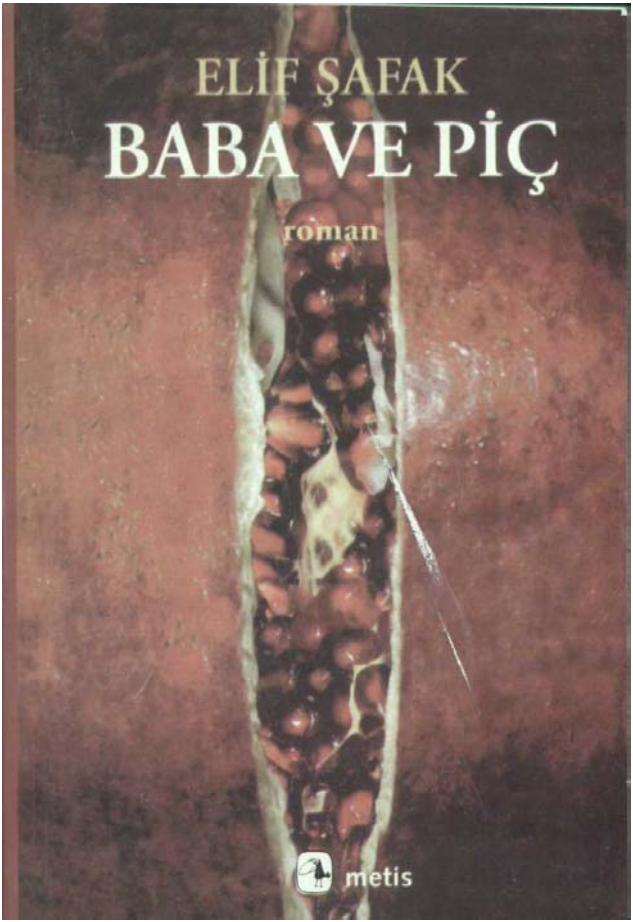
www.gencakademi.info

Elif Şafak
BÜTÜN YAPITLARİ

KEM GÖZLERE ANADOLU, 1994
PİNHAN, 1997, 6. Basım
ŞEHRİN AYNALARI, 1999, 5. Basım
MAHREM, 2000, 8. Basım
BİT PALAS, 2002, 5. Basım
ARAF, 2004,4. Basım
MED-CEZİR, 2005
BABA VE PİÇ, 2006

Bir varmış, bir yokmuş

Tanrının mahlukları tahıl kadar çokmuş
Fazla konuşmak günahmış...

Bir Türk masalına mukaddime
...ve bir Ermeni masalına

Birinci Bölüm

TARÇIN

Gökten kafana ne yağarsa yağsın asla küfretmeyeceksin. Buna yağmur da dahil.

Yukarıdan üzerine ne düşerse düşsün, kabulün olmalı. Sağanak ne kadar şiddetli, tipi ne denli dondurucu olursa olsun, bulutların biz aşağıdakilere reva gördüklerine sövemezsin. Böyledir bu düzen. Bunu herkes bilir. Zeliha dahil.

Bilir bilmesine de, temmuz ayının bu ilk cumasında, yanı başındaki tıkanmış trafiğe inat kaldırımda koşturarak çoktan geciktiği bir randevuya yetişebilmek için telaş ederken, dudaklan kıpır kıpır, ağzına geleni söylüyor yine de. Sövüyor da sövüyor Zeliha; kırık kaldırım taşlarına, yüksek topuklu pabuçlarına, peşine takılan adam müsveddesine, kuru gürültünün trafiği açtığı görülmediği halde deli gibi kornaya basan şoförlerin cem-i cümlesine; vakt-i zamanında ne gerek varsa şu başa bela yüreğe cefa Konstantinopolis şehrini fetheden ve asırlarca da hatasından dönmeyen tekmil Osmanlı hanedanına ve bir de yağmura... evet, şu yere batası yaz yağmuruna... sövüyor hepsine teker teker.

Doğrusu, yağmur bu şehirde tam bir çile. Dünyanın başka yerlerinde yağmur muhtemelen herkese ve her şeye nimet gibi gelir - mahsule, bitkilere, çevreye, az buçuk romantizm de ilave edince üzerine, bilhassa âşıklara iyi gelir. İstanbul'da öyle değil

ama. Burada işler başka türlü. Bizim için yağmur ne bereket demek, ne de ıslaklık. Ne arınırız onunla, ne onanırız. Olsa olsa sebeb-i öfkedir yağmur.

Sebeb-i öfkemizdir yağmur.

Çünkü çamur ve karmaşa ve hiddet boca eder üzerimize, damla damla dahi değil, kova kova, sanki elimizde yeterince yokmuş gibi her birinden. Bir de mücadele demektir yağmur. Biteviye didiniş. Suyla dolu bir leğene aniden atılmış yavru kediler gibi, on milyonumuz birden damlalara karşı beyhude bir kavgaya girişiriz. Bu dalaşta tümüyle yalnız olduğumuz söylenemez aslında. Ne de olsa teneke levhalara yazılı kadim isimleriyle İstanbul'un sokaklan-da mücadeleye koyulur bizimle beraber. Sokaklar, evliyaların dört bir yana saçılmış mezar taşlan, hemen her köşede bekleyen çöp yığınları, yakında göz alıcı, modern binalara dönüşecek çirkin, devasa inşaatlar ve bir de martılar... Onlar da var bu kavgada. Gökyüzü ne vakit tepemize tepemize tükürmeye başlasa, hepimiz birden galeyana geliriz.

Ama sonra, son damlacıklar toprağa erişip de, artık üzerlerinde tozun zerresi kalmamış yapraklara kararsızca tünediğinde, yani yağmurun nihayet durduğunu sezdiğimiz ama bir türlü emin olamadığımız o korunmasız anda, hani hayatın normale döndüğüne dair bir işaret aradığımız o buruk arafta, her şey ve her yer sükûnete kavuşuverir. Sema bize bakar, biz aşağıdakilere. Bakar ve gülümser, bizleri içine soktuğu bu müşkül durumdan ötürü özür dilercesine. Bizler de saçımızda hâlâ damlalar, paçalarımızda çamur, bakışlarımızda bezginlikle, laciverdin tonlarına öykünen ve şimdi her zamankinden daha berrak görünen semaya bakakalırız. Bakar ve tebessümüne karşılık vermeden edemeyiz. Elde değil, her seferinde gökyüzünü affederiz.

Ama henüz böyle bir af için çok, erken. Şu anda yağmur hâlâ bütün hızıyla yağıyor ve Zeliha'nın yüreğinde bağışlamadan eser yok. Şemsiye de taşımıyor üstelik. Zira "her yağmurda gene bir sokak satıcısına bir avuç para bayılıp aldığın her şemsiyeyi güneş çıkar çıkmaz orda burda unutacak kadar enayi olduğuna göre, bu sefer yok sana şemsiye memsiye, iliklerine kadar ıslanmayı hak ettin kızım," diye buyurdu kendi kendine. Zaten artık çok geç. Sırılsıklam oldu bile. Bu açıdan bakınca, yağmur da hüzün gibi bir şey galiba: İlk başta, aman bana ilişmesin diye didinir sakınırsın, emniyetli ve kuru kalmak için elinden geleni yaparsın, ama baktın ki olmuyor, baktın ki yağıyor üzerine dört bir koldan, gark olursun ta dibine kadar ve bir kez bu kadar battın mı içine, ha bir damla eksik ha bir damla fazla ne fark eder. Yağmur da hüzün gibi bir şey, yakalandın mı bir kez, azı çoğu yok artık. Olsa olsa "kuru kalabilenler" ve "sağanaktan nasibini alanlar" var.

Yağmur Zeliha'nın kuzguni ve kıvırcık saçlarından aşağı geniş omuzlarına damlıyor. Kazancı ailesinin bütün kadınları gibi, Zeliha da kara ve kıvır kıvır saçlarla doğdu. Ama diğerlerinin aksine, o saçlarını değiştirmedi, aynen korudu.

Arada soluklanmak için durup, ani bir ışığa maruz kalmışçasına zümrüt yeşili gözlerini kısıyor. Katıksız bir kayıtsızlık var bugün bakışlarında, hani şu dünyada sadece üç türden insana has kayıtsızlık: ya umutsuzca saf, ya umutsuzca içe kapanık, ya da umutsuzca umut dolu insanlara. Zeliha bu üç gruba da dahil olmadığından gözlerine sinen kayıtsızlığa anlam vermek zor. Gelip gidiyor kayıtsızlık. Yalpalıyor. Kâh üzerine çöküp donuklaştırıyor bakışlarını, kâh geri çekilip yerinde incecik bir boşluk, bir arayış bırakıyor.

Temmuzun bu ilk cumasında Zeliha'da bir tuhaflık var. Bazen morfin yemiş gibi hissiz görünüyor nedense. Onun kadar cevval biri için hayli sıradışı bir hal. Bu yüzden mi bugün ne bu şehirle ne de yağmurla kavga etmek istemesi? Bu yüzden mi savaşmaması? Kayıtsızlık bir yoyo gibi, inip çıkıyor kendine has bir ritimle. Zeliha da ayak uydurmuş bu yoyoya, ruh hali bir sarkaç olmuş adeta, iki zıt kutup arasında gidip geliyor: Donukluktan taşkınlığa savruluyor, sonra gene taşkınlıktan donukluğa.

Zeliha yağmurun altında ilerleyedursun, cafcaflı şemsiyeler, uyduruk yağmurluklar ve plastik eşarplar satan satıcılar alaycı gözlerle süzüyorlar onu. Satıcıların bakışlarını görmezden gelme-

yi başarıyor, tıpkı vücuduna açlıkla bakan tüm erkeklerin bakışlarım görmezden geldiği gibi. Zaman zaman ışıltılı hızmasma takılıyor kınayan gözler. Sanki o minnacık mücevher parçasında iffetsizliğinin ipucunu görmüşçesine yargılayarak bakıyorlar. Oysa bu hızmadan gurur duyuyor Zeliha, ne de olsa kendisi taktı burnuna. Canı yandı yanmasına da, kendini acıtmaya alışkın sayılır. Seviyor hızmasını. Seviyor tarzını. İster erkeklerin sözle ya da gözle tacizi, ister diğer kadınların ayıplamaları, ister kırık kaldırım taşları üzerinde topuklarla yürümenin zorluğu, ister vapurlarda otobüslerde sıkıştırılmak, hatta ve hatta annesinin sürekli dırdırı olsun... bu şehirdeki çoğu kadından uzun boylu olan Zeliha'yı göz alıcı renklerde mini etekler, iri göğüslerini meydana çıkaran daracık bluzlar, parlak naylon çoraplar ve bir karış topuklu ayakkabılar giymekten men edebilecek hiçbir kuvvet yok bu dünyada.

Üzerine bastığı kaldırım taşının aniden yerinden oynamasıyla, altındaki zifos birikintisinin eflatun eteğine fışkırması bir oldu. Küfürü bastı Zeliha. Bu kadar galiz bir lisanı böyle çekinmeden uluorta kullanabilen tek kadın o. Kazancı sülalesinde. Sadece Kazancılar içinde değil, cümle Türk kadınları içinde de nadirattan sayılır bu özelliği sebebiyle. Belki de bu yüzden, ne zaman küfretmeye başlasa, hemcinslerinin küfür açığını da kapatmak istercesine sövdükçe sövüyor. Bu sefer de öyle. Gelmiş geçmiş bütün belediyelere küfretmeye koyuldu, çünkü çocukluğundan beri bir gün olsun göremedi şu lanet kaldırım taşlarının sımsıkı yerlerine oturduklarını. Okkalı, sunturlu küfürler... Yanından geçenler hayretle bakıyorlar yüzüne. Bir kadının ağzına yakışmayacak türden küfürler...

Birden susuverdi Zeliha, birinin ona seslendiğini işitmişçesine. Öyleyse bile etrafta bir tanıdık aramak yerine, is rengi gökyüzüne çevirdi yüzünü, kaşlarını çattı. İkircikli bir iç geçirdi sonra bastı gene küfrü, ama bu sefer dünyaya değil, tuttu yağmura sövdü.

Ne gaflet! Cicianne olsa nasıl kızardı şimdi. Cicianne'nin yazıya dökülmemiş ama çiğnenmesi imkânsız kurallarına göre bu yaptığı düpedüz zındıklık. İnsan yağmuru sevmeyebilir, sevmeye mecbur değil elbet, ama her ne olursa olsun gökyüzünden gelene sövmemek gerekir çünkü hiçbir şey öyle kendi kendine düşmez yukarıdan ve yağan her nimetin de musibetin de ardında Allah vardır. Sövdün mü semadan yağana, onu gönderene sövmek kadar büyüktür günahı.

Hiç şüphesiz Zeliha, Cicianne'nin yazıya dökülmemiş ama çiğnenmesi imkânsız kurallarını harfiyen biliyor. Ama temmuz ayının bu ilk cuması hatmettiği en kadim kuralları dahi çiğneyebilecek kadar umarsız hissediyor kendini. Hem ağızdan çıkan çıktı bir kere, olan oldu, maziyle uğraşacak değil. Zeliha'nın pişmanlıklara vakti yok. Jinekologla olan randevusuna geç kaldı. Az buz bir mesele sayılmaz bu - ne de olsa insan jinekologla randevusuna geç kaldığını fark ettiği anda, oraya gitmek için duyduğu kıt isteği hepten kaybedip hiç gitmemeye karar verebilir kolaylıkla.

Hızlandı. Aynı anda, tamponuna silme çıkartma yapıştırılmış bir taksi zınk diye durdu önünde, üzerine su, çamur ve Madonna'nın *Like a Virgin* şarkısını sıçrata sıçrata. Kalem bıyıklı, koca gıdıklı, esmer yağız bir adam kornaya basıp, açık duran camdan başını çıkardı. Zeliha boş bulundu bir an. Adam adres soracak ya da bir şey danışacak sandı. Ama fonda müzik avaz avaz gümbürderken, sıntkan şoförün tek söylediği, "Hepsi senin mi yavrum!" oldu.

"Ne diyosun ulan sen?" Zeliha kendi sesinden ürktü, öylesine çığlık çığlığa. "Bu şehirde bir kadın rahat rahat yürüyemez mi?"

"Ama arabaya binmek dururken yürümek niye?" diye sırıttı şoför. "Böyle seksi vücuda yazık, ıslanmasın diye söylüyorum, oldu mu yani?"

Madonna arkadan bağıradursun, *"Tıpkı bir bakire gibi, ilk defa dokunulan..."* diye, Zeliha açtı ağzını yumdu gözünü, küfür küfür üstüne. Böylece bir kuralı daha çiğnedi. Bir başka yazıya dökülmemiş ama çiğnenmesi imkânsız kuralı ihlal etmiş oldu, bu sefer Cicianne'nin değil, Kadın Ferasetinin kitabından: *Sen sen ol, sakın ola tacizcine küfretme.*

İstanbullu Kadınların Elkitabından Altın Feraset Kuralı: Sokakta sarkıntılığa uğradığında asla tepki verme, muhatap olma çünkü tacizcisine küfretmek şöyle dursun tepki dahi veren kadın, tacizcisini daha da kışkırtmaktan öte bir şey yapmamış olur!

Hiç şüphesiz Zeliha bu kuralın yabancısı değil, hem ihlal etmeyecek kadar da kafası çalışır ama temmuz ayının bu ilk cuması diğerlerine benzemiyor işte; içinde açığa çıkmış başka bir benlik var, daha umursamaz, daha atılgan ve alabildiğine öfkeli biri. Ruhunun çoğunu bu öteki Zeliha kaplamış şimdi; ipleri ele almış, ikisi adına karar veriyor. Avaz avaz küfretmeye devam etmesinin sebebi bu. O kadar çok patırtı çıkardı ki, Madonna'nın sesini bastırdığı gibi insanları da başına topladı. Oradan geçen yayalar ve şemsiye satıcıları ne menem bir bela koptuğunu görmek için toplaştılar. Bu arada kimse fark etmedi ama deminden beri Zeliha'nın peşine takılmış ikinci bir tacizci, manyak bir kadına bulaşmaktan çekindiği için takibinden vazgeçti. Ama taksi şoförü ne onun kadar ihtiyatlı ne de ürkekti; bütün bu şamatayı keyifle karşıladı. Şoför sırıtırken, Zeliha adamın dişlerinin şaşırtıcı ölçüde beyaz ve kusursuz olduğunu fark edip, porselen kaplı olup olmadıklarını düşünmekten kendini alamadı. *Ne fark eder! Kendine gel!* Azar azar, o bildik adrenalin dalgasının bir kez daha kamında kabardığını, midesini kavurduğunu, nabzını hızlandırdığını hissetti. Şiddet nasıl bir tutku, biliyor Zeliha. Kazancı sülalesindeki bütün kadınların aksine, bir tek Zeliha, bir tek o, günün birinde bir erkeği gebertebileceğim seziyor.

Zeliha'nın şansına, tam o esnada, taksinin arkasında bekleyen Toyota şoförünün sabrı tükenmiş olmalı ki, bastı komaya. Bir karabasandan uyanır gibi sıçradı Zeliha. Kendinden ürktü. Şiddete olan yatkınlığından tedirgin oldu, her zamanki gibi. Sakinleşmeye çalışarak yana çark etti, kalabalığın da dağılacağını, el âlemin kendi yoluna gideceğini umarak aralarından geçip gitmek istedi. Ne var ki o telaşla öyle ters bir hareket yaptı ki sağ ayağı gevşek bir kaldırım taşının altına girdi. Panik zehirdir böyle durumlarda. Panikle çekince ayağını taşın altından, topuğunu kırdı. Ta başından beri aklından çıkarmaması gereken o muhterem kuralı hatırlasa, bunlar gelmezdi başına.

İstanbullu Kadınların Elkitabından Gümüş Feraset Kuralı: Sokakta sarkıntılığa uğradığında sakın ola sinirlenme, panikleme, çünkü sarkıntılık karşısında sinirlenen ve aşırı tepki veren bir kadın sadece kendi işini zorlaştırmakla kalır!

Halini gören taksi şoförü bir kahkaha attı, arkadaki Toyota'nın kornası bir kez daha çaldı, sanki yağmur biraz daha hızlandı ve seyirci yayalardan "cık-cık" sesleri yükseldi, kimi ve niye kınadıklarını anlamak kabil olmasa da. O kargaşanın içinde Zeliha'nın gözü taksinin arkasında parlayan çıkartmalardan birine takıldı: *"Hor görme garibi! Onun da bir kalbi vardır."*

Zeliha boş boş baktı bu kelimelere. Harfler dağıldı gözlerinin önünde. Birden ölesiye yorgun hissetti kendini - öyle yorgun ve yılgın ki her İstanbullunun hemen her günkü sorunlarıyla değil de, daha varoluşsal bir elemle boğuşmak zorundaydı sanki. Çok geçmeden taksi de Toyota da çekip gittiler, yayalar kendi yollarına dağıldı. Bir tek Zeliha kaldı geride; yolda bulduğu ölü bir kuşu tutar gibi şefkatle bakakaldı avuçlarındaki kırık ayakkabı topuğuna, durdu bir müddet o halde.

Şefkat çetrefil mesele Zeliha'ya göre. Ne de olsa bir sürü şeyle baş edebilir de şefkate gelemez. Toparlandı hemen, tekrar yürümeye koyuldu. Tek topukla zar zor yürüse de, çok geçmeden oradan uzaklaşmayı başardı. Şemsiydi kalabalığın içinde hızla kayıp, müziği bozan detone bir nota gibi topallayarak. Kahverengilerden ve grilerden mürekkepti kalabalık. Kahverengilerin ve grilerin arasında, nasıl olduysa kumaşa karışmış eflatun bir iplik, uyumsuz mu uyumsuz bir tondu Zeliha. Ne var ki kalabalık, onun ahenksizliğini yutup kendi temposuna uyduracak kadar cevval ve yekpareydi. Parçalarının toplamı değil kalabalık. Yüzlerce nefes alan, terleyen, ağrı çeken bedenden oluşmuş bir yığın değil, yağ-

mur altında tek bir bedendi. Nefes alan, terleyen, ağrı çeken tek bir beden. Ha yaz ha kış, ha yağmur ha güneş fark etmez, İstanbul'da yürümek kalabalıkla birlikte yürümek demek.

Eski Galata Köprüsü üzerinden geçti Zeliha. Bir ellerinde şemsiye, diğerinde olta, sessizce bekleyen balıkçıların yanından geçerken onlann kımıltısızhk kapasitelerini, sabırlarını, varlığı bile şüpheli bir kıytırık balık için böyle saatlerce bekleme becerilerini kıskandı. Bu kadar az şeyle mutlu olabilmek ne harikulade bir yetenek. Günün sonunda eve eli boş ama memnun dönmek! Bu dünyada dinginlik bir şanstı, şanslılar da dingin. Böyle olmalıydı herhalde, bu hususta Zeliha'nın tek yapabileceği tahmin yürütmekti zira hiç böylesi bir dinginliği tatmamıştı, tadabileceğini de sanmıyordu. En azından bugün değil. Kesinlikle bugün değil.

Acelesine rağmen Kapalı Çarşı'dan geçerken yavaşladı. Alışverişe zamanı olmasa da vitrinlere göz atmaktan kendini alamadı. Çıkarıp bir sigara yaktı. Dumanı solurken kendini biraz daha iyi, neredeyse rahatlamış hissetti. Bu şehirde pek rastlanmaz sokaklarda sigara içen bir kadına, belli başlı muhitler dışında, ama kimin umrunda, omzunu silkti Zeliha. Donukluktan taşkınlığa, taşkınlıktan donukluğa... çarşının iç kısımlarına doğru ilerledi.

Burada onu ismen tanıyan satıcılar var, özellikle kuyumcular. Ne de olsa Zeliha'nın her türden parıltılı aksesuara zaafı var. Kristal tokalar, alımlı broşlar, salkım salkım küpeler, sedefli yaka çiçekleri, zebra desenli eşarplar, saten çantalar, şifon şallar, ipek ponponlar ve bir de ayakkabılar, daima yüksek topuklu. Bu çarşıdan ne zaman geçse bir sürü dükkâna dalar çıkar, satıcılarla pazarlık eder ve ilk başta almayı düşünmediği şeyleri ilk baştaki fiyatlarından çok daha ucuza alarak çıkardı. Ama bugün başka. Bugün epi topu birkaç dükkânın yanında oyalanıp, birkaç vitrine göz attı. Hepsi bu.

Türlü türlü otlarla ve baharatlarla dolu kavanozlarla, çömleklerle ve şişelerle kaplı bir tezgâhın önünde duraladı. Üç ablasından birinin bu sabah ondan tarçın almasını istediğini hatırladı ama hangisi olduğunu çıkaramadı. Tek bir konuda bile fikir birliğine varamayan ama ayrı ayn daima haklı olduklarına inanan, başkalarından öğrenecek hiçbir şeyi olmayıp öğretecek çok şeyleri olan dört kızın en küçüğü olmak talihsizlikti, piyangoyu tek rakamla kaçırmak kadar nahoş: Vaziyete neresinden bakılırsa bakılsın insan kendini telafisi mümkün olmayan bir haksızlığa maruz kalma hissinden kurtaramıyordu.

Biraz tarçın aldı Zeliha, tozundan değil çubuğundan. Satıcı ona çay, sigara ve muhabbet teklif etti, o da hiçbirini reddetmedi. *Jinekolog beklesin.* Oturup konuşurken gözleri gelişigüzel raflan dolaştı ta ki bir çay takımına kilitlenene kadar. Bu da zaafı olan eşyalar listesindeydi: ince, narin kaşıklı, sırça tabakh, belleri yaldızlı kuşaklı, cam çay bardakları. Evde hepsi de onun tarafından alınmış en az otuz takım vardı herhalde. Ama yeni bir takım almaktan zarar gelmezdi çünkü çok kolay kınlıyorlardı. "Öylesine kınlgan..." diye mmldandı Zeliha. Bütün Kazancı kadınlan arasında çay bardaklanmn kınlganhğını kendine dert edinen bir tek oydu. Öte yandan, yetmiş yedi yaşındaki Çicianne başka türlü bakıyordu meseleye.

"Ah, gitti bir kem göz daha," derdi Çicianne ne zaman bir çay bardağı çatlayıp kınlsa. "Şu meşum sesi duydunuz mu? Çat diye inledi valla! Oh yüreğimi titretti! Allah bilir kimin kem gözüydü, çatladı da gitti, iyi oldu!"

Ne zaman bir bardak kınlsa ya da bir ayna çatlasa Çicianne rahatlayarak iç geçirirdi. Madem ki bu deli dünyanın sathından habis insanlan silmek kabil değildi, böylelerinin kem gözlerinin masum canlara zarar vermek yerine camdan hudutlara toslayıp dağılması elbette daha iyiydi.

Yanm saat sonra Zeliha, şık bir doktor muayenehanesine daldı, bir elinde kınk topuğu diğerinde yeni çay bardağı takımıyla. Ancak içeri girdiğinde fark edebildi paketlenmiş tarçın çubuklannı Kapalı Çarşı'da unuttuğunu.

Bekleme odasında üç kadın ve bir adam oturuyordu. Zeliha hallerine bakarak kadınları derhal bir "endişe sıralamasına soktu. İçlerinde en genç olan en kaygısızları olmalıydı. Elinde bir dergi, öylesine karıştırıyor, metinleri okuyamayacak kadar üşengeç olmalı ki sadece resimlere bakıyordu. Muhtemelen basit bir işlem için buradaydı - doğum kontrol hapı danışmak için filan. Pencerenin yanında oturan, otuzlarında görünen ve saç dipleri acil boya isteyen tombul sansın ise sinirli sinirli ayaklarını sallıyordu habire, görünüşe göre aklı başka yerdeydi. Zeliha onun da o kadar ciddi bir sorunu olmadığını tahmin etti - herhalde rutin bir check-up ve pap-smear testi filan. Başörtülü olan ve buraya kocasıyla gelen üçüncü kadınsa en tedirginleriydi muhtemelen; dudakları kilitli, kaşları çatık. Daha derin bir derdi olmalıydı, kısırlık tedavisi filan. Hoş, kısırlığın ne denli ciddi bir sorun olduğu da son tahlilde kişiden kişiye göre değişirdi ya. Zeliha şahsen, hamile kalamamayı bir kadının başına gelebilecek en talihsiz şey olarak görmüyordu bu günlerde.

"Hoş geldiniiiz!" diye şakıdı sekreter. "Saat üç Randevumuz siz misiniz?"

Sekreter "r" harfini telaffuz etmekte zorlanıyor gibiydi ve bu eksikliği telafi etmek istercesine, dili ne zaman o meşum harfe toslasa sesini yükseltiyor ve üstüne bir de fazladan gülümseme ilave ediyordu. Zeliha, başını salladı.

"Pekâlâ, tam olaRak neydi şikâyetiniz, Saat-üç Hanım?"

Zeliha sorunun saçmalığına aldırmamayı başardı. Kimi hemcinslerine bol bol nasip edilip de ona zerre kadar bahşedilmemiş bir şey vardı: Dişil Şakraklık. Nedense bazı kadınlar bir görev bilinciyle tebessüm etmeyi huy edinmişlerdi, aksatmadan. İnsan nasıl olup da her zaman böylesine şen şakrak dolaşabilirdi ki? Ama zihnini kurcalayan bu dikenli soruyu öteleyip, sekreterin sorusunu cevaplamayı tercih etti.

"Kürtaj için..."

Kelime şişkin bir balon gibi asılı kaldı havada. Hepsi birden sus pus olup, yere inmesini beklediler. Bu arada sekreterin yüzündeki yapışkan tebessüm de yok olmuştu. Zeliha gayri ihtiyari rahatladığını hissetti. Böylesi daha iyiydi. Dişil şakraklıktan hazzettiği söylenemezdi.

"Randevu almamın sebebi..." dedi Zeliha, gözlerinin önüne düşen bir saç tutamını gerilere doğru atarak. Çenesini kaldırıp kartal burnunu öne çıkardı. Tekrar etti cevabını, belki niyet ettiğinden bir parça daha yüksek sesle. "Kürtaj olmak..."

Bu yeni gelen hastayı tarafsızca ve profesyonelce randevu defterine kaydetmek ile bunca pervasızlığı kınamak arasında gidip gelen sekreter, ne yapacağını bilemiyor olmalı ki bir an için bocaladı. Önünde açık duran deri kaplı deftere öylece bakakaldı. Yazı yazmaya başlayabilmesi için birkaç saniye daha geçmesi gerekti. Bu arada Zeliha mırıldandı:

"Geciktim kusura bakmayın..." Duvardaki saat kırk altı dakika geç kaldığını gösteriyordu. "Şey... yağmur yüzünden..."

Doğrusu yağmura haksızlıktı bu, çünkü tıkanan trafik, kınk kaldırım taşlan, sorumsuz belediye, peşine takılan adam ve tacizkâr taksi şoförü, hele hele durduk yerde ettiği alışveriş de bu gecikmeden sorumlu tutulabilirdi pekâlâ. Ne var ki Zeliha bunlann hiçbirinin sözünü etmedi. İstanbullu Kadınlann Elkitabından Ferasetin Altın Kuralını da Gümüş Kuralını da peş peşe çiğnemiş olabilirdi ama sıra Bakır Kurala gelince, bu sefer kitaba uymakta kararlıydı.

İstanbullu Kadınların Elkitabından Bakır Feraset Kuralı: Sokakta sarkıntılığa uğradıysan en iyisi bir an evvel unutup, hiç anmamaktır, çünkü hadiseyi hatırlamak sadece sinirlerini daha beter bozmaya yarar!

Zeliha, şimdi uğradığı sarkıntılıktan bahsetse bile, diğer kadınlann böyle durumlarda destekleyici davranmak şöyle dursun, tacize uğrayan *hemşirelerini* yargılamaya daha yatkın olduklannı bilecek kadar zekiydi. Bu yüzden de cevabı uzatmadı ve geriye günah keçisi olarak bir tek yağmur kaldı.

"Yaşınız bayan?"

Ne asap bozucu bir soruydu bu, ne kadar da gereksiz. Zeliha, karşısında bir kadın değil de alacakaranlık varmış gibi gözlerini kısarak baktı sekretere. Aniden kendine dair bir gerçeği kabullenmek durumunda kalmıştı: yaşını. Gerçek yaşının çok ötesinde ve üzerindeymışçesine davranmaya alışkın olan niceleri gibi o da gençliğinden rahatsızdı.

"Ben mi...?" dedi vakit kazanmak istercesine; nihayet ekledi: "on dokuz yaşındayım." Kelimeler ağzından çıkar çıkmaz çıplak kalmış gibi kızardı.

"Kocanızın izni lazım elbette," diye devam etti sekreter, artık cıvıltılı olmayan sesiyle. Ardından cevabını tahmin ettiği bir diğer soruya geçti. "Tabii eğer evliyseniz...?"

Zeliha gözünün ucuyla sağındaki tombul sarışının ve solundaki başörtülü kadının yerlerinde kıpırdandıklarını gördü. Odadakilerin meraklı bakışları üzerinde ağırlaştı. Ne var ki Zeliha'nın yüzünde ne sıkıntıdan eser vardı ne mahcubiyetten. Bu toplumsal işkenceden keyif alıyor değildi elbette ama içinden bir ses başkalarının fikirlerini ve yargılarını umursamamayı öğütlemişti ona. Ne de olsa fark etmeyecekti sonuç olarak. Son zamanlarda bazı kelimeleri kişisel sözlüğünden çıkarmaya karar vermişti, "utanç" pekâlâ bunlardan biri olabilirdi. Gene de, şimdiye kadar odada bulunan herkesin anladığı bir gerçeği yüksek sesle telaffuz edecek cesareti bulamadı kendinde. Bu kürtaja onay verecek bir koca yoktu. Bir baba yoktu. BA-BA yerine BOŞ-LUK vardı.

Neyse ki kocanın olmayışı formalitelerde bir avantaja dönüştü. Görünüşe göre kimsenin yazılı iznini almasına gerek yoktu. Bürokratik düzenlemeler, evli çiftlerin bebeklerini kurtarmak için gösterdikleri özeni evlilik dışı doğan bebekler için göstermiyordu anlaşılan. Babasız bir çocuk neticede bir piçti ve İstanbul'da bir piç, sallanan bir diş gibi her an düşmeye hazırdı.

"Doğum yeRi?" diye devam etti sekreter bezgin bir sesle.

"İstanbul!"

"İstanbul mu?"

Zeliha, ya başka neresi olacaktı der gibi omzunu silkti. Dünyada başka neresi olabilirdi? O bu şehre aitti! Yüzünden anlaşılmıyor muydu? Ne de olsa Zeliha kendini has İstanbullu sayardı. Böylesi bariz bir gerçeği göremediği için sekretere tavır koyarcasına kınk topuğu üzerinde döndü ve kendini başörtülü kadının yanındaki sandalyeye buyur etti. Ancak o zaman kadının yanında oturan ve adeta utançtan felç olmuş gibi kıpırdamadan duran kocası dikkatini çekti. Adam, Zeliha'yı yargılamaktan ziyade bu kadar kadıncıl bir alanda tek erkek olmanın verdiği rahatsızlıkla boğuşur gibiydi. Zeliha bir an üzüldü onun için. Adama balkonda birer sigara içmeyi teklif etmeyi düşündü çünkü sigara içtiğine emindi. Ama yanlış anlaşılabilirdi. Evli olmayan bir kadın evli erkeklere böyle teklifler yapamazdı, hem evli bir erkek yanında kansı varken başka bir kadına hasmane davranırdı. Erkeklerle arkadaş olmak neden bu kadar zordu? Neden hep *öyle* sonlanmak zorundaydı? Neden balkona çıkıp birer sigara içip iki kelam edip kendi yoluna gidemezdin? Zeliha sesini çıkarmadan oturdu pencerenin yanında, pencerenin sığınağında; yorgunluğunu sıkkınlığını dışarıya verip, karşılığında sokağın seslerini almak istercesine. Çok geçmeden bir satıcının boğuk sesi odaya sızdı: *Kiraz... Kütür kütür kiraz...*

"İyi, iyi... bağırmaya devam et!" diye kendi kendine mırıldandı Zeliha. Oldum olası sessizliği sevmezdi. İnsanların sokakta, çarşıda, bekleme odasında, sağda solda, gece gündüz ona bakmaları, bakıp da yargılamaları sorun değildi, alışkın sayılırdı; seyretmeleri, süzmeleri, bakışlarıyla didiklemeleriyle baş edebilirdi. Mücadele edemeyeceği şey sessizlikleriydi. *Kirazcı... kirazcı... Kilosu kaça?*

Sokağın karşısındaki binanın üst katlarındaki açık bir pencereden bağırıyordu kadının biri. Bu şehrin sakinlerinin sıradan meslekler için olmadık isimler uydurmaktaki başarısı oldum olası hoşuna giderdi Zeliha'nın. Pazarda satılan hemen hemen her şeyin sonuna bir *-cı* ekleyebilirsin, bir de bakmışsın şehir meslekleri listesi bir madde daha çoğalmış. Bu yüzden de sattığı şeye

bağlı olarak birine kolayca "kiraza", "sucu" veya "simitçi" denilebilirdi... ya da "kürtajcı".

Artık şüphesi kalmamıştı. Zaten emin sayılırdı ya, gene de gidip mahallelerinde yeni açılmış klinikte test yaptırmıştı. "Büyük Açılış" günü klinik çalışanları bir grup seçkin misafire gösterişli bir davet vermiş, sokaktan geçenler de olaydan haberdar olsun diye bütün çelenklerle buketleri kapının girişine dizmişlerdi. Zeliha ertesi gün kliniğe gittiğinde çiçeklerin çoğu solmuştu ama afişler ilk günkü kadar parlaktı. "Şeker testi yaptıran herkese gebelik testi bedava!" diyordu fosforlu büyük harflerle. İkisi arasında nasıl bir bağlantı olduğunu anlayamasa da Zeliha testi yaptırmıştı. Sonuçlar geldiğinde kan şekerinin normal, kendisinin de hamile olduğu ortaya çıkmıştı.

"İçeri girebilirsiniz!" diye seslendi sekreter kapının ağzından. Ardından, onun gibi "r" özürlü biri için kurtulması kabil olmayan kelimeyi telaffuz etti: "DoktoR... DoktoR sizi bekliyoR." Zeliha, çay takımı kutusunu ve kırık topuğunu alıp, ayağa fırladı. Odadaki bütün başların, dikkatle ve her hareketini kaydederek ona döndüğünü hissetti. Normalde olabildiğince hızlı yürürdü. Ama şu anda hareketleri kurşun gibi ağır, neredeyse ahesteydi. Tam odadan çıkmak üzereyken, görünmez bir el tarafından dürtülmüşçesine durdu, arkasına döndü. Kimden yana bakması gerektiğini gayet iyi biliyordu. Döndü ve dosdoğru baktı ona. Başörtülü kadına.

Başörtülü kadının kahverengi gözlerinin kuyusunda kınama, kımıl kımıl dudaklarında beddua vardı. Allah, hikmetinden sual olunmayan yüce Allah, ne demeye ondan senelerdir esirgediği bebeği, bu kadir kıymet bilmez on dokuz yaşındaki kızın rahmine bahsetmişti ki...

Doktor, dik duruşu ve dostane tebessümüyle insana güven veren iriyan bir adamdı. Sekreterinin aksine, onun yüzünde yargı, dilinde aptalca sorular yoktu. Zeliha'yı her açıdan hoş ve önyargısız karşılamış görünüyordu. Ona bazı kâğıtlar imzalattı, ardından operasyon sırasında ya da sonrasında çıkabilecek sorunlar için başka kâğıtlar imzalattı. Zeliha doktorun yanında sinirlerinin yatıştığını, ruhunun gevşediğini hissetti ki işte bu çok fenaydı, çünkü ne zaman sinirleri yatışsa ve ruhu gevşese bir çay bardağı kadar kırılgan olurdu ve ne zaman bir çay bardağı kadar kırılgan olsa gözleri yaşarmaya başlardı. Nefret ediyordu ağlamaktan. Küçüklüğünden beri etrafında bol bol bulunan sulugöz kadınları küçümsemişti. Gittikleri her yere gözyaşı ve mızıl mızıl şikâyetler saçan bu ayaklı sefalet abidelerinden biri olmayacağına söz vermişti. Zeliha kendine ağlamayı yasaklamıştı. Bugüne kadar genel itibariyle bu söze sadık kalmayı gayet iyi becermişti de. Gözleri yaşardığında nefesini tutup yeminini hatırlamak yeterli olmuştu her seferinde. Bu yüzden, temmuz ayının bu ilk cumasında, şimdiye kadar gözyaşlarını bastırmak için uyguladığı tekniği tekrarladı bir kez daha: Derin bir nefes alıp dudaklarını mıhladı; nefesi içinde tutarken gücünü göstermek istercesine çenesini kaldırdı. Ama nedense bu defa hiçbir işe yaramadı teknik. Tuttuğu nefes, boğuk bir hıçkırık olarak dışarı çıktı.

Doktor şaşırmış görünmüyordu. Alışıktı ne de olsa. Bu muayenehaneye kürtaj için gelen kadınlar hep ağlardı.

"Yapmayın böyle..." dedi, bir yandan eldivenleri eline geçirip bir yandan Zeliha'yı teselli etmeye çalışarak. "Her şey yolunda gidecek merak etmeyin. Sadece uyku. Uyuyacaksınız, rüya göreceksiniz, daha rüya bitmeden biz sizi uyandıracağız ve sonra evinize gideceksiniz. Bir daha hiçbir şey hatırlamayacaksınız."

Ağlamak Zeliha'nın yüz hatlarını belirginleştirmişti, bilhassa da en çığırtkan özelliğini: burnunu! Tıpkı kız kardeşleri gibi o da babasının kemerli burnunu miras almıştı. Ama aynı burun onun yüzünde daha da sivri ve uzun duruyordu.

Doktor Zeliha'nın omzunu sıvazladı. Genç hastasına bir kâğıt

mendil uzattı, sonra da bütün kutuyu. Masasında daima fazladan bir kutu kâğıt mendil bulundururdu. Bu mendilleri ilaç firmaları eşantiyon olarak dağıtıyordu. Kalemler, defterler ve şirket adını taşıyan diğer şeylerin yanı sıra ağlamayı kesemeyen kadın müşteriler için kâğıt mendil de imal ediyorlardı.

"İncir... Sütlü incir... Olgun incir!"

Acaba bu deminki satıcı mıydı yoksa bir başkası mı? Müşterileri ona ne diyorlardı...? İncirci mi...?! diye geçirdi içinden Zeliha, som beyazlığı ve pür temizliğiyJe sinir bozan muayene masasında kıpırdamadan yatarken. Ne şu karmaşık cihazlar ne de etrafındaki neşterler onu bu mutlak beyazlık kadar ürkütüyordu. Beyaz da tıpkı sessizlik gibiydi Zeliha'ya göre. İkisi de hayattan mahrumdu.

Sessizliğin renginden kurtulma gayretinden olsa gerek tüm dikkatini tavandaki siyah noktaya verdi. Bakışını üzerine odakladıkça nokta gitgide siyah bir örümceğe benzemeye başladı. Önce hareketsizdi, sonra kıpırdandı, yürümeye başladı. İlaç Zeliha'nın damarlarında yayılırken, örümcek büyüdükçe büyüdü. Bir-iki saniye sonra öyle ağırlaşmıştı ki parmağını bile kimildatamıyordu. Anestezinin verdiği uykuya direnmeye çalışırken, tekrar hıçkırmaya başladı.

"Bu operasyonu istediğinize emin misiniz? Biraz daha düşünseniz daha iyi belki," dedi doktor kadife sesiyle, sanki Zeliha bir toz yığınıydı da yüksek sesle konuşursa sözlerinin rüzgânyla onu uçurmaktan korkuyordu. "Bu karan tekrar düşünmek isterseniz henüz çok geç değil."

Ama çok geçti artık. Zeliha bu işin şimdi yapılması gerektiğini biliyordu, temmuzun ilk cuması. Ya şimdi ya hiç. "Düşünecek bir şey yok. Onu doğuramam," dedi.

Doktor başını salladı. Aynı anda, sanki bu hareketi komut bellemişçesine aniden en yakın caminin ezanı odaya doldu. Birkaç saniye içinde diğer bir camininki de buna eklendi, derken bir diğeri, bir diğeri... Zeliha'nın yüzü buruştu. İnsan sesinin saflığıyla okunması gereken ezanın mikrofonlar ve hoparlörlerle şehrin üzerinde kükreyen bir elektro-tarrakaya dönüşüp insanlıktan çıkmasından nefret ederdi oldum olası. Çok geçmeden gürültü öyle sağır edici bir hal aldı ki civardaki bütün camilerin ses sistemlerinde bir sorun olduğundan şüphe etmeye başladı. Kim bilir belki de kendi kulaklarıydı birdenbire aşın hassaslaşan.

"Bir dakika sonra bitecek... merak etmeyin," dedi doktor.

Zeliha şaşkın baktı doktora. Elektro-ezana duyduğu nefret o kadar mı belli oluyordu? Hoş, ümranda da değildi ya. Tekmil Kazancı kadınlan arasında açıktan açığa dinsiz bir o vardı.

Oysa çocukken, kısacık bir dönem için de olsa, nasıl da farklıydı her şey. O zamanlar Allah'ı en iyi arkadaşı olarak hayal etmek hoşuna giderdi. Fena bir şey değildi bu kuşkusuz; tek sakıncası öteki en iyi arkadaşının sekiz yaşında ve şimdiden sigara tiryakisi, çenebaz mı çenebaz bir çocuk oluşuydu. Bu çocuk, eve temizliğe gelen temizlikçi kadının kızıydı; hani şu bıyıklannı almaya lüzum görmeyen, etli butlu temizlikçi kadının. O günlerde temizlikçi kadın haftada iki kere gelir, her seferinde çilli kızını da yanında getirirdi. Bir süre sonra Zeliha ile bu kızcağız sıkı dost olmuşlardı; hem de hayat boyu kan kardeşi kalmak üzere işaret parmaklanni kesecek kadar. Bir hafta boyunca parmaklannda kan kardeşliklerinin bayrağı olan bandajlarla gezmişlerdi. O günlerde Zeliha ne zaman dua etse bu kanlı bandaj düşerdi aklına - Allah da kan kardeş olabilseydi keşke... ama sadece *onun* kan kardeşi...

Ne zaman Allah'tan en yakın arkadaşı ve yeryüzünde bir tek kendisinin kan kardeşi olmasını istese, anında pişman olup tövbe ederdi. Ardından hemen tekrar ederdi çünkü Allah'tan özür diledin mi üçlemen gerekirdi: *tövbe, tövbe, tövbe.*

Affedilmez bir günahtı ne de olsa. Allah kişileştirilemez, insana ait vasıflarla tasavvur edilemezdi. Bu sebepten, Allah'ın ne parmağı olabilirdi ne de kanı. Zeliha tüm çocukluğu boyunca hayal gücüne ket vurmakta zorlanmıştı; madem Allah'ı insanlaştırmak yakışık almıyordu, ne demeye insanlara has sıfatlarla adlandınhyordu ki? Her şeyi görürdü ama gözleri yoktu; her şeyi duyardı ama kulakları yoktu; her yere erişirdi ama elleri yoktu... Se-

KİZ yaşındayken Zeliha bütün bu bilgilerden yola çıkarak tek bir sonuca varmıştı: Yaradan yaradılanlara benzeyebilirdi ama yaradılanlar Yaradan'a benzeyemezdi... yoksa tam tersi miydi? Biz ona benzeyebilirdik ama O bize benzeyemezdi... Kazancı ailesinin büyüklerine sorsa kulağını çekerlerdi muhtemelen, o da kimseleri kızdırmamak için susmuş, Yaradan'a dair sormak istediği tüm bilmeceleri içine atmıştı.

İçine atmış ve çok da umursamamaya çalışmıştı. Eğer günlerden bir gün büyük ablası Feride'nin işaret parmağında bir bandaj görmese umursamamakta devam ederdi muhtemelen. Aynı parmak, aynı kesik... Temizlikçi kadının kızı, Zeliha'dan sonra Feride'yi de kan kardeşi yapmıştı anlaşılan. Zeliha ihanete uğradığını hissetmişti o zaman. Kan kardeş dediğin biricik olurdu. Sen de onun gözünde biricik. Bu hadiseden sonra Zeliha, sadece küçük dostuna değil, tutmuş Allah'a da içerlemişti. Yaradan'ın da birden fazla kan kardeşi vardı işte. Bir nevi öyle. İmdadına yetişmesi gereken o kadar çok kul vardı ki, sonunda Zeliha'nın imdadına yetişeceği yoktu.

Çocukların dostlukları ondan sonra fazla uzun sürmemişti. Konak öyle büyük ve harap, annesi öyle huysuz ve talepkârdı ki, çok geçmeden temizlikçi kadın kızını da alıp işten ayrılmıştı. Sadakatsiz kan kardeşinden olunca kime yansıtacağını bilemediği ince bir kırgınlık hissetmişti Zeliha. Ya kime kızsaydı şimdi? İşten ayrıldığı için temizlikçi kadına mı, kadıncağızın burnundan getirip işten ayrılmasına neden olduğu için annesine mi, iki taraflı oynayan kan kardeşine mi, kan kardeşini çalan ablası Feride'ye mi, yoksa her şeyi ve herkesi böyle yaratan Allah'a mı? Diğerlerinin hiçbirine eh ermeyip nazı geçmediğinden, kırılmak için Allah'ı seçmişti sonunda. O gün bugündür alışkındı Yaradan ile kavgaya tutuşmaya. Daha o küçücük yaşta kendini kâfir gibi hissetmenin tadını alınca, bir yetişkin olarak da kâfirliği üstlenmekte pek bir mahsur görmemişti zamanla.

Başka bir camiden daha ezan yükseldi. Namaza çağrılar iç içe geçti, suya atılmış bir taşın etrafında büyüyen halkalar misali. Orada öylece yatmış yankılan dinlerken Zeliha'nın aklına akşam yemeğine geç kalacağı geldi aniden. Akşam masaya ne konacağını, yemeği üç ablasından hangisinin pişirdiğini merak etti. Ablalarından her biri başka bir yemekte iyi olduğundan günün ahçısı kimse ona göre farklı bir yemeğin sofraya konmasını temenni ederdi. Gerçi bugün canı biber dolması çekiyordu - tek tek her bir kız kardeşin farklı pişirdiği basit ama alengirli yemek. Biber... dolması... Örümcek aşağı inmeye başlarken Zeliha'nın nefesi ağırlaştı. Hâlâ tavana bakmaya çalışsa da odadaki diğer insanlarla aynı uzayda yer almadığını hissediyordu. Çok geçmeden Morpheus'un krallığına adım attı.

Burası hayli aydınlıktı, neredeyse ışıltılı. Ağır ağır yürümeye başladı, kayarcasına. Tıka basa araba ve yaya dolu bir köprü boyunca ilerledi, oltalarının uçlarında çiğ pembe solucanlar kıvranan hareketsiz balıkçılara değmemeye çalışarak. Attığı her adımda bir kaldırım taşı oynadı yerinden. Birden dehşetle farkına vardı ki taşların altında sadece boşluk vardı. Uçsuz bucaksız boşluk.

Boşluk her yerdeydi, ayaklarının altında olan aynı zamanda başının üstünde. Çok geçmeden aşağıdakinin yukarıda olduğunu, mavi gökten patır patır kaldırım taşlan yağdığını gördü. Gökyüzünden bir kaldmm taşı düştüğünde kaldırımdan da bir taş eksiliyordu. Göğün üstünde ve yerin altında aynı şey vardı: BOŞ-LUK.

Kaldınm taşlan, aşağıdaki oyuğu derinleştirerek yağarken Zeliha paniğe kapıldı, bu hoyrat uçurum tarafından yutulmaktan korktu. "Durun!" diye bağırdı taşlar ayaklarının altında yuvarlanırken. "Durun!" diye emretti hızla gelip üzerinden geçen vasıtalara. "Durun!" diye komut verdi onu omuzlayan yayalara, var gücüyle, çığlık çığlığa.

"Lütfen durun!"

Uyandığında tek başınaydı, midesi bulanıyordu ve tanımadığı bir odadaydı. Buraya nasıl gelmiş olabileceğini bir an için merak ettiyse de, çözmek istemedi. Ne acı ne keder, hiçbir şey hissetmiyordu. Nihayetinde içindeki kayıtsızlığın bu yansı kazanmış olduğuna hükmetti. Sadece bebeğini değil, hislerini de aldırmış olmalıydı yan odada. Belki çıkınca gümüş bir olta satın alır, balığa giderdi artık. Öyle ya, madem ki hissizlikti içini kaplayan, kendi beyniyle yanşmaya kalkmadan ya da kendini zamanın gerisinde bırakılmış hissetmeden, saatlerce öylece durmayı başarabilirdi belki de.

"Aman nihayet! Demek sonunda kendinize geldiniz!" Sekreter kollannı kavuşturmuş kapıda dikiliyordu. "Ay yaRabbim! Ödümüzü patlattınız. Nasıl bağıRdığınızın faRkında mısınız kuzum? Feciydi! Feci ne kelime, felaketti!"

Zeliha gözlerini kırpmadan boş boş baktı kadına.

"Sokaktan geçenleR sizi boğazladığımızı filan sanmışlardıR heRhalde... nasıl oldu da kapımıza polisleR dayanmadı, hayRet!"

Çünkü sözünü ettiğin İstanbul polisi. Amerikan filmlerindeki adaleli aynasızlardan değil, diye geçirdi Zeliha aklından, nihayet kendine göz kırpma izni vererek. Sekreteri neden sinirlendirdiğini anlayamadan, ama daha da fazla sinirlendirmekten çekinerek, aklına gelen ilk açıklamayı sundu kadına: "Kusura bakmayın... belki canım yandığı için bağırmışımdır öyle."

Ama ona gayet mantıklı gelen bu açıklama, sekretere hiç tesir etmedi: "Valla böyle bi şey imkânsız çünkü doktoR bey... opeRasyonu geRçekleştiRmedi. Size elimizi bile süRmedik ki canınız manınız yansın!"

"Nasıl yani...?" diye kekeledi Zeliha, cevabı öğrenmekten ziyade kendi sorusunun ağırlığını kavramaya çalışarak. "Yani... siz şimdi..."

"HayıR, bi şey yapmadık," dedi sekreter migreni azmış gibi başını tutarak. "Siz öyle avaz avaz bağıRıRken doktoRun bi şey yapması kabil olmadı tabi. Bi tüRlü bayılmadınız kuzum, ay o ne ' sayıklamalaR, bağRış çağRış, sonRa bi de küfRetmeye başladınız, teRbiyesiz teRbiyesiz laflaR. Valla kaç senediR bu meslekteyim, böyle bi şey ne göRdüm ne duydum. Onca moRfine bana mısın bile demediniz."

Zeliha bu lafın ardında bariz bir mübalağa olduğunu hissetti ama tartışmak gelmedi içinden. Jinekolog muayenehaneleri fikir tartışmaları için uygun yerler sayılmazdı. Aksine, bu tür yerlerin kadınlar üzerinde sessizleştirici bir etkisi olduğunu düşünmeye başlamıştı. .

"Nihayet bayıldınız bayılmasına da valla heR an tekRaR başlamayacağınızdan emin olamadık. DoktoR bey bekleyelim dedi, kafası netleşene kadaR bekleyelim. Kesinkes küRtaj olmak istiyoRsa sonRa da yaptıRabilir. Biz de sizi bu odaya getiRdik, uyuyun diye. Az da uyumadınız ya!"

"Yani şimdi gitmedi mi..." diye mınldandı Zeliha. Daha bu ikindi yabancıların arasında takındığı cesaretinden eser kalmamıştı. Gözleri bir teseli için yalvanrken karnına dokundu usulca. "Demek kızım hâlâ orada..."

"Daha kız olup olmadığını bilmiyoRuz tabii!" dedi sekreter, bilmiş bir sesle.

Ama Zeliha biliyordu. Biliyordu işte.

Sokağa çıktığında hava çoktan kararmış olmasına rağmen sabahın erken saatleri gibi geldi ona. Yağmur durmuş, telaş dinmişti ve hayat güzel, neredeyse yaşanılası göründü gözüne. Trafik hâlâ arapsaçı, yollar da çamurlu olmasına rağmen, yağmur sonrasının taze kokusu bütün şehre sinmişti. Sağda seîda, küçük günahlar işlemekten keyif duyan çocuklar su birikintilerine basıyordu. Günah işlemek için uygun bir zaman varsa tam şu an olsa gerekti. Allah'ın bizi sadece seyretmekle yetinmeyip, dertlerimizle de ilgilendiği hissi veren o nadir anlardan; insanın O'nu yakın hissettiği nadir anlardan...

İstanbul saadet dolu bir metropol olmuştu adeta, tıpkı Paris gibi romantik ve füsunkâr, diye düşündü Zeliha; Paris'e gitmişliği yoktu gerçi ya. Bir martı geçti yakından, alçaktan. Bir vapur sesi uzaktan. Bir an için de olsa, yepyeni ve belki de güzel bir mev-

simin eşiğinde olduğuna inandı Zeliha. Sonra mırıldandı kendi kendine: *"Neden yapmama izin vermedin Allahım? Neden bırakmadın kurtulayım bu bebekten?"* Ne var ki sözler ağzından dökülür dökülmez ikiyüzlü hissetti kendini, geniş zamanlarda Tann'ya tepki koyup da dar zamanlarda yardımını isteyenlerden değildi. İçindeki ateistten özür diledi.

Tövbe.tövbe, tövbe... ,

Bir elinde çay takımı kutusu, bir elinde kınk topuğuyla, her nasılsa kendini haftalardır hissettiğinden daha az keyifsiz hissederek evin yolunu tuttu, topallaya topallaya.

Böylece temmuz ayının bu ilk cuması akşam sekiz sularında eve vardı Zeliha. Sağlı sollu her iki tarafında kat kat yükselen modern apartmanlar arasında bir tuhaflık abidesi gibi kalan, beli bükük, sıvalan döküle, yüksek tavanlı konağa. Kıvrılarak dönen ahşap merdiveni çıkıp da ikinci kata ulaşınca tekmil Kazancı kadınlarını büyük yemek masasının etrafına dizilmiş, tabaklarına yumulmuş vaziyette buldu. Belli ki onu bekleme gereği duymamışlardı. "Hah! Nihayet gelebildi hanımefendi! Hoş geldin yabancı! Gel sen de katıl bize," diye seslendi Banu, fırında kızarmış gevrek bir tavuk kanadının üzerinden boynunu uzatarak. "Peygamber efendimiz sofranızdaki nimeti yabancılardan esirgemeyin diye nasihat etmiş."

İncecik bir parıltı tabakası vardı Banu'nun dudaklarında. Salt dudakları değil, tüm yüzü, hatta kahverengi gözleri dahi nasibini almıştı bu parıltıdan, yediği tavuğun yağı her yere bulaşmışçasına. Zeliha'dan on iki yaş büyük ve on beş kilo ağır olduğundan ablasından ziyade annesi gibi duruyordu. Banu'ya sorsanız, yediği her şeyi anında depolayan bir sindirim sistemine sahip olduğunu iddia ederdi. *Su içse yarıyordu...* Haliyle, kilolarından sorumlu tutulamayacağını, rejim yapmaya kalksa bile böyle bir sindirim sistemiyle baş edemeyeceğini düşünüyordu Banu. Şişmanlık kader gibi bir şeydi. Bu kaderi kutsamak için hapur hupur yediği hamur işlerini tartışacak değildi.

"Bil bakalım yemekte ne var?" diye neşeyle devam etti Banu, yeni bir kanat almadan önce parmağını Zeliha'ya sallayarak, "Biber dolması!"

"Desene bugün şanslı günüm!" diye mırıldandı Zeliha.

Günün menüsü ne kadar da tanıdıktı. Fırından yeni çıkmış kocaman bir tavuğun yanı sıra yayla çorbası, pilaki, bir gün önceden kalma kadınbudu köfte, turşu, sabah yapılmış çörek, bir sürahi ayran ve evet, biber dolması. Zeliha hemen bir sandalye çekti, böyle zor bir günün sonunda ailesiyle sofraya oturmakta zorlanmasına rağmen, açlığı isteksizliğine galip gelmişti.

"Bu saate kadar neredeydiniz küçük hanım?"

Soruyu soran annesiydi; annesi Gülsüm, uzatmış başını masanın öbür ucundan. Bakışlarında katılık, yüzünde hoyratlık vardı; annesinin bir önceki hayatında Korkunç İvan olduğuna inanırdı Zeliha.

"Saatin kaç olduğunun farkında mısın?" Omuzlarını dikleştirip, kaşlarını çatarak ekşittiği yüzünü Zeliha'ya doğru çevirdi; böyle kıpırtısız ve kaskatı ve pürdikkat dururs a, en küçük kızının zihnini okumayı başaracaktı sanki.

Gülsüm ile Zeliha, ana kız, her an kavgaya tutuşmaya hazır ama kavgayı başlatmaya isteksiz bir halde birbirlerine somurtarak öylece durdular bir süre. Gözlerini ilk kaçıran Zeliha oldu. Annesinin önünde asabiyet sergilemenin ne denli büyük bir hata olacağını çok iyi bildiğinden kendini gülmeye zorlayıp, dolaylı da olsa bir cevap verme teşebbüsünde bulundu:

"Bugün çarşıda indirim vardı. Çay takımı aldım. Müthişler! Yaldızlı yaldızlı, kaşıklan da takım."

"Aman sen alıyosun, onlar kınlıyor. Yazık ki ilk darbede gidiveriyorlar," diye atıldı Çevriye, Kazancı kardeşlerin ikincisi. Özel bir lisede tarih öğretmeniydi. Daima sağlıklı, dengeli yer, her türlü aşınlıktan kaçınır. Tıpkı kişiliği gibi saçlan da disiplin

altındaydı her daim. Siyah saçlarını tam ensesinde büküp mükemmel bir topuz şeklinde tokalarla tutturur, tek bir tutamın bile çıkmasına izin vermezdi.

"Çarşıya mı gittin? Hani tarçın? Neden tarçın almadın? Bu sabah sütlaç yapacağımızı söyledim ya sana, üzerine serpecek tarçın kalmamış," dedi Banu iki ısırık arasında, ama bu sorun zihnini bir saliseden fazla meşgul etmedi. İştahla ekmeğe uzandı. Banu'nun "ekmek teorisi"ne göre vücudu her gün belli bir miktarda ekmek almazsa doymaz, doyduğunu anlayamazdı. "Tokluk hissi" ile "ekmek depolamak" arasında bir bağ olduğundan, midenin dolduğunu tam olarak *anlayabilmesi* için her şeyle birlikte makul miktarda ekmek yemek gerekliydi. Bu sebeptendir ki kızarmış patatesin, pilavın, makarnanın, böreğin ve hatta gerekirse ekmeğin yanında pekâlâ ekmek yiyebilirdi Banu.

"Tarçın mı...?" diye tekrarladı Zeliha, soru sormaktan ziyade tespitte bulunarak. Çarşıdan aldığı tarçın çubuklarının akıbetini hatırlayınca dudaklarını büzüp sesini çıkarmadı. Soruyu cevaplamadan tabağına biber dolması aldı.

Her seferinde biberleri Banu'nun mu, Cevriye'nin mi, yoksa Feride'nin mi doldurduğunu kolayca anlayabilirdi. Zira eğer Banu ise günün aşçısı, şamfıstığı, badem, mahuncevizi gibi ekstra tadlarla doldurur, içlerini. Yok eğer Feride yapmışsa, biberlerİB içlerini pirinçle öylesine tıka basa şişirirdi ki daha tencerede pişerken kenarlarından açılır, etrafa saçılırlardı. Biberleri aşın doldurma eğilimine her tür yeni ve bilinmeyen çeşniye duyduğu merak da eklenince Feride'nin dolmaları tuhaf baharatlardan geçilmezdi. Karışımına göre ya fevkalade lezzetli ya da berbat bir netice çıkardı ortaya. Ama yemeği pişiren Çevriye ise, daima tatlı olurdu biberler. Ne de olsa Cevriye'nin her türlü yiyeceğe toz şeker eklemek gibi bir huyu vardı, zihnindeki acılığı bununla telafi etmek istermiş gibi. Ve tatlarına bakılırsa anlaşılan bugünkü dolmalar onun eseriydi.

"Doktora gittim bugün..." diye mırıldandı Zeliha, dolmanın soluk yeşil pelerinini özenle çıkararak.

"Aman! Doktor möktor deme bana!" diye tersledi Feride suratını buruşturarak. Feride'nin insanlarla doğrudan göz teması kurmakla ilgili bir sorunu vardı. Etrafındaki insanlara değil de nesnelere konuşmak ona daha rahat gelirdi. Bu yüzden de bir sonraki cümlesini Zeliha'ya değil, Zeliha'nın tabağına söyledi:

"Bu sabah gazeteyi okumadın mı? Dokuz yaşında el kadar çocuğu apandisit ameliyatı yapmışlar, sonra da paslı makası içinde unutmuşlar. Buyrun bu kaçıncı! Bu memlekette kanunlar işlese, hapishaneler doktor dolup taşar valla! Görevi kötüye kullanmaktan kodesi boylayacak kaç doktor var biliyor musun?"

Kimse itiraz etmedi. Ne de olsa tekmil Kazancı kadınları arasında tıbbi prosedürlere en aşina olanı Feride'ydi. Son altı yılda her biri kulağa diğerinden daha yabancı gelen sekiz farklı hastalık teşhisi konmuştu kendisine. Doktorlar mı bir karara varamıyordu yoksa Feride mi hamaratça yeni marazlar üzerinde çalışıyordu bilinmez. Zaten bir süre sonra neyin ne olduğunun o kadar da önemi kalmamıştı. Akıl sağlığı denilen şey, yolunu yitirdiği bir diyar, vaat edilmiş topraklardı; bir nevi Shangri-La. Günün birinde oraya dönmeye niyetliydi de şimdilik her biri birbirinden acayip isimli ve tedavisi zahmetli "akıl hastalıkları" patikasının muhtelif duraklarında konaklıyordu.

Doğrusu daha küçükken bile Feride'de bir tuhaflık vardı. Okulda öteki öğrencilere ayak uydurmakta zorlanmıştı hep. Coğrafya dersi dışında bir şeye alaka göstermemiş, coğrafya dersinde de topu topu bir-iki konudan ötesiyle ilgilenmemişti. En sevdiği konu: atmosferin katmanları. Ozonun stratosferde nasıl parçalandığı ve okyanus yüzey akıntılarıyla atmosfer hareketleri arasındaki bağlantı üzerinde saatlerce düşünebilir, okuyabilir, konuşabilirdi. Yüksek seviyelerdeki stratosfer deveranı, mesosferin özellikleri, vadi rüzgârları ve deniz esintileri, güneş döngüleri ve tropikal enlemler, dünyanın şekli ve büyüklüğü üzerine ne bulduysa hatmetmişti. Okulda ezberlediği her bilgi kırıntısını eve gelir gelmez aile fertleri üzerinde test etmeye kalktığından. Kazancılar atmosfer hareketleri hususunda hayli bilgili sayılırlardı. Coğrafya bilgi-

sini sergilediği her sohbette şevkle konuşurdu Feride; bulutların üzerinde uçar, bir atmosfer katmanından diğerine sıçrardı. Derken, liseden mezun olduktan bir sene sonra, tuhaflıkları katmerlenmiş; *yabanilik* ve *asosyallik* alametleri sergilemeye başlamıştı.

Feride'nin coğrafya merakı zaman içinde azalmamış, ama ona bir o kadar keyif veren başka bir ilgi alanına ilham vermişti: kazalar ve felaketler. Her gün ilk iş gazetelerin üçüncü sayfalarını okurdu. Okumak ne kelime, adeta hatmederdi. Araba kazaları, seri cinayetler, kasırgalar, depremler, yangınlar, seller, ölümcül hastalıklar, salgınlar, bilinmeyen virüsler... Feride bunların hepsini yutarcasına okurdu. Seçici belleği yerel, ulusal ve uluslararası felaketleri özenle depolardı.

Bunca "acı haber" depolayınca, etrafında dönen her sohbetin içine limon sıkabilir, herkesin içini karartabilirdi. Ama gene de ailesinde kimsenin huzurunu kaçırmazdı Feride'nin saçtığı kara haberler. Ne de olsa kimsenin tam olarak inandığı yoktu ona. Kazancı ailesi delilikle uğraşmanın yolunu bulmuştu: delilik ile "yalancılığı" birbirine karıştırmak. Söyledikleri hakikat değilmiş gibi davranıyorlardı Feride'ye, gazetelerden seçip verdiği tüm o kara haberler hayal mahsulleriymişçesine.

Feride'ye konulan ilk teşhis "stres ülseri"ydi - ailede kimsenin ciddiye almadığı bir teşhisti bu, ne de olsa "stres" kelimesi bir nevi tekerleme halini almıştı. Stres aşağı, stres yukan... Türk kültürüne girer girmez bu kelime öyle büyük bir coşkuyla karşılanmıştı ki, memlekette mantar gibi stres hastası türemişti. Feride de dur durak bilmeden stresle ilintili bir hastalıktan diğerine yolculuk etmişti. Ne bereketli diyardı burası! Stresle ilintilendirilemeyecek hiçbir şey yok gibiydi. Derken bu aşama da geride kalmış, Feride zamanla obsesif-kompulsif bozukluk, *çözülmeli amnezi* ve psikotik depresyon civarlarında oyalanmıştı.

Delilik seyr-ü seferinin her aşamasında Feride saçının rengini ve biçimini değiştirdiğinden, psikolojisindeki değişiklikleri takip etmeye çalışan doktorlar bir *saç çizelgesi* tutmaya başlamışlardı. Saçlarını kâh kısacık, kâh orta boy, kâh saç eklemek suretiyle beline kadar uzun tutmuş, bir keresinde tümüyle kazıtmıştı; diken diken, kıvırcık, örgülü; tonlarca saç spreyi, jölesi, şekillendirici kreme bulanmış; tokalar, mücevherler ya da kordelalarla süslenmiş; punk stili dik dik, balerin topuzu, meçli denemişti. Akla hayale gelen her renge boyanmıştı şimdiye değin saçları. Hastalığının safhalarını saçlarının hallerinden takip etmek mümkündü.

Uzunca bir müddet "majör depresif bozukluk"ta konakladıktan sonra Feride "sınırda kişilik" denilen teşhise doğru kaymıştı bodosloma. Kazancı ailesinin her bir ferdinin kendi kafasına göre yorumladığı bir terimdi bu "sınırda kişilik" teşhisi. Mesela annesi "sınır" kelimesini polis, gümrük memurları ve kaçakçılıkla bağlantılandırdığından, kızında bir nevi yasadışı eğilim bulmuş gibi davranmıştı. Zaten güvenmediği kızından iyice şüphe eder olmuştu. Halbuki Feride'nin kız kardeşleri için "sınır" kelimesi sadece "kenar" fikrini çağrıştırıyordu, kenar fikri de ölümcül bir uçurum görüntüsünü. Belki de bu sebepten ona karşı son derece temkinli davranmışlardı, metrelerce yükseklikteki bir duvarın üzerinde yürüyen ve her an düşüverme ihtimali olan bir uyurgezermiş gibi. Öte yandan Cicianne tamamen farklı yorumlamıştı "sınırda kişilik" teşhisini. Sınır kelimesi dantel kenan gibi bir şey hatırlattığından daha da büyük bir ilgi ve yakınlıkla incelemişti en deli torununu.

Yakın zamanda Feride, herkesin böyle kafasına göre yorumladığı "sınırda kişilik" teşhisinden kimsenin değil yorumlamak, telaffuz dahi edemediği başka bir teşhise göç etmişti: "hebephrenik şizofreni". O gün bugündür bu yeni isimlendirmeye sadık kaldığı söylenebilirdi. Teşhis ne olursa olsun, ne kadar değişirse değişsin, kendi hayal ülkesinin kurallarına göre yaşıyordu Feride. Göz temasının mümkün olduğu o ender anlarda göz bebeklerine bir kez bakmak yeterdi sıradan bir insan olmadığını ve o gri-yeşil gözlerin ardında muhayyilesinin ne denli derin, nasıl da delişmen olduğunu anlamak için.

Ama temmuz ayının bu ilk cuması Zeliha ablasının doktorlara duyduğu nefreti kaale almadı. Yemeğe oturur oturmaz gün bo-

yu bir şey yemediğini hatırlamıştı. Hızlı hızlı bir çörek indirdi gövdeye, bir bardak ayr&n koydu kendisine, bir dolma daha aldı önüne ve aniden durdu içinde-giderek büyüyen ifşa arzusunu sa lıverdi:

"Bugün jinekologa gittim..;

"Aman! Jinekologlar...!" diye cırladı Feride gene ama konuşmasıyla susması bir oldu. Bunun ötesinde bir yorumda bulunamadı. Ne de olsa cümle doktor Jtaifesi içinde jinekologlar en az aşina olduğu kesimi oluşturuyordu.

"Bugün kürtaj olmak için jinekologa gittim," diye bitirdi cümlesini Zeliha, kimseye bakmadan.

Banu elindeki tavuk kanadını düşürüp yutkundu; Çevriye dudaklarını büzüp ağlamaklı oldu; Feride önce bir çığlık ardından bir kahkaha attı; anneleri Gülsüm başını ellerinin arasına alıp kafatasını aniden mengeneye sıkıştırmışlar gibi inledi ve Cicianne... sevgili Cicianne sakin sakin yayla çorbasını içmeye devam etti. Belki de son zamanlarda kulakları iyice duymaz olduğu için. Ya da belki bunama başlangıcından mustarip olduğu için. Kim bilir belki de ortada o kadar da büyütecek bir şey olmadığını düşündüğü için. Cicianne'nin sağı solu belli olmazdı ki.

"Bebeğini mi öldürdün? Nasıl yaparsın?" diye sordu Çevriye dehşetle.

"Bebek değil!" dedi Zeliha omuzlarını silkerek. "Şu aşamada olsa olsa *pıhtı* sayılır. Hani *'o seni bir kan pıhtısından yarattı'* diyor ya Kuran, öyle işte. *Pıhtıcık* kelimesi hem dine hem bilime daha uygun olur!"

"Dinmiş! Bilimmiş! Ne dindar ne bilimselsin sen..." diye atıldı Çevriye, hiddetinden titreyerek. "Olsa olsa soğuk nevalesin sen! Kalpsiz vicdansız!"

"İyi de daha bitmedi," dedi Zeliha, sakin, kararlı. "Madem pıhtıcıkla aranız bu kadar iyi, müjdemi isterim ey ahali! Kimseyi öldürmedim!" Zeliha ablasına döndü. "İstemediğimden değil aslında İstedim! *Pıhtıcığı* ebediyen aldırmak istedim ama bir şekilde olmadı. Ben kovdum ama o gitmedi..."

"Ne demek bu?" diye sordu Banu, yüzü allak bullak.

Zeliha bir anlığına durakladı, nasıl bir açıklama yapacağını tartarak. Derken aniden sesini yükseltti: "Çünkü Allahü Teala bu akşam bana bir mesaj gönderdi!"

Böyle okkalı bir iddiayı kendisininki gibi dindar ve her şeyi büyütmeye namzet bir aileye söylemenin yakışık almayacağını biliyordu bilmesine de dizginleyemedi kelimelerini. "Bir yanımda doktor bir yanımda hemşire, uyuşturulmuş vaziyette yatıyordum. Her şey bitti bitecek. Bir-iki dakika sonra operasyon başlayacak, bebek gidecek! Ebediyen! Ama tam ameliyat masasında bilincimi kaybetmek üzereyken yakınlardaki bir camiden ikindi ezanı okunmaya başladı... Ezan kadife gibi yumuşaktı. Bütün vücudumu sardı. Sonra ezan daha bitmeden kulağıma bir meleğin fısıldadığını duydum: Ey Zeliha, bu çocuğu öldürmeyeceksin!"

Çevriye gayri ihtiyari yerinde sıçradı, Feride sinirli sinirli öksürdü, Banu bir dikişte bir bardak su içti, anneleri Gülsüm ise alnını ovuşturmaya başladı. Sadece uzaklarda, muhtemelen buradalardan çok daha masalımsı, çok daha yaşanılası bir diyarda gezinen Cicianne hiç oralı olmadı. Yayla çorbasını bitirmiş, sabırla *s\-*radaki yemeği bekliyordu.

"Sonra..." diye hikâyesine devam etti Zeliha. "Bu ulvi ve esrarengiz ses şöyle buyurdu: Ey Zeliha! Ey faziletti Kazancı ailesinin hayırsız evladı! Ey bu ailenin yüz karası! Bırak rahmindeki çocuk yaşasın! Şimdiden bilemezsin ama bu çocuk büyüyünce lider olacak. Padişah olacak!"

"Sanki padişah mı kaldı!" diye araya girdi Çevriye, öğretmenlik daman kabarmıştı gene.

"Ey Zeliha kulum! Ey günahkâr kulum, ey cehennem ateşlerinde yanası kadın," diye kendi kendine haykırmaya devam etti Zeliha hiç oralı olmadan. "Senin işlediğin günahlara rağmen, sana rağmen pür-i pak olacak bu çocuk. Herkese örnek olacak! Sırf bu ülke değil, Ortadoğu ve Balkanlar değil, bütün dünya duyacak evladının adını. Bu kızçocuğu kitleleri peşinden sürükleyecek ve insanlığa barış ve adalet getirecek!"

di ailede, birisi dolunayda sarhoş yüzerken boğulmuş, birisi takımının kupayı kazanmasını kutlayan azılı bir taraftarın kaza kurşunuyla göğsünden vurulmuş, bir diğeri kanalizasyon sistemini yenileyen belediyenin açtığı iki metrelik çukura düşmüştü. Tabii bir de hiç sebep yokken kendini vuran, ikinci göbekten akraba, Ziya isminde bir kuzen vardı.

Nesiller boyu, adeta yazılı olmayan bir kurala uyarcasına, aniden, vakitsiz oluvermişti Kazancı soyağacındaki erkekler. Son kuşaklarda en uzun yaşayanı kırk birine gelebilmişti ancak. Sakınmak da kâr etmiyordu sanki. Mesela kaderden kaçmaya kararlı bir uzak yeğen sağlıklı bir hayat sürmek için azami özen göstermiş, aşın yemekten, fahişelerle yatmaktan, azılı taraftarlarla temastan, alkolden ve her türlü uyuşturucudan uzak durmuş, en nihayetinde yanından geçtiği bir inşaattan üzerine düşen beton tarafından ezilmişti.

Sonra bir de Celal vardı, Cevriye'nin derinden sevdiği ve bir kavgada kaybettiği, aynı zamanda ikinci derece akrabası olan kocası. Halen açıklığa kavuşmayan sebeplerden dolayı Celal rüşvet suçuyla iki yıl hapse mahkûm edilmişti. Tahliyesine az bir zaman kala ölüm haberi gelmişti. Kavgada ölmüştü. Ama öyle bir yumruk ya da darbeyle değil, yumruklaşan mahkûmları seyretmek için kendine daha iyi bir seyirlik yer ararken yüksek voltajlı bir elektrik kablosuna basarak kaybetmişti hayatını. Kocasını kaybettikten sonra Çevriye evlerini satmış, yaşama arzusunu yitirmiş, neşesiz bir tarih öğretmeni olarak Kazancı hanesine göç etmişti. Okulda nasıl kopyaya şamataya karşı savaş açmışsa, evde de patırtıya kargaşaya karşı savaşmakta kararlı olduğundan, ömrü devamlı birilerini azarlamakla geçiyordu. Kazancı ailesi Cevriye'nin öğrencilerine acırdı içten içe. Bilmedikleri, Cevriye'nin öğrencilerinin de ailesine acımakta olduğuydu.

Ailedeki erkeklerden söz edince, tabii bir de Sabahattin Enişte vardı; Banu'nun yumuşak kalpli, iyi huylu ama o nispette de çekingen kocası. Kâğıt üzerinde hâlâ evli oldukları halde balayından sonraki kısa bir dönem hariç, Banu kendi evinde kocasıyla

Zeliha aile fertlerine baktı göz ucuyla. Boş ve donuk yüzler buldu etrafında.

"Neyse canım, uzun lafın kısası *pıhtıcık* bir yere gitmedi! Müjdemi isterim valla! Bebek hâlâ karnımda! Yakında şu masaya bir tabak daha eklenecek demektir."

Derin bir sessizlik oldu masada. Hiç bitmeyecek gibiydi sessizlik, tabii eğer anneleri Gülsüm hiddetle atılmasa. "Piç!" diye inledi Gülsüm. "Bu aileye evlilik dışı bir çocuk mu getiriyorsun? Bir piç!"

Kelime kesif bir duman gibi yükseldi, kıvrıldı, oyalandı havada.

"Utan utan! Bunca zaman hepimizi rezil rüsva ettiğin yetmedi mi?" Gülsüm'ün yüzü öfkeden çarpılmıştı. "Şu hızmaya bak, şu hallere... Boya küpüne düşmüş gibi makyaj, avuç kadar etekler, bi karış topuklar! Böyle... böyle orospular gibi giyinirsen olacağı budur. Beyoğlu'ndaki kaldırım yosmaları bile senden daha namusludur ya. Yat kalk Allah'a şükret. Şükret ki bu ailede erkek yok. Yoksa seni sağ komazlardı bilesin."

Aslında o kadar da doğru sayılmazdı bu tespit. Öldürme kısmı değil de, ailede erkek olmaması kısmı. Erkekler vardı ne de olsa. Bir yerlerde, bir zamanlar. Ama Kazancı ailesinde kadından çok daha az erkek olduğu doğruydu. Adeta soyun üzerindeki bir lanet gibi, Kazancı erkekleri nesiller nesiller boyu gitgide daha erken çekip gitmişti öte dünyaya. Mesela Cicianne'nin kocası Rıza Selim Kazancı altmışına varmadan bir gün aniden nefes alamaz olmuş, küt diye düşüp ölmüştü. Sonraki nesilde Levent Kazancı elli birinci yaşgününü göremeden kalp krizinden rahmetli olmuş, babasıyla dedesinin izinden gitmişti.

Bir Rus hayat kadınıyla Moskova'ya kaçan, orada aile soyağacının lanetinden korunacağını sanan bir büyük amcaları vardı. Sonunda kadm bütün parasını çalmış, amca da St. Petersburg'da donarak ölmüştü; bir diğer akraba otoyolda körkütük sarhoş karşıdan karşıya geçmeye çalışırken bir arabanın çarpmasıyla ebedi istirahatgâhına intikal etmişti; yirmi yaşlarında ölen yeğenler var-

kalmak yerine zamanının çoğunu ailesinin konağında geçirmişti. Fiziksel uzaklıkları öyle dikkat çekiciydi ki, Banu ikiz oğlanlara hamile kaldığında, herkes bu hamileliğin teknik olasılığı üzerine şakalar yapmıştı. Ancak bütün Kazancı erkeklerini bekleyen meşum kader ikizleri daha bebekken yakalamıştı. Küçücük oğullarını çocuk hastalıkları yüzünden kaybeden Banu temelli ailesinin evine taşınmış, kocasını ara sıra ziyarete gider olmuştu. Gittiğinde onu hâlâ seven bir eş bulurdu karşısında. Gene de yuvasında kalmaz, kalamaz, apar topar dönerdi aile ocağına.

Son olarak tabii bir de Mustafa vardı; bu neslin tek erkek çocuğu, dört kızın arasına Allah tarafından bahşedilmiş kıymetli mücevher.

Nasıl da istemişti Levent Kazancı kendi soyadını taşıyacak bir erkek evlat sahibi olmayı... oğlan babası olma saplantısı öyle büyüktü ki, Kazancı ailesinin dört kızı çocukluklarının her aşamasında davetsiz misafir gibi hissetmişlerdi kendilerini. Levent-Gülsüm Kazancı çiftinin ilk üç çocuğu kız olmuştu. Önce Banu, sonra Çevriye ve ardından Feride... Kızlar varlıklarını bir "önsöz" olarak görmüşlerdi senelerce, esas kitaptan önce yazılmış bir önsöz, beklenen şarkıyı önceleyen peşrev, beklenen oğlan çocuğundan önce geliveren gereksiz, geçici aşamalar... Nihayet dördüncü çocuk oğlan olmuştu: Mustafa. Beşinci ve en küçük çocuk Zeliha'ya gelince, doğmasının tek sebebi oğlan tutturan ebeveynlerinin şanslarını bir kez daha denemek istemiş olmalarıydı. *Belki gene oğlan olur...* Zeliha'ya sorsanız, peşrevden de kötüydü son nota olmak, önsözden beterdi sonsöz muamelesi görmek.

Önsöz ya da sonsöz fark etmez, aslolan ortadaki metindi bu ailenin kitabında. Kıymetliydi Mustafa. Hal böyle olunca, doğduğu andan itibaren Kazancı sülalesindeki erkekleri yakalayan lanetten onu korumak için bir dizi tedbir alınmıştı. Bebekken gözboncuklan ve muskalarla kuşatılmış, yürümeye başladıktan sonra hep göz önünde tutulmuş, sekiz yaşına kadar saçları kesilmemişti, kız çocuğu gibi dolaşırsa Azrail'i aldatabileceğim umarak. Birisi çocuğa ne zaman seslenecek olsa "kızım!" derdi, "kızım, gel buraya!" Yirmi yaşına bastığında Mustafa'yı olabildiğince uzağa gönderme karan alınmıştı oybirliğiyle. Hem buralardan uzaklaşırsa kaderinden daha uzun süre kaçabileceği umuduyla, hem de doğrusunu söylemek gerekirse, ailesi dışında kimseyle doğru dürüst geçinemediğinden mecburen alınan bir karardı bu. İyi bir öğrenci olduğu halde Mustafa'nın lise hayatı sosyalleşme beceriksizliği yüzünden berbat geçmişti. Evinde kral kesilmeye alışkın olan çocuk, sınıfta nice öğrenciden sadece biri olmayı kabullenemiyordu. Evinde nasıl özel ise, okulda da öylesine ayrıcalıklı ve biricik olmaya kalkışması, en nihayetinde tamamen arkadaşsız kalmasına sebep olmuştu. Zamanla öyle gözden düşmüştü ki Mustafa, annesi Gülsüm onun için bir mezuniyet partisi vermeye kalktığında, davet edecek arkadaş bulamamıştı.

Evinin dışında öylesine yalnız ve antisosyal, evindeyse böylesine kuşatılmış bir halde geçen her yaşgünüyle Kazancı erkeklerinin akıbetine adım adım yaklaşıyordu Mustafa. Bu şartlar altında oğlanı bir müddet yurtdışına göndermek yapılabilecek en iyi şey gibi gelmişti. Gerekli parayı temin etmek için Cicianne'nin mücevherleri satılmış ve bir ay önce Kazancı ailesinin biricik erkek evladı. Ziraat ve Biyosistem Mühendisliği okumak ve inşallah ömrüne ömür katmak üzere Amerika'ya, Arizona Üniversitesi'ne doğru yola çıkmıştı.

Velhasıl temmuz ayının bu ilk cumasında Gülsüm, ailede erkek olmadığı için şükretsin diye Zeliha'yı azarladığında, az da olsa bir haklılık payı vardı. Zeliha bu lafa cevap vermek yerine, masadan kalktı, bu çatı altındaki tek eril varlığı bulmak ve beslemek için mutfağa gitti.

Üçüncü Paşa'ydı kedinin ismi, her zaman obur, doymak bilmez tekir bir kedi yavrusu.

Kazancı konağında, tıpkı insanlar gibi kedi nesilleri de birbirinin ardı sıra gelip gitmişti. İnsanların aksine kediler hep ecelleriyle ölmüştü ama, istisnasız hepsi yaşlılıktan gitmişti. Her ne kadar bütün kediler kendilerine has karakterlerini korusalar da genel itibariyle evin kedi soyunda birbiriyle rekabet halinde olan iki

gen hâkimdi. Bir tarafta 1930'larda Cicianne'nin genç bir gelin olarak yanında getirdiği uzun tüylü, basık burunlu, bembeyaz İran kedisinden (mahalledeki komşular "çeyizi hepi topu bu kedi herhalde" diye dalga geçmişlerdi) gelen "asil" genler vardı. Öteki tarafta beyaz İran kedisinin evden kaçtığı sırada çiftleşmeyi başardığı, tam olarak tespit edilememiş ama belli ki tekir türünden bir sokak kedisinden gelen "sokak" genleri. Birbiri ardı sıra gelen nesiller boyu bu iki genetik özellikten kâh biri kâh öteki galip gelirdi bu çatı altında doğan kedilerde. Bir süre sonra Kazancılar kedilere farklı isimler bulmayı bırakmış, sadece kedi şeceresini takip etmeye başlamışlardı. Doğan yavru aristokrat tarafa benziyorsa, yani uzun tüylü, yassı burunlu ve beyazsa, ona annesinin soylu olduğunu tescil eden bir isim veriyorlardı: Birinci Paşa, İkinci Paşa, Üçüncü Paşa... Yok eğer yavru sokak kedisinin soyundan geliyorsa adını sırasıyla "Sultan" koyarlardı: Birinci Sultan, İkinci Sultan, Üçüncü Sultan... Şüphesiz Paşa'dan daha üstün bir isimdi Sultan, sokak kedilerinin kendilerine yeten özgür ruhlar olduğunun, kimselere dalkavukluk etmeye ihtiyaç duymadıklarının göstergesi.

Seçilen isimler kedilerin karakterlerine yansımıştı sanki. Asilzadeler ürkek, muhtaç ve sakin, soba başı tipleri olurdu; işleri güçleri yalanmaktı, ne zaman biri başlarını okşasa insan temasının bütün izlerini silmeye çalışırcasına yalanmaya koyulurlardı. Halbuki ikinci genleri taşıyan tekirler her daim daha cevval daha meraklı olmuşlardı; yerlerinde duramayan, illaki her şeye burunlarını sokan tipler, çikolata yemek gibi tuhaf, lüks alışkanlıklara sahip olmaları da cabası.

Üçüncü Paşa'ya gelince, o asilzade soyunun tüm özelliklerini haizdi, etrafında nadide porselenler varmış gibi vakur bir ritimle yürürdü daima. Her fırsatta uygulamaya koyduğu iki meşgalesi vardı: elektrik kablolarını kemirmek ve peşlerinden koşturamayacak kadar tembel olduğundan, kuşlarla kelebekleri gözlemlemekle yetinmek. İkinci uğraşından bıkabilirdi ama birinciden asla. Evdeki hemen hemen bütün elektrik kabloları iki-üç kere ısınlmış, soyulmuş, dişlenmiş, tahrip edilmişti. Ne kadar yaşlı olduğu düşünülürse, Üçüncü Paşa'nın epeyce bir elektrik çarpmasını gayet iyi atlattığı anlaşılıyordu.

"Paşa, oğlum... gel bakalım, bak ne var burda!" Zeliha bir dilim kaşar peyniri uzattı. Kediye kaşar yedirdiğini görse köpürürdü annesi. Gizli bir keyifle biraz daha kaşar verdi kediye.

Sonra önlüğünü takıp lavaboyu köpüklü suyla doldurdu ve başladı tabaklar, bardaklar, tencereler yığınını ova ova yıkamaya.- Nihayet bulaşıkları bitirip sakinleştiğinde, ayaklarını sürüyerek geri döndü yemek odasına. Orada "piç" kelimesini hâlâ havada asılı buldu, annesi de hâlâ somurtuyordu.

Birisi tatlıyı getirmeyi hatırlayana kadar iğreti bir sessizlik hüküm sürdü odada. Neyse ki çok geçmeden ayaklandı Çevriye. Kocaman bir tencereyle çıkageldi. Küçük kâselere dökülmüş sütlacı ikram ederken tatlımsı, yatıştırıcı bir koku doldurdu odayı. Belli ki yeni yapılmıştı sütlaç, soğumasını beklemeyeceklerdi. Çevriye talimli bir rahatlıkla sütlacı bölüştürmeye devam ederken, Feride de onun peşinden bütün kâselere hindistan cevizi serpmeye koyuldu.

"Tarçın olsa daha iyi olurdu," diye mızıldandı Banu birden. Tarçını unutmayacaktın..."

Zeliha usulca yaslandı sandalyesine, görünmez bir sigarayı rmuş gibi derin bir nefes çekti. Yorgunluğunu, bıkkınlığını, korkularını nefesiyle beraber azar azar salıverirken, günboyu yakasını bırakmayan o kayıtsızlık yoyosunun yeniden inip çıktığını hissetti. Temmuz ayının bu ilk cuması, bu uzun lanetli gün boyunca yaşananlar (ve yaşanmayanlar) asla unutulmayacaktı.

Hindistan ceviziyle kaplı sütlaç kâselerine dikti bakışlarını, istemediği şeylere sebep olacaktı, istemediği bir şeye gebe... Nice sonra, bakışları hâlâ tarçınsız sütlaca odaklı halde ve hiç de kendi sesine benzemeyen kibar, kadifemsi bir sesle mırıldandı:

"Üzgünüm..." dedi Zeliha. "Çok üzgünüm."

İkinci Bölüm

NOHUT

Süpermarketler asabı bozuk ye kafası karışık kadınlar için tuzaklarla dolu tehlikeli yerlerdir. En azından Rose gibi kadınlar için.

Ne zaman süpermarkete girse ihtiyacı -olmayan bir sürü ıvır zıvın sepetine dolduruyor Rose. Ama bu sefer âynıhatayı tekrarlamamaya kararlı. Bu kez *hakikaten* ihtiyacı olan şeylerden başkasını almayacak. Söz verdi kendine. Bu kararlılıkla bebek bezlerinin bulunduğu koridora yollandı. Hem oyalanmanın zamanı değildi. Küçük kızını park yerinde arabanın içinde bıraktığı için huzursuz olmuştu. Ne demeye bırakmıştı ki bebeğini arabada bir başına? İşte bu da yapar yapmaz pişman olduğu ama geri dönemediği, düzeltemediği hatalarından biri olarak kalacaktı. Doğrusunu söylemek gerekirse, bu tür hadiseler son aylarda ürkütücü ölçüde çoğalmıştı... kesin konuşmak gerekirse, tam tamına üç buçuk aydır. Günbegün, haftabehafta cehennem azabı yaşadığı, gerçeği kabullenmemekte direndiği, kadere karşı çırpına çırpına mücadele ettiği, durmadan ağlayarak geçirdiği ve nihayet evliliğinin sona erdiğini idrak ettiği şu son üç buçuk ay... Evlilik denilen kurum, insanı sonsuza kadar süreceğine inandırıp ardından pat diye ortada bırakıveren bir yanılsamadan başka neydi ki sonuçta? Bayat bir şaka gibi. Ama şakayı yapan değil de şakaya maruz kalan kişi olmak en beteriydi. Evliliğin bitmesi her iki taraf için de ağır olsa da, bitiren sen değilsen daha da zordu bu tatsız şakaya gülebilmek. Madem bitecek, bari süründürmeden sona erebilseydi. Sürüncemede kalması, yalpalaması, noktalanmadan evvel uzun uzun can çekişmesi belki de en beteriydi. Bu sürünceme insana hâlâ bir şeylerin düzelebileceği ümidini veriyordu. Kof bir ümit. Umutsuz bir durum karşısında umuda sarılmaktan daha vahim, daha aptalca ne olabilirdi ki? Üç buçuk ay süren bu yalpalamadan sonra şimdi artık Rose'un tek istediği kendi yoluna gitmekti. Aynen böyle, kendi yoluna, hiç mi hiç arkasına .bakmadan hem de. Kararlıydı Rose. Eğer tüm bunlar Tann'nın onu içinden geçmeye zorladığı bir nevi ıstırap tüneliyse, bu karanlık dehlizden alnının akıyla çıkacak ve çıktığında bambaşka bir kadın olacaktı.

Azmini dışa vurmak jstercesine gütmeye çalıştı ama nafile. Tuhaf, boğuk bir ses çıkardığıyla kaldı^sadece. İçini çekti Rose; iki kat sıkıntılı bir iç çekiş, ne de olsa hiç uğramasa daha iyi edeceği bir koridordan geçiyordu şu anda: Şekerlemeler ve Çikolatalar Reyonu.

Karbonhidrat Rejimi Yapanlar İçin Şekersiz Vanilya Aromalı Bitter Çikolata rafının önünden geçerken zınk diye durdu. Bir, iki... tam beş adet aldı. Karbonhidrat rejimi filan yaptığı yoktu. Ama ürünün ismi kulağına hoş geliyordu; daha doğrusu bir şeyleri, *herhangi bir şeyi* denetliyor olma hali hoşuna gidiyordu. Hayatın üzerinde söz sahibi olmasan bile vücudun üzerinde söz sahibi olabilirsin, etrafındakileri cezalandıramasan da vücudunu cezalandırabilirsin hiç olmazsa. Dağınık bir ev kadını, savruk bir eş ve berbat bir anne olmakla itham edilmekten öylesine bıkıp usanmıştı ki Rose, artık can atıyordu bunun aksini kanıtlamaya, iradesini ortaya koymaya.

Supermarket arabasını bir başka reyona çevirmesiyle kendini yeni bir aburcubur koridorunda bulması bir oldu. Çocuk bezleri hangi cehennemdeydi? Gözleri hindistan cevizli şekerleme paketlerine takıldı; ardından arabada bir, iki... altı paket birden bitiverdi. *Yapma Rose yapma... Daha bu ikindi koca bir kutu vişneli dondurma yedin... Daha şimdiden bir sürü kilo aldın...* Benliğin-

den gelen ikaz yeterince yüksek çıkmamıştı. Yine de bilinçdışında bir yerlerde bir suçluluk düğmesini harekete geçirmiş olacaktı ki, Rose'un zihninde kendi sureti beliriverdi o anda. Oysa daha az evvel, hani organik marulların oradan geçerken, arkadaki enli aynaya bakmamayı başarmış, görünüşünü savuşturmuştu başından. Ama şimdi zihnindeki hayali aynadan onu süzüyordu görüntüsü. Kendine baktı. Genişleyen kalçasını, yayılan baldırlarını üzüntüyle süzse de çıkık elmacık kemiklerine, altın şansı saçlarına, buğulu mavi gözlerine ve mükemmel kulaklarına gülümsemeyi başardı. Kulaklar insan vücudunun en güvenilir organlarıydı. İnsan ne kadar kilo alırsa alsın kulakları tıpatıp aynı kalıyordu, daima sadık, daima vefalı.

Maalesef kadın vücudunun geri kalanı için durum böyle değildi. Kadın vücudu zerre kadar sadakat bilmeyen nankör bir yığındı. Öğle değişkendi ki bedeni, nasıl sınıflandıracağını bile bilmiyordu. Mesela "armut biçimli" kategorisinde olsa, kalçasının omuzlarından daha geniş olması gerekirdi. "Elma biçimli" olsa karnından ve göğüs çevresinden kilo almaya yatkın olurdu. Sağlıklı Yaşam Dergisi kadın okurlarını böyle sınıflandırıyordu: armutgiller ve elmagiller. Oysa hem armutların hem de elmaların özelliklerine sahip olan Rose, bu durumda tam olarak hangi kategoriye girdiğini kestiremiyordu, tabii eğer "mango biçimliler" diye ayrı bir kategori yoksa, altı kalın, ortası kalın, üstü kalın olanlar için... *"Aman neyse ne,"* diye düşündü. Fazla kiloları verecekti nasılsa. Şu rezil-rezili-boşanma-serüveni biter bitmez yepyeni bir kadın olacaktı. "Aynen böyle!" diye geçirdi içinden. Rose "evet" kelimesi yerine "aynen böyle" derdi. "Hayır" yerine de "katiyen!"

Aynen böyle! Bambaşka bir kadına dönüşüp, kıymetini bilmeyen eski kocasını ve onun o dırdırcı kalabalık sülalesini şaşırtacaktı. Düşünmesi bile güzeldi bunu, hayali bile cezbedici. Bu fikirle keyfi yerine gelmiş olmalı ki gülümsedi; bulunduğu koridoru şöyle bir alıcı gözle taradı. Elleri ondan bağımsız hareket edercesine kendiliğinden uzanıverdi raflara - Tereyağlı Danimarka Kurabiyeleri. Rengârenk Meyveli Turtacıklar, Siyah Meyanköklü Şekerleme Topları, Sanmtırak Akide Şekerleri... bunlan arabaya atar atmaz arkasından kovalayan varmış gibi hızlandı. Ama tatlı bağımlılığına yenik düşmek vicdanını tetiklemiş olacaktı ki, çok geçmeden kendini daha derin bir pişmanlıkla boğuşur vaziyette buldu. *Nasıl olmuştu da bebeğini arabada tek başına bırakabilmişti? Nasıl yapabildin bunu Rose...* Gün geçmiyordu ki Arizona televizyonunda evinin önünden kaçınlmış bir çocukla ya da ihmalden hüküm giymiş bir anneyle ilgili haberler yayınlanmasın. Önceki hafta Tucson'lu bir kadın yemek yapıyorum diye evini ateşe vermiş ve içeride uyuyan iki çocuğu ölümden son anda kurtarılmıştı. Mazallah buna benzer bir hadise başına gelse, kayınvalidesinin zil takıp oynayacağını düşündü Rose. Kadirimutlak kaynana müsveddesi o cadaloz^Şuşan, torununun vesayetini almak için anında dava açardı herhalde.

Zihnindeki karanlık senaryolara gömülen Rose'un içi titredi. Son zamanlarda bir parça dalgınlaştığı doğruydu; hayati önemi olmayan şeyleri unutuyordu, mesela kredi borçlan, telefon faturalan... ama kimse, aklı başında hiç kimse onu kötü bir anne olmakla suçlayamazdı! Katiyen! Bunu hem eski kocasına, hem de kocasının o kâbustan beter Ermeni sülalesine kanıtlayacaktı. Kocasının ailesini yabancı bir memleket, bir öte diyar gibi algılıyordu Rose. İnsanlann telaffuzu imkânsız bir soyadı taşıdıklan ve bilinmesi mümkün olmayan sırlara sahip oldukları bambaşka bir ülke. Rose orada kendini hep yabancı hissetmişti, ne yaparsa yapsın *odar** olduğunun bilincinde olmuştu daima - bu yapışkan kelime daha ilk günden yapışmıştı üstüne.

İnsanın fiziksel olarak ayn olduğu birine halen zihinsel ve duygusal olarak bağlı olması ne korkunç şeydi. Niye çıkartıp atamıyordu eski kocasını benliğinden? Toz duman dağılıp boşanma gerçekleştiğinde, bir-yıl-sekiz-ay süren kelebek ömürlü evliliklerinden geriye kalan dipsiz bir güceniklik duygusuydu ve bir de bebek.

* (Erm.) Ermeni olmayan.

"Bana kalan sadece bunlar..." diye mırıldandı Rose kendi kendine. Boşandıktan sonra bir nekahat devresi geliyordu ve travma ertesi bu dönemin en büyük yan etkisi gevezelik olmalıydı. Boşanmak insanı konuşkanlaştırıyordu. Ne kadar konuşursan konuş, söyleyecek lafın bitmiyordu. Nitekim Rose haftalardır zihninde Çakmakçıyan ailesinin tek tek her üyesiyle tekrar tekrar kavga etmiş, karşı tarafın savlarını başarıyla çürütüp kendini azimle savunmuş, her seferinde galip gelmiş, boşanma sürecinde bir türlü dile getirmeyi başaramadığı ve o zamandan beri içinde ukte kalan şeyleri döne dolaşa sayıp dökmüştü kafasında.

Ama ne fayda! Bir duyan olmadıktan sonra... İçini çekti.

İşte oradalar! Latekssiz, süper-emici bebek bezleri. Bunları arabaya yerleştirirken saçlan kırlaşmış, keçi sakallı, orta yaşlı bir adamın kendisine gülümsediğini fark etti. "Ne dikkatli, ne özenli bir genç anne," diye düşünmüş olmalıydı adam. Doğrusu Rose anneliğinin seyredilmesinden hoşlanırdı, şimdi de seyirci bulmanın keyfiyle gülümsemekten kendini alamadı. Bu ruh haliyle uzandı Aloe Veralı, bahar meltemi esanslı bir kutu ıslak mendile. Onu da koydu arabaya. Tann'ya şükür *birileri* anneliğini takdir ediyordu. Daha fazla takdir ve ilgi görme arzusuyla, bebek eşyalan koridorunda bir aşağı bir yukan gezinmeye başladı. Her seferinde aslında almaya hiç mi hiç niyetli olmadığı halde şimdi almamak için sebep göremediği yeni bir ürün buluyordu: üç şişe antibakteriyel pişik losyonu, banyo suyu aşın sıcak olduğunda bas bas öterek ikaz eden bebek banyosu emniyet ördeği, küçük parmaklan korumak için altılı plastik kapı muhafaza seti, Maymun-Max çöp kutusu, içi su dolu, kelebek şeklinde diş kaşıyıcısı... Hepsini arabaya koydu. Şimdi kim kalkıp da ona sorumsuz anne diyebilirdi ki? Minik kızının ihtiyaçlannı dikkate almamakla kim suçlayabilirdi onu? Bebek doğduğunda üniversite eğitiminden bile vazgeçmemiş miydi? Bu evliliği sürdürmek için bütün gücüyle çalışmamış mıydı? Zaman zaman kendini hâlâ üniversite öğrencisi olarak hayal ederdi Rose, hâlâ bakire ve evet, hâlâ incecik. Kısa süre önce üniversite kafeteryasında bir iş bulmuştu; kendini öğrenci gibi görmeye yardımcı olabilirdi bu ama diğer iki hayaline faydası yoktu.

Sonraki koridora geçtiğinde Rose'un yüzü buruştu. Uluslararası Yiyecekler Reyonu.

Patlıcan soslan ve yaprak salamurası kavanozlanna sinirli sinirh baktı. Patlıcan matlıcan yok artık! Sarma marma yok! Acayip etnik yemekler yemek zorunda kalmayacaklardı bundan böyle. O iğrenç kavurmanın görüntüsü bile midesini kaldırmaya yetiyordu. Bundan böyle canı ne çekerse onu pişirecekti. Kızı için h^riki Kentucky yemekleri yapacaktı. Hamburger mesela... Hamburger sosis biftek üçlemesini düşününce yüzü aydınlandı. **"Aynen** böyle!" dedi kendi kendine. Dahası tavada yumurta, akçaağaç şurubuna batınlmış gözlemeler, soğanlı sandviçler, mangalda koyun pirzolası, kızarmış patates... velhasıl özbeöz Amerikan yemeği yiyeceklerdi bundan sonra... Her sofraya oturduğunda görmekten gına getirdiği o vıcık vıcık yoğurtlu içecek yerine de elma suyu içeceklerdi! Bundan böyle günlük menülerini Amerikan Mutfağından seçecekti, patates püresi ya da kırmızı et... ya da... nohut. Bu yemekleri hiç şikâyet etmeden hazırlayacaktı. Tek ihtiyacı, günün sonunda karşısında nezaketle oturup, pişirdiklerini tebessümle yiyecek efendi bir kocaydı. Onu ve pişirdiği yemekleri gerçekten sevecek bir adam. Aynen böyle! Rose'un **ihtiyacı** olan buydu: kalabalık bir sülalesi, etnik kimliği, zor telaffuz edilen adlan ve yıllanmış sırlan olmayan basit bir sevgili; nohut yahnisinin kıymetini bilecek bir erkek.

Oysa bir zamanlar Barsam'la birbirlerine nasıl da âşıktılar. Barsam'ın sofraya konan yemeğin farkında bile olmadığı, en azından içindekileri umursamadığı bir dönem olmuştu, zira gözü başka yerde olurdu, Rose'un gözlerinin içinde, öylesine aşk ve arzu dolu. O şehvetli günlerini hatırlayınca Rose'un yanaklan yandı ama hemen ardından gelen dönemi düşüneft birden buz kesti. Heyhat, göz açıp kapayana kadar eşinin o korkunç altesi meydana çıkmış ve sahneyi sonsuza kadaj hükümleri altına almıştı. Bunu izleyen haftalarda Barsam ile Rose'un birbirlerine olan sev-

gileri gitgide aşınmış, damla damla azalmıştı. *O Çakmakçıyan çetesi karga burunlarını evliliğime sokmasa,* diye düşündü Rose düşmanca, *hâlâ yanımda olacaktı kocam.* Derin bir of çekti. *"Sahi neden sürekli evliliğimize burnunu sokup durdun?"* diye sordu, koltuğunda oturmuş, elinde örgüsü, gene bebek battaniyesi örerken gözünde canlandırdığı Şuşan'a. Ama ne hayalindeki kayınvalidesi cevap verdi, ne de bu süre zarfınca kaşlarını çatarak baktığı bamya turşusu kavanozu. Rose dayanamadı, soruyu tekrar etti. Boşanma ertesi nekahat döneminin ikinci yan etkisi de bu olmalıydı: İnsanı sadece konuşkan değil, bir de ısrarcı yapıyordu. *"Neden bizi asla rahat bırakmadınız?"* Rose aynı soruyu teker teker kocasının üç kız kardeşine de sordu -Surpun Hala, Zaruhi Hala ve Varsenig Hala'ya- bir yandan da raflardaki babaganuş kavanozlarına hışımla baktığını fark etmeden.

Rose hızlı, keskin bir u-dönüş yaparak Etnik Yiyecekler koridorundan çıktı. O hışımla Konserve Yiyecekler ve Bakliyat koridorunun bir ucundan diğerine hızla ilerledi. Öyle kaptırmıştı ki kendini melankolisinin rüzgârına, neredeyse orada duran genç adama çarpacaktı. Delikanlı nohut markalarının dizili olduğu raflara bakıyordu dalgın dalgın. Bir saniye önce orada değildi kesin! Gökten inmiş gibi orada belirivermişti. Açık tenliydi; ince, orantılı bir vücudu, ela gözleri ve ona meraklı, nerdeyse araştırmacı bir hava veren sivri bir burnu vardı. Kumral saçları kısaydı. Rose onu daha önce gördüğünden şüphelendi bir an ama ne zaman ve nerede olduğunu çıkaramadı.

"Çok lezzetliler, değil mi?" diye sordu Rose. "Maalesef herkes nohut yahnisinin kıymetini bilecek kadar duyarlı değil bu dünyada..."

O dalgınlıkla gafil avlanan genç adam yerinde sıçradı; yanında bitiveren pembe yanaklı, tombulca kadına döndü ve ellerinde nohut kutulanyla değil de ahlaka mugayir cisimlerle yakalanmışçasına kulaklarına kadar kızardı. Boş bulunduğu için savunmasını henüz kuramamıştı.

"Kusura bakmayın..." dedi delikanlı sağ gözü üst üste eğirip boynu sağa yatarken. Rose bu tiki utangaçlık işareti olarak algıladı.

Delikanlıyı hoş gördüğünü göstermek istercesine tatlı tatlı güldü Rose. O anda yüzünde beliren Sevimli-Tavşancık ifadesinin yanı sıra Rose'un Tabiat Anadan ilham alarak edindiği üç adet hayvansı rol modeli vardı. Karşı cinsle bütün münasebetlerinde dönüşümlü olarak bunlan kullanırdı: tam bir sadakat hissi vermek istediğinde tercih ettiği Sadık-Köpek ifadesi; ayartmak istediğinde kullandığı Şeytani-Kedi ifadesi ve eleştirildiğinde takındığı Kavgacı-Çakal ifadesi.

"Şimdi hatırladım seni nereden tanıdığımı..." dedi Rose birden sırıtarak. "Seni daha evvel nerede gördüğümü hatırlamak için beynimi zorluyordum demindenberi. Arizona Üniversitesi'ndesin değil mi? Bahse girerim *quesadilla* seviyorsundur!"

Delikanlı her an kaçacakmış da ne yöne gideceğine karar veremiyormuş gibi koridora baktı.

"Cactus Grill var ya hani, orada part-time çalışıyorum," dedi Rose açıklık getirmek gayretiyle, "Öğrenci Demeğinin ikinci katındaki büyük lokanta, hatırladın mı? Genelde yemek servisi yapılan tezgâhın arkasında oluyorum; omletler, quesadillalar... Yanm gün çalışıyorum, fazla para getirmiyor ama ne yaparsın? İdareten. Aslında ilkokul öğretmeni olmak istiyordum. Belki gene dönerim üniversiteye..."

Delikanlı şimdi merakla Rose'un yüzünü inceliyordu, o yüzdeki her bir ayrıntıyı ezberlemek istercesine.

"Neyse işte, seni orada görmüş olmalıyım," dedi Rose. Gözlerini şuhça kısıp alt dudağını hafifçe ıslattı. Şeytani-Kedi ifadesine geçti. "Geçen sene bebeğim olunca okulu bıraktım ama şimdi tekrar geri dönmeye çalışıyorum..."

"Öyle mi?" diye merakla atıldı delikanlı ama soruyu sormasıyla bir dişi eksikmiş gibi ağzını kapatıvermesî bir oldu. Eğer Rose ömrü hayatında daha evvel bir yabancı ile sohbet etmiş olsaydı, *Yabancının Tanışma Anı Refleksini* ayırt edebilirdi. Hani şu yurtdışında yabancı olarak yaşayanların, ilk kez birileriyle konuş-

maya başladıklarında doğru kelimeleri doğru zamanda doğru telaffuzla söyleyememe korkularını. Delikanlının tutukluğunun ardındaki temel sebep işte bu refleksti. Ne var ki Rose, çocukluğundan bu yana etrafındaki her şeyin kendisiyle ilgili olduğunu varsaymayı âdet edinmişti. Bu yüzden de delikanlının sessizliğini kendisiyle ilgili bir durum olarak yorumladı. Telafi etmek için elini uzattı:

"Kusura bakma. Kendimi tanıtmayı unuttum. Adım Rose."

"Mustafa..." dedi delikanlı yutkunarak, adem elması yukan çıkıp indi.

"Nerelisin?" diye sordu Rose.

"İstanbul..." dedi kısaca.

Rose belli belirsiz bir panikle kaşlarını kaldırdı. Eğer Mustafa ömrü hayatında daha evvel bir Amerikalı ile sohbet etmiş olsaydı, *Yerlilerin Coğrafya Korkusu Refleksini* teşhis edebilirdi. Hani şu nice Amerikalı'nın dünya tarihi ya da coğrafyası hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıklarını hissettikleri andaki refleksleri. Doğrusu Rose İstanbul'un nerede olduğunu hatırlamaya çalışıyordu. Acaba Mısır'ın başkenti miydi, yoksa Hindistan'da bir yer mi...? Kaşlannı çatmasının ardındaki sebep bu kafa karışıklığıydı. Ne var ki Mustafa ergenliğinden beri kadınlar tarafından beğenilmeme korkusu taşırdı. Bu yüzden de Rose'un yüzünde beliren ifadeyi kendi kifayetsizliğine yordu. Telafi etmek için konuşmayı kısa kesmeye çalıştı.

"Tanıştığımıza memnun oldum Rose," dedi, keskin bir aksanla. "Benim gitmem lazım..."

Çabucak nohut kutularını yerlerine koydu, saatine baktı, sepetîni alıp yürümeye başladı. Gözden kaybolmadan önce "bay bay" diye mırıldandığını duydu Rose.

Gizemli arkadaşını bu şekilde kaybeden Rose aniden süpermarkefte ne kadar uzun zaman geçirdiğini fark etti. Delikanlının bıraktıkları da dahil birkaç kutu nohut alıp hızla kasalara yollandı. Dergi ve kitap koridorundan geçerken bir şey ilişti gözüne: Dünya Atlası. Yaldızlı başlığın altında şöyle yazıyordu: Bayraklar, İstatistikler ve Haritalar: Dünya Atlası Ailelerin, Öğrencilerin, Öğretmenlerin, Dünya Gezginlerinin Hizmetinde. Atlası kaptığı gibi, dizinde İstanbul'u buldu ve doğru sayfaya giderek bu şehrin nerede olduğunu görmek için haritaya baktı.

Nihayet dışarı çıktığında, park yerinde 1984 model lacivert Cherokee Jipi Arizona güneşinin altında yanarken buldu, içinde uyuyan bebeğiyle birlikte.

"Armanuş, uyan güzelim, annen döndü!"

Bebek şöyle bir kımıldandı ama Rose yüzüne öpücükler yağdırdığında bile gözlerini açmadı. Yumuşacık saçları neredeyse kafası kadar büyük san bir kurdelayla bağlanmıştı. Bebeğin üzerinde somon rengi şeritler ve mora çalan düğmelerle süslü cart yeşil bir elbise vardı. Çocukcağız bu haliyle çılgın biri tarafından süslenmiş küçük bir noel ağacına benziyordu.

"Acıktın mı? Annen sana bu akşam gerçek Amerikan yemeği pişirecek," dedi Rose, torbalan arka koltuğa koyarken; bu arada yolluk bir paket hindistan cevizli lokum ayırmayı da ihmal etme-

: Aynada saçlarını düzeltti; son günlerde en sevdiği kaseti koydu ve kontağı çalıştırmadan bir avuç lokumu ağzına attı.

"Demin süpermarkette tanıştığım çocuk Türkiye'den gelmiş ur musun!" dedi Rose dikiz aynasından kızma göz kırparak. Armanuş'un her şeyi olması gerektiği gibiydi; düğme burnu, yumuk elleri, minicik ayaklan... ismi dışında her şeyi mükemmeldi. Kocasının ailesi, bebeğe büyük büyükannesinin ismini vermekte ısrar etmişlerdi. Şimdi Rose bebeğine böyle bir isim koydurmak yerine, çok daha aşina, çok daha Amerikan bir isim vermediğine ne kadar pişmandı. Annie olabilirdi mesela ya da Katie veya Cyndie... Çocuk dediğinin ismi çocuksu olmalıydı, sevilesi, şirin, dile kolay bir isim. Oysa *Armanuş* isminin hiçbir sevimli ya da çocuksu tarafı yoktu. Böyle bir ismi mıncıklayamazdı insan! Fazla yabancıydı bu isim, hem telaffuzu zor hem mesafeli. Nasıl hitap edecekti kendi evladına, ismi diline takılmadan, kulaklarını tırmalamadan?

Rose içini çekip bir lokum daha attı ağzına. Lokum dilinin

üzerinde erirken, bundan böyle kızına Amy demeye karar verdi. Ve bu beklenmedik vaftiz töreninin bir parçası olarak kızına öpücük gönderdi aynadan.

Sonraki kavşakta ışığın yeşile dönmesini beklediler. Rose, kasetçalardan yükselen Gloria Estefan'a parmaklarıyla direksiyonda ritim tutarak eşlik etti.

Modern aşk istemem, telaştan başka ne ki, İlkel
aşk isterim, aşkın en ilkel halini...

Mustafa satın aldığı üç beş şeyi kasiyerin önüne koydu: Kalamata zeytini, dondurulmuş ıspanaklı pizza, konserve mantar çorbası, konserve kremalı tavuk çorbası ve konserve şehriye çorbası. ABD'ye gelene kadar hiç yemek pişirmesi gerekmemişti. Şimdi iki odalı öğrenci dairesindeki küçük mutfakta ne zaman bir şeyler pişirmeye uğraşsa kendini sürgünde devrik bir hükümdar gibi hissediyordu. Onu daima el üstünde tutan annesi, anneannesi ve dört kız kardeşi tarafından hizmet edilip yediği önünde yemediği ardında beslendiği günler geride kalmıştı. Bulaşık yıkamak, oda toplamak, ütü yapmak, hele alışveriş büyük bir yüktü sırtında. Bu tür işlerin başkaları tarafından onun için yapılması gerektiği hissinden bir kurtulabilse, belki de o kadar zorlanmayacaktı. İş yapmaya alışık değildi, tıpkı yalnızlığa alışık olmadığı gibi.

Mustafa'nın bir ev arkadaşı vardı; az konuşan, durmadan ders çalışan ve geceleri uyumadan önce Dağ Irmaklarının Ezgisi ya da Balinaların Gizemli İletişimleri gibi tuhaf tuhaf kasetler dinleyen Endonezyalı bir öğrenci. Mustafa bir ev arkadaşı olursa, Arizona'da kendini daha az yalnız hissedeceğini ummuştu ama sonuç bunun tam aksi olmuştu. Geceleri yatağında tek başına ve ailesinden kilometrelerce uzakta uzanırken zihnindeki sesleri bastıramıyordu. İçinde onu sorgulayan ve suçlayan sesler vardı. Pek iyi uyuyamiyordu. Çoğu geceler, televizyonda bayağı komedileri seyrederek ya da internette sörf yaparak geç saatlere kadar oturuyordu. Faydası da oluyordu hani. Başka şeylerle ilgilenince kendi içindeki zehirli sesler azalıyordu. Ama öyle olsa bile günışığıyla birlikte geri dönüyordu benliğini tırmalayan fikirler. Evden kampüse yürürken, ders aralanndayken ya da yemekhanede sıra beklerken, buram buram İstanbul hasreti çekerken yakalıyordu kendini. Keşke bilgisayar belleği gibi olabilseydi insanın belleği. Hafızasında tuttuğu tüm bilgileri silmeyi, eski dosyalan tümden iptal edip programı yeniden başlatmayı nasıl isterdi.

Arizona, Mustafa'yı kuşakbekuşak Kazancı sülalesindeki bütün «kekleri vuran kötü kaderden kurtaracaktı. Bu niyetle yollanmıştı ta buralara, bu kadar uzağa. Ama Mustafa böyle hurafelere inanmazdı. Hurafelerin kadınlara has tekinsiz bir âlemin nişaneleri olduğuna inanırdı. Kadınlar zaten tuhaf mahluklardı. O kadar kadının arasında büyüdüğü halde kendini kadınlara bu kadar yabancı hissetmesini açıklayamıyordu Mustafa.

Doğrusu Mustafa'nın ta buralara gelmeyi kabul etmesinin sebebi ailesindeki erkekleri bekleyen kaderden kaçma hayali değil, ailesindeki kadınlardan uzaklaşma arzusuydu. Bilinçli bir tercihten ziyade istemsiz bir refleks.

Mustafa erkeklerin vaktinden çok evvel ve hep ansızın ölüverdikleri bir ailenin tek erkek evladı olarak büyümüştü. Annesi, büyükannesi ve haklannda fantezi kurması tabu olan dört kız kardeş arasında... Geceleri yatağa yattığında, "bu çatı altındaki tek erkek benim" düşüncesiyle kasıhrdı bazen. Çıkardığı her sesi, aklından geçirdiği her özlemi biliyor görünüyordu sanki ailesindeki kadınlar. Zihni ağza alınmayacak düşüncelere kayar, üzerinden atamadığı bir suçluluk duygusuyla kendi-kendine dokunmaya başlardı. Cinsellik buydu, bastınlmış kelimeler arasından boygösteren iğreti bir duraklama, patlamaya hazır bir sessizlik. İlk başlarda Mustafa neredeyse kutsal gözüyle bakardı kadınlara. Onu reddedeceği baştan belli kızlara âşık olur, uzaktan uzağa tanışma hayalleri kurar ama asla el süremezdi kızlara, değil kendilerine hayallerine bile... Dergilerdeki top model fotoğraflarına so-

murturken yakalayıp duruyordu kendini, sanki bu kadar mükemmel hiçbir kadının onu arzulamayacağı gerçeğini içine sindirmek ister gibi. Ev içinde gördüğü kral muamelesi ile ev dışında yaşadığı reddedilme, alay edilme ve aşağılanma korkusu arasında bir yerlerde kilitlenmişti senebesene.

Bir başka sarkaç daha vardı hayatında: En küçük kız kardeşi Zeliha onunla hep dalga geçer, kendini eksik ve arızalı hissetmesine sebep olurdu. Oysa annesi tam tersine onu hep takdir eder, pohpohlardı. Ne Zeliha'nın iddia ettiği gibi habis, ne annesinin dediği kadar yüce... sıradan bir adam olmak istiyordu sadece. Hem iyi, hem de hata yapabilen biri. Herkes kadar, herkes gibi. Yegâne ihtiyacı bir tutam anlayışı, bir de hayatın kendisine daha iyi biri olma fırsatı tanıması. Onu seven bir kadını olsa her şey başka türlü olurdu. Kendini ona adayacak, ona inanacak, geçmişini bilmeyen, bilmek de istemeyen bir eş... Mustafa Amerika'da başarılı olması gerektiğini biliyordu, daha iyi bir gelecek için değil, geçmişin külfetinden kurtulmak istediği için.

"Nasılsınız bu gün?" diye sordu kasiyer yayvan bir tebessümle. Bir yandan da Mustafa'nın aldığı öteberiyi kâğıt torbalara yerleştirmeye başlamıştı.

Mustafa'nın hâlâ alışamadığı bir şeydi bu. Amerika'da herkes herkese nasıl olduğunu soruyordu, hiç tanımadıkları insanlara bile. Ama bu soru gerçek bir merak ifadesi olmaktan ziyade bir selamlaşma tarzıydı. Ama Mustafa ayrıı rahatlıkla ve doğallıkla cevap vermeyi beceremiyordu.

"İyiyim, teşekkür ederim," dedi kızararak. "Ya siz nasılsınız?"

Kasiyer kız meraklı bir ifadeyle baktı ona. "Hangi ülkedensiniz?"

"Türkiye..." diye mırıldandı Mustafa, verdiği cevabın bir şey ifade etmeyeceğini bilmenin somurtkanhğıyla. *Ahdim olsun günün birinde İngilizceyi öyle aksansız konuşacağım ki bir yabancıyla konuştuklarını anlayamayacaklar,* diye geçirdi içinden. Torbasını ajıp dışarı çıktı. Bir yandan da ceplerinde otobüs tarifesini arıyordu.

Rose ışıklarda durmuş kasetçalardan yükselen şarkıya eşlik ederken, Meksika kökenli Amerikalı bir aile ağır aksak karşıdan karşıya geçmeye başladılar. Anne bir bebek arabasını itiyor, baba da 4-5 yaşlarında bir çocuğun elini tutuyordu. Onlar salına salına yürüyedursunlar Rose bu aileyi hasetle seyrekoyuldu. Evliliği sona erdiğinden beri karşılaştığı her çift ona saadet içinde yüzüyormuş gibi geliyordu.

Biliyor musun Amy, keşke o cadı babaannen benim bugün *bu* Türk'le flört ettiğimi görseydi. Tüyleri diken diken olurdu eminim. Nasıl dehşete kapılırdı düşünebiliyor musun? Kibirli Çakrnakçıyan sülalesi için bundan beter kâbus düşünemiyorum...! Kibirli ve soğuk ve..."

Ama cümlesini bitiremedi çünkü başka bir düşünce aklını çefanişti - hayli hınzır bir düşünce. Işık yeşile döndü, sağda sıralanan arabalar gaza bastı, arkadaki karavan korna çaldı ama Rose hareket etmedi. Aklına gelen fikir öyle nefisti ki, kımıldarsa kaybetmekten korktu. Zihni hayallere batıp çıktı, gazap ışınları saçarak etrafa. Boşanma ertesi nekahat döneminin üçüncü yan etkisi de bu olmalıydı: İnsanı sadece sadece konuşkan ve ısrarcı değil, biraz da *mantıksız* kılıyordu. Boşanma ertesi yeniden bir ayar gerekir mantığa. Yoksa tepetaklak olmuş bir dünya dahi gayet mantıklı görünür boşanana.

Ah intikamın tatlı tadı...! Yeniden bir hayat kurmak ve yepyeni bir kadın olmak uzun vadeli planlardı, karşılığı zaman içinde atanacak bir yatırım. Oysa o kadar beklemeye tahammülü yoktu Rose'un, çabucak istiyordu intikamını. Öyle bir şey yapmalıydı ki sabık kayınvalidesi çileden çıksın, eski kocasının tüm sülalesinin uykuları kaçsın. Rose'un aklına hinoğluhin bir fikir gelmişti. Dünya üzerinde Çakmakçıyan sülalesini bir *odar'dan* bile daha fazla çileden çıkaracak bir şey varsa, o da bir Türk'tü!

Eski kocasının can düşmanı Türklerle flört etmek ne kadar ilginç olurdu. İyi de Arizona çölünün ortasında bir Türk erkeğini nereden bulacaktı? Kaktüs tepesinde bitecek değillerdi ya? Keyifle güldü Rose. Talihin onu Arizona çöllerinde bir supermarket reyonunda nohut ararken bir Türk'le karşılaştırmış olması ne hoş bir tesadüftü. Yoksa tesadüf değil miydi?

Rose motoru tekrar çalıştırdı ama dosdoğru yoluna gitmek yerine sola saptı, dönüp karşı yola geçerek son sürat aksi yönde gitmeye başladı.

Elveda ağladığım günlere,
İstemem artık, istemem

Göz açıp kapayana kadar 1984 model lacivert Cherokee Jip, Fry's Süpermarketinin park yerine daldı.

İlkel aşk isterim, Aşkın
en ilkel halini

Araba yanm daire çizdi, sonra çaprazlama giderek süpermarketin girişine geldi. Rose delikanlının elinde küçük bir torbayla otobüs durağında beklediğini gördü.

"Hey Mostaffa," diye bağırdı, aralık pencereden başını çıkararak. "Gideceğin yere bırakayım mı?"

Mustafa boş boş baktı bir an. Sonra usulca başını salladı: "Olur, teşekkürler."

Arabanın içinde Rose bilgiç bilgiç gülümsedi. "Mostaffa seni kızımla tanıştırayım: Armanuş. Ama ben ona Amy diyorum! Amy bak bu Mostaffa..."

Delikanlı uykulu bebeğe gülümserken, Rose onun yüzünde bir tanıma emaresi aradı ama bulamadı. Bu yüzden de ona bir ipucu sunmaya karar verdi, daha bariz bir ipucu: "Kızımın adı Armanuş Çakmakçıyan."

Delikanlının yüzündeki sabit ifadeye bakılırsa bu soyadı gene bir şey ifade etmemişti. Rose tekrarlama ihtiyacı hissetti:

"Armanuş Çak-mak-çı-yan!"

Ancak o zaman delikanlının ela gözleri parladı ama Rose'un umduğu şekilde değil.

"Çak-mak-çı-yan... Çak-mak-çı...! Kulağa Türkçe gibi geliyor!" diye bağırdı neşeyle.

"Aslında *Ermenice,"* diye uyardı Rose. Baklayı ağzından çıkartmıştı ama delikanlıdan çok kendi kendisiyle konuşur gibiydi. "Babası... yani eski kocam..." ağzındaki acı tattan kurtulmak ister gibi yutkundu, "Ermeni'ydi de."

"Öyle mi?" dedi Mustafa umursamaz bir tavırla.

Anlamadı galiba, diye geçirdi içinden Rose. Sonra uzun zamandır gırtlağını gıcıklayan bir hıçkmğı bırakır gibi kahkahayı koyverdi. *Varsın anlamasın., ben anlıyorum ya... Mostaffa benim intikam aracım olacak!*

"Baksana," dedi Rose Sevimli-Tavşancık sesiyle. "Meksika sanatını sever misin bilmem ama yann akşam bir sergi açılacak. Başka planın yoksa yann sergiye gidip sonrasında da bir şeyler atıştırabiliriz."

"Meksika sanatı mı...?" Mustafa cümlenin orta yerinde duraladı.

"Epey iyi olduğu söyleniyor," dedi Rose üsteleyerek. "Ne dersin... gelmek ister misin?"

"Meksika sanatı...!" diye tekrarladı Mustafa bu sefer güvenle. "Tabii, neden olmasın?"

Üçüncü Bölüm

TOZ ŞEKER

"Bu ne felakettir başımıza gelen!" diye haykırarak salona daldı Dikran Dayı. Teselli bulabilmek umuduyla etrafı taradı heyecandan pörtlemiş kara gözleri. "Duyduklarım doğru değil di mi? Biri bana doğru olmadığım söylesin!"

Pos bıyığının altından görünen iki ön diş yüzünden en kızgın olduğu anlarda bile rnütebessim izlenimi veriyordu Dikran İstanbuliyan. Şu halde bile mütebessim.

"Dayıcım sakin olun lütfen, otursanıza şöyle, yüreğinize inecek," diye mırıldandı Surpun Hala, Çakmakçıyan kız kardeşlerin en küçüğü. Ailede Barsam'ın Rose'la evlenmesini açıktan açığa destekleyen tek kişi olarak tüm bu olan bitenden sonra kendini suçlu hissediyordu. Oysa zerre kadar alışkın değildi kendi kendine kızmaya. Kaliforniya Berkeley Üniversitesi'nde Beşeri Bilimler profesörü olan Surpun Çakmakçıyan, dünya üzerindeki her meselenin taraflar arası diyalog, sükûnet ve düz mantıkla müzakere edilebileceğine inanan, kendine güveni tam, feminist bir akademisyendi. Böylesine duygusal ve tepkisel bir ailede, bu özellikleri yüzünden kendini yalnız hissettiği oluyordu zaman zaman.

Dikran İstanbuliyan içini çekip bıyıklarını kemirerek en yakındaki boş iskemleye yöneldi. Bütün aile üzeri tıkabasa yiyecek dolu antika maun masanın etrafında toplanmıştı ama olağan şüpheliler dışında kimse yemek yiyormuş gibi görünmüyordu. Varsenig Hala'nın ikiz bebekleri sakin sakin divanda uyuyorlardı. Kaliforniya Körfez bölgesindeki Ermeni Gençlik Organizasyonu'nun düzenlediği sosyal bir etkinliğe katılmak üzere Minneapolis'ten gelen uzak kuzen Kevork Karaoğlanyan da buradaydı. Son üç aydır Kevork bu grubun düzenlediği bütün etkinliklere sektirmeden katılmıştı - Ermenistan için yardım konserlerine, yıllık büyük pikniğe, Noel partisine, Cuma Gecesi Işık Partisine, Kış Galasına, Pazar Brançlanna ve Erivan'da ekoturizm yararına düzenlenen rafting yarışına... Ne var ki Dikran Dayı yakışıklı yeğeninin ta Minneapolis'ten kalkıp da zırt pırt San Francisco'ya uçmasının ardında sadece hayır işlerine düşkünlük yatmadığını tahmin ediyordu. Bir erkek durup dururken bir hayır derneğine bu kadar kaptırmışsa kendini, işin içinde bir kadın vardır muhtemelen. Kevork da henüz açılamadığı bir kıza abayı yakmış olmalıydı.

Bunları zihninden geçirerek masadaki yiyeceklere yöneldi Dikran Dayı. Bir sürahi ayran vardı önünde - tepeleme buzla doldurularak sulandırılmış, Amerikanlaştınlmış bir ayran. Onun yanında çeşitli ebatlarda renkli toprak kaplarda fasulye pilaki, kadinbudu köfte, karniyarik, fırından yeni çıkmış çürek ve en önemlisi, ah, en dayanılmazı, bastırma vardı. Dikran İstanbuliyan bayılırdı pastırmaya. Öyle ki derdini tasasını unutuverdi bir an için de olsa. Hele masanın öbür ucunda yer alan burma tatlısını görünce hepten eridi hiddeti.

Karısının sımsıkı diyet gözetimi altında olmasına rağmen Dikran Dayı her geçen yıl meşhur göbeğine bir yağ tabakası daha eklemeyi başarmıştı, tıpkı her sene büyüme halkalarına bir yenisini ekleyen ağaç gövdeleri gibi. Ne bodurluğundan ne şişmanlığından şikâyet eden bodur ve şişman bir adamdı şimdi. İki yıl önce bir makarna reklamında oynatmışlardı onu. Şen bir ahçıyı canlandırmıştı orada; karısı onu terk ettiğinde dahi morali bozulmayan çünkü mutfağında mutlu mesut makarna pişirmeye devam edebileceğini bilen bir ahçıyı. Dikran Dayı aynen reklamdaki gibi biriydi gerçek hayatta. Her daim muhafaza ettiği neşesi öylesine dikkat çekici, o kadar gıpta edilesiydi ki, çok sayıda ahbapla-

nndan biri, ne zaman şişman insanların daha neşeli oldukları klişesini kanıtlamak istese hemen onun adını zikrederdi. Ne var ki her daim cıvıl cıvıl neşe saçan Dikran Dayı bugün hiç de benzemiyordu aslına.

"Barsam nerede peki?" dedi Dikran Dayı tepeleme köfte dolu bir tabağa çatalını daldırırken. "Karısının ne haltlar karıştırdığını biliyor mu?"

"Eski karısının!" diye düzeltti Zaruhi Hala. Gün boyu birbirinden haylaz çocuklarla boğuşan tecrübeli bir anaokul öğretmeni olarak, etrafta duyduğu her hatayı anında düzeltmek gibi bir huyu vardı.

"Evet elbette, eski kansı! Ama hatun bunun farkında değil ki! O kadın kafayı yemiş. İnadımıza yapmıyorsa ne olayım! Bile bile yapıyor. Yanılıyorsam, Rose cadısı bu işi sırf bizi sinir etmek için yapmıyorsa, bana da Dikran demesinler. Başka isim bulsunlar!"

"Başka isme ihtiyacın olmayacak dayıcım," diye teselli etmeye çalıştı Varsenig Hala. "Besbelli bile bile yapıyor..."

"Ne yaparsa yapsın, kendi hayatıdır bizi ilgilendirmez. Ama torunum başka. El kadar biçare çocuk. Derhal Armanuş'u kurtarmamız lazım bu beladan," diye araya girdi bir ses. Büyükanne Şuşan'dı bu. Ağır, sakin adımlarla masadan kalkıp koltuğuna yöneldi. Harika bir ahçı olduğu halde hiçbir zaman iştahlı olmamıştı, hele son zamanlarda günde bir tastan fazla yemeden yaşamanın yolunu bulduğundan endişe ediyordu kızları. Kısa boylu, kemikli yapılı, sert hatlı, dal gibi incecik bir kadındı. Tuhaf bir iktidar hâlesi yayardı etrafına; en çetrefil engeller karşısında dahi direncini, metanetini yitirmeyenlere has bir hâle. Ne olursa olsun yenilgiyi kabul etmezdi Büyükanne Şuşan. Hayatın zaten başlıbaşına bir varoluş mücadelesinden ibaret olduğuna inanırdı; ama eğer Ermeni'ysen, üç kat fazla zorlu olduğunu iddia ederdi, üç kat daha çetin. Kararlılığı ve karşılaştığı herkesin gönlünü fethetme becerisi aile efradını oldum olası hayrete düşürürdü.

"Mühim olan torunumun selameti, gerisi ne gam."

Büyükanne Şuşan bu sözü söyledikten sonra kalın şişlerini eline alıp örgüsüne koyuldu. Şişlerden camgöbeği bir bebek battaniyesinin ilk sıralan sarkıyordu; köşesine A. Ç. harfleri işlenmiş: Armanuş Çakmakçıyan. Aile efradı örgü şişlerinin dansını seyrederken bir an sessizlik oldu. Büyükanne Şuşan'ın örgüsü grup terapiye benzerdi adeta. Onu örgü örerken seyretmek rahatlatırdı etrafındakileri. Sanki o bu işi sürdürdüğü müddetçe dünya daha yaşanılası bir yer olacak, korkacak bir şey kalmayacaktı.

"Haklısın, zavallı Armanuşçuk," dedi Dikran Dayı. Metanet abidesi kız kardeşiyle anlaşmazlığa düşmenin ne mânâya geldiğini gayet iyi bildiğinden, bütün meselelerde Şuşan'ın tarafını tutardı. Ağzına bir biber dolması daha atarken, söylendi: "O masum kuzucuğa ne olacak?"

Kimsenin cevap vermesine fırsat kalmadan bir anahtar şıngırtısı duyuldu kapıda ve beti benzi atmış halde Barsam içeri daldı.

"Hah! Kim gelmiş! Barsam Bey, Barsam Bey, bir tanecik evladın var, onu da Türkler yetiştirecek. Senin kılını kıpırdattığın yok... *Amot!**"

"Ben ne yapabilirim ki?" Barsam Çakmakçıyan çökmüş gözlerle dayısına döndü. Ama anında kenara kaydı bakışları ve duvardaki devasa Mardiros Saryan röprodüksiyonuna odaklandı. Aradığı cevap tabloda gizliymiş gibi uzun uzun oraya baktı: *Çiçek Açmış Elma Ağaçları, 1912*. Ama tablodan da teselli bulamamış olacaktı ki, tekrar konuştuğunda sesinde sadece umutsuzluk vardı. "Karışmaya hakkım yok. Rose onun annesi."

"Aman! Ne anne!" Dikran İstanbuliyan kıkırdadı. Onun cüssesinde bir adam için pek tiz bir kahkahası vardı - genelde fazlasıyla farkında olduğu ve kontrol edebildiği bir ayrıntıydı bu ama gerilimli durumlarda tümüyle unuturdu.

"O masum kuzu ilerde ne söyleyecek arkadaşlarına? Babamın ismi Barsam Çakmakçıyan, büyük dayımın ismi Dikran İstanbuliyan, onun da babası Yervant İstanbuliyan, benim adım Armanuş Çakmakçıyan, bütün soyağacım Filanca Falancıyan... bütün akra-

* (Emi.) Utan!

balarını 1915'te kasap Türklerin ellerinde kaybetmiş soykırımzede bir sülalenin torunuyum amma velakin Mustafa adında bir Türk tarafından büyütüldüğüm için köklerime ihanet etmeyi öğrendim, soykırımı inkâr etmek üzere yetiştirildim! Fıkra gibi valla... *Ah, marnım khalasim!**"

Dikran İstanbuliyan hiddetle sustu ve sözlerinin etkisini tartabilmek için kaşlarını çatıp yeğenine baktı. Ama Bardam taş gibi hareketsizdi.

"Koş durdur bu işi Barsam!" diye ekledi Dikran Dayı, bu sefer daha yüksek sesle. "Bu gece Arizona'ya uç ve çok geç olmadan bu komediye bir son ver. Karınla konuş. *Haydeh!"*

"Eski karısı!" diye düzeltti Zaruhi Hala, tabağına bir parça burma alırken. "Ay bunu yememem lazım aslında. Kalori bombası valla. Annecim ne demeye bu kadar şeker koyarsın ki şu tatlılara? Neden yapay tatlandırıcı denemiyorsun?"

"Denemiyorum çünkü benim mutfağıma yapay olan hiçbir şey adımını atamaz," diye cevapladı Şuşan Çakmakçıyan. "Yaşlanıp da şeker hastalığına tutulana kadar yiyebildiğiniz kadar yiyin. Her şey mevsiminde güzel."

"Haklısın valla, benim şeker mevsimim daha geçmemiştir herhalde," dedi Zaruhi Hala göz kırparak ama sadece yarım burma yemeye cesaret edebildi. Ağzındakini bitirmeden kardeşine döndü: "Hem Rose'un Arizonalarda işi ne?"

"Orada kendine iş buldu," dedi Barsam ifadesiz bir sesle.

"Aman ne iş ne iş!" diye atıldı Varsenig Hala. "Oralarda ne halt ettiğini sanıyorsa... üniversite kafelerinde hizmet etmek kim o kim, sanki beş parasız. Bile bile yapıyor. Cümle âlem ona yeterince nafaka vermediğimizi düşünüp bizi suçlasın diye yapmıyorsa ne olayım. Zorluklarla mücadele, eden cesur, yalnız anne rollerinde! Kendine bu rolü biçmiş!",

"Armanuş'a bir fenalık gelmez Rose'dan," diye mırıldandı Barsam sesine bir tutam umut,katmaya çabalayarak. 'Rose üniversite eğitimine geri dönmek istediği için Arizona'da kaldı. Öğrenci Demeği'nde bulduğu iş geçici bir durum. Asıl ilkokul öğretmeni olmak istiyor. Çocuklara olan sevgisinden. Bunda bir beis yok ki. Kendisi mutlu olduğu ve Armanuş'a iyi baktığı müddetçe kiminle çıktığının ne önemi var?"

"Haklısın haklısın da bir o kadar da haksızsın," dedi Surpun Hala, gözlerinde aniden beliren alaycı bir parıltıyla. "İdeal bir dünyada yaşıyor olsak, bu onun hayatı, bize düşmez diyebilirsin. Tarih ve soy mevhumun yoksa, belleğin ve toplumsal sorumluluk duygun yoksa, sadece şimdide yaşıyorsan elbette bunu iddia edebilirsin. Ama sevgili kardeşim sen de pekâlâ biliyorsun ki geçmiş geçip gitmiş bir şey değildir. Geçmiş şimdiki zamanın içinde yaşar ve atalarımız çocuklarımızın içinde nefes alıp verirler... Evladına o baktığı müddetçe eski karının hayatına karışmaya hakkın var. Hele bir Türk'le çıkmaya başlamışsa!"

Akademik nutukları pek sevmeyen ve gündelik konuşma dilini entelektüel jargona tercih eden Varsenig Hala araya girdi: "Barsamcığım, sana bir sorum var. Bana Ermenice konuşan bir Türk gösterebilir misin?"

Barsam cevap vermek yerine ablasına yan yan baktı.

Varsenig Hala devam etti, "Söyle bana kaç Türk Ermenice öğrenmiş. Hani var mı böyle Türkler? Hiç! Neden bizim annelerimiz onların dilini öğrenmiş de tersi olmamış? Kimin kime hükmettiği apaçık ortada değil mi? Sen kalk gel Orta Asya'dan, dal dosdoğru Anadolu'nun bağrına, sonra bir bakmışsın her yerdeler! Orada yerleşik olan milyonlarca Ermeni'ye ne oldu peki? Asimile edildiler! Eridiler! Katledildiler! Yetim bırakıldılar! Sürüldüler! Mal mülklerinden oldular! Sonra da unutuldular! Kendi öz kızım nasıl olur da bizim şimdi bu kadar az sayıda ve bu kadar kederli olmamızdan sorumlu olanların eline bırakırsın? Mesrop Mashtots* mezarında döner!"

*** (Erm.) Ölsem de kurtulsam!**

*** Mesrop Mashdots (360-440): Ermeni Kilisesinin önde gelen din adamlarından. Aynı zamanda bir dilbilimci ve Ermeni alfabesini oluşturan kişi.**

Yeğeninin sıkıntısını azaltmak isteyen Dikran Dayı bir hikâye anlatmaya başladı bu noktada.

"Bir gün Arabın teki saçını kestirmeye berbere gitmiş. Kestirdikten sonra da berbere para vermek istemiş. 'Paranı dünyada kabul etmem. Bu kamu hizmeti,' demiş berber. Arap pek sevinmiş bu işe, şaşkın ama hoşnut dükkândan çıkmış. Ertesi sabah berber dükkânı açarken kapıda bir sepet bulmuş. Üzerinde 'Teşekkürler' yazılı bir kart, bir sepet de hurma."

Divandaki ikizlerden biri usulca kımıldandı uykusunda.

"Ertesi gün Türk'ün tekinin yolu düşmüş aynı berbere. O da saçını kestirmiş, o da kestirdikten sonra para vermek istemiş ama berber yine, 'Paranı kabul edemem. Bu kamu hizmeti,' demiş. Türk pek sevinmiş bu işe, şaşkın ama hoşnut dükkândan çıkmış. Ertesi gün berber dükkânı açarken kapıda, üzerinde 'Teşekkürler' yazılı bir kart ve bir kutu lokum bulmuş."

Divandaki ikizlerden diğeri ağlamaya başladı o anda. Varsenig Hala ikizlerinin yanına koştu ve bir dokunuşuyla ağlayanı susturdu.

"Ertesi gün bir Ermeni gelmiş aynı dükkâna. O da saçını kestirdikten sonra berbere ücreti ödemek istemiş ama adam itiraz etmiş, 'Kusura bakma, paranı kabul edemem. Bu kamu hizmeti.' Ermeni pek sevinmiş bu işe, o da gayet şaşkın ama hoşnut dükkândan çıkmış. Ertesi sabah berber dükkânını açtığında... Bil bakalım orada ne bulmuş?"

"Bir paket burma tatlısı mı?" diye sordu uzak kuzen Kevork Karaoğlanyan.

"Hayır. Berber karşısında bir düzine Ermeni daha bulmuş! Orada dizilmiş bekliyorlarmış!"

"Ne yani bizim beleşçi bir halk olduğumuzu mu söylemeye çalışıyorsun?" dedi Kevork.

"Hayır efendim, ne münasebet! Ne biçim dinliyorsun cahil çocuk," diye tersledi Dikran Dayı. "Sadece biz Ermenilerin birbirimizi kolladığımızı anlatmaya çalışıyorum. Güzel bir şey gördük mü hemen arkadaş ve akrabalarımızla paylaşırız. Bu kolektif ruh sayesinde hayatta kalmayı başardı Ermeni halkı. Yoksa tükenirdik çoktan, kururdu soyumuz."

"Ama şöyle de bir laf vardır. Derler ki, 'İki Ermeni bir araya geldi mi hemen aralarında bölünür, üç farklı kilise kurar'," diye araya girdi Kuzen Kevork, inatlaşmaya kararlı.

"Das' mader's mom'ri, noren koh chi m'nats"* diye homurdandı Dikran İstanbuliyan. Ne zaman gençlerden birinden şikâyet etmek istese Ermenice konuşurdu.

Çat pat gazete-Ermenicesi anlayan ama ev-Ermenicesi anlamakta zorlanan Kevork güldü, cümlenin ilk bölümünü anladığını geri kalanını çıkaramadığını gizleme gayretiyle.

"Oğlanı kızdırmayasin" dedi Büyükanne Şuşan Türkçe. Odadaki büyükler ne vakit kendi aralarında haberleşip çocukların anlamayacağı bir mesaj vermek isteseler, Türkçe konuşurlardı.

Mesajı alan Dikran Dayı annesi tarafından azarlanan bir çocuk gibi mahcup mahcup iç geçirdi ve burma tatlısına döndü. Sıkıntılı, iğreti bir sessizlik çöktü odaya. Dışarıda yanan sokak lambasının ölgün ışığında canlandılar yeniden: üç erkek, üç nesil kadın -anne, kızlar ve divanda huzur içinde uyuyan yeni doğmuş ikizler- ve etrafı donatan onlarca rjaspas, dolaptaki antika gümüşler, şifoniyerin üzerindeki semaver, yemekten sonra çalmak üzere dolaptaki yerlerinden çıkarılmış iki plak (Komitas-geleneksel şarkılar ve Erivan Kadın Korosu tarafından seslendirilen Ermeni Müziği), videonun içinde orta yerde durdurulmuş kaset (Narların Rengi), bir sürü resim, Azize Arına İkonu, Ermenistan haritası, tepesi saf beyaz karla kaplı Ağrı Dağı posteri... herkes ve her şey kısa bir an sessizliğe büründü. Çok geçmeden dışarıda park eden bir arabanın çiğ farları doldu içeri; duvarda yaldızlı bir çerçeve içindeki duayı aydınlattı: "Doğrusu size derim: Yeryüzünde her ne bağlarsanız, gökte bağlanmış olur; ve yeryüzünde her ne çözerseniz, gökte çözülmüş olur." Gürültücü çocuklarla meraklı turistleri taşıyan bir tramvay daha zilini çala çala geçti. San Fran-

* (Erm.) On parmağımı mum yaptım, yine de memnun edemedim.

cisco İş çıkış saatinin hengâmesi odaya dolup daldıkları durgunluktan kurtardı Çakmakçıyan ailesini.

"Rose artniyetli bir insan değil," diye yeniden savunmaya geçti Barsam. "Hem bizim âdetlerimize alışmak onun için hiç de kolay değildi. İlk tanıştığımız zamanki hallerini düşünüyorum da, Kentucky'den çıkma utangaç, iyi niyetli bir kızdı."

"Cehenneme giden yol iyi niyet taşlarıyla döşelidir derler," diye lafı yapıştırdı Dikran Dayı.

Ama Barsam ona cevap vermedi. "Düşünebiliyor musunuz? Rose'un yetiştiği yer o kadar kapalı bir çevre ki orada alkol bile satmıyorlar. Yasak! Kentucky, Elizabethtown'daki en heyecanlı olayın her sene düzenlenen ulusal kahramanlar festivali olduğunu biliyor muydunuz? Bunlar böyle Amerika kıtasına ilk ayak basan göçmenler gibi giyinip bir aşağı bir yukarı yürürlermiş kasabada," dedi Barsam, umutsuz bir yakarıyla Tann'nın dikkatini çekmek istercesine ellerini havaya kaldırarak. "Sonra da General George Armstrong Custer'la buluşmak üzere şehir merkezine yürüyüp orada kahramanlık sarkılan söylerlermiş! En büyük eğlence anlayışları bu olan insanlardan bahsediyoruz."

"Bu yüzden de daha en başta onunla evlenmemen gerekirdi," dedi Dikran Dayı hafiften kıkırdayarak. Bütün öfkesi akıp gitmişti artık; en sevdiği yeğenine yanm saatten fazla küs kaldığı görülmemişti ki.

"Kendinizi bir kerecik olsun Rose'un yerine koymaya çalışsanız, kızcağızın neler çektiğini anlarsınız. Sen tut minnacık bir kasabada dünyaya gel, annen baban hırdavat dükkânı işletsin, senelerce çıkma oradan ve dışarıya adım atar atmaz git bir Ermeni'ye âşık ol. Daha ne olduğunu anlayamadan bu deli sülalenin içinde buldu kendini. Biz de kolay insanlar değiliz hani. Bize ayak uyduramayanın vay haline. N'apsın Rose! Altüst oldu tabii."

"Valla Rose da bizim için kolay değildi," diye karşı çıktı Varsenig Hala, çatalını köfteye batırmadan önce kardeşine doğru sallayarak. Annesinin aksine onun iştahı her daim yerindeydi ve her gün tükettiği yiyecek miktarının yanı sıra daha yenilerde ikiz bebekler doğurmuş olmasına rağmen bu kadar ince kalabilmesi ancak mucize eseri olabilirdi. "Pişirmeyi bildiği yegâne yemeğin o korkunç kuzu butlan olduğu düşünülürse! Evine her geldiğimizde o kirli önlüğü takıp et kızartırdı."

Barsam hariç herkes güldü.

"Ama hakkını vermek lazım," diye devam etti Varsenig Hala, dinleyicilerinin desteğinden memnun. "Sosu arada sırada değiştirdiği oluyordu. Bazen Baharatlı Tex-Mex sosuyla, bazen Kremalı Çiftlik sosuyla yerdik etimizi... Kannın mutfağında çeşitten geçilmezdi!"

"Eski kansı!" diye düzeltti Zaruhi Hala.

"Ama siz de ona az yapmadınız," dedi Barsam, kimseye bakmadan, "hatırlarsanız öğrendiği ilk Ermenice kelime *odar'dı."*

"Ne yani *odar* değil miydi," diye öne eğildi Dikran Dayı, yeğeninin sırtına bir şaplak indirdi. *"Odar* olduğuna göre neden *odar* demeyelim?"

"Ama hatırlatınm," dedi Barsam. "Bu ailede kimileri bu lafı iyice abartmıştı. *Odar* aşağı, *odar* yukan. El kızısın, bugün var yarın yoksun, demediniz mi zavallıya? Sen gidicisin, biz kalıcıyız demediniz mi?"

"Aman dedikse dedik, ne var ki bunda?" diye somurttu Varsenig Hala, üzerine alınarak. "Yalan mı, öyle de oldu işte. Kardeşten ötesi var mı? Bir Rose gider, bir Rose gelir. Ama insanın bacısı ölene kadar kalır hayatında."

Bu lafın ardından üç kız kardeş dönüp aynı anda şefkatle kanşık bir muziplikle baktılar Barsam'a, "tekne kazıntısı" küçük kardeşlerine.

"Bu kadar şaka yeter!"

Konuşan Şuşan Çakmakçıyan'dı. Sözleri anında tesir yaptı. Sustular. Güneş batmış, içerideki ışık azalmıştı. Masadakilerden biri kalkıp kristal avizeyi yaktı.

"Armanuş'un zarar görmesine engel olmalıyız, önemli olan bu," dedi Büyükanne Şuşan alçak bir sesle, yüzündeki sayısız çizgiyle ellerindeki ince, morumsu damarlar çiğ beyaz ışığın altında

iyice belirginleşmişti. "O masum kuzunun bize ihtiyacı var, bizim de ona."

Yüzü kararlılıktan tevekküle geçerken bir zamanlar çocuklarına ve torunlarına anlattığı, sonu daima mutlu biten masallara sakladığı özel ses tonuyla ekledi:

"Ancak bir Ermeni sayıca böylesine azalmanın, azıcık kalmanın ne mânâya geldiğini anlayabilir. Budanmış bir ağaç gibi küçüldük... Rose özgürdür elbette, istediği adamla çıksın, hatta evlensin, bizi alakadar etmez. Ancak Barsam'ın evladı Ermeni'dır ve Ermeni gibi yetiştirilmelidir."

Dördüncü Bölüm

KAVRULMUŞ FINDIK

Asya Kazancı, bazı insanların doğum günlerine neden bu kadar bayıldığını bilmiyordu ama en azından o tür insanlardan olmadığını biliyordu. Doğum günlerinden nefret ederdi.

Belki bu derin hoşnutsuzluğunun nedeni, küçüklüğünden beri her yaşgününde aynı lezzetsiz pastayı yemek zorunda kalmasıydı - üç kat karamelli kestaneli (aşırı tatlı) kek üzerine, dövülmüş limonlu krema (aşırı ekşi). Teyzelerinin nasıl olup da onu bu berbat pastayla mutlu etmeyi beklediklerini hiç anlayamıyordu. Zira Asya'dan bu konuda duyduklan tek şey bir şikâyet nakaratıydı. Kim bilir belki de her sene bu zamanlarda bir unutkanlık bulutu çöküyordu üzerlerine. Pasta sevmediğini unutuyorlardı belki de. Her seferinde bir önceki yaşgününün anılannı silip hafızalarını sıfırlıyor olmalıydılar. Neden olmasın? Kazancılar başka insanların hikâyelerini ilelebet unutmamaya, kendi hikâyelerini ise anında silmeye meyilli bir aileydi.

Doğrusu, Asya Kazancı bu yaş^J kadar her yaşgürriinde hep aynı pastayı yemişti ama her seferinde kendisiyle ilgili yepyeni bir hakikat keşfetmişti. Mesela üç yaşında, yeterince ağlayıp zırlarsa hemen hemen her şeyi elde edebileceğini öğrenmişti. Bundan üç yıl sonra, altıncı yaşgünündeyse ağlayıp zırlamaya kesinkes bir son vermesi gerektiğini, aksi takdirde hep çocuk kalacağı-

m. Sekiz yaşına geldiğinde o zamana kadar içten içe sezdiği ama tam olarak kavrayamadığı bir hakikati keşfetmişti: Piç olduğunu. Şimdi geriye baktığında bu bilgiyi edinmekte kendi çabaları kadar Gülsüm Nine'nin de hakkını teslim etmesi gerektiğini düşünüyordu.

Gayet iyi hatırlıyordu o günü. Tesadüfen ikisi oturma odasında yalnızdı. Gülsüm Nine pek sevdiği bitkilerini sulamakla meşguldü, henüz sekizindeki Asya da resimli boyama kitabındaki sırıtkan bir palyaçoyu boyamakla.

"Nine yaaa, niçin saksılarla konuşuyorsun?" diye sordu Asya aniden.

"Saksılarla değil, bitkilerle konuşuyorum," dedi anneannesi. "Bitkilerle konuşursan daha çabuk serpilip güzelleşirler."

"Sahi mi?" dedi Asya inanmadığını belli eden bir dudak bükmesiyle.

"Sahi ya. Bitkilere diyeceksin 'toprak sizin anneniz su da babanız'. Böyle dersen pek bir keyiflenir, çiçeklenirler."

Asya başka soru sormadan boyamasına geri döndü. Palyaçosunun elbisesini turuncuya, dişlerini yeşile boyadı. Tam ayakkabılarını kan kırmızıya boyayacakken aniden durup, şımarık bir edayla anneannesini taklit etmeye başladı. "Canım canım! Aman da aman! Toprak annen, su baban."

Gülsüm Nine'nin kaşları çatıldıysa da bir müddet durumu fark etmemiş gibi davrandı. Bu kayıtsızlıktan cesaret bulan Asya taklitçiliğinin dozunu artırdı.

Sulanma sırası Afrika menekşesine gelmişti şimdi, Gülsüm Nine'nin gözdesi. Çiçeğe nağme yapmaya başladı yaşh kadın: "Aman da aman! Nasılmış benim güzelim?" Asya onu taklit etti derhal: "Aman da aman! Nasılmış benim güzelim?"

Gülsüm Nine'nin kaşları iyiden iyiye çatıldı bu sefer. "Nasıl da mor mor açmış!" dedi bitkiye.

"Nasıl da mor mor açmış!" diye yankıladı Asya en şımarık sesiyle.

İşte o zaman Gülsüm Nine'nin ağzı kasıldı ve kendi kendine mırıldanırcasına alçacık bir sesle saldı o meşum kelimeyi: "Piç!" Bunu öyle sakin söylemişti ki, Asya anneannesinin çiçeğe değil de kendisine hitap ettiğini hemen idrak edemedi. Söylendiği gibi dağıldı eridi bu kelime. Ama Asya unutmadı.

Asya'nın bu kelimenin anlamını tam anlamıyla kavraması ancak ertesi sene, dokuzuncu yaşgününde mümkün olacaktı. Ancak okulda bir çocuk ona "piç!" diye bağırdığında. Dokuzuncu yaşının keşfi de buydu işte. Ninesinin kızgınlıktan söylediği bir hitaptan ibaret değildi piçlik; geçici değil kalıcıydı hayatında. Sonra on yaşına bastığında kendisine dair bir başka gerçeği keşfetmişti: Sınıfındaki diğer bütün kızların aksine bir tek onun evinde bir baba ya da erkek modeli yoktu. Böyle bir eksikliğin bir kız çocuğunun kişiliği üzerinde kalıcı etki bırakabileceğini fark etmesi üç yılını daha alacaktı. On dört, on beş ve on altıncı doğum günlerinde sırasıyla bunları kavrayacaktı: Başkalarının aileleri onunkine benzemiyordu ve bazı aileler pekâlâ *normal* olabiliyordu; erkeklerin çok erken ve tuhaf şekilde ortadan kayboldukları Kazancı ailesinde ise haddinden fazla kadın ve haddinden fazla sır vardı. Asya'nın bu sıralamadaki son keşfi en beteriydi: Ne kadar uğraşırsa uğraşsın asla güzel bir kadın olamayacaktı.

Asya Kazancı bir sonraki sene on yedi yaşına bastığında yeni bir keşfe doğru yelken açmıştı: Bu şehre ait değildi. Buraya ait değildi. İstanbul ile bağı hani şu belediyenin her tarafa koyduğu "Dikkat Yol Çalışması" ya da "Bina Restorasyonu: Verdiğimiz Geçici Rahatsızlıktan Ötürü Özür Dileriz" tabelalarından daha derin değildi. Geçici bir rahatsızlıktı Asya da bu şehrin bağrında.

Hemen ertesi yıl, on sekizinci yaşgününden tam iki gün önce Asya evdeki ecza dolabını yağmalamış ve orada bulduğu bütün haplan yutmuştu. Gözlerini tekrar açtığında etrafı teyzeleri, Ciciannesi ve Gülsüm Ninesiyle çevrili bir halde boylu boyunca yatıyordu bir yatakta. Midesinde ne var ne yok kusturup çıkarttırdıkları yetmiyormuş gibi, fincan fincan berbat kokulu bozbulanık bitki çayları içirmişlerdi zorla. Böylece Asya daha evvelki keşiflerine katacak yeni bir hakikatin farkına vararak girmişti on sekiz

yaşına: Bu kavanoz dipli dünyada, intihar etmek bir imtiyazdı ashnda ve kendisininki gibi bir aileyle yaşarken, bu imtiyazdan kolay kolay yararlanamazdı.

Neden bilinmez ama Asya Kazancı'nın müzik saplantısı üç aşağı beş yukan o günlerde başlamıştı. Öyle soyut bir müzik aşkı değildi bu. Daha ziyade alabildiğine somut bir saplantıydı. Zira tek bir müzisyene takıntılıydı: Johnny Cash.

Onun hakkında her şeyi biliyordu; Arkansas'tan Memphis'e uzanan hayat faslının binlerce ayrıntısını, kafayı kimlerle çektiğini, nelere kederlendiğini, karısına olan aşkını, iniş çıkışlarını, resimlerini, jestlerini ve elbette şarkı sözlerini. Johnny Cash'in şarkı sözlerini hayatının şiarı ilan eden Asya, tıpkı onun bir şarkısında dendiği gibi "ıstırap ruhuyla doğduğuna, nereye gitse sorun yaratacağına" inanmıştı.

Bugün, on dokuzuncu yaşına basıyordu ve kendisini hiç olmadığı kadar olgun hissediyordu. Ne de olsa, gide gide kendisini yakından ilgilendiren bir başka olguya varmıştı artık: annesinin onu doğurduğu yaştaydı. Bu durumda kimse kalkıp da çocuk muamelesi yapamazdı artık ona. Kız çocukları annelerinin kendilerini doğurduğu yaşa gelince kadın sayılmalıydılar.

Bu fikirden aldığı kuvvetle homurdandı: "Haberiniz olsun, sizi uyarıyorum! Bu sene yaşgünü pastası filan istemiyorum."

Omuzlar dikilmiş, kollar kavuşmuş, ne zaman böyle dursa iri göğüslerinin iyice meydana çıktığını bir an için unutmuştu. Farkına varsa kuşkusuz yine o her zamanki kambur dunîfuna geri dönerdi zira Asya Kazancı annesinden aldığı bir diğer genetik yük olan iri göğüslerinden nefret ederdi.

Zaman zaman kendini Kuran-ı Kerim'de bahsi geçen esrarengiz mahluk Dabbet-ül Arz'a benzetirdi, Kıyamet günü arzı endam edecek, organlarının her biri başka bir hayvandan alınmış o kırma mahluk gibi, Asya da olmadık parçaların bütünüydü kendi gözünde. Ailesindeki tekmil kadınlardan miras alınmış birbiriyle uyumsuz organlardan oluşuyordu vücudu. Uzun boyluydu, bu şehirdeki çoğu kadından çok daha uzun, tıpkı Zeliha Teyze gibi; Çevriye Teyze'nin kemikli, ince damarlı parmaklarına sahipti; Feride Teyze'nin sinir bozucu ölçüde sivri çenesine, Banu Teyze'nin fil kulaklarına. Aşın kemerli burnunun benzeri dünyada sadece iki kişide vardı: biri Fatih Sultan Mehmet diğeri de Zeliha Teyze. Beğenseniz de beğenmeseniz de Sultan Mehmet, Konstantinopolis'i fethetmişti; burun şeklinin kaale alınmamasını sağlayacak kadar önemli bir hadise. Zeliha Teyze'ye gelince, öyle gösterişli ve etkileyiciydi ki, burnunun biçimine dikkat çekmeden insanları genel görünümüyle hipnotize ederdi. Ama Asya ne Fatih Sultan Mehmet gibi zaferlere imza atmıştı ne de Zeliha Teyze'nin albenisine sahipti. Hal böyleyken, başkalarının kemerli burnuna bakıp durmalarına nasıl mani olabilirdi ki?

Gerçi haksızlık etmemeli. Asya'nın akrabalarından miras aldığı hoş şeyler de vardı. En başta saçları! Kıvırcık, siyah ve gür saçları vardı - teorik olarak ailedeki bütün kadınlannki gibi ama pratikte sadece Zeliha Teyze'ninki gibi. Her daim disiplinli lise öğretmeni Çevriye Teyze saçını sıkı sıkı topuz yapardı, Banu Teyze'yse neredeyse sürekli başörtüsü taktığından her türlü kıyaslamadan muaftı. Feride Teyze saçının şeklini ve rengini ruh haline göre değiştirir dururdu. Gülsüm Nine pamuk kafaydı çünkü saçları bembeyaz olmuştu ve yaşlı kadınların olduklarından daha genç görünmeye çalışmalarının ayıp kaçacağını iddia ederek boyamayı reddederdi. Öte yandan ondan çok daha yaşlı olan Cicianne kızıl kınalı saçlarından asla taviz vermezdi. Gittikçe ağırlaşan alzheimeri ona çocuklarının isimleri de dahil bir sürü şeyi unutturmuş olsa da saçlarına kına yakmayı unutacağa benzemiyordu.

Olumlu genetik özellikler listesine Asya Kazancı, badem gibi kahverengi gözlerini (Banu Teyze'den), yüksek alnını (Çevriye Teyze'den) ve çabucak patlamasına sebep olan ama tuhaf bir biçimde onu canlı ve cevval kılan mizacını (Feride Teyze'den) katabilirdi. Geçen her sene *onlara,* Kazancı kadınlarına daha fazla benzediğini gördükçe tüyleri diken diken oluyordu. Tek bir husus dışında: mantık düşmanlığı. Ne hikmetse Kazancı kadınları ahdetmişçesine irrasyonel oluyordu. Ailede kimsecikler düz man-

tıktan nasibini almamıştı. Neredeyse bulaşıcı bir akıl-mantık-dışılık hüküm sürüyordu bu çatı altında. Bunları gözlemledikçe Asya asla akılcı, analitik zihnin yolundan sapmayacağına dair söz üstüne söz vermişti kendi kendine. Katiyen *onlar* gibi mantıksız olmayacaktı. On dokuz yaşma vardığında Asya kendi kişiliğini ve bağımsızlığını kanıtlama ihtiyacıyla öylesine yanıp tutuşuyordu ki, en ağulu kavgalara tutuşacak, en olmadık isyanlara kalkışacak hale gelmişti. Şimdi pasta konusundaki itirazını sert bir biçimde dile getiriyorsa, hiddetinin ardında işte böyle bir süreç vardı:

"O salak pastadan istemiyorum artık!"

"Çok geç küçük hanım. Yapıldı bile," dedi Banu Teyze, yeni açtığı Tarot falı üzerinden Asya'ya aceleci bir bakış fırlattı. Bundan sonraki üç kart olağanüstü iyi gelmezse masadaki fal fesada ve karışıklığa alametti. "Ama bilmiyormuş gibi davran yoksa anneciğin üzülür. Sürpriz olsun!"

"Bu kadar malum bir şey nasıl sürpriz olur?" diye söylendi Asya. Galiba bu da Kazancı ailesinin genlerinden gelen bir özellikti. Her türlü saçmalığı "olası" görebiliyordun bu evde. "Her sene aynı pastayı yiye yiye gına geldi. Akıbetimi bilmek için müneccim olmak gerekmiyor."

"Bu evde müneccimliğe soyunan tek kişi benim, sen değil," dedi Banu Teyze göz kırparak.

Bu doğruydu, en azından bir ölçüye kadar. Seneler boyu geleceği görme yeteneğini geliştiren Banu Teyze artık eve müşteri kabul etmeye ve bundan para kazanmaya başlamıştı. Bir falcının İstanbul'da efsane olması işten bile değildi. Ezkaza şansın yaver gidip de birine baktığın falın doğru çıkması yeter de artardı bile. Bir de bakmışsın o kişi önüne gelene anlatmış bunu, üstelik bir numaralı müşterin olmuş. Rüzgârın ve martıların yardımıyla yayılıyor olmalıydı bu tür haberler. Yoksa nasıl açıklamalı epi topu birkaç haftada müşterilerin kapıda kuyruk oluşturmasını? Banu Teyze de falcılık sanatının basamaklarını hoplaya zıplaya tırmanmış, attığı her adımda daha meşhur olmuştu. Şehrin her yerinden akın ediyordu şimdi müşterileri; bakirelerle dullar, gençkızlarla dişsiz nineler, fakirlerle zenginler, evhamlarına kuruntularına gömülmüş kim varsa, kaderin onlara ne getireceğini öğrenmeye can atarak geliyordu buraya. Bir dolu soruyla çıkagelir, sorularına hem kısmi cevaplar bulmuş hem de yenilerini eklemiş vaziyette giderlerdi. Kimi müşteriler minnettarlıklannı ffade etmek için ya da kadere rüşvet verme umuduyla büyük paralar öderdi ama aralarında tek kuruş olsun vermeyenler de Vardı. İstedikleri kadar çeşitli olsunlar, müşterilerin bir ortak noktası vardı: İstisnasız hepsi kadındı. Banu Teyze kendini kâhin ilan ettiği gün, ne olursa olsun asla erkek müşteri almamaya yemin •etmişti.

Bu süre zarfında görünümünden başlayarak pek çok şeyi köklü bir değişimden geçmişti Banu Teyze'nin. Falcılık kariyerinin başlangıcında, özensizce omzuna atılmış, nakışlı alacalı şallarla gezerdi evin içinde. Çok geçmeden şalların yerini kaşmir etoller, onun yerini paşmina atkılar, onun yerini gevşek bağlanmış ipek türbanlar almıştı, hep kırmızı tonlarında. Sonra Allah bilir ne zamandır gizliden gizliye düşündüğü bir karan ilan edivermişti aniden: Maddi ve dünyevi her şeyden elini eteğini çekecek, kendini tümüyle Yaradan'ın hizmetine adayacaktı. Nihayet bu uğurda bir nedamet devresi geçirmeye ve eskiden dervişlerin yaptığı gibi bütün dünyevi kibirleri terk etmeye hazır olduğunu ilan edecek kadar ileri gitmişti.

"Senden derviş merviş olmaz, kendine gel abla," demişti kız kardeşleri hep bir ağızdan, Kazancı ailesinin şeceresinde eşi menendi duyulmamıştı şıhlann şeyhlerin. Bu tuhaflıktan onu vazgeçirmeye kararlıydılar. Bu niyetle üçü birden itirazlarını saymışlardı, her biri olabildiğince ikna edici bir üslup ve sesle.

"Farkındaysan dervişler çuval ya da kaba yünden mintanlar giyerlermiş, kaşmir şallar değil," demişti Çevriye Teyze, kız kardeşler içinde en kasvetlisi en gamlısı.

Giysilerinden rahatsız olan Banu Teyze tedirginlikle yutkunmuştu bu itiraz karşısında.

"Üstelik dermişler ya keçe ya saman üzerinde yatarmış, senin gibi kuş tüyü ortopedik yataklarda değil," diye destek çıkmıştı

Feride Teyze, kız kardeşler içinde en dengesizi en leylası. Banu Teyze sorguculanyla göz temasında bulunmamak için karşı duvara bakmış, hiç sesini çıkarmamıştı. Ne yapabilirdi ki, ortopedik özel yatakta yatmasa sırt ağrısından duramazdı. Fakr-ı mutlak mertebesine ortopedik yatağından vazgeçmeden varacaktı. "Hem derviş dediğin evvela nefsini öldürür. Bir de sana bak, safı nefs!" Zeliha Teyze'ydi bu, kız kardeşler içinde en sivri dillisi en pervasızı.

Kendini savunma arzusuyla karşı saldırıya geçmişti Banu Teyze. "Hiç de değil. Benim de yok nefsim. Varsa da bundan böyle olmayacak. O günler geride kaldı." Sonra yeni edindiği mistik ses tonuyla eklemişti. "Ahdim olsun ki nefsimle mücadele edeceğim ve onu yeneceğim!"

Kazancı ailesinde ne zaman biri olağandışı bir şey yapmaya kalksa, diğerleri hep aynı davranış tarzını benimserdi: "Aman buyur bildiğin gibi yap. Sanki çok umrumuzdaydı." Bu sefer de farklı olmamış, kimse Banu Teyze'nin iddiasını ciddiye almamıştı.' Ne var ki bu konuşmanın ardından Banu Teyze odasına gitmiş, kapısını çarpmış ve mutfakla banyoya yaptığı kısa ziyaretler haricinde o kapıyı kırk gün boyunca açmamıştı. Bir de bir keresinde üstüne karton bir levha yapıştırmak için açmıştı o kapıyı:

"BURAYA GİRMEDEN EVVEL
TERK EYLEYESİN NEFSİNİ!"

İnziva günlerinin ilk başlarında Banu, o günlerde dünya üzerinde son demlerini yaşamakta olan Beşinci Sultan'ı da yanına alma teşebbüsünde bulunmuştu. Nedamet mevsiminin yalnızlığında kedinin kendisine can yoldaşı olacağını düşünmüştü herhalde, yoksa tabii dervişlerin evcil hayvan beslediğine tanık değildi. Ama zaman zaman gayet antisosyal olsa da böyle yalıtılmış bir münzevi hayat Beşinci Sultan'a ağır gelmişti, onun dünya nimetlerinden vazgeçesi yoktu. Banu Teyze'nin hücresinde topu topu birkaç saat geçirebilmişti ancak, ardından miyavlaya miyavlaya ortalığı yıkmış, kapıyı tırmalamış, en nihayetinde kendini odadan dışarı attırmıştı. Yegâne can yoldaşını böylelikle kaybeden Banu Teyze kendini yalnızlığına gömmüş ve konuşmayı bırakıp, herkese sağır dilsiz gibi davranmaya başlamıştı. Takip eden kırk gün kırk gece boyunca yıkanmayı, saçlarını taramayı, hatta en sevdiği dizi olan *Kara Sevda Sarmaşığının Lanetini* seyretmeyi bile bırakmıştı.

Ama esas şok, daima muazzam iştahlı olan Banu Teyze'nin ekmekle sudan başka bir şey yemez hale gelmesiydi. Karbonhidratlara, hele hele ekmeğe düşkünlüğüyle jıam salmıştı gerçi ama kimse onun salt ekmekle *hayatta kalabileceğine* ihtimal vermiyordu. Onu baştan çıkartmak için üç kız kardeş ellerinden geleni yapmışlardı o dönem; türlü türlü yemekler pişirip bütün evi leziz tatlıların kokusuyla doldurmuş, balıklar kızartıp etler kavurmuş, iyice koksun da bir tarafı şişsin çıksın artık odasından diye her yemeğe bir batman tereyağı koymuşlardı.

Ama ne fayda! Banu Teyze yolundan dönmemişti. Kuru ekmeğine sarıldığı gibi aldığı karara da sarılmıştı dört elle. Bulaşık, çamaşır, televizyon, komşularla dedikodu... günlük hayatın rutinlerini birer birer terk etmişti. O günlerde kız kardeşleri ne zaman kapısını aralayıp ne yaptığına baksalar Kuran okurken bulmuşlardı büyük ablalarını. Etrafını çevreleyen saadet ve huzur hâlesi öyle barizdi ki bunca senedir onu tanıyanlar için neredeyse bir yabancı halini almıştı. Sonra kırk birinci günün sabahında herkes kahvaltıda sucuklu yumurta yerken Banu ayaklarını sürüyerek odasından çıkmıştı. Yüzünde kocaman bir gülümseme, gözlerinde tekinsiz bir ışık, başında da vişne rengi bir eşarpla.

"O kafandaki şey de ne," olmuştu Gülsüm Nine'nin ilk tepkisi.

"Şu andan itibaren inancım gereği başımı örteceğim." "Bu ne densizlik, ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu senin," diye söylenmişti Gülsüm Nine. "Nerden çıktı şimdi türban mürban? Yok bizim ailemizde böyle bağnazlıklar."

"Türk kadını çarşaftan kurtulalı seksen sene oldu," demişti

Çevriye Teyze uzmanlık alanını konuşturma gayretiyle. "Tarihin akışını tersine mi çevirmeye çalışıyorsun? Çıkar şunu kafandan!"

Ama Banu Teyze Nuh demiş peygamber dememiş, türbanını çıkarmamıştı. Kendini kâhin ilan etmesi bile bu başörtüsü meselesi kadar şaşırtıp alt üst etmemişti aile fertlerini.

Tıpkı görünüşü gibi kafasının içi de ani bir dönüşüme uğramıştı Banu Teyze'nin. İlk başlarda sadece kahve falına bakıyordu ama zamanla yeni ve hiç de geleneksel olmayan teknikler uygulamaya başlamıştı, Tarot kartlarının yanı sıra kuru fasulye taneleri, bozuk paralar, tespih boncuklan, kapı zilleri, taklit inciler, gerçek inciler, okyanus çakıllan gibi akla hayale gelebilecek her türlü şeyi "okuma" yeteneğine sahipti artık. Herhangi bir şeyi kullanabilirdi, yeter ki paranormal âlemden haber getirsin. Bazı bazı Banu Teyze omuzlarına dönüp konuşmaya başlar, adeta omuzlanyla hararetli bir sohbete girişirdi. İddia ettiğine göre iki adet cin vardı omuzlarında; iyi olan sağında, habis olan solunda. İkisinin de isimlerini bildiği halde asla yüksek sesle telaffuz etmezdi. Onun yerine birine Şekerşerbet Hanım, diğerine de Ağulu Bey derdi.

"Madem habis bir cin var sol omzunda ne demeye alaşağı etmiyorsun yaratığı?" diye sormuştu Asya bir keresinde en büyük teyzesine.

"Çünkü insanın hayatında öyle anlar gelir ki iyilik de yetmez iyiler de. Kötülerin yardımına ihtiyaç duyuverirsin," olmuştu aldığı cevap.

Asya boş boş bakmıştı ona. "En büyük teyzem olarak bana örnek olman gerekmiyor mu? Sen de tutmuş zaman zaman kötülere ihtiyacımız var diyorsun. Bizim evde her şey ters valla!"

"Sen ne dersen de," demişti Banu Teyze, dikkatlice yeğenine bakarak. "Bu dünyada öyle habis şeyler vardır ki, Allah muhafaza, yüreciği tertemiz insanların bunlardan hiç haberi yoktur. İsabet, varsın bilmesinler zaten, bilseler iyi kalamazlardı, değil mi ya?"

Asya başıyla onaylamaktan kendini alamamıştı. Hem Johnny Cash'in de bu fikre katılacağını hissediyordu.

"Ama eğer bir kötülük madenine düşmüşsen, sağın solun necasetle kuşatılmışsa, ya da görülecek bir hesabın varsa, o iyi kalpli insanlar derman olamaz yarana. İyilerden yardım isteyemezsin."

"Onun yerine kötü cinlerden mi yardım alacağımı söylemeye çalışıyorsun?" diye karşılık vermişti Asya.

"Belli mi olur?" demişti Banu Teyze başını bilgiç bilgiç sallayarak. "Hoş gönül ister ki asla mecbur kalmayasın kötünün yardımına. İnşallah lüzum duymazsın. Ama velev ki duydun, o zaman sana kötü bir cin gerek."

Bir daha konuşmamışlardı bu mesele hakkında. İyilerin aczi ve kötülüğün gerekliliği teması anlık bir sapma olarak kalacaktı aile sohbetlerinin tutanaklannda.

Yakın zamanlarda Banu Teyze sık sık değiştirdiği fal tekniklerini bir kez daha yenileyip kavrulmuş fındık okumaya başlamıştı. Kuzinede özenle kavurduğu fındıklann çıtırtılanndan ahbar-ı gayba dair türlü türlü mânâlar devşiriyor, tabiatın ve kâinatın fındıklar aracılığıyla ona sırlarını fısıldadığını iddia ediyordu. Gaybı bilen yalnızca Allah'tır düsturuna hürmetsizlik ve itaatsizlik etmemek için öğrendiklerini açık açık ifşa etmek yerine, perdeli ve sırlı ihbar etmekteydi.

O.ne derse desin, Kazancı ailesi bu işitilmemiş icadın kökeninde Banu Teyze'nin iştahının yattığından şüpheleniyordu. Muhtemelen fala bakarken arada avuç avuç fındık götürüyordu. Kahve telvesine bakmaktan daha leziz, bir yöntem olduğu kesin! Ailenin ortak inancı buydu. Başka herkesin farklı yorumlan vardı. İstanbul'da dolaşan rivayetlere bakılırsa, pek mübarek bir kadın olduğundan muhtaç müşterilerinden para talep etmiyor, ona sadece bir avuç fındık getirmelerini istiyordu. Fındık onun alicenaplığının ve hakikatşinaslığının simgesi halini almıştı. Neticede bu tekniğin tuhaflığı şöhretine şöhret katmıştı. "Fındık Ana" diyorlardı ona.

Zelil cinler, kavrulmuş fındıklar... Asya Kazancı zaman içinde büyük teyzesinin her türlü tuhaflığına alışmış olsa da kabullenmekte zorlandığı bir şey vardı hâlâ: ismi. "Banu Teyze"nin "Fındık Ana"ya dönüşmesini kabul etmek imkânsızdı, bu yüzden de

ne zaman evde müşteriler olsa ya da masanın üzerine Tarot kartları açılsa ondan uzak dururdu. Belki de bu sebeptendir ki Asya teyzesinin söylediği son sözleri gayet iyi duyduğu halde duymazlıktan gelmişti. Tam o anda Feride Teyze, üzerinde doğum günü pastasının parladığı kocaman, düz bir tabakla odaya girmese gafletin verdiği saadeti yaşamaya devam edecekti.

"Aaa! Ayol senin burada ne işin var?" dedi Feride Teyze kaşlarını çatarak. "Burada olmaman lazım, bale dersin yok mu evladım senin?"

Bale dersleri! İşte bu da Asya'nın ayaklarına vurulmuş prangalardan biriydi. Kendi çocuklarının, zenginlerin çocuklarından aşağı kalmadığını görme hırsıyla yanıp tutuşan çok sayıda orta sınıf Türk ailesi gibi, Kazancı ailesi de biçare Asya'yı aslında zerre kadar ilgi duymadığı faaliyetlere katılmaya zorluyordu.

"Burası tam tımarhane," diye mırıldandı Asya. Bu iki kelime son zamanlarda pelesenk olmuştu diline; çekinmeden tekrarlıyordu habire. Sesini iyice yükseltip, "Merak etmeyin," diye gürledi. "Zaten ben de çıkmak üzereydim."

"İyi de ne fayda?" diye huysuzca söylendi Feride Teyze, pasta tabağını işaret ederek. "Bunun sürpriz olması gerekiyordu. Ne anladım ben böyle sürprizden!"

"Zaten hanfendi bu sene pasta istemiyormuş," diye müdahale etti Banu Teyze köşesinden. Masada bekleyen üç Tarot kartından birini çevirdi bunu derken. Yüksek Rahibe kartı çıktı. Büinçdışınm ve farkındalığın simgesi - hayalgücüne ve saklı yeteneklere doğru bir açılımın işaretiydi bu kart ama aynı zamanda bilinmeyene de gebeydi. Dudaklarını büzüp öteki kartı çevirdi: Kule. Büyük değişimlerin, duygusal patlamaların, ani düşüşlerin simgesi. Banu Teyze bir an dalıp gitti. Sonra üçüncü kartı çevirdi. Durakladı. Yakında bir misafir gelecekti galiba, okyanusun öte yanından hiç beklenmedik bir misafir.

"Ne demek pasta istemiyor? Bugün onun yaşgünü," diye itiraz etti Feride Teyze. Gözbebeklerinde asabi birpanltı vardı. Ama sonra paranoyası tetiklenmiş olacak ki, gözlerini kısarak Asya'ya döndü: "Bana bak, yoksa birinin pastayı zehirlediğinden mi korkuyorsun?"

Asya hayretle baktı en kaçık, en deli teyzesine. Geçen onca zamana ve onca doğrudan tecrübeye rağmen hâla şaşırabiliyordu onun ettiği patavatsız laflara. Hâlâ bir strateji geliştirmeyi başaramamıştı, Feride Teyze'nin feveranları karşısında sükûnetini korumasını sağlayacak o altın stratejiyi bulabileceğe de benzemiyordu pek. Psikolojik hastalıklar skalasını bir baştan bir başa dolaşıp paranoyaya intikal etmişti Feride Teyze. Onu gerçekliğe geri döndürmek için ne kadar uğraşıyorlarsa, o da o kadar paranoyaklaşıyordı galiba.

"Birinin pastayı zehirlediğinden mi korkuyor dedin? Uçtun gene Feridecim. Tabii ki hayır, seni tatlı kaçık!" .

Konuşan Zeliha Teyze'ydi. Odadaki bütün başlar ona döndü. Kapıda dikilmişti Zeliha Teyze, olanca alımı ve güzelliğiyle. Omuzlannda fitilli kadife som yeşil bir ceket, ayaklannda yüksek topuklu ayakkabılar, onu iç burkacak kadar güzel gösteren bir ifade suratında, öylesine çekici, su gibi. Gençliğinde kısa etek ve yüksek topuktan hevesini almış nice Türk kadının aksine Zeliha yaşlandıkça etekleri uzatıp topuklan kısaltmamıştı. Giyim tarzı eskisi kadar gösterişliydi. Yıllar ablalanndan çok şey alıp götürdüğü halde onu daha da güzelleştirmişti. Zamana rüşvet yedirmiş olmalıydı.

Mevcudiyetinin nasıl bir etki yarattığını bilircesine tebessüm etti Zeliha Teyze. Manikürlü tırnaklanna bakarak kapıda dikildi bir süre. Ellerine çok ihtimam gösterirdi, ne de olsa mesleğini onlarla icra ediyordu. Bürokratik kurumlardan ya da komuta zincirlerinden hazzetmediği için kendine göre bir meslek seçmişti. Hem bağımsız hem yaratıcı olabileceği, bir de içinde az biraz acı barındıran, müşterilerine usul usul acı çektirmesine izin veren bir meslek: dövmecilik.

Bundan yaklaşık on yıl önce Zeliha Teyze bir dövme dükkânı açmış ve kendine özgü desen koleksiyonunu geliştirmeye başlamıştı. Dövme sanatının klasiklerine pek itibar etmemişti başlarda;

hani şu kankırmızı güller, yanardöner kelebekler, okla boydan boya delinmiş kalpler, kıllı böcekler, dev örümcekler... Bu basmakalıp desenlerin yerine hayatın temel ilkesi olan çelişkiden ilham alan kendi desenlerini geliştirmek istemişti. Zeliha Teyze severdi çelişkiyi. Yansı erkek yansı kadın yüzler, yansı hayvan yansı insan vücutlar, yansı çiçekli yansı kuru ağaçlar... Ne var ki bu ilk desenleri pek tutulmamıştı. İnsanlar dövme aracılığıyla bir mesaj vermek, yeterince dışa vuramadıklan bir yanlannı ifade etmek istiyorlardı, zaten belirsizliklerle dolu hayatlanna bir muğlaklık daha katmak değil. Onun için mümkün mertebe somut ve basit olmalıydı dövme, en karmaşık desenlerde bile anlaşılır ve duru. Çelişkiler Koleksiyonu'nun beğenilmemesiyle dersini alan Zeliha Teyze yeni bir seriye başlamıştı ardından. Dinmeyen Aşk Acısını Zap-lü Rapt Altına Almanın Yollan'ydı bu yeni koleksiyonun adı.

Bu özel koleksiyondaki her dövme tek bir tema etrafında yoğunlaşacak şekilde tasarlanmıştı: eski sevgili. Şehirdeki tüm kara sevdalılar, terk edilmişler, aşk acısı çekenler, kısacası kendilerine eza edeni sevmekten geri duramayanlardı koleksiyonun hedef kitlesi. Bunlar hayatlanndan sonsuza kadar çıkarmak istedikleri halde bir an bile düşünmeden edemedikleri eski sevgililerinin resimlerini getiriyorlardı beraberlerinde. Zeliha Teyze resmi inceliyor, beynini zorluyor, nihayet eski sevgilinin hangi hayvana benzediğini buluyordu. Gerisi nispeten kolaydı. O hayvanı kâğıda çiziyor, sonra da kederli müşterinin vücuduna onu dövme olarak geçiriyordu. Bu uygulama şamanlann kadim uygulamalarından farklı değildi aslında. Amaç, totem hayvan ile birey arasında özel bir ilişki yaratmak suretiyle kişiyi totem karşısında kuvvetlendirmekti. Eski sevgiliyi düşmanlaştırmak değil, düşmanını bünyene almak suretiyle zayıflatmaktı arzulanan. Evvela "onu" kabul etmek, bağnna basmak, sonra da dönüştürmekti aslolan. Bir hayvanla özdeşleştirilip dövmeye dönüştürülmek suretiyle eski sevgili içe alınıyor, yani bedenin içine zerk ediliyor ama aynı zamanda dışanda bırakılıyor, yani tenin *dışına* atılıyordu. Eski sevgili içle dış arasındaki bu eşiğe yerleştirildikten ve maharetle hayvana dönüştürüldükten sonra terk edilenle terk eden arasındaki güç dengesi değişebilirdi. Dövmeli müşteri, eski sevgilisinin ruhunu zaptetmiş gibi ona üstün hissederdi kendini. Bu mertebeye gelinir gelinmez eski sevgili cazibesini kaybeder, dinmeyen aşk acısından mustarip olanlar da saplantılanndan daha rahat kurtulabilirdi. Zira aşk iktidan sever. Bu sebeptendir ki başkalarına ölümüne âşık olabiliriz ama bize ölümüne âşık olanları içten içe küçümser, öteleriz.

Öyle ya da böyle anında tutmuştu bu koleksiyon. İstanbul kırık kalpler şehri olduğundan, Zeliha Teyze'nin işleri kısa zamanda büyümüş, özellikle bohem çevrelerde tam bir efsane olmuştu.

Asya derin derin içini çekip annesine daha fazla bakmamak için gözlerini çevirdi. Asla "anne" diye hitap etmediği, belki de "teyzeleştirerek" mesafesini korumayı umduğu bu kadın ürkütüyordu onu. Kesif bir acıma duygusu duydu kendine. Asla annesi gibi olamayacaktı. Ne büyük adaletsizlikti yarabbi, anneyi kızından çok daha güzel çok daha alımlı yaratmak!

"Asya hanımın bu sene neden pasta istemem diye ter ter tepindiğini anlamıyor musunuz?" dedi Zeliha Teyze, manikürünü incelemeyi bitirdiğinde. "Kilo almaktan korkuyor!"

Annesinin önünde kızgınlığını göstermenin ne büyük bir gaflet olduğunu gayet iyi bildiği halde hiddetine mani olamadı Asya: "Bu doğru değil! Kilo almaktan korktuğum filan yok!"

Zeliha Teyze gözlerinde muzip bir panltıyla baktı ona: "Peki canım, madem öyle diyorsun."

Ancak o zaman Asya, Zeliha Teyze'nin elindeki tepsiyi fark etti. Büyük bir et topu, ondan da büyükçe bir hamur topu vardı tepside. Anlaşılan akşama mantı yiyeceklerdi.

"Mantı sevmediğimi size kaç kere söylemem lazım?" diye somurttu Asya. "Artık et yemediğimi biliyorsunuz." Sesi kendi kendisine yabancı geldi, boğuk, tuhaf.

"Ben demedim mi bu kız kilo almaktan korkuyor," dedi Zeliha Teyze başını sallayarak, yüzüne düşen bir tutam saçı geri itti.

"Ya ne ilgisi var kiloyla? Vejetaryenlik diye bir şey duymadın

mı hiç?" Asya başını salladı ama annesinin jestlerini tekrarlama korkusuyla yüzüne düşen saçı geri itmedi.

"Duymaz olur muyum," dedi Zeliha Teyze omuzlarını dikleştirerek. "Sakın unutma canım," diye devam etti daha ikna edici olacağını bildiği kadifemsi bir tonla, "sen vejetaryen mejetar-yen değil Kazancı ailesinin evladısın evvela!" Asya ağzının aniden kuruduğunu hissetti. "Biz Kazancılar da yedi kuşak atadan kırmızı et severiz! Hatta ne kadar kırmızı, ne kadar yağlı olursa o kadar iyi! Bana inanmıyorsan Beşinci Sultan'a sor, anlatsın sana, öyle değil mi Sultan?" Zeliha Teyze başıyla balkon kapısının yanındaki kadife yastıkta yatan iri kıyım kediyi işaret etti. Kedi söylenenleri anlamış ve onaylamışçasına ona dönüp, mahmur gözlerini kıstı.

Tarot kartlarını tekrar karıştıran Banu Teyze köşesinden katıldı muhabbete: "Bu memlekette Kurban Bayramı olmasa et tadını bilmeyecek kadar yoksul insanlar var. Doğru düzgün bir yemeği ancak bayramdan bayrama yiyebiliyorlar. Vejetaryen olmak ne demekmiş git o biçarelere sor bakalım. Böyle vıdı vıdı huysuzlanacağına tabağına konan her lokma ete şükretmelisin."

"Of be teyze!" dedi Asya içini çekerek. *Of be teyzelerim...* diyebilmek isterdi. Hepsine birden aynı anda. "Valla tam tımarhane bu ev! Hepimiz deliyiz, ben de size çektim, başka şansım mı vardı, hepimiz deliyiz işte," diye şiarını tekrar etti Asya. Ama bu sefer sesinden bezginlik akıyordu."Ben çıkıyorum hanımlar. Ne istiyorsanız buyurun kazan kazan pişirin. Ne haliniz varsa görün. Bale dersine geciktim zaten!"

Teyzelerinden hiçbiri Asya'nın "bale" kelimesini nasıl hoyratça, adeta iğrenerek telaffuz ettiğini fark etmedi. Dişine yapışmış bir yemek artığını tükürür gibi ağzından çıkmıştı o kelime. Yapışkan bir artıktan kurtulur gibi: ba-le.

Beşinci Bölüm

VANİLYA

Burası Kafe Kundera. İstanbul'un Avrupa yakasında, alabildiğine dar, yılankavi bir sokak üzerinde, modern ama salaş görünmeye çalışan bir kafeterya. Mekânın imajı, "bu mekân öyle imaj mimaj peşinde değil, imajını zerre kadar umursamıyor" mesajını verecek şekilde dikkatle tasarlanmıştır. Tüm şehirde bir tek burada müşteri her zaman haksızdır; bir tek burada garsonlara kötü muamele görmek için bahşiş verir insanlar. Bu mekâna neden nasıl meşhur yazarın adının verildiği, kimsenin tam olarak çözemediği bir bilmecedir. Zira içinde ne doğrudan Milan Kundera'yı ne de yazarın romanlarından birini hatırla-, tacak bir unsur vardır.

Kafe Kundera'nın dört bir duvarı boy boy, çeşit çeşit çerçevelerle kaplıdır; o çerçevelerde de yüzlerce fotoğraf, resim, karalama saklıdır. Öyle sıkış tıkıştır ki çerçeveler, alt alta, yan yana ve çaprazlama, insan bir an için altlarında ayrıca bir duvar olmayabileceğini düşünür. Belki de tuğladan değil de çerçeveden örülmüştür bu mekânın duvarları. İstisnasız bütün çerçevelerdeki bütün resimlerde bir yol imgesi göze çarpar. Amerika'dan geniş otoyollar, Avustralya'dan iki yanı açıklık yollar, Almanya'dan nizamlı otobanlar, Paris'ten ışıklı bulvarlar, Roma'dan daracık ara sokaklar, Maçu Piçu'dan patikalar, Kuzey Afrika'dan unutulmuş kervan

yollan, İpek Yolu boyundaki kadim ticaret rotalarının haritaları, Marco Polo'nun ayak izleri... bütün dünyadan yol resimleri vardır burada..

Müşteriler de bu dekordan fazlasıyla memnundular. Hiçbir yere varmayan sohbetlere karşı iyi bir alternatif olarak görürlerdi resimleri. İçlerinden konuşmak gelmediğinde ya da sohbetler tükendiğinde, arkalarına yaslanıp, oturdukları masanın açısına ve o gün tam olarak neye odaklanmak istediklerine bağlı olarak bir çerçeve seçerlerdi duvardaki yığının arasından. Sonra seçtikleri resme bakışlarını diker, yavaş yavaş çekilirlerdi orada tasvir edilen yola doğru. Bir öte diyar arzusuydu bu. O uzak memlekette olma, oraya ışınlanma arzusuyla odaklanırlardı seçtikleri resme. Neresi olduğu o kadar da önemli değildi belki de, burası olmasın da neresi olursa olsun.

Resimler ne kadar çeşitlilik arz ederse etsin, sabit olan bir şey vardı: Hiçbirinin Milan Kundera'yla ilgisi alakası yoktu. Ne resimlerin ne de dekorun geri kalanının. Hal böyleyken nereden geliyordu Kundera ismi? Bu kafe ilk açıldığı zamanlarda buraya damlayan ilk müşteriler bir teori geliştirmişlerdi bu hususta. Rivayete göre, bir zaman bir sebepten ötürü Kundera İstanbul'a gelmiş ve bir güzergâhtan diğerine yollanırken tamamıyla tesadüfen burada soluklanmış, kapuçino içmek için buraya uğramıştı. Gerçi ne kapuçinoyu ne de yanında getirdikleri vanilyalı bisküviyi sevmişti ama burada kimse onu mânâsız sorularla rahatsız etmediği için düşündüğünden daha uzun kalmış, hatta otururken birkaç sayfa dahi karalamıştı. O gittikten sonra bu günün anısına kafeye Kundera adı verilmişti. Bir diğer teoriye göre aslından kafenin sahibi hararetli bir Kundera okuruydu, hepsini imzalattığı bütün kitaplarını yalayıp yuttuktan sonra bu mekânı en sevdiği yazara adamaya karar vermişti. Ne var ki bu rivayet hakikatler karşısında en cılız duranıydı. Zira kafenin sahibi, daima yanık görünmek için solaryumdan çıkmayan ve edebiyatla yakından uzaktan işi olmayan bir adamcağızdı. O kadar uzaktı ki metin okumaya, kendi oluşturduğu müzik grubuyla buluştuğunda tenezzül edip şarkı sözlerini dahi doğru dürüst okumazdı. Böyle bir adamın Kundera hayranı olmasına kimse ihtimal vermediğinden, mekânın isminin kökenine dair bambaşka rivayetler de dolaşıyordu ortalıkta.

Karşısav ise şöyleydi: Belki de bu kafeye Kundera adının verilmesinin sebebi mekânın onun muhayyilesinin ürünü olmasıydı. Kafe bir kurgu ürünüydü, başlıbaşına bir hayal ürünü. Hal böyle olunca buranın müdavimleri de pekâlâ kurgu ürünü sayılabilirdi tabii. Zaten ne hayatı ne kendilerini hakiki bulurdu Kafe Kundera'nın müşterileri. Her şey bir yanılsama olabilirdi, neden olmasın? Kundera yeni yazmaya başladığı bir kitapta İstanbul şehrinde bir küçük kafeyi anlatmaya, dolayısıyla yoktan yaratmaya başlamış, içine hayat ve kaos üflemişti. Ne var ki çok geçmeden daha mühim işleri çıkmış ve bu kafe bitmemiş bir proje, tamamlanmamış bir hikâye olarak kalmıştı. Aradan zaman geçince de Kundera varlığından bizzat kendisinin sorumlu olduğu bu mekânı hepten unutmuştu. Kafe Kundera'nın müşterilerine, garsonlarına gelince, varlık sebepleri olan yazar kendilerini unuttuğundan beri tesellisiz bir boşluk duygusuyla boğuşuyorlardı. Bu sebeptendi durup durup varoluşsal bunalımlara gark olmaları. Başrolü oynamadıkça hiç dahil olmak istemedikleri bir senaryo gibiydi adeta hayat. Ya kral olacaklardı ya hiç. Kral olma ihtimalleri pek düşük olduğuna göre, somurtarak demleniyorlardı kendi köşelerinde. Kafenin isminin kökenine dair üretilen teoriler arasında en fazla müşterisi olan buydu. Tüm mekân Kundera'nın kaleminden çıkmış ve yarım kalmış bir kurgudan ibaretti... Yine de zaman zaman Kafe Kundera'ya yeni takılmaya başlamış ya da dikkatleri üzerine çekmek isteyen biri çıkar bambaşka bir teori atardı ortaya - diğer müşteriler de bir süre bununla oyalanırdı. Yeni teoriyi kafalarında evirip çevirir, sundurup çekiştirir, nihayet ondan sıkılır ve ebedi bunalım bataklıklarına dönerlerdi tekrar, tekrar.

Bugün de Alkolik Karikatürist kafenin ismine dair yeni bir teori peşinde gibiydi. Tuhaf şey. Ne de olsa karikatürist ne buralarda yeniydi ne öyle dikkatleri üzerine çekmekten hoşlanan biriydi. Ama işte ne hikmetse bugün takmıştı kafenin ismine. Ar-

kadaşlan -harta karısı- konuyla ilgilenmemelerine rağmen dikkatle dinlemek zorunda hissettiler kendilerini. Ne de olsa ona destek olmalı, hoşgörü göstermeliydiler. Ne de olsa onca zamandır herkesin söyleyip dürttüğü şeyi yapma cesaretini nihayet gösterip Adsız Alkolikler Derneği'ne katılmıştı bugün. Bir ödülü hak etmişti.

Masadaki herkesin karikatüriste her zamankinden daha hoşgörülü davranmasının ikinci bir sebebi daha vardı gerçi. Bir gün evvel karikatürlerinde başbakana hakaret etmekten hakkında ikinci bir dava açılmıştı. Bu sefer de suçlu bulunursa üç yıla kadar hapis cezası alabilirdi. Alkolik Karikatürist bakanlar kurulunu koyun sürüsü, başbakanı da koyun postu giymiş bir kurt olarak resmettiği siyasi karikatürlerle ün kazanmıştı. Bu metaforu kullanması yasaklanınca bakanlar kurulunu bir kurt sürüsü, başbakanı da kurt postuna bürünmüş bir çakal olarak resmetmişti. Bu metafor da elinden alınırsa bir başka fikir vardı zihninde: penguenler! Meclisin bütün üyelerini smokinli penguenler olarak çizmeye kararlıydı. Siyasetçileri hayvanlar âleminin içine yerleştirme çabası o kadar tepki almıştı ki bizzat siyasetçilerden, şimdi arkadaşları Alkolik Karikatürist'in yüzüne bakarken içten içe bir acıma duyuyor, yakında hapse girecek bir adam görüyorlardı karşılarında.

"Ben bu mevzuda yeni bir teori geliştirdim!" dedi Alkolik Karikatürist. Arkadaşlarında uyandırdığı merhametin farkında değildi ve dinleyicilerinin gösterdiği ilgiye biraz şaşırmıştı. İriyan, deli mavi gözlü bir adamdı, göz altlarındaki koyu halkalar onu kısmen ürkütücü kısmen ulaşılmaz kılmasa hayli yakışıklı sayılabilirdi aslında. Istırap ve melankolinin yabancısı değildi gerçi ama, olabilecek en yanlış kadına gizliden gizliye âşık olduğundan bu yana gamı kederi iki kat artmıştı.

Ona bakınca ekmeğini mizahtan kazandığını, o ciddi ve durgun suratın arkasında en komik esprilerin cirit attığını tahmin edemezdi insan. İçkiden yana oldum olası tatsız bir şöhreti olduğu halde son zamanlarda alkole olan bağımlılığı tavana vurmuş; sabahlan nasıl vardığını hiç mi hiç bilmediği şaibeli yerlerde uyanmaya başlamıştı. Bardağı taşıran son damla bu yakınlarda kendini bir caminin avlusunda musalla taşının üzerinde yatarken bulması olmuştu; görünüşe göre kendi cenazesini kaldırmaya çalışırken sızmıştı. Şafak vakti gözlerini açmayı başardığında yanında genç bir imam duruyordu, sabah ezanını okumaya giderken musalla taşı üzerinde horlayan biriyle karşılaşınca ne yapacağını şaşırmış bir imam. Bu olaydan sonra Alkolik Karikatürist'in arkadaşları -kansı bile - öyle korkmuşlardı ki, profesyonel yardım alması ve hayatını düzene sokması için yalvar yakar onu ikna edebilmişlerdi. Nihayet bugün ilk defa Adsız Alkolikler toplantısına katılmış ve içmeyi bırakacağına dair söz vermişti. Şimdi cafe latte içiyor ve takdiri hak ediyordu. Bu nedenle de masadaki herkes -karısı bile - teorisini cankulağıyla dinlemeye koyuldular.

"Kundera kelimesi bir şifre aslında. Mühim olan ismin ne olduğu değil, neyin emaresi olduğu!"

"Neyin emaresiymiş peki?" diye sordu Aşın Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi. Kısa boylu, cılızca bir adamdı, genç kadınlann olgun erkeklerden hoşlandığına kanaat getirdiğinden beri sakalını kül rengine boyuyordu. Popüler TV dizileri yazardı ve çocuklann pek sevdiği *Aslanyürekli Timur'un* yaratıcısıydı. Akın akın düşman alaylannı birkaç darbede kanlı püreye çevirebilen iri kıyım bir milli kahraman. Senariste yaptığı bayağı ve bayat filmlere dair bir soru sorulduğunda, meslek itibariyle milliyetçi olduğunu ama tercih itibariyle tam bir nihilist olduğunu iddia ederdi. Bu yüzden de milliyetçi olmakla itham edilemezdi. Milliyetçilik yaptığı "iş"in niteliğiydi. Senarist bugün yeni bir kız arkadaşla gelmişti - konuşmadığı müddetçe alımlı, göz alıcı bir kadın. Senarist, kız arkadaşına bundan bahsetmemişti tabii ama masadaki erkekler arasında onun gibi sığ yavrular için kullandıklan özel bir lakap vardı: "çerez" - ana yemek değil elbette ama atıştırıp açlığı bastırmak için ideal. Masadaki tabaktan biraz fıstık attı ağzına ve yeni kız arkadaşına sarılarak, neşeyle çiğnedi: "Hadi, söylesene neymiş bu şifre!"

"Sıkıntı," dedi Alkolik Karikatürist sigarasının dumanını üfleyerek, "İç Sıkıntısı". Kafe Kundera'da havalandırma sistemi baca gibi sigara içen müşterilerin hızına yetişemediğinden, ortalığı duman basmıştı. Karikatüristin ince dumanı da masanın üzerinde asılı duran duman tabakasına katıldı.

Masada sigara içmeyen tek kişi Gizli Gay Köşe Yazarı'ydı. Dumanın kokusundan nefret ederdi. Her gün eve gittiğinde Kafe Kundera'nın berbat kokusundan kurtulmak için hemen giysilerini çıkarır, banyoya koşardı. Yine de vazgeçemiyordu bu mekândan. Hem bu hercai arkadaşlık grubunun parçası olmaktan hoşlandığı, hem de gizliden gizliye Alkolik Karikatürist'e abayı yaktığı için devam ediyordu buraya gelmeye.

Gizli Gay Köşe Yazan'nın Alkolik Karikatürist'le fiziksel bir yakınlık istediği yoktu. Onu çıplak düşünmek bile tüylerinin diken diken olmasına yetiyordu. Yok cinsellik değildi istediği, öyle diyordu kendine, ruhların kardeşliğiydi bu. Ruhsal bir bütünleşme istiyordu. Hoş, ha ruhsal olmuş ha cinsel, iki büyük engel vardı önünde. Birincisi Alkolik Karikatürist katı bir heteroseksüeldi ve değişme şansı pek azdı. İkincisi Asya denen şu suratsız kıza tutulmuş gibiydi -kızdan başka herkes farkındaydı bu vahim durumun. Bu yüzden de Gizli Gay Köşe Yazan, Alkolik Karikatürist'le ilişki yaşamak gibi bir umut beslemiyordu. Sadece onun yakınında olmak istiyordu. Karikatürist bardağa ya da kül tablasına uzanırken ne zaman kazara eline ya da omzuna değecek olsa aniden ürperirdi. Yine de onunla ya da başka bir erkekle asla ve kafa ilgilenmediğine herkesi ikna etme kaygısından ötürü, zaman zaman Karikatürist'e mesafeli hatta kötü davrandığı, durduk yerde düşüncelerini aşağıladığı da olurdu. Karmaşık bir hikâyeydi bu.

"Sıkıntı," diye tekrarladı cafe lattesini kafasına diken Alkolik Karikatürist. "Dinmeyen geçmeyen iç sıkıntısı hayatlarımızın özetidir. Günbegün bezginliğe batıp çıkarız. Kendi kültürümüzle kendi halkımızla travmatik bir karşılaşmadan korktuğumuz için bu tavşan deliğine tıkıldık kaldık. Batılılar da zannediyor ki. Doğu ve Batı Medeniyetleri arasında bir kültür uçurumu var. Keşke bu kadar kolay olsa! Gerçek medeniyet uçurumu Türkler ile Türkler arasındadır. Bizimle onlar arasında. Her tarafımız magandalar, hödükler ve köylülerle sarılmış. Biz de bunun tam ortasındayız, bir avuç kültürlü şehirli eski komşularımızı özlüyoruz. İstanbul Ermenilerini, Rumlarını, Yahudilerini... onun yerine Anadolu köylüleriyle komşuluk etmek durumundayız. Nereye kaçacağımızı şaşırdık. Sıkıştık. Bütün şehri ele geçirdiler."

Bir an için sustu. Bir alay insanın taşla sopayla üzerlerine saldırmasından korkuyormuş gibi yan yan pencereye baktı.

"Sokaklar onların, meydanlar onların, vapurlar onların. Bütün açık alanlar onların. Belki bir-iki yıla kadar bu kafe bize kalan tek yer olacak. Kurtarılmış bölge! Her gün onlardan kaçmak için buraya sığmıyoruz. Tanrı bizi kendi halkımızdan korusun!"

"Şiir gibi konuşuyorsun," dedi Olağanüstü Yeteneksiz Şair. Olağanüstü yeteneksiz bir şair olduğundan etrafındaki her şeyi şiire benzetmek gibi bir huyu vardı.

"Tıkılıp kaldık. Sıkıştık burda. Bir tarafta mağrur laikçi modernistler konumlanmış. Burunlarından kıl aldırmazlar, tek bir eleştiri yapamazsın. Orduyla devletin yansı onlann arkasında. Öte tarafta muhafazakâr gelenekçiler, Osmanlı mazisine hayran, onlar da atalanna laf ettirmez, eleştiri kaldırmaz. Halkla devletin geri kalanı onlann arkasında. Ee, bize ne kalıyor?"

Sigarayı solgun, çatlak dudaklan arasına geri koydu ve tekrar konuştuğunda eline almayı unuttu. "Modernistler ilerlememizi söylüyor ama onlara inancımız yok. Gelenekçiler geri gitmemizi söylüyor ama onlann ideal düzenine geri dönmek de istemiyoruz. İki taraf arasında tost olmuş vaziyetteyiz! Nereye kaçabiliriz? Azınlık bile değiliz. Keşke BM Sözleşmesinin koruması altındaki etnik bir azınlık filan olsak. En azından o zaman bazı temel haklanmız olurdu. Ama nihilistler, pesimistler ve anarşistler azınlıktan sayılmıyor. Oysa esas bizim soyumuz tükenmekte. Sayımız her geçen gün azalıyor. Daha ne kadar hayatta kalacağız?"

Kimse cevap vermedi bu soruya, kimse üzerine alınmadı. Uçucu bir sessizlik çöktü üzerlerine, masanın üzerinde asılı du-

man tabakasını andıran. Karikatüristin Hayatla Kavgalı Karısı dişlerini sıktı. Kumral, kederli gözlü bir kadındı. Çok fazla güceniklik biriktirmişti içinde. Hayatta istediklerini bir türlü yerine getirememiş, devamlı kendinden feragat ede ede en nihayetinde kendisi dışında her şeye ve herkese kırgınlık besler olmuş, çok çabuk parlayan, çok çabuk insan harcayan ve kocasından çok daha iyi karikatür çizdiği halde onun kadar takdir görmemenin acısını zehir gibi damarlarında taşıyan bu kadın, şimdi kocası yanında konuşurken on iki yıllık hayat arkadaşını içinden geldiği gibi paylasın mı, yoksa ideal bir eş gibi her şeye rağmen taşkınlığına destek mi olsun karar veremiyordu. Birbirlerinden nefret ederlerdi ama yine de bunca yıldır evliliklerini sürdürmüşlerdi; kadın gün gelir intikam alırım ümidiyle, adam da gün gelir her şey düzelir ümidiyle. Ne var ki bu zaman zarfında o kadar aynılaşmışlardı ki birçok hususta, artık birbirlerinden çaldıkları kelimelerle konuşuyor, birbirlerinin jestlerini taşıyorlardı. Hatta karikatürleri bile birbirine benzemeye başlamıştı. Deforme olmuş vücutlar çiziyor, toplumun en çarpık yanlarını en kaba biçimde teşhir eden diyaloglar yazıyor ve bilhassa insanları hayvanlaştırıyorlardı. Depresif hay vanlar âlemi...

"Biz neyiz biliyor musunuz? Bu ülkenin cerahati! Zavallı, vıcık vıcık, kokuşmuş bir cerahat, hepsi bu! Bizden başka herkes AB'ye girmekle, paralanmakla, iktidara yamanmakla, ya arabasını ya sevgilisini habire yenilemekle bozmuş kafayı..."

Aşın Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi tedirgin oldu hafiften.

"İşte Kundera tam da bu noktada devreye giriyor," diye devam etti Alkolik Karikatürist, gafını fark etmeden. "Hafiflik fikri hayatlarımıza mânâsız bir boşluk biçiminde sızıyor. Varlığımız *kiç,* latif bir yalan, faniyiz ama ne faniliğimizle barışmamızı sağlayacak bir inancımız var, ne de..."

Tam o esnada ani bir şıngırtıyla açıldı Kafe Kundera'nın kapısı. Yaşından beklenmeyecek kadar bezgin ve suratsız bir genç kadın daldı içeri.

"Hey Asya," diye bağırdı senarist onu görünce. Masadaki kasvetli sohbeti dağıtacak kurtarıcı gibi görmüş olmalıydı onu. "Gel! Gel! Burdayız!"

Asya Kazancı hafif bir tebessümle senaristi ve tüm masayı selamladı, alnını kırıştırdı. Yüz ifadesi, *e, n'apalım biraz size takılayım bari, hem ne fark eder, her halükârda hayat boktan,* der gibiydi. Ağır adımlarla, üzerine görünmez bir atalet yükü vurulmuşçasına masaya yaklaştı. Hal hatır sorma gereği duymadan bir sandalye çekip sigarasını sarmaya başladı.

"Bu saatte burada ne işin var senin-? Balede olman gerekmiyor muydu?" diye sordu Alkolik Karikatürist, yarım kalan nutkunu tamamen unutarak. Gözlerinde bir endişe parıltısı yandı söndü - masadakilerin hiçbiri fark etmedi bunu.

"Oradayım ya işte," dedi Asya muzip bir ifadeyle. "Şu anda bale dersindeyim. Ve tam şimdi..." Asya sigara kâğıdının içini tütünle doldurdu. "En zor sıçrayışlardan birini yapıyorum, havada bacaklarımı 45 derecede çaprazlıyorum, *cabriole!*

"Vay!" dedi Alkolik Karikatürist gülerek.

"Sonra dönerek sıçrıyorum," diye devam etti Asya. "Sağ ayak önde, *demi plie,* sıçra!" Deri tütün kesesini alıp havaya kaldırdı. " 180 derece dön," diye emretti keseyi çevirirken, masaya biraz tütün saçıldı. "Sol ayağının üzerine in!" Kese usulca fıstık kâsesinin yanına konuverdi. "Sonra aynı hareketi tekrar ederek başlangıç pozisyonuna dön. *Emboite!*

"Bale insanın vücuduyla şiir yazmasından başka nedir ki," diye mırıldandı Olağanüstü Yeteneksiz Şair.

Sıkıntılı bir durgunluk takip etti bu lafları. Uzaklarda bir yerlerde şehrin sesleri çalkalanıyordu; sirenler, kornalar, küfürler ve kahkahalardan mürekkep bir alaşım, martı çığlıklarının eşliğinde. Bir-iki yeni müşteri geldi, bir-ikisi ayrıldı. Kadehler bardaklar tabaklar yenilendi ama her şey aynı kaldı. Garsonlardan biri bir kadın müşterinin çantasına takıldı, bir tepsi bardakla birlikte yere yuvarlandı. Kafedekilerin hiçbiri bu olaya fazla ilgi göstermedi, üstüne başına cam kırıkları yağanlar dahil. Başka bir garson sü-

pürgeyle çıkageldi, cam kırıkları faraşla alınırken, süpürülen kendi hayatlanymış gibi hüzünle seyretti birkaç müşteri. Kafe Kundera'da sık sık değişirdi garsonlar. Çalışma saatleri uzun, ücretler düşük, iş çoktu. Yine de şimdiye kadar tek bir garson bile istifa etmemişti. Gidenlerin hepsi şu ya da bu sebepten ötürü kovulmuşlardı. Kafe Kundera böyleydi işte; bir kere adımını attın mı, mekân seni dışarı tükürene kadar yapışıp kalırdın buraya.

Bunu takip eden bir saat içinde masada bir kişi hariç herkes üst üste bira, şarap, grappa ısmarladı. Sadece Alkolik Karikatürist cafe latteden şaşmadı. Homurdana homurdana cafe lattenin yanında getirdikleri vanilyalı bisküvileri kemirdi durdu. Sohbetler sessizlikleri, sessizlikler sohbetleri tetikledi. Neticede hiçbir şey ahenk içinde yapılmadı ama bu ahenksizlikte bile bir doku uyumu, kendine has bir ritim vardı. Asya, Kafe Kundera'nın en çok bu özelliğini severdi: koma benzeri bir bezginlik hali ve kimsenin düzeltmeye kalkmadığı yapışkan bir ahenksizlik. Zamanın ve mekânın dışında konumlanmıştı burası. İstanbul şehri daimi bir telaş içindeydi ama Kafe Kundera'da hüküm süren sadece rehavetti. Kafenin dışındaki insanlar yalnızlıklarını saklayabilmek için birbirlerine yaklaşır, aslında olduklarından daha samimi görünmeye çalışırlardı. Halbuki burada tam tersi geçerliydi. Burada herkes gerçekte olduğundan çok daha kopuk davranırdı. Kafe Kundera şehrin tezatı, hatta inkârıydı.
Kıpırtısızlığın, kayıtsızlığın tadını çıkararak öylece oturdu, ta ki Alkolik Karikatürist saatine bakıp da ona dönene kadar. "Yedi kırk oldu. Bale dersin bitti."

"Ay hemen gitmek zorunda mısın? Ailen de çok geri kafalıymış," diye lafa daldı Aşırı Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristinin Kız Arkadaşı. "Yani hiç anlamıyorum. Madem istemiyorsun, neden sana zorla bale dersi aldırıyorlar ki? Tipik Türk ailesi!"

Senaristin her defasında yanında getirdiği kelebek ömürlü kız arkadaşların ortak sorunu buydu. Gruba sonradan dahil olduklarını bilmenin huzursuzluğuyla herkesle hemen içli dışlı olmaya kalkıyorlardı. Bu güdüyle masadakilere çok fazla şahsi sorular sorup her lafa karışıyor, olur olmadık yerlerde şahsi yorumlarda bulunuyorlardı. Oysa tam da sohbetleri gereğinden fazla şahsileştirmemek ve ilgisizlik raddesinde mahremiyete saygıydı grup üyelerini birbirine bağlayan.

"Seninki de kolay değil yani. Onca teyzeyle nasıl başa çıkıyorsun?" diye devam etti Senaristin Kız Arkadaşı, Asya'nın yüzünde beliren hiddeti zamanında okumayı başaramayarak. "Aynı çatı altında anne rolü oynayan o kadar kadın... ben olsam bir dakika dayanamam valla."

Bu kadan fazlaydı. Grupta yazılı olmayan kurallar vardı, dillendirilmeyen ama asla çiğnenmeyen. Asya içine çektiği dumanı sinirli sinirli üfledi. Zaten kadınları sevmezdi. Kendisi de kadın olmasa bu olguyla daha rahat başa çıkabilirdi elbette. Olsun varsın, sevmiyordu hemcinslerinin vıdı vıdı hallerini, yargılamak için süzen gözlerini. Ne zaman yeni bir kadınla tanışsa iki tepkiden birini verirdi: Ya ondan ne zaman nefret edeceğini görmek için az biraz beklerdi ya da beklemeye gerek duymaz, ondan anında nefret ederdi. Senaristin yeni kız arkadaşı belli ki ikinci tepkiyi görecekti.

"Benim ailem normal değildir," dedi Asya, böylelikle konuyu kapatmayı umarak. Ters ters baktı karşısındaki kadına. Ama bu esnada berikinin arkasında, duvarda asılı parlak gümüş bir çerçeve çarptı gözüne. Bolivya'dan bir yol resmi. Kızıl Göl'e uzanan bir ücra yol. Şimdi orada olmak ne güzel olurdu! Ah bir gidebilseydi bu şehirden, nereye olduğu o kadar önemli değil, yeter ki, buradan uzak olsun, yeter ki kimsenin kendisini tanımayacağı bir yer olsun. Kahvesini bitirdi, sigarasını söndürdü ve yenisini sarmaya başlarken mırıldandı:

"Biz aile filan değil, bir arada yaşamaya mecbur bırakılmış bir grup kaçığız. Başka bir şey değil bizimki."

"Ama aile dediğin tam da böyle bir şeydir zaten," diye itiraz etti Olağanüstü Yeteneksiz Şair. Böyle anlarda grubun en yaşlısı olduğunu hatırlardı; sadece yıllar itibariyle değil, *kaybolan yıllar*

itibariyle de. Üç kere evlenmiş, üç kere boşanmış, istisnasız tüm eski eşlerinin İstanbul'u terk edip kendisinden olabildiğince uzağa yerleştiğine tanık olmuştu. Her evlilikten geriye ayda yılda bir kere ziyaret ettiği ama daima gururla sahiplenmeye kalktığı bir çocuk kalmıştı. "Unutma," dedi parmağını babacan bir edayla Asya'ya sallayarak, "bütün mutlu aileler birbirine benzerler ama her mutsuz ailenin mutsuzluğu farklıdır."

"Aman! Tolstoy için bunları yumurtlamak kolay," dedi Karikatüristin Hayatla Kavgalı Kansı. "Adamın her şeyini çekip çeviren bir kansı varmış. Tolstoy doğurtmuş, kadın büyütmüş. Bir düzine çocuk, viyak viyak. Majesteleri Tolstoy Efendi roman yazmaya konsantre olsun diye, kadıncağız kendinden fedakârlık edip bir ömür boyu eşşek gibi çalışmış!"

"İyi de sen şimdi ne demeye bu kadar sinirlendin ki?" diye sordu Alkolik Karikatürist yüzünü buruşturarak; ama tartışacak bir şeyleri olmadığından ne kansı cevap verdi bu soruya, ne de o sorusuna bir cevap bekledi. Masadakiler kan kocanın arasındaki gerilimi hissederek susmayı yeğlediler. Ne var ki bir dakika bile geçmeden, Alkolik Karikatürist derin bir of çekerek, az evvel tepsiyle yere yuvarlanan garsona işaret etti ve arkadaşlarının -karısının bile- hayal kırıklığını umursamadan bir adet soğuk bira sipariş etti. Yine de bira geldiğinde, hafif bir suçluluk hissetmiş olacak ki, aniden konuyu değiştirip alkolün faydalarından dem vurmaya başladı.

"Bu ülkede az biraz da olsa demokrasi varsa, bunu şu elimdeki alkol şişesine borçluyuz." Dışandan gelen ambulans sirenini bastırmak için sesini yükseltti. "Ne sosyal reformlar ne siyasi yapılanmalar. Hatta Kurtuluş Savaşı bile değil. Türkiye'yi diğer bütün Müslüman ülkelerden ayıran işte bu şişedir. Bu bira var ya bu bira..." tokuşturacakmış gibi bardağını kaldırdı, "özgürlüğün ve gelişmiş sivil toplumun simgesi."

"Amma da uçtun üstad! Ne zamandır alkoliklik özgürlük savaşçılığı oldu," diye çıkıştı senarist sertçe. Diğerleri lafa karışmadı. Tartışmak beyhude enerji kaybıydı. Onun yerine duvarlardan birer çerçeve seçip, ayn ayn yol resimlerine odaklandılar.

"İslam dini alkolü yasakladığından beri. Ezelden beri yani," diye homurdandı Alkolik Karikatürist. "Var mı bizim gibi çok, bizim kadar rahat içen Müslüman memleket? Osmanlı tarihini düşün. Onca meyhane, onca meze... adamlann keyfi yerindeymiş. Biz milletçe alkole bayılınz, neden kabul etmiyoruz bunu? Senede on bir ay kafayı çeken, sonra paniğe kapılıp pişman olan ve bütün Ramazan oruç tuttuktan sonra, mübarek ay biter bitmez içkiye geri dönen bir toplum bu. İyi ki de öyle valla. Bu ülkede şeriat olmamasını, dincilerin başka yerlerde olduklan gibi başarılı olamamasını, işte bu içki geleneğini zinde tutan kültüre borçluyuz. Velhasıl Türkiye'de demokrasiye benzer bir şey varsa bunu alkole borçluyuz."

"Madem öyle içelim bari!" dedi Alkolik Karikatüristin Hayatla Kavgalı Kansı yorgun bir gülümsemeyle. Kocasına hak vermekten ziyade bu konuya bir son vermek ister gibiydi. "Söylesene-Asya, senin şu baletin adı neydi? Ona içelim bari... Cecche miydi?"

"Ceccheti," diye düzeltti Asya. Gruba bale tarihine dair bir nutuk atacak kadar sarhoş olduğu güne hâlâ esef ediyordu. Ne demeye bahsetmişti ki bunlara Ceccheti'den? Takılıp kalmıştı dillerine. O günden beri ne zaman konu sıkıntısı çekseler, parmak ucunda *pointe* yürüyüşünü bulan balete kadeh kaldırırlardı. Madem ki kadeh kaldıracak daha iyi bir sebepleri yoktu onlar da Ceccheti'ye içeceklerdi.

"Yani. şimdi o olmasaydı balerinler parmak uçlannda yürümek için kendilerini helak etmeyeceklerdi öyle mi?" derdi biri her seferinde.

"Derdi neymiş ki?" derdi bir başkası ve gülerlerdi durup dururken parmak uçlannda yürümeyi geliştiren balete. Hayatı basit tutmak varken zorlaştıran herkese güldükleri gibi...

Her gün burada buluşurlardı, bu kafede. Olağanüstü Yeteneksiz Şair, Aşın Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi ve o anki kız arkadaşı, Alkolik Karikatürist, Alkolik Karikatüristin

Hayatla Kavgalı Karısı, Gizli Gay Köşe Yazarı ve tabii ki Asya... Ara sıra gerilip seslerini yükselttikleri olsa da, pek tartışmazlardı aralarında. Kavga, tartışma, patırtı gereksiz enerji kaybıydı. Böyle diye diye nice gerilimi içlerinde biriktirmişlerdi. Grup üyeleri bazı bazı başkalarını da getirirlerdi yanlarında, arkadaşlar, meslektaşlar, ya da yeni tanıştıkları yabancılar; çoğu kez yalnız gelirlerdi. Tek tek farklılıkların sergilendiği ama hiçbir farklılığın diğerlerine baskın çıkmadığı bir organizmaydı grup. Tek tek parçalarının toplamından daha fazlasıydı. Asya Kazancı kendi evinde bulamadığı iç huzurunu burada bulurdu. Kafe Kundera onun sığınağıydı. Ne giydiğine, ne dediğine karışmayan bu insanların yanında kendini rahat hissederdi. Kazancı ailesi asla ulaşamayacağı bir mükemmelliği ona dayatmak için çırpınırken Kafe Kundera ahalisi onu olduğu gibi kabul eder; dahası, insan denilen mahlukatın zaten özünde kabahatli, kusurlu ve düzeltilemez olduğu varsayımından hareket ederdi.

Ne Kafe Kundera'dan ne de bu gruptan teyzelerine bahsetmişti Asya. Evdekiler bilseler böyle mekânlarda bu tiplerle takıldığını kızılca kıyamet koparırlardı. En çok da yaş meselesinden rahatsız olurlardı. Grup üyeleri ekseriya Asya'nın annesi babası olacak yaştaydı. Ancak tam da bu yaş farkıydı Asya'yı cezbeden. Onlara baktıkça hayatta "ilerleme" diye bir şey olmadığını anlıyordu. Ellisindeki insanlar bu kadar kusurlu, böylesine çocuksa, on sekizinde büyümek için çabalamaya gerek kalmıyordu. Demek ki bazı şeyler değişmiyordu hayatta: Suratsız bir ergen isen, suratsız bir yetişkin, suratsız bir orta yaşlı, suratsız bir ihtiyar ve suratsız bir ölü oluyordun. Şablon kalıcıydı. Belki kulağa az biraz karamsar geliyordu ama en azından insanın beyhude yere mükemmellik aramaması gerektiğini gösteriyordu. Yaşadıkça düzelmiyordu hayat, tıpkı yaşlanmakla büyümediği gibi kişinin. Bu da bir teselliydi sonuçta. Zamanla hiçbir şey değişmeyeceğine ve bu kusurluluk hali baki olduğuna göre Asya da aynen olduğu gibi kalabilirdi. Olanca kusurluluğuyla...

"Bugün benim yaşgünüm," dedi Asya aniden. Öylesine çıkıverdi ağzından bu bilgi, kendisi de şaşmıştı.

"Öyle mi?" dedi birisi.

"Ne tesadüf! Bugün en küçük kızımın da yaşgünü," dedi Olağanüstü Yeteneksiz Şair.

"Öyle mi?" deme sırası Asya'ya geçti.

"Demek kızımla aynı gün doğmuşsunuz! İkizler burcu," diye ekledi şair kafasını teatral bir neşeyle sallayarak.

"Balık," diye düzeltti Asya. Şairin yüzünden bir kuşku bulutu geçti. Yoksa bugün doğmamış mıydı ortanca çocuğu? Gene de belli etmedi şüphesini ve kadeh kaldırdı.

Hepsi hepsi bu. Kimse Asya'ya sarılmaya, onu yapışkan sevgi öpücüklerine boğmaya kalkışmadı; masaya pasta getirmeye kalkmadı. Şair onun için bir şiir okudu, Karikatürist onun şerefine üç bardak bira içti ve Karikatüristin Hayatla Kavgalı Karısı bir peçeteye onun karikatürünü çizdi - delici zeki gözlerin altında, sivri bir burnu olan, koca memeli, kabarık saçlı, asık suratlı genç bir kadın. Ardından Asya'ya devasa bir kremalı kahve ısmarladılar ve bir de günün sonunda ona hesap ödetmediler. Bu kadar basit, bu kadar tantanasız algılandı yaşgünü meselesi. Ciddiye almadıklarından değil. Aksine öyle ciddiye almışlardı ki mevzuyu, fanilik ve öte dünya üzerine bir sohbete daldılar çok geçmeden. Gruptakilerin çoğu ölümden sonra hayat olduğuna ve bunun dünyadakinden çok daha beter olacağına kaniydi. "Biz iyisi mi burada kalan zamanımızın tadını çıkaralım" şeklindeydi genel kanaat.

"Zaman..." diye iç geçirdi biri ama gerisi gelmedi. Genel itibarıyla masadakiler için kof bir kelimeden ibaretti zaman. Dindarların zaman anlayışından bihaberdiler; ne İslam ne de başka bir dinle ilgilendiklerinden. Bergsoncu zaman fazla ürkütücüydü, Tanpınarcı zaman ciddi ciddi özeleştiri beklediğinden ağır geliyordu; kapitalist zaman anlayışı ise umurlarında bile değildi. Varsa yoksa "mekân"dı. Varsa yoksa burası. Sanki dışarıda bir bekleyenleri yoktu, sanki dışarısı diye bir yer hiç yoktu. Kelimeler usul usul dağıldı ağızlarında, iyiden iyiye bir kayıtsızlık çöktü üzerlerine. Bazdan düşünceye daldı, bazılan konuşmayı bıra-

kıp duvardaki muhtelif resimlerden birine kaçtı. Uzun müddet bu hissiz hali korudular. Akşam perde perde böyle çöktü Kafe Kundera'ya.

Akşam dokuzda, dört dörtlük bir yemeğin ardından ışıklar söndürülünce, şarkılar alkışlar arasında üç katlı, limon kremalı (aşın ekşi), üzeri karamelli (aşın şekerli) pastasının mumlarını üfledi Asya Kazancı. Mumlardan ancak üçte birini söndürmeyi başarabildi. Geri kalanlar dört bir yandan üfleyen teyzeleri, ninesi ve Cicianne tarafından elbirliğiyle söndürüldü.

"Bale dersi nasıldı bugün?" diye sordu Feride Teyze ışıkları açarken.

"İyiydi," dedi Asya gülümseyerek. "Hocanın mecbur tuttuğu esneme hareketleri yüzünden sırtım ağnyor biraz ama şikâyetim yok, bir sürü yeni hareket öğrendim..."

"Öyle mi?" diye sordu şüpheci bir ses. Zeliha Teyze'ydi. "Ne mesela?"

Asya annesine çevirdi yüzünü ve renk vermedi. "Hımmm bakalım," diye ekledi pastadan ilk lokmasını alırken. *"Petite-jete* öğrendim, küçük bir sıçrayış, *pirouette* ve *glissade* da var."

"Ay ne güzel valla. Bir taşla iki kuş vuruyoruz," diye atıldı Feride Teyze. "Bir tek bale dersinin parasını veriyoruz ama kız Fransızca da öğreniyor. Pek ekonomik!"

Zeliha Teyze dışında herkes başını salladı. O ise zümrüt yeşili gözlerinin uçurumunda şüpheci bir panltıyla yüzünü kızının yüzüne yaklaştırdı ve neredeyse duyulmaz bir sesle "Göstersene bize şu öğrendiğin hareketleri!" dedi.

"Deli misin?" dedi Asya geri çekilerek. "Oturma odasının ortasında ne gösterecek misim? Burada yapamam bunları. Stüdyoda, hocayla birlikte çalışmam lazım. Önce ısınıp esniyoruz ve yoğunlaşıyoruz. Hem mutlaka müzik oluyor... *Glissade* kaymak demek, biliyor muydunuz? Halının üstünde nasıl kayabilirim?! İnsan öyle damdan düşer gibi bale yapamaz."

Zeliha Teyze kuzguni saçlannı parmaklanyla düzeltirken zehirli bir gülüşle aralandı dudaklan. Kızıyla kavga etmektense pastasını yemeyi tercih ediyormuş havasıyla başka bir şey söylemedi. Ama gülüşü Asya'yı çileden çıkartmaya yetmişti. Tabağını itti, sandalyesini geri çekip ayağa kalktı.

Böylelikle akşam dokuz çeyrekte, bir zamanlann müreffeh ve debdebeli, şimdininse çoktan miyadım doldurmuş, harap konağında, tümü kadınlardan oluşan seyirciler önünde Asya Kazancı, yüzünde romantik bir ifadeyle, kollan açılmış, elleri orta parmakları başparmaklanna değecek şekilde yumuşakça kıvnlmış bir halde bale yapmaya başladı halının üzerinde.

Altıncı Bölüm

ANTEPFISTIĞI

Armanuş Çakmakçıyan, *A Clean Well-Lighted Place for Books'taki* çenebaz kasiyerin, seçtiği on iki romanı tek tek işlemden geçirip çantaya yerleştirmesini seyretti. Nihayet kredi kartı onayını aldığında, satış fişinin altındaki miktara bakmamaya çalışarak kâğıdı imzaladı. Bir kez daha biriktirdiği bütün parayı kitaplara yatırmıştı! Tam bir kitap kurduydu Armanuş; pek matah bir özellik değildi bu, zira oğlanların gözünde kıymeti harbiyesi yoktu; bu yüzden de zengin bir koca bulmasını hayal eden annesinin keyfini kaçırıyordu. Daha bu sabah telefonda, bu gece dışarı çıktığında romanlar üzerine tek kelime bile etmeyeceğine dair söz verdirmişti annesi ona. Kendisini bekleyen randevuyu düşündüğünde midesinde bir endişe dalgasının kabardığını hissetti Armanuş. Yaklaşık bir senedir kimselerle çıkmıyordu. Yemin etmişti sözde randevularla vakit kaybedeceğine bu işi kökünden kesip hiç kimseyle çıkmamaya, oturup evde kitaplarını okumaya. Ne var ki nasıl olduysa bu akşam Armanuş Çakmakçıyan erkeklerle şansını bir kez daha deneyecek, aşka bir şans daha verecekti.

Karşı cinsle tekerrür eden başarısızlıklarının ardındaki esas sebep kitaplara duyduğu tutku ve çıktığı erkeklerden daha bilgili olmasıydı belki ama durumu daha da vahim hale getiren iki ilave etken vardı. Birincisi Armanuş güzel bir kızdı, fazla güzel. Orantılı vücudu, ince hatlı yüzü, koyu sarı dalgalı saçları, iri gri-mavi gözleri ve başkalarında bir kusur gibi görünebilecek ama ona kendine güvenli bir hava veren hafif kemerli burnuyla fiziksel cazibesi, zekâsıyla da birleştiğinde delikanlıları ürkütüyordu. Çirkin kadınları tercih ettiklerinden ya da zekâyı takdir etmediklerinden değil. Onu tam olarak nereye yerleştireceklerini bilemediklerinden. Kategorileri bulandırıyordu. Yaşıtı erkeklerin üç kategorisi vardı: okşanlar, danışmanlar ve nişanlar. Okşanlar, yatmak için ölüp bittikleri kızlardı, öncelikle vücuduyla var olanlar. Danışmanlar ise akıl danıştıkları kızlar, yani dostları; öncelikle zekalarıyla var olanlar. Nişanlar ise günün birinde evlenmeyi düşündükleri kızlardı, öncelikle iyi huylanyla var olanlar. Armanuş'un derdi bu üç kategoriden hepsine uyacak kadar "mükemmel" olması ve bu sebepten hiçbir kategoriye uymayıp açıkta kalmasıydı.

Armanuş Çakmakçıyan'ın erkekler konusunda yaşadığı fiyasko nun ardındaki ikinci etken daha karmaşıktı: akrabaları. San Francisco'daki Çakmakçıyan ailesi ve Arizona'daki annesi, Armanuş için doğru erkeğin kim olduğuna dair birbirine taban tabana zıt görüşlere sahipti. Çocukluğundan beri neredeyse beş ayını San Francisco'da (yaz tatilleri, bahar tatili ve hafta sonu ziyaretleri) geri kalan yedi ayını da Arizona'da geçirdiğinden, her iki tarafın da kendisinden neler beklediğini ve bu beklentilerin ne kadar uzlaşmaz olduğunu birinci elden öğrenme fırsatı bulmuştu. Neresin den bakılırsa bakılsın birbirihin tümüyle zıddıydı bu beklentiler. Bir tarafı memnun eden adım, öteki tarafı mutlaka rahatsız ederdi. Annesi Rose, Ortabatı'da doğmuş, beyaz, Protestan bir Amerikalı'ydı ve bu tanıma uyan insanlarla çıkmasını istiyordu. San Francisco'daki baba tarafı ise diyasporada kalabalık, Katolik bir Ermeni sülaleydi ve onlar da kendilerine benzeyenlerle çıkmasını bekliyorlardı. Bu durumda kimsenin canını sıkmamak için, San Francisco'dayken Ermeni çocuklarla, Arizona'dayken de Ermenilikle uzaktan yakından alakası olmayanlarla çıkmayı denemişti Armanuş. Ama kaderin bir cilvesi, San Francisco'da bulunduğun-

da ilgisini çekenler hep Ermeni olmayanlardı, öte yandan Arizona'da tutulduğu üç delikanlının üçü de Ermeni-Amerikahlar çıkmıştı, annesini sükûtu hayale uğratma pahasına.

Aldığı kitaplarla beraber endişelerini de sırtlanarak çıktı kitapçıdan. Opera Meydanı'nı geçerken rüzgâr ıslık çalıyor, kulaklarına tekinsiz ezgiler mırıldanıyordu. Opera Kafe'de oturan genç bir çift ilişti gözüne; ya önlerindeki tıka basa dolu sandöviçlerde umduklarını bulamamışlardı ya da kavga etmişlerdi. *Tanrı'ya şükür bekârım ve yalnızım,* diye düşündü Armanuş şakayla karışık. Türk Sokağı'na saptı. Seneler önce New Yorklu Ermeni-Amerikalı bir kıza şehri gezdirmişti bir keresinde. Bu sokağa geldiklerinde kızın yüzü buruşmuştu: *"Türk Sokağı! Nereye gitsen karşına çıkıyor Türkler.'"*

Armanuş kızın bu tepkisine ne kadar şaşırdığını hatırlıyordu. Sokağa bu ismin verilmesinin sebebinin, vaktiyle belediye başkanı olarak hizmet vermiş ve şehrin tarihinde önem taşıyan Frank Türk'ün anısına hürmet olduğunu anlatmaya çalışmıştı.

"Öyle ya da böyle," diye kesmişti nutkunu arkadaşı, şehir tarihiyle pek ilgilenmemişti. "Nereye gitsen karşına çıkmıyor mı Türkler?"

Armanuş sesini çıkarmamıştı. Nasıl diyebilirdi ki, *evet Türkler her yerdeler, hatta ve hatta içlerinden biri annemle evli!* Nasıl söylersin bunu?

Ermeni arkadaşlarının yanında üvey babasından bahsetmezdi Armanuş. Hoş, Ermeni olmayan arkadaşlarına da güvenmezdi ya. Hatta Ermeni-Türk sorunu hakkında gıdım bilgisi ya da ilgisi olmayanlara bile anlatmazdı bir şey. Sırların grip virüsünden daha hızlı yayıldığını bildiğinden, sırlarını da sessizliğini de korurdu. Ne zaman Mustafa'dan söz etmesi gerekse ismiyle değil tanımıyla hitap ederdi ona: üvey baba. Yoksa bir Ermeni'ye "Mustafa" ismini söylese tüyleri diken diken olurdu anında. Lise bittiğinde sırlarını saklamak kolaylaşmıştı Armanuş için zira üniversite kampüslerinde ilgi duyulan en son mevzu "ebeveynler"di. Eğer olağandışı bir ailevi durumun olduğunu anlatmazsan, herkes sana normal muamelesi yapar. Armanuş insanların normalliği varsaymaya ne kadar yatkın olduklarını keşfetmişti küçük yaşlarda. Annesi *odar* olduğuna göre, Rose'un başka bir *odar'lz* evlenmesinden daha normal ne olabilirdi? Arkadaşları Armanuş'un üvey babasının da Ortabatıh, beyaz, Protestan bir Amerikalı olduğunu düşünüyorlardı.

Türk Sokağı'ndaki dükkânların önünden hızlı hızlı yürüdü: Gay-dostu bir pansiyon, Lübnanlıların işlettiği ve baharatlı ezmeler satan bakkal ve sadece Tayland ürünleri satan marketin yanından geçip çeşit çeşit insanla yan yana yürüdükten sonra Russian Hiü'e giden tramvaya bindi. Alnını tozlu cama dayayıp ufuktan kalkan sisi seyrederken, Borges'in Labirentler'ini düşündü. Bu şehirde olmayı, şehrin vücudunda nabız gibi atan şevki seviyordu. Küçüklüğünden beri severdi buraya gelmeyi; babası ve Şuşan ninesiyle kalmayı. Annesinin aksine babası bir daha evlenmemişti. Armanuş babasının zaman içinde birtakım kız arkadaşları olduğunu biliyordu ama hiçbiriyle tanıştırılmamıştı, ya ilişkiler ciddi olmadığı için ya da babası onu bir şekilde üzmekten çekindiği için. Muhtemelen ikincisiydi. Tam Barsam Çakmakçıyan'a göre bir davranıştı bu. Dünya üzerinde onun kadar diğerkâm, bu kadar *egosuz* bir insan olamayacağına inanırdı Armanuş. Anlayamadığı, babası gibi bencillikten nasibini almamış bir erkeğin nasıl olup da annesi gibi bencillik abidesi bir kadına evlenme teklif edebildiğiydi. Annesini sevmediğinden değil. Severdi elbette ama kolay değildi Rose ile yaşamak. Zaman zaman annesinin tatminsiz sevgisinden boğulacak gibi olurdu. O zaman San Francisco'ya, Çakmakçıyan ailesinin kollarına kaçardı ama orada da aynı ölçüde talepkâr bir sevgi deryası onu içine çekerdi.

Armanuş Çakmakçıyan tramvaydan iner inmez adımlarını sıklaştırdı. Matt Hassinger onu yedi buçukta almaya gelecekti. Hazırlanmak için bir buçuk saatten az zamanı vardı; bu da duş yapıp üzerine bir elbise geçirmeye anca yeterdi. Belki herkesin çok yakıştığını söylediği şu turkuaz elbiseyi giyerdi. Bu kadarı yeter. Makyaj yok, aksesuar yok. Kendini bu randevu için süsleyip püs-

lemeyecekti, zaten fazla bir şey de beklemeyecekti. Her şey yolunda giderse hoş olurdu. Gitmezse de ne âlâ, buna da hazır olacaktı. San Francisco şehrini ve zihnindeki düşünceleri kaplayan sisin altında Armanuş, babaannesinin Russian Hill'deki evine ulaştı. San Francisco'nun en dik tepelerinden birinde yer alan hareketli bir göçmen mahallesiydi burası.

"Merhaba canım, hoş geldiiiiin!"

Hayrettir, kapıyı babaannesi değil Surpun Hala açmıştı. "Canım nasıl özledim seni," dedi sevgiyle, "anlat bakalım, ne yaptın dışarlarda? Nasıl geçti günün?"

"İyi geçti," dedi Armanuş sakin sakin, bir yandan da en küçük halasının salı akşamı burada ne işi olduğunu merak ediyordu.

Surpun Hala ezelden beri, en azından Armanuş'un çocukluğundan beri, öğretim üyeliği yaptığı Berkeley'de otururdu. Her hafta sonu muhakkak San Francisco'ya gelirdi ama hafta içi burada görülmesi beklenmedik bir hadiseydi. Ne var ki Armanuş o gün neler yaptığını anlatmaya başlar başlamaz bu soruyla ilgilenmeyi bıraktı. Yüzünde güller açarak, "Yeni kitap aldım," dedi Armanuş.

"Kitap!? Yine. kitap mı dedi o?" diye içeriden bağırdı tanıdık bir ses.

Varsenig Hala'nın sesi! Armanuş yağmurluğunu kancaya astı, rüzgârın dağıttığı saçlarını düzeltti ve Varsenig Hala'nın burada ne işi olduğunu merak ede ede içeriye yöneldi. Şimdi bu saatte burada değil havaalanında olması gerekmiyor muydu? Aynı voleybol takımında forvet olan ikiz kızları, üç günlüğüne gittikleri Los Angeles'taki bölge turnuvasından bu akşam dönüyordu. Varsenig Hala maç yüzünden öyle heyecanlıydı ki üç gündür gözüne uyku girmemiş, sürekli kızlarına ya da antrenöre telefon edip durmuştu. Ama takımın geri döndüğü gün, âdeti olduğu üzre saatler evvelinden havaalanına gitmek yerine, buraya gelmiş, içerde masayı kuruyordu.

"Evet, kitap dedim," dedi Armanuş, geniş oturma odasına girerken.

"Sen ona bakma yavrum. Yaşlandıkça huysuzlaşıyor," dedi Surpun Hala arkasından. "Hepimiz seninle gurur duyuyoruz canım."

"Canım gurur duyuyoruz tabii ama yaşına göre davransa daha iyi olur," dedi Varsenig Hala son porselen tabağı da masaya koyarken. Sonra yeğenine sıkı sıkı sarıldı. "Senin yaşındaki kızlar makyaj malzemesi kıyafet çanta peşinde, sense kitap peşindesin. Hoş senin güzelleşmeye ihtiyacın yok ama oku oku oku, bunun sonu neye varır?"

"Halacım daha iyi ya, makyaj malzemesi kıyafet çanta peşinde olsam ailecek iflas ederdik, kitaplar çok daha hesaplı,".dedi Armanuş en pinti halasına göz kırparak. Batan güneşin ışığında ne kadar güzel göründüğünün farkında değildi. Çantasını babaannesinin koltuğuna bıraktı ve hediye oyuncaklarını görmek için can atan bir çocuk gibi hemen içindekileri boşalttı. Kitaplar birbiri üzerine 'yağdılar: A/e/: *Toplu Eserler, Kum Kitabı, Yollan Çatallanan Bahçe, Narziss ve Goldmund, Rua Dam Vale, Çalı Horozu, Denizin Değiştirdiği, Küskün Kahvenin Türküsü, Bahara Kadar Bekle Bandini, Elde Makas Koşmak* ve en sevdiği yazar Kundera'nın iki kitabı: *Yaşam Başka Yerde* ve *Gülünesi Aşklar* - bazısı yeni, bazısı seneler önce okunmuş ama şimdi tekrar okunacak romanlar.

Armanuş, Çakmakçıyanların kitap tutkusuna gösterdiği direncin bir başka sebebi, çok daha derin ve karanlık bir hikâyesi olduğunu düşünüyordu. Sadece kadın olduğu için değil, Ermeni olduğu için de bibliyofil olmaktan kaçınması gerekiyordu. Varsenig Hala'nın okumasına sürekli muhalefet etmesinin altında daha duygusal, hatta tarihsel bir kaygı, bir hayatta kalamama korkusu olduğunu seziyordu. Halası onun yaşıtlarından çok farklı olmasını, onlar arasından sıvrilmesini istemiyordu. Hep anlattıklarına göre, Ermeniler Osmanlı'nın bir parçası iken henüz, Osmanlı hükümetinin ilk safdışı ettikleri arasında yazarlar, şairler, sanatçılar, entelektüeller varmış. Önce "beyinlerden" kurtulmuşlar, ondan sonra gerisini sürmüşler - sıradan insanları. Diyasporadaki pek çok Ermeni aile gibi Çakmakçıyanlar da çocuklarından biri oku-

maya yazmaya fazla merak gösterdiğinde ve ortalamanın fazla üzerine çıktığında hem gurur duyuyor hem endişeleniyorlardı.

Kitapların dünyası tehlikeliydi, bilhassa da romanların. O kurgusal yol insanı kolaylıkla hayaller evrenine götürebilirdi, her şeyin akışkan ve her şeyin mümkün olduğu o tekinsiz evrene. İnsan ne olduğunu anlamadan öyle bir kapılıp giderdi ki bu âleme, bağı büsbütün kopabilirdi gerçeklikle. Oysa azınlıksan, azınlık çocuğu olarak gelmişsen dünyaya, hiçbir zaman fa^la hayalci, fazla naif, fazla romantik olma lüksün yoktu. Ayakların her zaman sıkı sıkı basmalıydı hakikatlerin toprağına. Çok fazla itimat etmemeliydin kimseciklere. Kötümser olmak iyimser olmaktan yeğdi; zira dünya haksızlıklarla dolu bir yerdi. Geçmişinde travmalar olanlar için hayalgücü olsa olsa zehirli bir iksirdi; farkında bile olmadan kanına girer, bünyeni altüst eder, tam gaz geleceğe ve hayatta kalmaya odaklanmanı engellerdi. Susturulanlar öyle rahatlıkla heba edemezlerdi kelimeleri. Kimlikleri ellerinden alınanlar öyle kolay kolay terk edemezlerdi kökenlerini. Diyasporada Ermeni olmak kalan sağların torunu olmak demekti. Kalan sağların çocuklarından biri olarak, yine de okumak düşünmek yazmak ve hayal kurmak isterseniz, bunu sessiz sedasız ve içten içe yapmanız gerekirdi, asla kendini kaptırmadan. Böyle bir aile mirasına sahipken, farklılaşmak değil, "normalleşmek" peşinde olmalıydı. Böyle öğrenmişti Armanuş, ama öğrendiklerinin tekini bile uygulamıyordu işte.

Mutfaktan süzülen keskin, baharlı kokuyla dalgınlığından sıyrıldı. "Halacım, yemeğe kalacak mısın?" diye sordu üç halasından en konuşkan olanına.

"Az bir şey tırtıklarım tatlım," diye mırıldandı Varsenig Hala. "Birazdan havaalanına gitmem lazım, ikizler bugün dönüyor. Size mantı getirmek için uğradım bir de..." Varsenig Hala gururla gülümsedi, "Bil bakalım ne geldi bugün Erivan'dan? Bastırma geldi! Otur da yiyelim."

"Halacım mantı da yiyemem bastırma da şimdi," dedi Armanuş kaşlarını çatarak. "Bütün gece sarımsak kokmak istemiyorum."

"Ne varmış ki bunda? Dişlerini fırçalar bir de naneli sakız çiğnersen koku moku kalmaz."

Elinde maydanoz ve limon dilimleriyle süslenmiş bir tabak musakkayla içeri giren Zaruhi Hala'ydı konuşan. Tabağı masaya bırakıp yeğenini kucaklamak için kollarını açtı. Armanuş kollarını açarken, bir yandan da onun burada ne işi olduğunu merak ediyordu. Ama durumu anlamaya başlamıştı artık. Çakmakçıyan ailesinin tüm fertlerinin tam da Armanuş'un bir erkekle randevusu olduğu akşam Şuşan Nine'nin evinde tecessüm etmiş olması pek iyi planlanmış bir "tesadüftü! Herkes başka bir bahaneyle ama belli ki aynı maksatla gelmişti: Hepsi de şu Matt Hassüger'i, biricik gözbebeklerini dışarı çıkaracak olan şanslı genç adamı görmek, sınamak ve değerlendirmek istiyordu belli ki.

Armanuş umutsuz bir bakışla baktı akrabalarına. Ne yapabilirdi? Bunca sevgi ve ilgi karşısında bağımsızlığını nasıl koruyabilirdi? Hayata itimat etmemek ve felaketlerden korkmak için bunca haklı sebebi olan bir sülaleyi nasıl ikna edebilirdi kendisi için endişelenmemeye? Genetik mirasından nasıl kurtulabilirdi, bilhassa bir yanı bu mirasla gurur duyarken? Sevgi ve şefkatle örülü bir kuşatmaydı yaşadığı, ama kuşatmaydı işte. O kadar da iyi niyetliydiler ki karşı çıkamıyordu hiçbirine. Mümkün müydü savaşmak iyilikle?

"İşe yaramaz ki," dedi Armanuş içini çekerek. "En keskin diş macunları, en naneli sakızlar, hatta şu feci keskin ağız çalkalama sulan bile bastıramaz bastırmanın kokusunu. Bu dünyada bastırmayı yenecek çapta bir şey icat edilmedi daha. En azından bir hafta geçmesi lazım. Bir dilim dahi yesen günlerce çemen kokar, çemen terlersin. Çişin bile bastırma kokar!"

O arkasını döner dönmez, Varsenig Hala merakla fısıldadı Surpun Hala'ya: "Çişim kokar diye bastırma yemeyi reddedeni de ilk defa duyuyorum."

Armanuş bunları duymazdan gelip banyoya yöneldi. Halalarıyla didişmeye niyeti yoktu. Hazırlanması gerekliydi. Ne var ki banyoya adımını atar atmaz Dikran Dayı'yı buldu karşısında. Ba-

şı lavabonun altındaki dolapta, koca gövdesi elleriyle dizleri üzerinde, lavabonun musluklarını tamire koyulmuş durumda. Az kalsın üzerine basıyordu.

"Dikran Dayı?" diye tiz bir çığlık attı Armanuş. "Ay canım geldin mi sen!" diye seslendi Dikran İstanbuliyan lavabonun altından.

"Bu ev Çehov karakterleriyle dolu," diye mırıldandı Armanuş kendi kendine.

"Sen öyle diyorsan öyledir," dedi Dikran Dayı göbeğini sıvazlayarak. "Âlim olan sensin." "Dayıcım, ne işiniz var orada?"

"Babaannen evdeki musluklarının eskiliğinden şikâyet edip durur ya. Bu akşam kendi kendime dedim ki, neden dükkânı erken kapatıp Şuşan'ın evine musluktan tamir etmeye gitmiyorsun?"

"Ya öyle mi?" dedi Armanuş gülmemeye çalışarak. "Ne tesadüf. Herkes burada bu akşam. Babaannem nerede peki?"

"Kestiriyor," dedi Dikran İstanbuliyan, İngiliz anahtarını almak için zar zor dolabın içinden çıkıp, oflaya poflaya tekrar içeri emekledi. "Ne yaparsın ihtiyarlık, vücudun uykuya ihtiyacı oluyor! Biliyorsun geceleri uyuduğu yok ki. Bari şimdi kestirsin. Ama yedi buçuğa kadar uyanır merak etme."

Yedi buçuk! Görünüşe göre ailenin bütün fertleri biyolojik alarmını Matt Hassinger'in zili çalacağı ana göre ayarlamıştı.

"Bana penseyi uzatsana," dedi sıkıntılı bir ses. "Bu iş görmüyor."

Armanuş, içinde her boydan yaklaşık yüz kırk parçanın bulunduğu alet çantasının içinde istenilen penseyi bulana kadar ilgili ilgisiz bir sürü alet edevat aldı eline. Beceriksiz Tesisatçı Dikran Dayı banyo borularını sökerken duş yapmanın imkânsızlığını idrak ederek, arka taraftaki yatakodasına gitti, usulca kapıyı aralayıp içeri baktı. Babaannesi yatakta kıvrılmış, belli belirsiz horluyordu. Tedirgin bir uykuydu bu, her an bölünmeye hazır. Gene de çocukları ve torunlarıyla çevrili yaşlı kadınlara has bir bahtiyarlık okunuyordu yüzünde. *Belki de rüyasında bizleri görüyor,* diye düşündü Armanuş.

Öteden beri çıtı pıtı bir kadındı ya, ihtiyarlık onu iyice küçültüp zayıflatmıştı. Giderek gün içinde şekerlemeye daha fazla ihtiyaç duyuyordu. Geceleriyse her zamanki gibi uyanıktı. İhtiyarlık Şuşan'ın uykusuzluk sorununu bir nebze olsun azaltmamıştı. Uyumaz, kısa kısa kestirirdi sadece. Armanuş usulca kapıyı kapattı.

Salona döndüğünde sofra kurulmuştu. Onun için de bir tabak koymuşlardı. Yemek randevusuna bir saatten az zaman kaldığı halde nasıl olup da aileyle oturup yemek yemesini bekleyebilirlerdi? Ama Armanuş, Çakmakçıyanlardan düz mantık beklememek gerektiğini öğrenmişti bir kere. Yemezse kırılırlardı. Herkesi mutlu etmek için bir-iki şey atıştırabilirdi. Hem bu mutfağı severdi; hayatının Arizona kıyısından San Francisco kıyısına her geçişinde yemek yeme alışkanlıklarını değiştirmişti. Ermeni mutfağından Ortabatı Amerikan mutfağına geçebilmek için damak tadını tamamen silbaştan düzenlemesi gerekirdi her seferinde. Annesi Rose, Ermeni yemeklerini mutfak sınırlarından olabildiğince uzak tutmak istemişti hep, hatta komşularıyla bir araya gelince Ermeni yemeklerini karalamaktan büyük zevk alırdı. Özellikle her fırsatta alenen yerin dibine batırdığı iki yemek vardı: paça ve bağırsak dolması. Armanuş, annesinin bir keresinde Bayan Grinnell'e nasıl yakındığını hatırladı.

"Iyy," demişti Bayan Grinnell sesinde tiksintiyle. "Gerçekten bağırsak mı yiyorlar?"

"Yemezler mi," demişti Rose başını hızlı hızlı sallayarak. "Hem de hapur hupur yiyorlar. İçine sarımsak ve baharat doldurup mideye indiriyorlar o leş gibi etleri."

İki kadın suratlarını buruşturmuştu aynı anda. Ne var ki Armanuş'un üvey babası tam o sırada yüzünde bezgin bir ifadeyle onlara dönüp, "Nesi varmış? Bumbara benziyor anlattığınız yemek. Öyleyse gerçekten çok lezzetlidir," demese daha da devam edeceklerdi.

"Bu kocan da Ermeni mi?" diye fısıldamıştı Bayan Grinnell, Mustafa odadan çıktığında.

"Ne münabeset," demişti Rose, sesini alçaltarak. "Sadece mutfakları benziyor... Yoksa, Ermenilerin düşmanı o."

Kapı zilinin çalmasıyla Armanuş hariç herkesi bir heyecandır aldı. Saat daha yedi bile olmamıştı. Dakiklik Matt Hassinger'in meziyetlerinden biri olmasa gerekti. Aynı anda düğmeye basılmışçasına halalarının üçü birden ayağa fırladılar. Sükûnetini muhafaza eden Armanuş, kasten ağırlaştırdığı adımlarla, halalarının sabit bakıştan altında kapıya gitti ve açtı.

Açmasıyla yüzünün aydınlanması bir oldu. "Babacım!" diye bağırdı sevinçle. "Akşam toplantın var sanıyordum. Nasıl bu kadar erken gelebildin?"

Ama daha sorunun sonuna gelmeden cevabı sezmişti bile.

Barsam Çakmakçıyan, gamzelerini açığa çıkartan gülüşüyle kızma sarıldı; gözleri gurur ve kaygıyla parlıyordu. "Evet ama toplantıyı ertelememiz gerekti," dedi Armanuş'a ve o arkasını döner dönmez, kız kardeşlerine fısıldadı: "Daha gelmedi mi oğlan?"

Matt Hassinger'in gelişinden önceki son otuz dakika Armanuş dışında herkesin heyecanı arttıkça arttı. Üst üste üç kıyafet giydirip defile yaptırdılar, sonunda oy birliğiyle aynı karara vardılar: Turkuaz elbiseyi giymeliydi. Kulaklarına elbiseye uygun düşecek küpeler geçirip koluna da Varsenig Hala'mn "kadınsı bir ışıltı" vereceğini söylediği şarap rengi bir çanta taktılar. Bir de olur da gidecekleri yer soğuk olur diye tüylü lacivert bir hırka attılar omuzlarına. Armanuş sorgulamaması gereken şeyler listesinde "hırkalar" olduğunu biliyordu. Küçüklüğünden beri ne zaman dışan çıksa bir hırka geçirmişlerdi üzerine. Her nedense ev dışındaki dünya. Kuzey Kutbu gibi bir yerdi Çakmakçıyanlann gözünde. "Dışarısı" demek "soğuk diyar" demekti ve oraya gitmeden eyvel tercihan el örgüsü hırkanı yanına alman gerekirdi. Bebekliğini babaannesinin ördüğü, köşelerine isminin baş harfleri işlenmiş rengârenk battaniyelerin altında geçirdiğinden, ilerleyen yaşlarında kendisine dayatılan bu hırka mecburiyetini de benimsemekte zorlanmamıştı Armanuş.

Hazırlık faslı tamamlanınca masaya oturdular. Akşamki yemeğe hazır olması için önceden evde bir şeyler atıştırması mantıklı geliyordu Çakmakçıyanlara.

"Ama güzelim kuş kadar yiyorsun. Mantımın tadına bakmayacak mısın yoksa?" diye sızlandı Varsenig Hala, elinde kepçe, kara gözlerinde öyle büyük bir üzüntü vardı ki, gören de zanneder ki bir hayat memat meselesi var ortada.

"Yiyemem hala," dedi. "Tabağıma kadayıf doldurdun bile. Şunu tadayım, yeter."

"Et ve sarımsak kokmak istemedin," dedi Surpun Hala, hınzır bir sesle. "Biz de sana ekmek kadayıfı verdik. Böylece nefesin antepfıstığı kokacak."

"İnsan neden antepfıstığı kokmak ister ki?" diye sordu uykudan yeni kalkan Şuşan Nine şaşkın şaşkın.

"Antepfıstığı kokmak istediğim filan yok," diye homurdandı Armanuş. Ama başka bir şey söyleyemeden, cep telefonu çalmaya başladı: Çaykovski. Telefonu alıp kaşlarını çatarak ekrana baktı. Özel numara. Herhangi biri olabilirdi. Yemeği iptal etmek için tuhaf bir bahane uydurmak üzere arayan Matt Hassinger bile olabilirdi. Armanuş huzursuzca telefonu elinde tutarak öylece durdu. Dördüncü çalışta annesi olmadığını ümit ederek açtı.

Ama oydu: annesi!

"Canım iyi misin, sana iyi davranıyorlar mı orda?" oldu ilk sorusu.

"Evet, anne," diye mırıldandı Armanuş durgun bir sesle. Artık buna alışmış sayılırdı. Küçüklüğünden beri ne zaman Çakmakçıyanların evinde kalsa, hayatı tehlikedeymiş gibi davranırdı annesi.

"Amy, sakın bana hâlâ evden çıkmadığını söyleme."

Armanuş buna da nispeten alışıktı. Annesi, babasından boşandığından beri bir kez olsun gerçek adıyla seslenmemişti ona.

Rose'un kızını sevebilmesi için onu yeniden isimlendirmesi gerekmişti sanki. Bu bölünmüşlük senebesene ruhuna işlemişti Armanuş'un. Babasıyla beraberken Armanuş, annesiyle Amy.

Bugüne kadar Çakmakçıyan ailesinden hiç kimseye bu isim değişikliğinden bahsetmemişti. Bazı şeylerin sır olarak saklanması gerekirdi. Sır demişken, hayatında bundan bol ne vardı?

"Neden cevap vermiyorsun?" diye üsteledi annesi. "Bu gece dışarı çıkmayacak miydin?"

Armanuş odadaki herkesin kulak misafiri olduğunu bildiğinden duralamıştı. "Evet anne," dedi sıkıntılı bir sessizlikten sonra. "Fikrini değiştirmedin değil mi?" "Hayır anne. İyi de numaranı neden sakladın?" "Kendime göre sebeplerim var. Anneyim ben. Arayanın ben olduğumu anlayınca telefona cevap vermiyorsun her zaman." Rose'un sesi hüzünle alçalmıştı ki yeniden yükseldi. "Matt aileyle tanışacak mı?" "Evet anne."

"Sakın ha! Asla yapma böyle bişey. Çocuğun ödünü kopartırlar. Sen o halalarını bilmezsin, sorgu memuru gibi zavallı çocuğun burnundan fitil fitil getirirler."

Artnanuş sesini çıkarmadı. Ya telefon hattında tuhaf hışırtılar vardı ya da annesi bir yandan ona dırdır ederken bir yandan da saçlarını fırçalıyordu.

"Neden bir şey söylemiyorsun tatlım? Yoksa hepsi orada mı o cadıların?" diye sordu Rose. Boğuk bir cızırtı geldi fondan. Bir kepçe krep hamurunun sıcak tavaya dökülüşü gibi.

"Ah ah, bile bile neden soruyorum ki? Ordalar tabii. Bahse girerim hepsi birden gelmiştir. Hâlâ benden nefret ediyorlar değil mi?"

Armanuş'un buna verecek cevabı yoktu. Kafasında Rose'u canlandırabiliyordu; hep değiştirmekten bahsettiği ama buna ne zaman ne para ayırabildiği somon rengi dolaplanyla loş mutfakta dikiliyor olmalıydı şu anda; saçları gevşek bir topuz yapılmış, kablosuz telefon kulağına yapışık, öteki elinde bir spatula, evde bir ordu çocuk varmışçasına krep üstüne krep yapıyordu. Akşama kadar hepsini kendi yiyecekti muhtemelen. Üvey babası Mustafa Kazancıyı da getirebiliyordu Armanuş gözlerinin önüne, mutfak masasında oturmuş, elinde *Arizona Daily Star* gazetesi, bir yandan ekonomi sayfalarını okurken bir yandan da kahvesini karıştırıyordu.

Arizona Üniversitesi'nden mezun olup Rose'la evlendikten sonra bölgedeki bir maden şirketinde çalışmaya başlamıştı Mustafa. Armanuş'un görebildiği kadarıyla kayaların ve taşların dünyasını insanlarınkinden fazla seviyordu. Fena bir adam değildi, belki biraz sıkıcı. Hayatta hiçbir şeye tutku duymuyor gibiydi. Ailesi orada olduğu halde kim bilir ne zamandır İstanbul'a dönmemişti. Armanuş bazen onun geçmişiyle bağlarını koparmak istediği izlenimine kapılıyor ama nedenini kavrayamıyordu. Bir-iki kere onunla 1915'i ve Türklerin Ermenilere yaptıklarını konuşmak istemişti. "Ben pek bilmem bunları," diye kestirip atmıştı Mustafa, nazik ama aynı ölçüde katı bir tavırla onu susturarak. 'Tarihi tarihçilerle konuşmalısın."

"Amy niye konuşmuyorsun evladım?" Rose'un sesi sinirli gelmeye başlamıştı.

"Annecim kapatmam lazım artık. Seni sonra ararım," dedi Armanuş. Son anda bir cızırtı daha yükseldi ahizeden, annesi ya tavaya koca bir kepçe krep hamuru daha koymuştu ya da ağlamaya başlamıştı. Armanuş ilkine inanmayı tercih etti.

Sinirleri iyice bozulmuş bir halde masaya döndü, sandalyesine oturdu ve kimseyle göz göze gelmemeye çalışarak önündekini yemeye başladı. Ne var ki tabağına istemediği şeyler doldurulmuştu aradan geçen zamanda. Hatasını anlaması birkaç saniye sürdü.

"Hala söyler misin ben neden mantı yiyorum?" diye söylendi Armanuş.

"Bilmem canım," diye aynı tonda karşılık verdi Varsenig Hala. "Tadına bakmak istersin diye koymuştum. Demek ki canın çekmiş."

Armanuş'un içinden ağlamak geldi. Masadan kalkmak için

izin istedi ve dişlerini fırçalamak üzere banyoya koştu. Bu aptal randevuyu verdiğine bin pişman olmuştu. Bir elinde diş macunu bir elinde diş fırçası ve suratında da kırgın bir ifadeyle aynanın önünde durup, uzun uzun kendine baktı. Şu basit Colgate Total Beyazlaştıncı Diş Macunu mantı kokusuyla nasıl savaşabilirdi ki? Acaba Matt Hassinger'i arayıp bu işi iptal mi etseydi? Aslında tek yapmak istediği odasına kapanıp aldığı romanları okumaya başlamaktı. Başka hiçbir şey istemiyordu.

"Yatağında kalıp romanlarını okumalıydın," diye azarladı aynadaki tanıdık yüzü.

"Saçmalama canım!" dedi arkadan bir ses. Zaruhi Hala'ydı yanı başında bitiveren. "Gençsin, güzelsin. Dünyadaki en iyi erkeği hak ediyorsun. Şöyle biraz kadınsı bir ışıltı katalım sana, şu ruju sürün bakalım küçük hanım!"

Sürdü. Rujun altında "kadınsı ışıltı" filan yazmıyordu ama benzer bir ibare vardı, "vişne ışıltısı". Armanuş halasının zorla sürdüğü rujun çoğunu bir peçeteyle sildi. Tam o anda kapı çaldı. Yedi otuz iki! Dakiklik Matt Hassinger'in meziyetleri arasındaydı demek.

İki dirhem bir çekirdek giyinmişti Matt Hassinger; hayli heyecanlı ve biraz şaşkın görünüyordu. Armanuş'tan üç yaş küçüktü zaten ama ya saçlarına bir batman jöle sürdüğü ya da normalde giymeyeceği deri ceket ve bal rengi Ralph Lauren pantolonlara büründüğü için iyiden iyiye görünür olmuştu gençliği. Yetişkin gibi giyinmiş bir ergene benziyordu şu haliyle. Sol elinde on iki kırmızı laleden oluşan koca bir demetle içeri girdi; Armanuş'a gülümsedi, sonra arkadaki izleyicileri fark edip donakaldı. Bütün Çakmakçıyan ailesi Armanuş'un arkasına dizilmişti.

"İçeri gel delikanlı, korkma," dedi Varsenig Hala en cesaret verici sesiyle.

Matt Hassinger pancar gibi kızararak bütün aile fertleriyle tek tek tokalaştı. Kendine güvenini kaybedip terlemeye başladı. Birisi elinden çiçekleri aldı, bir başkası da ceketini. Tüyleri yolunmuş bir kaz gibi acıklı bir halde salona girip bulduğu ilk koltuğa çöktü. Diğerleri de ona iyice sokulup yarım daire şeklinde oturdular. Hava durumundan konuştular önce. Ardından, Matt'in eğitimi (hukuk fakültesindeydi, bu iyi de olabilirdi kötü de), Matt'in ailesi (onlar da avukattı, bu iyi de olabilirdi kötü de), Matt'in Ermenilere dair ne bildiği (pek bir şey bilmemesi kötüydü ama öğrenmeye hevesli olması iyiydi) hakkında konuştular; sonra yine hava durumuna geri döndüler, ondan sonra da sinir bozucu bir sessizlik çöktü. Neredeyse beş dakika boyunca kimse tek kelime etmedi. Bu sıkıntılı durumdan neredeyse acıklı bir açmaza düşeceklerdi ki Çaykovski yeniden duyuldu. Armanuş ekrana baktı: özel numara. Telefonu titreşimli moda aldı.

Akşam yedi kırk beşte Armanuş Çakmakçıyan ve Matt Hassinger nihayet sokağa çıkabildiler. Venedik Kırmızısı bir Suzuki Verona'ya atlayıp, Matt'in çokça methini duyduğu, sevimli ve romantik olacağına kanaat getirdiği lokantaya doğru yollandılar. Yerin adı Çarpık Pencere'ydi.

"Umanm azıcık Karayip etkisi taşıyan Asya füzyon mutfağıyla iyidir aran," dedi Matt, kendi sözlerine kendi de gülerek. "Pek övüyorlar bu lokantayı."

Pek övülmek, Armanuş için bir ölçüt değildi. Gene de şüphesinin gecenin sonunda boşa çıkacağını umarak itiraz etmedi.

Ne var ki gece hiç de istedikleri gibi gitmeyecekti. Entelektüellerin ve bohem sanatçıların buluşma yeri olan Çarpık Pencere ne sevimliydi ne romantik. Daha ziyade yüksek tavanlı bir ambara benziyordu; Art-Deco avizeleri ve çağdaş soyut sanat eserleriyle süslenmiş bir ambar. Tepeden tırnağa karalar giymiş garsonlar, toz şeker tümsekleri üzerinde çalışan karıncalar gibi harıl harıl gelip gidiyordu. Abartılı bir zarafetle hazırlanmış tabaklan, hoyratça servis ediyorlardı. Her müşterinin yerini derhal bir başkası alacaktı nasıl olsa. Menüye gelince, hepten anlaşılmaz bir dille hazırlanmıştı. Malzemeleri yeterince karmaşık değilmiş gibi, bir de her tabak belli bir ekspresyonist tabloya göndermede bulunacak şekilde düzenlenmiş ve süslenmişti.

Lokantanın Hollandalı şefinin hayatta üç gayesi vardı: filozof

olmak, ressam olmak ve lokantada şef olmak. Gençliğinde hem felsefe hem de resimde çuvallayınca bu iki alandaki kıymeti bilinmemiş yeteneklerini mutfağına katmaya karar vermişti. Böyle böyle başlamıştı her bir tabağı bir tabloya benzetip, her bir yemek tarifine felsefi anlamlar yüklemeye. Çarpık Pencere'de yemek, damak zevkinden ziyade sanatın alanına giriyordu.

Menü o kadar karmaşıktı ki ne sipariş edeceklerine karar vermek epey bir vakitlerini aldı. Seçtiği yemeklerle hangi şarabın gideceğini bilmeyen ama iyi bir etki bırakma arzusu duyan Matt şarap menüsünden en pahalı şaraplardan birini seçti.

Sohbete koyuldular. Matt inşa etmek istediği kariyerinden, Armanuş yok etmek istediği çocukluğundan, biri gelecek planlarından diğeri geçmişin izlerinden, biri hayattaki beklentilerinden diğeri aile anılarından. Uyuşmadı kimyaları, ikisi de bu uyuşmazlığı görmezden geldi. Tam yeni bir muhabbet boşluğuna düşmek üzerelerken Armanuş'un cep telefonu titremeye başladı. Tedirginlikte numarayı kontrol etti. Bildiği bir numara değildi *ama* gizli numara da değildi. Telefonu açtı. "Amy, nerdesin?"

Afallayan Armanuş kekeledi: "A-an-ne! Sen nasıl... numaran nasıl değişti?"

"Bayan Grinnell'in cep telefonundan arıyorum da ondan," dedi Rose. "Telefonlarıma cevap verseydin bu kadar zahmete girmezdim tabii."

Tam o esnada garson kırmızı, bej ve beyaz tonlarından oluşan bir tabağı önüne koydu. Fırça darbeleriyle sürülmüş gibi duran sosun içinde yuvarlak yuvarlak üç kırmızı, çiğ, ton balığı parçası ve sapsarı bir yumurta şansı vardı, hep birlikte yuvarlak gözlü üzgün bir yüz oluşturuyorlardı. Cep telefonunu hâlâ kulağında tutan ama artık annesini dinlemeyen Armanuş, bu yüzü nasıl yiyeceğini düşünerek dudaklannı büzdü.

"Amy, neden benimle konuşmuyorsun? Annen değil miyim? Çakmakçıyanlara tanıdığın haklann yansını olsun bana tanımıyor musun?"

"Anne, rica ederim," dedi Armanuş çünkü bu soru ancak sorulmaması rica edilerek cevaplanabilirdi. Vücudunun ağırlığı iki katına çıkmış gibi sırtını kamburlaştırdı. Annesiyle iletişim kurmak neden bu kadar zordu?

Çabucak özür dileyip eve gider gitmez onu arayacağına söz vererek telefonu kapattı. Telefon konuşmasına bozulup bozulmadığını anlamak için göz ucuyla Matt'e baktı, ama onun hâlâ tabağını incelemekte olduğunu görünce endişesi yatıştı. Matt'in tabağı yuvarlak değil kareydi ve içindeki yiyecek dümdüz bir hardallı krema sosu çizgisiyle iki farklı bölgeye aynlmıştı. Desen ya da renklerden ziyade tabağın kusursuzluğu çarpıcı gelmişti Matt'e. Çatalını bu mükemmellik içinde bir yere batınrsa bu eksiksiz dörtgenliği bozmaktan korkuyormuş gibi yutkundu.

İlk anlatıldığında tam olarak anlamamışlardı ama yemekleri iki ekspresyonist tablonun kopyasıydı. Armanuş'un tabağı Francesco Boretti'nin "Kör Fahişe" tablosunu esas almıştı. Matt'in tabagıysa, Mark Rothko'hun "İsimsiz" isimli tablosundan esinlenmişti. İkisi de tabaklanna öyle dalmışlardı ki, garson her şeyin yolunda olup olmadığını sorduğunda duymadılar bile.

Sıra tatlılara geldiğinde sanat eserlerini mideye indirmeye alışmışlardı artık. Öyle ki Matt, Peter Kitchell'in "Nisan Mavileri Mayıs Sarıları Getirir"indeki kusursuz dizilmiş böğürtlenleri dağıtmaktan rahatsızlık duymadı, Armanuş da Jackson Pollock'un "Pırıldayan Özdek"ini temsil eden titrek, kadifemsi jöleye kaşığını daldınrken tereddüt etmedi. Ama iş konuşmaya geldiğinde yemekte kaydettikleri ilerlemenin yansını bile kaydedememişlerdi. Eksik bir şeyler vardı. Her halükârda Armanuş sınırlarını anlamıştı; Matt Hassinger'e âşık olmasının imkânı yoktu. Bu keşfi yaptıktan sonra boş yere kendini zorlamaktansa anın keyfini çıkarmaya çalıştı ve ona duyduğu ilginin yerini som sempati aldı.

Eve dönerken arabayı kenara çekip bir müddet Columbus Bulvarı'nda yürüdüler, ikisi de dalgın ve sessiz. O sırada rüzgâr değişti ve Armanuş bir an denizin keskin, tuzlu kokusunu aldı; deniz kıyısında olmak, bu andan kaçmak için büyük bir özlem

duydu. Yine de City Lights kitapçısının önüne geldiklerinde ilgiyle vitrine bakmaktan kendini alamadı çünkü en sevdiği kitaplardan birini görmüştü orada: *A Tomb for Boris Davidovich.*

"Bu kitabı okudun mu? Müthiştir!" dedi kendini tutamayıp ve kesin bir "hayır" cevabı aldıktan sonra ilk hikâyeyi anlatmaya başladı. Ancak Doğu Avrupa Edebiyatı hakkında bilgi sahibi olmadan bu kitabın hakkının verilemeyeceğine inandığından önce genel bir çerçeve çizdi; takip eden yirmi dakika boyunca anlattı da anlattı. Böylece Armanuş daha bu sabah annesine verdiği kitaplar hakkında tek kelime etmeme sözünü bozmuş oldu.

Nihayet Russian Hill'e geri döndüklerinde Şuşan Nine'nin evinin önünde yüz yüze durdular. Gecenin bittiğinin ve çok da istedikleri gibi gitmediğinin farkındaydılar. Ancak tensel yakınlık, ancak tutkulu bir öpüşme kapatabilirdi yaşanan kusurları. Halbuki öpüştüklerinde ikisi de tutkudan fersah fersah uzaktı; Armanuş için şefkatle, Matt için hayranlıkla mühürlenmiş bir dokunuştan öteye geçemedi.

"Bütün gece sana bir şey söylemek istedim," diye kekeledi Matt. "İnanılmaz bir kokun var... olağandışı, egzotik... tıpkı.."

"Tıpkı ne?" diye atıldı Armanuş, "bir tabak sarımsaklı mantı" diyecek diye ödü patlayarak.

Ama cevap korktuğu gibi olmadı: "Antepfıstığı... evet, antepfıstığı kokuyorsun."

On biri çeyrek geçe Armanuş, nihayet Şuşan Nine'nin evine döndü. Kapıyı açarken bütün aileyi salonda siyaset konuşup çay içerken, meyve dilimleyip onun dönüşünü beklerken bulacağından korktu bir an. Ama içerisi karanlık ve boştu. Babasıyla babaannesi yatmış, diğerleri de çoktan gitmişti. Masanın üzerinde bir tabak içinde iki elma ve iki portakal vardı, özenle soyulmuş ve görünüşe göre yemesi için ona bırakılmıştı. Armanuş kararmış elmalardan birini aldı. İçi burkuldu, sebepsiz, öylesine. Gecenin tekinsiz dinginliğinde elmayı kemirerek evde hayalet gibi dolaşmaya başladı; bilmediği bir sebepten ötürü hüzünlenmişti. Son zamanlarda ne kadar yorulduğunun ancak şimdi farkına varıyordu. Yakında Arizona'ya dönecekti ama annesinin boğucu evrenine tahammül edebileceğinden emin değildi. San Francisco'yu sevdiği, babası ve Şuşan Nine'yle kalmak için bir dönemliğine kaydını dondurabileceği halde burada da başka türlü boğuluyordu. Adeta kimliğinin bir bölümü kayıptı da onu bulmadan kendi hayatını yaşamaya başlayamıyordu. Bu gece Matt Hassinger'le yaşadığı bu vasat randevu zaten hissettiği bir açmazı daha net görmesine yaramıştı. Bir boşlukta yaşıyordu. Tek başına uzun bir yolculuğa çıkması gerektiği hissinden kurtulamıyordu.

Meyveleri yanına alarak sessizce odasına süzüldü. Saçlarını topladı, turkuaz elbiseyi özenle çıkardı ve Çin mahallesinden aldığı ipek pijamayı giydi. Hazırlıkları biter bitmez bilgisayarını açtı. Şu anda ona yardım edebilecek tek bir şey, sığınabileceği tek bir yer vardı: Cafe Constantinopolis.

Cafe Constantinopolis bir chat odasıydı ya da müdavimlerinin deyişiyle kahvesiz bir siberkafe. Birkaç Yunanh-Amerikalı, Sefarad-Amerikalı ve Ermeni-Amerikalı tarafından kurulmuştu; New Yorklu olmaları dışında tek bir temel ortak noktalan vardı: hepsi de bir zamanlar İstanbul'da yaşamış gayrimüslim ailelerin torunlarıydı. Hepsi de aileleriyle gurur duyuyor ve Türklerden hazzetmiyordu. Web sitesi tanıdık bir melodiyle açılıyordu: *Istanbul was Constantinople Now it's Istanbul, not Constantinople Been a long time gone, Constantinople Now it's Turkish delight on a moonlit night**

Müzikle birlikte günbatımında eflatun, siyah ve sarımsı tüllere bürünmüş şehrin silueti beliriyordu fonda. Ekranın ortasında chat odasına girmek için nereye tıklanacağını gösteren, yanıp sö-

* İstanbul bir zamanlar Konstantinopolis'ti/Şimdi İstanbul, Konstantinopolis değil/Epey geride kaldı. Konstantinopolis/Şimdi mehtabın altında bir Türk lokumu.

nen bir ok vardı. Herhangi bir yer hissi versin diye özellikle bulanık ve belirsiz bırakılmış şehir siluetinin ta kalbine bakıyordu böylece kafe. Bu noktadan sonra daha ileri gitmek için şifre gerekiyordu. Pek çok gerçek, yerel kafe gibi burası da teoride herkese açıktı ama pratikte müdavimlere ayrılmıştı. Bu kural gereği, zaman zaman gelgeç sohbetçiler çıksa da, grubun çekirdeği üç aşağı beş yukarı aynı kalıyordu. Siteye girdikten sonra zemindeki siluet soluyor ve oyundan önce açılan tiyatro perdesi gibi iki yana çekiliyordu. Siberkafeye girerken çan sesleri duyuyordunuz, sonra yine aynı melodi ama bu sefer daha uzaktan:

Even old New York was once New Amsterdam
Why they changed it I can't say People just
*liked it better that way**

Siteye girdikten sonra Armanuş, "bekâr Ermeniler", "bekâr Yunanlılar" gibi arkadaş atayanlara aynlrruş fowrnlara bakmadan doğrudan "Anuş Ağacı" yazan yeri tıkladı. Burası daha entelektüel meraklan olanlann buluştuğu bir forumdu. Armanuş grubu on ay önce keşfetmişti ve o günden beri hemen her gün tartışmalara katılan daimi bir üyeydi. Zaman zaman bazı üyeler gündüz vakti mesaj atsalar da esas tartışmalar geceleyin, günlük rutinin hayhuyu bittikten sonra gerçekleşiyordu. Armanuş forumu eve dönerken uğramayı âdet edindiği salaş, dumanlı bir bar olarak hayal etmekten hoşlanırdı.

Cafe Constantinopolis'in Anuş Ağacı bölümü yedi daimi üyeden oluşuyordu, bunların beşi Ermeni geri kalan ikisi Yunan'dı. Şahsen tanışmamışlar, böyle bir ihtiyaç duymamışlardı. Hepsi farklı şehirlerden, mesleklerden ve hayatlardan geliyordu. Hepsinin takma adları vardı. Armanuş'unki Madam Sürgün Ruhum'du. Bu ismi çok sevdiği yazar Zabel Yeseyan şerefine seçmişti; 1915' te Osmanlı hükümetinin devşirdiği Sakıncalı Ermeni Aydınlar listesindeki tek kadın romancı. Zabel Yeseyan muhteşem bir karakterdi. İstanbul'da doğmuş, sürgünde yaşamış, romancı ve köşe yazan olarak alabildiğine zor ama dolu dolu bir hayat sürmüştü. Armanuş'un masasının üzerinde bir fotoğrafı vardı; şapkasının altından çerçevenin ötesindeki belirsiz bir noktaya bakıyordu Zabel Hanım bu resimde.

Anuş Ağacı'nın üyeleri her hafta bir tartışma konusu seçerdi; tarih ve felsefeye meraklıydılar. Popüler kültürden nefret ettikleri gibi kapitalist tüketim kültürünün hükümranlığını tanımamaya ahdetmişlerdi. Seçtikleri temalar çeşitlilik gösterse de ortak tarihleri ve kültürleri üzerinde durmaya meyilliydiler - "ortak" da çoğunlukla "ortak düşman" anlamına geliyordu: yani Türkler. Hiçbir şey insanlan ortak bir düşman kadar hızla ve kuvvetle birbirine yakınlaştırmaz.

Bu hafta tartışma konusu "Yeniçeriler"di. Yeni gönderilmiş iletileri gözden geçirirken Baron Baghdassarian'm online olduğunu görüp sevindi Armanuş. Onun hakkında tek bildiği tıpkı kendisi gibi kalan sağlann torunu olduğuydu ama kendisinin aksine öfkeyle doluydu. Bazen aşın sert ve şüpheci olabiliyordu. Son birkaç ay boyunca, siberuzayın ele avuca gelmezliğirıe rağmen, ya da belki tam da o sayede, Armanuş ondan hoşlanmaya başlamıştı. Mesajlannı okuyamadan geçerse günü, derin bir eksiklik hissediyordu. Ona karşı hissettiği her neyse -dostluk, hoşlanma ya da sırf merak- bunun karşılıklı olduğunu biliyordu.

"Osmanlı hükümdarlığının adil olduğuna inananlar Yeniçerinin Paradoksunu bilmezler. Yeniçeriler kendi halklarını hakir görmek ve geçmişlerini unutmak pahasına bir ihtimal *toplumsal merdivenin tepesine tırmanmak üzere Osmanlı devleti tarafından alıkoyulup din değiştirtilen Hıristiyan çocuklardı. Yeniçerinin Paradoksu, her azınlık için geçmişte olduğu kadar günümüzde de geçerlidir. Ey göçmenlerin çocukları! Bu asırlık soruyu arada bir sorun kendinize: Bu paradoks içinde konumunuz ne olacak, Yeniçeri rolünü kabullenecek misiniz? Türklerle barış yapmak için ce-*

* Bizim New York bile bir zamanlar Yeni Amsterdam'dı/Kim bilir adını neden değiştirdiler/Zahir böylesini daha çok beğendiler.

miyetinizi yüzüstü mü bırakacaksınız, onların deyimiyle hep birlikte ileriye *bakmak için geçmişe perde çekmelerine izin mi vereceksiniz?"*

Bakışları ekrana yapışmış vaziyette, elmadan bir ısınk daha alıp sinirli sinirli çiğnedi Armanuş. Hiçbir erkeğe böylesine hayranlık duymamıştı, tabii babası hariç ama o farklıydı. Baron Baghdassarian'da onu hem heyecanlandıran hem de ürküten bir şey vardı, ama Baron'dan ya da cüretle savunduğu fikirlerden değil, kendisinden korkuyordu. Sözlerinin derine işleyen bir büyüsü vardı, içinde barınan ama henüz açığa çıkmamış Armanuş'u, uykudaki o esrarlı mahluku dışan çıkartmaya muktedirdi. Her nasılsa Baron Baghdassarian sözlerinin mızrağıyla Armanuş'un içindeki o saklı mahluku dürtüklüyordu. Ya bir gün kükreyerek uyanır ve bir daha uyumazsa...

Armanuş bu ürkütücü olasılığı düşünürken Leydi Tavuskuşu Siramark tarafından gönderilmiş uzun bir mesaj ilişti gözüne - bu kadın Kaliforniya merkezli bir şaraphanede çalışan Ermeni-Amerikalı bir şarap uzmanıydı ve sık sık Erivan'a yolculuk yapar, her yolculuk sonrasında ABD'yle Ermenistan arasında hayli eğlenceli kıyaslamalar geliştirirdi. Bugün de kimin ne kadar Ermeni oldu ğunu ölçen bir test yollamıştı. . .

Yeterince Ermeni misiniz testi:

1. Bebekliğiniz boyunca el örgüsü battaniyeler altında uyudunuz mu, okula giderken el örgüsü hırkalar giydiniz mi?
2. Altı ya da yedi yaşına kadar her yaşgününüzde elinize bir Erme ni Alfabesi kitabı tutuşturuldu mu?
3. Evinizde, garajınızda ya da büronuzda Ağrı Dağı'nın en az bir adet resmi asılı mı?
4. Evde Ermenice sevilip okşanmaya, İngilizce azarlanıp haşlanma ya ve Türkçe çekiştirilip arkanızdan işler çevrilmesine alışık mı sınız?
5. Misafirlerinize patates cipsiyle humus, patlıcanlı dipli kanapeler ikram ediyor musunuz?
6. Mantı tadına, sucuk kokusuna, bastırma iptilasına aşina mısınız?
7. Fazlasıyla önemsiz konularda kolayca çileden çıkıp sinirleniyor ama gerçekten endişelenecek ya da paniğe kapılacak önemli bir şey olduğunda sükûnetinizi koruyor musunuz?
8. Kemerli burnunuzu ameliyat ettirdiniz mi? (ya da ettirmeyi plan lıyor musunuz?)
9. Buzdolabınızda bir kavanoz nutella, sandık odasının bir yerlerin de bir tavla tahtası var mı?
10. Salonunuzda çok sevdiğiniz bir halı serili mi? Üzerinde yürüme ye dahi kıyamadığınız oluyor mu?
11. Ezgisi gayet oynak olduğu ve sözlerini anlamadığınız halde Lorke Lorke oynarken içinizi hüzün basıyor mu?
12. Her akşam yemeğinden sonra toplanıp meyve yemek evinizde köklü bir âdet mi? Babanız kaç ya'şına gelmiş olursanız olun si zin için hâlâ portakalları soyuyor mu?
13. Akrabalarınızın ağzınıza yiyecek tıkıştırıp, "doydum" lafını ka bul etmedikleri oluyor mu?
14. Duduk sesi sırtınızı ürpertiyor mu ve kayısı ağacından yapılmış bir flütün nasıl bu kadar keder banndırabildiğini merak etmekten kendinizi alamadığınız oluyor mu?
15. İçten içe geçmişinizde öğrenmenize izin verilenden çok daha faz lasının olduğunu hissediyor musunuz?

Bu soruların hepsine "evet" cevabı veren Armanuş kaç puan aldığını görmek için aşağıya baktı.

0-3 puan: Kusura bakma ahbap, sen Ermeni değil "yabancı"sın. 4-8 puan: İçimizden bir yabancı gibisin. Muhtemelen bir Erme-ni'yle evlisin.

9-12 puan: Ermeni olduğun neredeyse kesin. 13-15: Hiç kuşku yok, mağrur bir Emenisin.

Armanuş gülümsedi. İçindeki seyahat arzusu yeniden kabardı. Beyninin derinliklerinde gizli bir kapı açılmıştı sanki. Gitmesi gerekiyordu. Bir yolculuğa feci ihtiyacı vardı.

Parçalı çocukluğu yüzünden halen bir süreklilik ya da aidiyet duygusu kazanamamıştı. Kendi hayatını yaşamaya başlayabilmek için geçmişine yolculuk etmesi gerekiyordu. Bu yeni fehmin ağırlığı üzerine çökerken, görünüşe göre herkese ama özellikle Baron Baghdassarian'a mesaj yazmaya başladı:

"Yeniçerinin Paradoksu birbiriyle çelişen iki varoluş hali arasında kalmaktır. Bir tarafta geçmişin kalıntıları birikir. Öte tarafta vaat edilen geleceğin ışıltıları. Geçmiş üç H -hafıza, hüzün ve haksızlık— demek bizim için. Gelecek ise başarının süslemeleriyle bezenmiş bir sığınak, daha önce hiç sahip olmadığın bir emniyet duygusu, çoğunluğa katılma, normalleşme arzusu."

"Hoş geldin Madam Sürgün Ruhum! Döndüğüne sevindim, içindeki şairi duymak ne güzel."

Baron Baghdassarian'dı bu. Armanuş cümlenin sonunu tekrar yüksek sesle okumaktan alamadı kendini: *içindeki şairi duymak ne güzel.* Düşünceleri dağıldı ama sadece bir anlığına.

"Sanırım Yeniçerinin Paradoksu bizzat benim için de geçerli. Farklı kültürlerden gelen ve son derece tatsız bir biçimde boşanmış bir anababanın tek çocuğu olarak," —şahsi tarihini ifşa etmekten duyduğu rahatsızlıkla bir an duraladı ama devam etme arzusu baskın çıktı- *"kalan sağların çocuğu olan Ermeni bir babayla Kentucky, Elizabethtown'lu bir annenin tek kızı olarak iki taraf arasında kalmanın, tam manâsıyla bir yere ait olamamanın, sürekli iki varoluş hali arasında gidip gelmenin nasıl bir şey olduğunu biliyorum."*

O zamana kadar gruptaki kimseye bu kadar şahsi ve doğrudan bir şey yazmamıştı. Kalbi küt küt atarak derin bir nefes aldı. Baron Baghdassarian onun hakkında ne düşünecekti şimdi, gerçek düşüncelerini yazacak mıydı acaba?

"Zor olsa gerek. Diyaspöradaki çoğu Ermeni için Hai Dat bir kimlik edinmek anlamında sahip olduğumuz yegâne psikolojik temel. Senin durumunsa daha farklı ama neticede hepimiz Amerikalı ve Ermeni'yiz, temelimizi kaybetmediğimiz sürece bu çoğulluk güzel bir şey."

Körfez Bölgesindeki itibarlı bir edebiyat dergisinin baş editörüyle evli, eskiden iyi bir köşe yazan olduğu halde şimdi sadece mutsuz bir ev kadını olan Bedbaht Ev Kadını'ydı bunları yazan.

"Kültürel çoğulluk iyi bir şey elbette ama benim durumum çoğulluktan ziyade eksiklik üzerine kurulu. Annemi gücendirmemek için ne tam Ermeniliğimle barışabildim, ne de babamı gücendirme korkusuyla Amerikalılığımla. Bir kere en başta Ermeni olmayı başaramadım," yazdı Armanuş, bir itirafın eşiğinde olduğunun farkındaydı. *"Kimliğimi bulmam gerek. Gizliden gizliye ne düşünüyorum biliyor musunuz? Ailemin Türkiye'deki evini görmeye gideceğim. Babaannem hep İstanbul'daki o muhteşem evden bahseder. Gidip kendi gözlerimle göreceğim. Ailemin geçmişine bir yolculuk yapabilsem, aynı zamanda kendi geleceğime doğru yola çıkmış olacağım. Geçmişimi keşfetmek için bir şey yapmazsam Yeniçerinin Paradoksu yakamı bırakmayacak."*

"Dur, dur, dur," yazdı Leydi Tavuskuşu / Siramark panikle. *"Nasıl yani? Tek başına Türkiye'ye mi gideceksin, aklını mı kaçırdın?"*

"Bazı bağlantılar bulabilirim. O kadar zor değil."

"Ne bağlantılarından bahsediyorsun Madam Sürgün Ruhum?" diye üsteledi Leydi Tavuskuşu/Siramark. *"Pasaportundaki Ermeni isimle nereye kadar gidebileceğini zannediyorsun?"*

"Onun yerine İstanbul'da dosdoğru emniyet müdürlüğüne git de kendini bir güzel tutuklat!" diye araya girdi Anti Kavurma - Columbia Üniversitesi Yakın Doğu Çalışmalarında öğrenciydi ve çocukluğundan beri her kahvaltıda annesinin önüne kavurma çıkarmasından şikâyetçiydi.

Armanuş hayatıyla ilgili bir diğer temel gerçeği itiraf etmenin tam zamanı olduğunu hissetti. *"Doğru bağlantıları bulmak benim için o kadar zor olmayabilir çünkü annem bir Türk'le evli."*

Uzun bir sessizlik oldu. Kimse bir şey yazmayınca Armanuş devam etti.

"Adı Mustafa, Arizona'da bir şirkette jeolog olarak çalışıyor. İyi adam ama tarihle hiç alakası yok ve ABD'ye geldiğinden beri, yani yaklaşık yirmi senedir, memleketine hiç gitmedi. Ailesini düğüne bile davet etmedi. Bir tuhaflık var ortada ama nedir bilemiyorum. O konuda hiç konuşmaz. Ama İstanbul'da büyük bir ailesi olduğunu biliyorum. Ona bir keresinde ailesinin nasıl insanlar olduğunu sordum: Sıradan insanlar, senin benim gibi, dedi."

"Dünyanın en duyarlı adamı değil anlaşılan, tabii erkekler söz konusu olduğunda duygu diye bir şeyden bahsedilebilirse" diye araya girdi Sappho'nun Kızı, kısa süre önce Brooklyn'de salaş bir reggae barında iş bulmuş lezbiyen bir garsondu.

"Bana da öyle geldi," diye ekledi Bedbaht Ev Kadını. *"Sevme yeteneği var mı bari?"*

"Var. Annemi seviyor, annem de onu," diye cevap verdi Armanuş. Annesiyle üvey babası arasındaki sevgiyi ilk kez kabul ettiğini fark etti. *"Neyse, onun ailesiyle kalabilirim, ne de olsa üvey kızıyım, herhalde beni misafir olarak kabul ederler.* Sıradan *Türkler tarafından nasıl karşılanacağım sorusu müthiş bir bilmece. Şu Amerikanlaşmış akademisyenler değil, gerçek bir Türk ailesi."*

"Sıradan Türklerle ne konuşacaksın?" diye sordu Leydi Tavuskuşu Siramark. *"Eğitim görmüşleri bile ya milliyetçi ya cahil. Sıradan insanlar tarihi gerçekleri kabul eder mi sence?* 'Sizi katliamdan geçirip sürdüğümüz sonra da bütün bunları inkâr ettiğimiz için özür dileriz' *mi diyecekler sanıyorsun? Neden başını derde sokmak istiyorsun?"*

"Anlamıyorsun..." Armanuş birden ümitsizliğe kapıldı. Sırlarını birbiri ardına ifşa etmek bu koca dünyada yalnız olma hissini tetiklemişti - hep bildiği ama yüzleşmek için doğru anı beklediği bir şeydi bu. "Sız *hepiniz diyasporadaki Ermeni cemiyeti içinde doğdunuz ve içlerinden biri olduğunuzu kanıtlamak zorunda kalmadınız hiç. Halbuki ben doğduğum günden itibaren eşikte kaldım. Arafta sıkıştım. Mağrur ama travmalı bir Ermeni aileyle, histeri ölçüsünde Ermeni karşıtı bir anne arasında gidip geldim. Sizin gibi Ermeni-Amerikalı olmak için önce Ermeniliğimi bulmam lazım. Geçmişe bir yolculuk gerektiriyorsa bu, yapmaya hazırım..."*

"Peki babanla ailesi Türkiye'ye gitmene nasıl izin verecek?" Stoacı Alex'ti bu, güneşli hava, lezzetli yiyecekler ve güzel kadınlarla çevrili olduğu müddetçe hayatından memnun olan Bostonlu bir Yunan-Amerikah. Zenon'un sadık takipçisi olarak insanların sınırlarını zorlamaması ve sahip oldukları şeyle mutlu olması gerektiğine inanırdı. *"San Francisco'daki ailen endişelenmez mi?"* Endişelenmek mi? Halalarının ve babaannesinin yüzlerini gözünün önüne getirince suratı ekşidi Armanuş'un. Endişeden hasta olacaklarını biliyordu.

"Bilmemeleri lazım, kendi iyilikleri için. Bahar tatili geliyor, İstanbul'da on gün geçirebilirim. Babam Arizona'da annemle olduğumu düşünür. Annem burada San Francisco'da olduğumu sanır. O kadar da zor değil bunu sağlamak. Zaten birbirleriyle konuşmazlar hiç. Üvey babam da İstanbul'daki ailesiyle hiç görüşmez. Durumun ortaya çıkmasının imkânı yok. Sır olarak kalacak." Armanuş gözlerini kırpıştırarak ekrana baktı. *"Annemi her gün, babamı iki-üç günde bir ararsam her şeyi kontrol altında tutabilirim."*

"Süper plan valla! İstanbul'a kapağı atınca," dedi Leydi Tavuskuşu/Siramark, *"bizim kafeye her gün rapor yollarsın."*

"Vay, bizim savaş muhabirimiz olursun," diye atıldı Anti Kavurma.

Armanuş ekrandan uzaklaşmak için sandalyesine yaslandı. Gecenin sessizliğinde babasının düzenli soluklarını ve yatağında dönen babaannesini duyabiliyordu. Vücudunun ağırlaştığını hissediyordu, sanki bir yansı uykusuzluğun ne menem bir şey olduğunu anlamak için bütün gece bu sandalyede oturmak istiyordu, öteki yansı da yatağa gidip derin bir uykuya dalmak. Öteki elmayı da bitirdi, adrenalin salgıladığını hissetti - bir karar vermişti ve artık dönüş yoktu.

Armanuş masa lambasını kapattı, geriye bir tek bilgisayann titrek ışığı kaldı. Tam Cafe Constantinopolis'ten çıkmak üzereydi ki ekranda bir satır belirdi.

"Bu içsel yolculuk seni nereye götürürse götürsün, lütfen kendine dikkat et sevgili Madam Sürgün Ruhum ve Türklerin sana kötü davranmasına izin verme..."

Baron Baghdassarian'dı bunu yazan.

Yedinci Bölüm

BUĞDAY

Uyanalı iki saati geçmişti ama Asya Kazancı hâlâ kaz tüyü yorganının altında, yatakta miskin miskin yatıyor, ancak İstanbul'un üretebileceği sesleri dinlerken, zihninde Şahsi Nihilizm Manifestosunu oluşturuyordu.

Birinci Madde: Yaşadığın hayatı sevmek için bir sebep bulamıyorsan yaşadığın hayatı seviyormuş gibi yapma.

Bu cümleyi biraz düşündü ve o kadar beğendi ki manifestosunun ilk satın yapmaya karar verdi. İkinci maddeye geçerken dışanda birisinin frene asıldığını duydu. Akabinde şoförün avaz avaz küfürleri yükseldi; anlaşılan yaya geçidini kırmızı ışıkta çaprazlama geçen bir yayaya bağınyordu. Şoför, şehrin uğultusu içinde sesi kısılana kadar bağırdı durdu.

İkinci Madde: İnsanların ezici çoğunluğu asla düşünmez, düşünenler de asla ezici çoğunluk olmaz. Ayrımı gör! Tarafım seç!
Üçüncü Madde: Tarafını seçemiyorsan bari sadece yaşa, hırslarından arın; bir su yosunu ya da yaban otu ol.

"İki saattir bas bas bağınyoruz içerden, duymuyo musun? Hâlâ yatakta n'apıyosun, tembel kız?"

Kapıyı çalma gereği duymadan başını içeri uzatan Banu Teyze'ydi. Bu sabah kırmızısı öyle göz alıcı bir eşarp bağlamıştı ki kafası uzaktan kocaman, olgun bir domatese benziyordu. "Kraliçe Hazretlerini beklerken bir semaver çayı bitirdik. Hadi kalk bakalım! Kızaran sucuğun kokusunu almıyor musun? Acıkmadın mı ya?" Cevabı beklemeden kapıyı kapattı.

Dördüncü Madde, diye mırıldandı Asya, yorganı burnuna çekip öteki tarafa dönerek. *Cevaplarıyla ilgilenmediğin sorular sorma.*

Yorganın altında büzülmüşken, kahvaltı masasını resmetti zihninde. Hafta sonu kahvaltısının bildik şamatası esnasında semaverin minnacık musluğundan damlayan suyun sesini, yumurta tenceresinde fokur fokur kaynayan yedi yumurtayı, tavada cızırdayan baharatlı sucuk dilimlerini ve sürekli bir kanaldan diğerine atlayan televizyonun sesini duyabiliyordu. İçeri bakmaya gerek duymadan semaverin başında Gülsüm Nine'nin durduğunu biliyordu; sucukları kızartamn kırk günlük Sufi perhizi başarıyla bitip de kendini falcı ilan ettikten sonra iştahına yeniden kavuşan Banu Teyze olduğunu bildiği gibi. Hangi kanalı seçeceğine karar veremeden birinden diğerine atlayanın Feride Teyze olduğuna emindi; aynı anda hem çizgi film, hem pop müzik hem de haberleri emmeye kabil.

Beşinci Madde: Hayatta başarmak için yeteneğin ya da sebebin yoksa, uğraşma boşuna, bir şey olmakla yetin. Sahip olma, sadece ol!

Altıncı Madde: Bir şey olmak için yeteneğin ya da sebebin yoksa, sadece varolmakla yetin. Bir şey olma, sadece varol!

"Asya!!!" Kapı ardına kadar açıldı ve Zeliha Teyze hışımla içeri daldı. "Kalk dedik ya! Haşmetmeap bize katılmanız için daha kaç elçi göndermemiz lazım?"

Yedinci Madde: Varolmak için yeteneğin ya da geçerli bir sebehin yoksa, sadece tahammül et hayata.

"Asya dedim!"

"Ne var ya!" Asya'nın kafası yorganın altından kıvırcık, kuzguni bir öfke topu olarak çıktı. Ayağa fırladığı gibi yatağın yanında duran lavanta rengi terliklere bir tekme savurdu; birini ıskaladı ama diğerini dosdoğru şifoniyerin üzerine göndermeyi başardı. Terlik aynaya çarptıktan sonra yere yumuşak iniş yaptı.

"Allahaşkına, bir pazar sabahı azıcık rahat veremez misiniz?"

"Maalesef saatler süren bir *azıcık* yok," dedi Zeliha Teyze, terliğin sinir bozucu rotasını takip ettikten sonra. "Neden sinirlerimi bozmaya çalışıyorsun? Ergenlik isyanlarına kalkışıyorsan geç kaldın küçük hanım; o işi en azından beş yıl önce halledecektin. On dokuzuna girdiğini hatırlatırım."

"Bilmez miyim," dedi Asya gözlerinde ürkütücü bir bakışla. "Tam da bana hamile kalıp evlilik dışı dünyaya getirdiğin yaştayım."

Kapıda dikilen Zeliha Teyze, bütün gece içip içip yarattığı büstü ertesi sabah ayık kafayla görünce derin hayal kırıklığına uğrayan bir heykeltıraşın bezginliğiyle baktı Asya'ya. Bir dakika boyunca hiç sesini çıkarmadı. Sonra baktığı yüzün aynadaki kendi yansıması olduğunu fark etmiş gibi dudakları kederli bir gülüşle büküldü. Kızı kendine ne çok benziyordu. Ne kadar da aynı nasıl da uzaktılar.

Zeliha Teyze o yaşlardaki hallerini hatırladı; şüpheciliğini, asiliğini, öfkesini aynen kızına geçirmiş gibiydi. Nasıl olduğunu anlamadan Kazancı ailesinin kara koyunları ikiye çıkmıştı. Neyse ki Asya henüz çok genç olduğundan dünyadan bezmiş görünmüyordu henüz. Ama kendini yok etmeye muktedirdi. İnşa ettiklerini kendi elleriyle yerle bir etme eğilimi herkese has bir özellik değildir bu hayatta. Bu çatı altında bu özellikten nasibini almış iki kişiden biriydi Asya. Gözlerinde usul usul parlıyordu kendi kendini yok etmenin o ağulu cazibesi.

Kişilikleri ne kadar benziyorsa görünüş açısından da o kadar farklıydılar. Zeliha Teyze, Asya'nın ona çekmediğini açıkça görebiliyordu. Güzel değildi, muhtemelen de asla olmayacaktı. Vücu-

dunda ya da yüzünde bir acayiplik olduğundan değil. Aslında ayrı ayrı bakıldığında her yeri biçimliydi; boyu, kilosu, kıvırcık kuzguni saçları, çenesi... ama hepsi bir araya geldiğinde, toplamda bir bozukluk vardı. Çirkin de değildi, hem de hiç değil. Vasat bir hoşluğu vardı, bakması güzel ama bakanın aklında yer etmeyecek türden. Yüzü öyle sıradandı ki onunla ilk kez karşılaşanların çoğu daha önce karşılaştıkları hissine kapılıyordu. Şu aşamada "güzel"den ziyade, "hoş" iltifatını koparabilirdi olsa olsa. Bunda bir beis yoktu elbette; tek sakıncası hayatının bu safhasında Asya hoş değil, güzel olmak peşindeydi. Doğrusu *hoşluk* kendisine yakıştırılmasını istediği son şeydi. Bundan yirmi yıl sonra vücudunu daha farklı bir gözle görmeye başlayacaktı. Asya gençliklerinde çekici olmasalar da orta yaşlarında gayet alımlı olabilen kadınlardandı. O zamana kadar dayanabilirse tabii...

Maalesef Asya'nın zerre itimadı yoktu hayata. Zamana güvenmeyecek kadar kötümserdi. İlahi adaletin doğruluğuna en ufak inancı olmayan bir yangındı içi. Bu açıdan da başka kimseye değil annesine çekmişti. Bu kafayla ne sabırlı olabilirdi ne de inançlı; hayatın, vücudunu onun çıkarına döndüreceği günü beklemesinin imkânı yoktu. Fiziksel sönüklüğünün kızının genç kalbini sızlattığını açıkça görebiliyordu Zeliha Teyze. Keşke güzelliğin o kadar da arzulanası bir şey olmadığını anlatabilseydi ona. Güzelliğin sadece en yanlış erkekleri çeken bir mıknatıs olduğunu ona söyleyebilseydi. Keşke güzel doğmamakla ne kadar şanslı olduğunu; çirkin kadınlara hem hemcinslerinin hem erkeklerin daha cömert davranacağını, hayatının daha kolay olacağını anlatabilseydi.

Yine tek kelime etmeden şifoniyere gitti Zeliha Teyze, terliği aldı ve diğer tekiyle birlikte Asya'nın çıplak ayaklarının önüne koydu. Silahlarını teslim etse de onurunu teslim etmeyen mağrur savaş esiri pozunda çenesini kaldırmış ve sırtını dikleştirmiş olan kızının önünde durdu.

"Düş önüme!" buyurdu Zeliha Teyze. Anne kız sessizce oturma odasına yollandılar.

Açılır kapanır masanın üzerinde çoktan hazır edilmişti kahvaltı. Huysuzluğuna rağmen, masanın, böyle bezendiğinde, altındaki mercan rengi halıyla nasıl uyum sağladığını görüp de beğenmeden edemedi. Üç çeşit siyah zeytin, kırmızı biberli yeşil zeytin, tam yağlı beyaz peynir, örgü ve otlu ve keçi peynirleri, haşlanmış yumurta, petek balı, manda kaymağı, ev yapımı kayısı ve böğürtlen reçelleri, porselen tabaklarda üzerine zeytinyağı gezdirilmiş, kekik serpilmiş domatesler... Fırından yeni çıkmış böreğin kokusu mutfaktan içeri süzülüyordu.

Artık doksan yaşında olan Cicianne masanın başına oturmuş, kendisinden bile daha ince bir çay fincanı tutuyordu elinde. Yüzünde dalgın ve biraz da şaşkın bir bakışla balkon kapısının yanındaki kafesinde şakıyan kanaryayı seyrediyordu yeni fark etmiş gibi. Belki de öyleydi. Alzheimerin beşinci safhasına girdiğinden bu yana hayatındaki en bildik yüzleri ve hadiseleri karıştırmaya başlamıştı.

Mesela geçen hafta ikindi namazının sonlarına doğru, alnını seccadeye dayadığı anda ardından ne yapacağını unutuvermişti. Okuması gereken dualarını sözleri aniden bir harfler zincirine dönüşmüş ve sayılamayacak kadar çok ayağı olan kara, kıllı bir kırkayak gibi uzaklaşıp gitmişti. Bir süre sonra kırkayak durmuş, arkasına dönmüş, uzaktan Cicianne'ye el sallamıştı. Ne yapacağını bilemeyen Cicianne elinde tespihi, başında namaz örtüsü, seccadeye yapışık, yüzü Kıble'ye dönük vaziyette oturakalmıştı, sessiz ve hareketsiz, ta ki biri durumu fark edip onu yerinden kaldırana kadar.

"Devamı nasıldı?" diye panikle sormuştu Cicianne, onu divana yatırıp başının altına yumuşak yastıklar koyduklannda. "Seccdede Süphane Rabbiyel ala, Süphane Rabbiyel ala, Süphane Rabbiyel ala demek gerekir. En az üç kere söylemek lazım. Üç kere söyledim." Çileden çıkmış gibi tekrar etmişti. "Ya sonra? Ondan sonra ne vardı? Kaçıncı rekâttaydım?"

Kısmet bu ya Cicianne bu soruyu sorduğunda yanında Zeliha Teyze vardı. Ne namazla ne de başka bir dini vecibeyle ilgisi ala-

kası olduğundan, anneannesinin neden bahsettiğine dair en ufak bir fikri yoktu. Ama yardımcı olmak, becerebildiğince ihtiyar kadının endişesini azaltmak istemişti. Kalkıp Kuran'ı getirdi ve sayfalarını karıştırarak teselli verebilecek bir şeyler aradı: "Bak ne diyor: 'Namaz kılınınca yeryüzüne dağılın. Allah'ın ihsanını, lütfunu arayın.'"

"Ne demek istiyorsun?" Cicianne kafası iyice karışmış bir halde gözlerini kırpıştırdı.

"Şunu diyorum, artık namaz öyle ya da böyle bittiğine göre düşünmeyi bırakıp dağılabilirsin. Bu ayet de öyle diyor, değil mi? Hadi Ciciannecim, gel de bizimle birlikte yemek ye."

İşe yaramıştı. Cicianne unuttuğu ayet için endişelenmeyi bırakıp onlarla birlikte huzur içinde yemeğini yemişti. Yine de böyle vakalar son zamanlarda ürkütücü bir sıklıkla meydana gelmeye başlamıştı. Genelde sakin ve içine kapanık olan Cicianne an geliyor, en basit şeyleri bile unutuyordu. Gelgeldim öyle zamanlar vardı ki zihni yeni ovalanmış Venedik kristalleri gibi berrak - laştığından hasta olduğuna inanmak güçleşiyordu. Bu sabahsa ne durumda olduğunu söylemek zordu. Daha çok erkendi.

Nihayet yüzünü yıkamış ve dişlerini fırçalamış olan Asya, "Günaydın Cicianne," diye seslendi lavanta rengi terliklerini masaya doğru sürüklerken. İhtiyar kadının üzerine eğilip iki yanağından öptü.

Küçüklüğünden beri ailenin bütün kadınları arasında kalbinde özel bir yeri vardı Cicianne'nin. Onu çok severdi. Ailenin bazı fertlerinin aksine Cicianne boğmadan sevmeyi başanrdı çünkü. Tahakkümperver değildi sevgisi. İtmez, iğnelemezdi. Ara sıra onu nazardan korumak için Asya'nın ceplerine okunmuş buğday taneleri koyardı gizlice. Kem gözlerle savaşmak kadar iyi ve sık yaptığı bir başka şey de gülmekti; hastalığı ağırlaşana kadar. Eskiden Asya'yla ikisi sık sık beraber gülerlerdi. Son günlerde büyük ninesinin sıhhatinden derin bir kaygı duyduğu halde, onun içine sürüklendiği özerk bellek kaybı ülkesine de saygı duyuyordu Asya. İhtiyar kadın onlardan uzaklaştıkça onu kendine daha yakın hissediyordu.

"Günaydın, benim güzel torunum," diye cevap verdi Cicianne, herkesi belleğinin berraklığıyla şaşırtarak.

Elinde uzaktan kumandayla oturan Feride Teyze, "nihayet, huysuz prenses uyandı," diye söylendi ona bakmadan. Sesindeki azarlama tınısına rağmen keyfi yerinde gibiydi. Daha bu sabah bir kez daha boyamıştı saçlarını; bu sefer platin rengine. Asya artık teyzesinin saç biçimindeki radikal değişimlerin ruh halindeki radikal değişimlerin işareti olduğunu biliyordu. Delilik emareleri bulmak için Feride Teyze'yi dikkatle incelemeye başladı. Kendini tümüyle televizyona kaptırmış, son derece yeteneksiz bir pop yıldızını hayranlıkla seyretmesi dışında bir tuhaflık bulamadı.

"Hazırlanman gerek biliyorsun, misafirimiz bugün geliyor," dedi Banu Teyze, finndan yeni çıkmış bir tepsi börekle içeri girerken. Belli ki günlük karbonhidratını almaktan mutluydu. "O gelmeden evi toplamak lazım."

Ayağıyla Beşinci Sultan'ı damlayan musluktan uzaklaştırmaya çalışarak, kendine dumanı tüten semaverden çay alan Asya kayıtsızca sordu: "Bu Amerikalı kız sizi neden bu kadar heyecanlandırıyor ki?" Çayından bir yudum alınca yüzünü buruşturup şeker aramaya başladı. Bir, iki... tam dört adet şekerle doldurdu küçücük bardağı.

"Ne demek neden bu kadar heyecanlandırıyor? Misafir o! Okyanusun ta öte tarafından geliyor," dedi Feride Teyze, okyanusun öte tarafının ne kadar uzak olduğunu göstermek için elini kaldırıp Nazi selamı vererek. Lise yıllarını hatırlamış gibiydi; atmosfer hareketleri ve okyanus akıntıları canlanmıştı zihninde. Bunu kimse bilmezdi ama lise yıllarında öğrendiği tüm coğrafya bilgileri en küçük ayrıntısına kadar canlıydı belleğinde.

"Daha da mühimi bize dayının gönderdiği bir misafir o," diye araya girdi, başka bir hayatta Korkunç İvan olma şöhretini hâlâ ısrarla koruyan Gülsüm Nine.

"Dayım mı? Ne dayısı? Hani şu hiç görmediğim dayım mı?" Asya çayının tadına baktı. Hâlâ acıydı. Bir şeker daha attı. "Hu

hu, uyanın! Sözünü ettiğiniz adam ayağını Amerika topraklarına bastığından beri bizi ziyarete gelmedi. Halen hayatta olduğunu kanıtlayan yegâne şey Arizona manzaralı kartpostallar," dedi Asya zehirli bir bakışla. "Güneş altında kaktüs, alacakaranlıkta kaktüs, mor çiçekli kaktüs, kırmızı kuşlu kaktüs... Adam kartpostal tarzını bile değiştirmeye tenezzül etmiyor."

"Karısının fotoğraflarını da yolluyor," diye ekledi Feride Teyze haksızlık olmasın diye.

"Çok umrumdaydı o tombul, sansın karısının fotoğrafları. Yok mutfakta krep pişirirken, yok bahçede çapa yaparken, yok Büyük Kanyon'da, yok Meksika şapkasıyla sırıtırken... Ne demeye gönderip duruyor bize bu fotoğrafları? Davet bile edilmediğimiz bir evin önünde yan yana bile gelmediğimiz kansı... Bize her ay elin kadınının fotoğraflarını yollamasından sıkılmadınız mı?" Asya çayının halen kaynar olmasına aldırmadan koca bir yudum aldı.

"Kolay değil onca yol gelip gitmek. Her gün gastelerde okuyoruz, uçaklar kaçırılıyor, arabalar kaza yapıyor, trenler bile devriliyor. Dün Ege kıyılarındaki bir araba kazasında sekiz kişi öldü," diye araya rutin sabah haberlerini serpiştirdi Feride Teyze. Kimseyle göz teması kuramadığından bakışları masanın etrafında asabi daireler çizdikten sonra tabağındaki siyah zeytinlerin üzerine odaklandı.

Feride Teyze ne zaman boyalı basının üçüncü sayfalarından tüyler ürpertici haberler okusa sıkıntılı bir sessizlik olurdu. Bu sefer de öyle oldu. Bu sessizlik sırasında tek oğlunun böyle tenkit edilmesinden rahatsız olan Gülsüm Nine surat astı; Banu Teyze eşarbının uçlarını çekiştirdi; Çevriye Teyze "Büyük Kanyon"un tam olarak nerede olduğunu hatırlamaya çalıştı ama öğretmenlik mesleğinde geçirdiği yirmi dört yıl onu cevaplar konusunda cevval, sorular konusunda pısırık yaptığından kimseye sormaya cesaret edemedi; Cicianne tabağındaki sucuk dilimini bitirdi; Feride Teyze okuduğu başka kaza haberlerini düşündü ama kasvetli haberler yerine Mustafa'nın Amerikalı karısının fotoğraflardan birinde taktığı masmavi *sombrero* geldi aklına, İstanbul'da buna benzer bir şey bulsa gece gündüz başından çıkarmazdı kuşkusuz. Bu arada hiç kimse Zeliha Teyze'nin yüzünün aniden kedere büründüğünü fark etmemişti.

"Gerçeklerle yüzleşmemiz lazım!" dedi Asya kendinden emin. "Yıllarca ailenin tek ve kıymetli erkek evladı olduğu için • Mustafa Dayı'nın üzerine titrediniz ama o yuvadan uçar uçmaz sizi unuttu. Adamın bu aileyi takmadığı açık değil mi? Madem öyle o neden bizim için bir şey ifade etsin ki?"

"Oğlan çok çalışıyor," diye araya.girdi Gülsüm Nine. "Gurbet kolay değil. Gurbet yer kemirir adamı derler eskiler."

"O eskidenmiş. Şimdi artık o kadar kolay ki gidip gelmesi, tabii gelmek isteyene. Uzaklık işin bahanesi." Asya çaydan yanan dilini rahatlatmak için peynirinden bir parça ısırdı. Hayrettir peynir güzeldi, yumuşak ve tuzlu, tam sevdiği gibi. Hem vıdı vıdı edip hem de yiyeceğin tadını çıkarmakta zorlandığı için bir anlığına çenesini kapatıp, sinirli sinirli çiğnedi.

Bu geçici ateşkesten yararlanan Banu Teyze gergin zamanlarda, âdeti olduğu üzre bir mesel anlatmaya başladı. Yakında öleceğini bilen ve kaderden kaçabilmek için bütün dünyayı dolaşmaya kalkan bir adamın hikayesiydi bu. Kuzeye, güneye, doğuya, batıya, gidilebilecek her köşe bucağa gitmişti adam. En nihayetinde, Kahire'de beklenmedik bir biçimde Azrail'le karşılaşmış. Azrail hayretle bakmış yüzüne. Ne tek kelime etmiş ne de peşinden gitmiş. Adam pilini pırtısını topladığı gibi oradan da kaçmış, yeniden düşmüş yollara. Çin-i Maçin'de saklı, kuytu bir kasabaya gelene kadar hiç durmadan yolculuk etmiş. Susuz ve yorgun argın karşısına çıkan ilk hana dalmış. Orada, oturtulduğu masanın hemen yanında sabırla onu bekliyormuş Azrail, bu sefer yüzünde rahatlamış bir ifadeyle. "Hoş geldin, tam zamanında geldin," demiş. "Doğrusu Kahire'de seninle karşılaştığımızda çok şaşırmıştım çünkü kaderinde Çin-i Maçin'de buluşmamız yazılıydı."

Asya bu hikâyeyi ezbere bilirdi, tıpkı bu çatının altında tekrar tekrar anlatılan nice hikâyeyi harfi harfine bildiği gibi. Anla-

yamadığı ve asla anlayamayacağı nokta, teyzelerinin noktası virgülüne kadar bilinen hikâyeleri anlatmaktan bu kadar haz duymalarıydı. Oturma odasındaki hava yumuşadı; korunaklı bir hal aldı, gündelik hayatın rutini usulca sarmaladı her birini; hayat uzun, kesintisiz bir provaymış da herkes repliklerini ezberliyormuş gibi. Kahvaltı bitene kadar bir lakırdıdan diğerine atladılar; her hikâye bir yenisini tetikledi. Asya bile neşelenmişti. Bazen kendi tutarsızlığına kendi de şaşıyordu. En sevdiklerine karşı nasıl böyle hınçlanabiliyordu? Ruh hali bir yoyoydu sanki, inip çıkıyordu, kâh öfkeli kâh mutlu. Bilmiyordu ki bu açıdan da annesine benziyordu.

Sokaktan geçen bir simitçinin tekdüze sesiyle bölündü sohbetleri. Banu Teyze pencereye koşup kırmızı kafasını dışan uzattı. "Simitçi! Simitçi! Buraya," diye bağırdı. "Simit kaça?"

Simitin kaç para olduğunu bal gibi de biliyordu. Bu bir sorudan ziyade, vazife bilinciyle icra edilen bir ritüeldi. Bu yüzden de soru ağzından çıkar çıkmaz adamın cevabını beklemeden sonraki repliğe geçti: "Sekiz tane versene."

Her pazar kahvaltıda sekiz simit alırlardı, ailenin her üyesi için birer tane, bir de fazladan, uzaktaki eksik kardeş için.

"Nasıl da tazeymiş simitler, çıtır çıtır," dedi Banu Teyze yüzünde güller açarak; halkalarla gösteri yapmaya hazırlanan bir sirk akrobatı gibi simitleri iki kolunun üzerinde taşıyordu. Susamlarını etrafa saçarak herkesin önüne birer tane bıraktı. Simiti böreğe, böreği ekmeğe katık ederek mideye indirmeye başladı. Ama çok geçmeden ya çarpıntısı tuttuğundan ya da aklına habis bir düşünce geldiğinden, yüzü ciddileşti, bir müşteriye Tarot kartlarında gördüğü uğursuz bir şeyi haber verirken aldığı ifadeye büründü. "Kaderden kaçmak mümkün değil," dedi Banu Teyze kaşlarını kaldırarak, "Allah uzun ömürler versin Mustafa'ya. Ama Amerika'ya kaçmakla ailemizin erkeklerini kınp geçiren kaderden kaçamayacağını bilmez mi, bilir elbet..."

Asya'ya döndü Banu Teyze. "Vaktiyle ta Osmanlı'nın şaşaalı günlerinde iki sepetçi yaşarmış. İkisi de çok çalışkanmış ama biri inançlıymış ötekiyse hep inançsız, hep huysuz. Günün birinde köye Sultan gelmiş. 'Sepetlerinizi buğdayla dolduracağım, bu buğdaya iyi bakarsanız altına dönüşür,' demiş. Birinci sepetçi bu teklifi sevinçle kabul etmiş ve sepetlerini doldurmuş. Senden daha az hırçın olmayan ikinci sepetçi ise Büyük Sultan'ın hediyesini reddetmiş. Sonunda ne olmuş biliyor musun?"

"Tabii ki," dedi Asya, "en azından yüz kere dinlediğim bir hikâyenin sonunu nasıl bilmem? Ama sen bu hikâyelerin benim yaratıcı ruhuma verdiği zararı biliyor musun peki? Mesela bu gülünç hikâye yüzünden okula başlamadan önce, ertesi sabah altına dönüşür umuduyla yastığımın altında bir buğday başağıyla uyurdum hep. Sonra ne oldu? Okula başladım, diğer çocuklara altına dönüşecek buğdaylanmm beni yakında zengin edeceğini anlattım günün birinde, sınıfın maskarası oldum. Beni budalaya çevirdiniz."

Asya'nın çocukluğunda yaşadığı bütün şoklar ve travmalar arasında hiçbiri belleğinde buğday hadisesi kadar acı bir iz bırakmamıştı. İlerki yıllarda daima en beklenmedik anlarda karşısına çıkacak olan kelimeyi ilk o zaman duymuştu: "Piç!" İlkokul üçüncü sınıftaki bu buğday hadisesine kadar Asya piç kelimesini sadece bir kere anneannesinden duymuş ama fazla önemsememişti, çünkü ne mânâya geldiğini bilmiyordu. Ama buğdayların altına dönüşeceğini anlattığı gün kendisiyle dalga geçen çocuklardan birinin ağzından çıkan "piç" kelimesi başkaydı. Hikâyenin bu kısmını kendisine saklayıp bir bardak daha çay koydu.

"Bana bak Asyacım bize istediğin kadar naletlik edebilirsin ama misafirimiz geldiğinde kendine hâkim ol, ona iyi davran. İngilizcen hepimizden daha iyi."

"Falcılık sanatında yabancı dil şartı yok tabii," diye sırıttı Asya.

Banu Teyze lisedeyken İngilizce dersi almıştı ama öğrendiklerinden geriye pek bir şey kalmamıştı. Feride Teyze'ye gelince okulda Almancayı seçmişti. Ama tam o sıralarda coğrafya dışında bütün derslere ilgisini kaybettiğinden onun da Almancası pek

ilerleme kaydedememişti. Cicianne ve Gülsüm Nine değerlendirme dışı olduklarından geriye sadece Zeliha Teyze'yle, Çevriye Teyze kalıyordu. İkisi de orta karar İngilizce biliyorlardı. Ne var ki her ikisinin İngiliz diline hâkimiyetleri arasında keskin bir fark vardı. Zeliha Teyze küfürler, deyimler, argoyla dolu günlük İngilizce konuşurdu; her gün dövmeci dükkânına gelen yabancılarla konuştuğu şekilde. Halbuki Çevriye Teyze liselerde öğretilen gramer odaklı, zaman içinde donmuş, ders kitabı İngilizcesi konuşurdu. Velhasıl her türlü basit, karmaşık ve bileşik cümleyi ayırt edebilir, zarf, zamir ve isim tamlamalarını tespit edebilir, hatta söz dizimi içinde yanlış yere konmuş tamlayanları yakalayabilirdi ama *konuşamazdı.*

"Bu yüzden de sen çevirmenimiz olacaksın canım. Onun ke limelerini bize, bizim kelimelerimizi ona taşıyacaksın," dedi Banu Teyze. "Kültürler arasında uzanan bir köprü gibi Doğuyla Batıyı birbirine bağlayacaksın."

Asya evde sadece onun duyabildiği korkunç bir koku almış gibi burnunu kırıştırdı ve "atış serbest!" mânâsında dudaklarını büzdü.

Bu arada kimse Cicianne'nin sandalyesinden kalktığını ve senelerdir elini sürmediği piyanoya yaklaştığını fark etmemişti. Bazen yemek masasına sığmayan yemekleri ve tabaklan koymak için büfe gibi kullanırlardı piyanoyu.

"İkinizin aynı yaşlarda olması harika," diye bitirdi Banu Teyze tiradını. "Arkadaş olursunuz."

Asya merakla baktı Banu Teyze'ye; acaba günün birinde Asya'yı çocuk gibi görmekten vazgeçecek miydi? Küçükken eve ne zaman bir çocuk gelse teyzeleri çocuğu onun yanına getirir ve adeta komut verirlerdi: "Hadi arkadaş olun!" Aynı yaşta olmak otomatikman iyi anlaşıp arkadaş olmak demekti teyzeleri için.

"Valla pek heyecanlı olacak. Ülkesine döndüğünde de mektup arkadaşı olursunuz," diye araya girdi Çevriye Teyze. Mektup arkadaşlıklarına yönelik sarsılmaz bir inancı vardı. Türkiye Cumhuriyeti öğretmenler ordusunun yılmaz bir neferi olarak, cumhuriyeti Batılılar karşısında temsil etmenin her Türk vatandaşının ödevi olduğuna inanırdı. İnsanın ülkesini temsil etmesi için uluslarası bir mektup arkadaşlığından iyi fırsat mı olurdu?

"San Francisco ile İstanbul arasında karşılıklı mektuplar gönderirsiniz artık birbirinize," diye mırıldandı Çevriye Teyze. Eğitim harici sebeplerle bir yabancıyla mektuplaşmak aklına hayaline sığmadığından pedagojik bir sebep aradı. "Bizim sorunumuz sürekli yanlış anlaşılmak. Batılı zannediyor ki Türkler de Araplara benzer. Niye? Biz kendimizi gösteremediğimiz için. Bir kişi bir kişidir demeden anlatacağız kendimizi Batılılara."

O esnada Feride Teyze'nin televizyonun sesini aniden açmasıyla yeni bir pop klip dikkatlerini çeldi. Ekrandaki şarkıcının saç modeline dikkatle baktı Asya: platin rengi, kıvır kıvır. O an Feride Teyze'nin bu sabahki saç modelinin kimden ilhamla yapıldığını anlayıp gülmemek için dudaklarını ısırdı.

"Maalesef ABD'ye Türklerden önce giden Yunanlar ve Ermeniler yüzünden Amerikalıların beyni yıkanmış durumda," diye nutkuna devam etti Çevriye Teyze. "Türkiye'yi *Geceyarısı Ekspresi* zannediyorlar. Amerikalı kıza ülkemizin güzelliklerini göstermek senin görevin."

Asya hüsranla başını eğdi.

"Hem İngilizceni geliştirirsin, belki ona biraz da Türkçe öğretirsin. Üstüne para versen bu kadarını bulamazsın. Şans ayağına geldi."

Ayağım... Hazır lafı geçmişken Asya ayağa kalktı.

"Nereye böyle küçük hanım? Kahvaltı bitmedi daha," diye sordu Zeliha Teyze; masaya oturduğundan beri ağzım İlk defa açmıştı. Haftanın altı günü, on ikiden dokuza dövmeci dükkânının hercümerci içinde çalıştığından pazar sabahı kahvaltılarının mayışık uzunluğundan en çok o keyif alırdı.

"Japon Filmleri Festivali var," dedi Asya, samimi görünme gayreti bir sahtelik katmıştı sesine. "Hocalardan biri hafta sonu bir film seyretmemizi ve hakkında çözümleyici bir yazı yazmamızı istedi."

"Ne biçim ödevmiş o öyle?" diye atıldı geleneksel olmayan pedagoji tekniklerinden hiç hazzetmeyen Çevriye Teyze.

Ama Zeliha Teyze daha fazla üstelemedi. "Peki git gör bakalım Japon filmini," dedi başını sallayarak. "Ama sakın gecikme. Beşten önce evde ol. Akşam misafirimizi havaalanından alacağız."

Asya heybesini alıp hızla kapıya yöneldi. Tam dışarı çıkmak üzereyken hiç beklenmedik bir ses duydu. Birisi piyano çalıyordu. Uzun zaman önce mazi olmuş bir ezgiyi arayan ürkek, titrek dokunuşlar, dağılmış toparlanamayan notalar.

"Cicianne!" diye fısıldadı Asya heyecanla. Aradığı huzuru bulmuşçasına mütebessim, usulca kapıyı kapadı ardından.

Cicianne yüzyılın başlarında Selanik'te doğmuştu. Genç yaşta dul kalan annesiyle İstanbul'a göç ettiklerinde çocuktu daha. Sene 1923'tü. Tüm tarihlerin ve hadiselerin kanştınlabildiği şecerede bir tek Cicianne'nin bu şehre geliş tarihinin karıştırılmasına imkân yoktu.

"Sen ve Cumhuriyet bu şehre birlikte geldiniz. Meğer bilmeden ikinize de hasretmişim, ikinizi de beklermişim dört gözle," diyecekti seneler sonra kocası Rıza Selim Kazancı. "İkiniz de eski rejimlerin köküne kibrit suyu ektiniz; biriniz memleket sathında, diğeriniz benim çatım altında. Sen de Cumhuriyet de bir nur gibi indiniz hayatıma."

"Geldiğimde sen kederli ama kuvvetliydin. Ben sana neşe getirdim sen de bana kuvvet verdin," demişti Cicianne cevap mahiyetinde.

Doğrusu Cicianne öyle şen şakrak ve ak pak bir kızdı ki, on beş yaşına geldiğinde taliplilerini sıraya dizsen Galata Köprüsünün bir ucundan diğerine uzanırdı. Kapılarını çalan koca adayları arasından sadece birine ısınmıştı içi. Kafesin ardından görmüştü onu. Yapılı, uzun boylu bir adam; adı Rıza.

Gür bir sakalı, incecik bıyığı ve alabildiğine ciddi, iri, kara gözleri vardı. Ondan on beş yaş büyüktü. Bir kez evlenmişti ve söylentiye bakılırsa kansı hem onu hem de oğullarını terk edip gitmişti; vicdansız kadın. Karısının ihanetinden sonra küçük oğluyla yalnız kaldığı halde birkaç sene evlenmeyi reddetmiş, babadan kalma evde tek başına yaşamayı tercih etmişti. Dostlarıyla paylaştığı servetini ve düşmanlarına sakladığı gazabını günbegün büyüterek. Kendi kendini yetiştirmiş bir işadamıydı, çıraklıktan ustalığa geçmiş. Önceleri bir kazancı ustası iken doğru zamanda, doğru yerde bayrak işine atılacak kadar akıllı bir müteşebbis. 1930'lann başında yeni Türkiye Cumhuriyeti halen coşku içindeydi ve her ne kadar hükümet propagandası el işçiliğini sistematik olarak göklere çıkarsa da bu alanda az para vardı. Yeni rejimin öğrencilerden vatansever yetişkinler yetiştirecek öğretmenlere, milli burjuvaziyi yaratmaya yardım edecek finansörlere ve bütün ülkeyi Türk bayrağıyla süsleyecek bayrak imalatçılarına ihtiyacı vardı, kazancı ustalarına değil. Rıza Selim bu yüzden bayrak imalatı işine girmişti.

Ne var ki yeni mesleğinde deste deste para ve gani gani nüfuzlu dost edindiği halde, soyadı kanunu çıktığında, Rıza Selim, beklendiği üzre *Bayrakçı* soyadını almak istememiş, ilk zanaatiyle anılmak istemişti: *Kazancı.*

Eli yüzü gayet düzgün, hali vakti yerinde olmasına rağmen, aradaki yaş farkı ve ilk evliliğinde maruz kaldığı felaket düşünüldüğünde (kim bilir kansı onu niçin terk etti, belki de adamın sapıkça zevkleri vardır diye dedikodu yapıyordu mahalleli kadınlar) Rıza Selim Kazancı, Cicianne'nin talipleri arasında en az makbul olanıydı belki de. Şüphesiz ondan daha *münasip* adaylar vardı. Ama annesinin ısrarlı itirazlanna ve gözyaşlanna rağmen Cicianne kalbinin sesinden başkasını dinlemeyi reddetmişti. Belki de Rıza Selim Kazancı'nın kara gözlerinde şu dünyada pek çoklanndan esirgenmiş olan kıymetli bir kabiliyet bulmuştu: bir başka insanı kendinden daha fazla sevebilme kabiliyeti. O günler-

de son derece genç ve tecrübesiz olduğu halde Cicianne, böyle bir meziyete sahip bir adam tarafından sevilmenin nasıl müstesna bir bahtiyarlık olduğunu anlayabilecek kadar sağduyuluydu. Rıza Selim Kazancı'nın gözleri merhametliydi, tıpkı sesi gibi; insan kendini onun yanında emniyette hissediyordu, etrafta kargaşa bile olsa. Rıza Selim gibi bir adam insanı yan yolda bırakacaklardan değildi.

Ama Cicianne'nin Rıza Selim Kazancı'yı tercih etmesinin tek nedeni bu değildi. Aslında onu cazip bulmadan evvel, hikâyesini cazip bulmuştu. İlk karısının onu terk etmesiyle ruhunun ne denli derinden yaralandığını hissetmişti. Bu yaralan iyi edebilirdi. Buna itimadı tamdı. Ne de olsa kadınlar birbirlerinin bıraktığı enkazlar üzerinde çalışmaktan hoşlanır. Cicianne'nin karannı vermesi fazla uzun sürmedi. Rıza Selim'den başka kimseye varmayacaktı.

Cicianne sezgileriyle Rıza Selim Kazancı'ya böylesine inanmıştı belki ama o da karşılığında son nefesine kadar bu güvenin hakkını verecekti. Çeyizi olmayan, onun yerine uzun tüylü, kar gibi bir kediyle çıkıp gelen bu beyaz tenli, gri-mavi gözlü kadın hayatının neşesi olacaktı. Cicianne ne kadar kaprisli olursa olsun, tek bir gün bile isteklerini yerine getirmezlik etmeyecekti. Ne var ki evdeki üç yaşındaki çocuk için durum çok farklıydı: küçük Levent üvey annesini asla kabullenmeyecek, bir kez bile sevmeye yeltenmeyecekti. Her fırsatta Cicianne'ye direnecek ve en nihayetinde çocukluğunu bastınlmış bir hınçla noktalayacaktı; tabii böyle bir garez altında yaşanan çocukluk artık ne kadar tamama erebilirse.

Çocuk sahibi olmamanın kısırlık alameti sayıldığı bir dönemde Cicianne ile Rıza Selim çocuk yapmamışlardı. İlk başlarda Cicianne fazla genç olduğundan ve çocuk yetiştirme hevesi olmadığından, sonra fikrini değiştirdiğindeyse Rıza fazlaca yaşlandığından. Böylelikle soyu devam ettirecek tek çocuk Levent Kazancı'ydı - onun da pek hevesli olmadığı bir unvan.

Üvey oğlunun gösterdiği husumet Cicianne'yi incitmişti incitmesine de, bu durumdan fazla etkilenmeyecek kadar hayat doluydu o yaşlarda. Dünyada bebek bakmaktan çok daha ilginç şeyler vardı, mesela piyano çalmayı öğrenmek. Çok geçmeden İngiliz Grover & Grover firması tarafından yapılmış bir Bentley piyano, oturma odasının en mutena köşesinde ışıldıyordu. Cicianne ilk müzik derslerini bu piyanoda almaya başlamıştı - Bolşevik Devriminden kaçmış ve Bolşeviklerin gidici değil kalıcı olduğuna kanaat getirdikten sonra İstanbul'a yerleşmiş Beyaz Rus bir müzisyendi öğretmeni. Dediğine göre en iyi öğrencisiydi Cicianne. Sadece yeteneği değil, piyanoyu geçici bir oyalanma vasıtasından ziyade bir ömürlük refakatçisi yapacak sebatı da vardı.

Rahmaninov, Borodin ve Çaykovski gözdeleriydi. Ne zaman evde yalnız kalsa, sadece kendisi ve kucağında keyifle kıvrılan kedisi için çalmaya koyulsa bu bestecilerin eserlerini seçerdi. Ama misafirler için çaldığında tümüyle farklı bir repertuardan parçalar tercih ederdi. Hükümet memurlan, işadamları ve onlann çıtkınldım kanlan için Bach, Beethoven, Mozart, Schumann ve bilhassa Wagner. Akşam yemeklerinden sonra erkekler ellerinde içkileriyle şöminenin yanına toplanır, dünya siyaseti tartışırlardı. 1930'ların başlan, milli siyasetin öyle uluorta eleştirilemediği, ya takdir ya da tasdik edilebileceği yıllardı - yerin kulağı olduğundan ne kadar yüksek sesle olsa o kadar iyi. Bu yüzden de ne zaman hakiki bir tartışmaya ihtiyaç duyulsa, en emin liman dünya siyasetiydi.

Erkekler tartışadursun, hanımlar odanın öteki tarafına toplanır, ellerinde kristal nane likörü kadehleri birbirlerinin elbiselerini süzerlerdi. Hanımlar tarafında iki kadın tipi arasında keskin bir ayrım vardı: meslek sahibi kadınlar ve ev kadınları.

Meslek sahipleri kararlı, idealist yoldaş-kadınlardı, *yeni Türk kadının* timsali; reformcu seçkinler tarafından yüceltilmiş, desteklenmiş. Bu kadınlar yeni meslek sahipleriydi - avukatlar, öğretmenler, hâkimler, yöneticiler, kâtipler, akademisyenler... Annelerinin aksine eve kapatılmamışlardı ve dişiliklerini ortaya çıkarmama şartıyla sosyal, ekonomik ve kültürel merdivenin tepesine

tırmanma şansları vardı. Çoğunlukla tayyör giyerlerdi; kahverengi, siyah ya da gri - iffetin, tevazuun ve partizanlığın renkleri. Saçlar kısa, makyaj yok, takı yok, abartı yok. Cinsiyetsizleştirilmiş, dişiliksizleştirilmiş vücutlar. Ev kadınları ne zaman o sinir bozucu kadınsı kıkırtılarını koyverseler, meslek sahipleri koltuk altlarındaki düz deri. çantaları sıkıca kavrarlardı; her an çıkıp gidecek, beriki kadın tipinden kaçacak gibi. Onların aksine ev kadınları bu davetlere kat kat tüllü saten gece elbiseleriyle gelirlerdi; beyaz, pastel pembe ya da mavi - hanım hanımcıklığın, masumiyetin ve kırılganlığın renkleri. Kadından ziyade "militan" gibi gördükleri meslek sahiplerinden pek hazzetmezlerdi; meslek sahipleri de kadından ziyade "odalık" gibi gördükleri ev kadınlarından hazzetmezlerdi. Neticede kimse kimseyi yeterince "kadın" bulmazdı.

Ne zaman militanlarla odalıklar arasında gerilim tırmansa, kendini iki gruba da ait görmeyen Cicianne, kristal bardaklarda nane likörü ve gümüş tabaklarda badem ezmesi ikram etmesi için hizmetçiye gizlice işaret ederdi. Likör-badem ikilisinin, hangi taraftan olursa olsun, odadaki bütün kadınların sinirlerini yatıştıran yegâne şey olduğunu keşfetmişti.

Partinin sonlarına doğru Rıza Selim Kazancı karısını çağırır ve muhterem misafirleri için piyano çalmasını rica ederdi. Cicianne asla ikiletmezdi. Batılı bestecilere ilaveten vatanperverlik yayan milli marşlar da çalardı. Misafirlerin beğenisini kazanırdı her seferinde. Özellikle 1933'te Onuncu Yıl Marşı bestelendiğinde tekrar tekrar çalması gerekmişti. Marş her yerdeydi; uykudayken bile insanların kulaklarında yankılanırdı. Beşiklerindeki bebeklerin bile onun coşkun ritmiyle uyutulduktan bir dönemdi.

Cicianne'nin piyanoya olan ilgisi hiç azalmadığı halde yeni bir meşgaleler listesi bulması uzun sürmedi. İlerki yıllarda Fransızca öğrenecek, asla yayımlanmayacak hikâyeler kaleme alacak, cam boya ve yağlıboya teknikleri üzerinde uzmanlaşacak, parlak ayakkabılar ve saten balo tuvaletlerine bürünecek, kocasını danslara sürükleyecek, çılgın partiler verecek ve tek bir gün olsun ev işi yapmayacaktı. Havai kansı her ne isterse yerine getirirdi Rıza Selim Kazancı. Genelde başkalarına saygı gösteren, derin bir adalet duygusu olan, aklı başında bir adamdı. Ancak tek bir konu vardı ki huylannın tümüyle değişmesine, içindeki garezin açığa çıkmasına sebep olurdu: ilk kansı.

Seneler sonra bile Cicianne ne zaman ona ilk karısıyla ilgili bir şey soracak olsa Rıza Selim Kazancı sessizliğe bürünürdü. "Ana değil taş imiş meğer. Bir ana nasıl evladını bırakıp gider?" derdi yüzünü nefretle buruşturarak. Tekinsiz bir gamla gölgelenirdi gözbebekleri.

"Ama ona ne olduğunu merak etmiyor musun? Akıbetini araştırmak istemez misin?" demişti bir keresinde Cicianne kocasına; iyice sokulup kucağına oturmuş, usul usul çenesini okşayarak adeta onu bu soruyla yüzleşmeye ikna etmeye çalışmıştı.

"O kaltağın akıbeti umrumda değil," demişti Rıza Selim Kazancı sertleşerek. Levent'in annesinin kötülendiğini duymaması için sesini alçaltmayı dahi akıl edememişti.

"Yoksa birisiyle mi kaçtı?" diye üstelemişti Cicianne, haddini aşmakta olduğunu bildiği halde, aşmadığı takdirde haddinin ne olduğunu anlayamayacağına inanırdı.

"Neden üzerine vazife olmayan konulara burnunu sokuyorsun?" diye çıkışmıştı Rıza Selim Kazancı, "Yoksa sen de mi aynı yolun yolcususun?"

Bu lafı işiten Cicianne nihayet anlamıştı haddinin ne olduğunu. İlk eş mevzuunun açıldığı nadir anlar hariç, senelerce dinginlikle akıp gitti evlilikleri. Sevecen, saygılı, huzurlu. Etraflanndaki ailelerin hiç de böyle olmadığı düşünülürse tuhaf bir durumdu onlann bu uyumu. Memnuniyetleri, daimi haset kaynağıydı. Etraftakilerin çemkirmeyi en sevdikleri konu çiftin çocuklannın olmamasıydı. Herkes Cicianne'nin kısır olduğuna kanaat getirmişti. Pek çokları Rıza Selim'i çok geç olmadan başka bir kadınla evlenmeye ikna etmeye çalışmıştı. Rıza Selim Kazancı bu nasihatlere kulaklarını tıkardı. Nesiller boyu Kazancı erkeklerinin ortak yazgısı olan apansız ölümün gerçekleştiği gün Cicianne hayatın-

da ilk olarak nazara inanmıştı. Saadet içindeki bu konağın duvarlarını delip kocasını öldüren, kıskanç insanların kem nazarlarından başka ne olabilirdi?

Şimdi o dönemden hemen hemen hiçbir şey hatırlamıyordu. Kemikli parmaklan eski piyanoyu okşarken Cicianne'nin Rıza Selim Kazancı'yla anılan, alzheimerin fırtınalı sulannda yol gösterme şansı kalmamış köhne ve cılız bir deniz feneri gibi uzaktan uzaktan yanıp sönüyordu.

Sokakların asla uyumadığı, kaldırım taşlarının bile bir sürü sır bildiği bir mahallede, Galata Kulesi'ne bakan bir dairenin divanlarından birinde, salaş binaların camlarından yansıyan güneş ışıkları altında, martıların çığlıkları arasında Asya Kazancı çıplak ve hareketsiz oturuyordu. Zihni hayal dünyasına kayarken, içine çektiği yoğun duman da ciğerlerini yakarak bedeninde kıvrılıyordu.

"Ne düşünüyorsun yavrum?"

"Şahsi Nihilizm Manifestomun Sekizinci Maddesi üzerinde çalışıyorum," dedi Asya dumanlı gözlerini açarak.

Sekizinci Madde: Toplum ile Benlik arasında derin bir uçurum, onun üzerinde de sarsak bir asmaköprü varsa, umutsuzca ikisini bağlamaya çabalamak yerine, pekâlâ asmaköprüyü yc'ap Topluma uzaktan veda etmek suretiyle, ebediyen Benliğin tarafında kalabilirsin.

Asya bir nefes daha çekti.

"Dur seni besleyeyim," dedi Alkolik Karikatürist, elindeki jointi alarak. Kırçıllaşmış kıllarla kaplı geniş göğsünü ona yaslayarak usulca üzerine abandı. Asya beslenmeye hazırlanan kör bir kuş yavrusu gibi ağzını açtı. Karikatürist esrar dumanını doğrudan ağzına üflediğinde, kana kana su içer gibi şevkle çekti dumanı.

Dokuzuncu Madde: İçerideki uçurum seni dışarıdaki dünyadan daha çok heyecanlandırıyorsa pekâlâ içine, yani kendi zihnine düşebilirsin.

Tekrar aynı şeyi yaptılar, karikatürist dumanı saldı ağzına; o içine çekti, tekrar ve tekrar, nefes borusunda kaybolan son duman da dışan üflenene kadar.

"Bahse girerim şimdi daha iyi hissediyorsundur," dedi Alkolik Karikatürist nağmeli nağmeli, yüzünden daha fazla seks arzusu okunuyordu. "İyi bir sevişmeyle iyi bir jointin üzerine yoktur."

Asya itiraz etmemek için dilini ısırdı. Başını açık pencereye çevirip bütün kaosu ve ihtişamıyla koca şehri kucaklayacakmış gibi kollarını gerdi. "Bokpüsür..." dedi.

Alkolik Karikatürist üzerinde sadece boxer küloduyla, bira göbeğini sergileyerek ayağa kalktı. CD çalara doğru gitti; Asya'nm en sevdiği Johnny Cash şarkılanndan biriydi seçtiği: "Hurt."

7 hurt myself today To see
if I still feel I focus on the
pain The only thing that's
*real**

Asya etine görünmez bir iğne batmış gibi yüzünü buruşturdu. "Yazık..."

"Neye yazık yavrum?"

"Şu organizatör bozuntulan Avrupa, Asya, hatta yaşa-Perestroyka-Rusya turlan düzenliyorlar... ama İstanbul'da müzik meraklısıysan hiçbir coğrafi tanıma uymuyorsun. Arafta kalıyoruz. Burada istediğimiz kadar çok konser düzenlenmemesinin tek nedeni İstanbul'un jeostratejik konumu."

"Evet, hepimiz Boğaziçi Köprüsü'ne sıralanıp bu şehri batıya

* Canımı yaktım bugün /Hâlâ hissedebildiğimi görmek için /Acıya yoğunlaştım/Tek gerçek şeye...

itmek için ciğerlerimizin bütün kuvvetiyle üflemeliyiz. İşe yaramazsa bir de öteki tarafı deneriz, bakalım doğuya gidecek mi," dedi karikatürist gülerek. "Arada olmak iyi değil. Uluslararası siyaset muğlaklığı kaldırmıyor."

Ama bulutların üzerinde olan Asya onu duymamıştı. Jointi tekrar çatlak dudaklarının arasına koyup derin bir kayıtsızlık nefesi çekti.

"Ölmeden Johnny Cash'e ulaşmanın bir yolu olmalıydı. Adamın İstanbul'a gelmesi gerekirdi, burada yılmaz hayranları olduğunu bilmeden öldü..."

Alkolik Karikatürist usulca güldü. Asya'nın sol yanağındaki beni öptü, boynunu yavaşça okşadı, sonra elleri iri memelerine indi, ikisini birden avuçladı. Öpüşü arsızdı. Gözlerinde parıltıyla sordu: "Bir daha ne zaman buluşuyoruz?"

"Kafe Kundera'da karşılaştığımız zaman herhalde." Asya omzunu silkerek ondan uzaklaştı.

"İyi de burada, evimde ne zaman buluşacağız?"

"Yani *burada garsoniyerinde ne zaman buluşacağız?* demek istiyorsun..." diye çıkıştı Asya. "Zira ikimizin de gayet iyi bildiği üzre burası senin evin değil! Evin kaç senelik karının oturduğu yer, burası ise kanna sezdirmeden kafayı tütsüleyip kanlarla kızlarla yattığın gizli garsoniyerin. *Çıtırları* düzdüğün yer. Ne kadar genç, sığ, kafası dumanlı olursa o kadar iyi!"

Alkolik Karikatürist içini çekip rakı bardağını kavradı. Tek yudumda yansını içti. Yüzü öyle yoğun bir kederle allak bullak oldu ki, Asya bu kadar büyük bir incinmenin sessiz kalabileceğini tahmin etmediğinden onun ya bağırmaya ya da hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamasından korktu. Ama beriki sadece boğuk bir sesle, "Bazen çok acımasız olabiliyorsun," demekle yetindi.

Sokakta futbol oynayan çocukların çığlıkları doldu odaya. Çığlıkların yüksekliğine bakılırsa çocuklardan biri az önce kırmızı kart görmüştü ve bütün takım hakeme saldırmakla meşguldü.

"Karanlık bir yanın var Asya," dedi Alkolik Karikatürist dalgın dalgın. "Tatlı yüzünün belli etmediği bir baldıran zehri... ilk bakışta anlamak zor ne kadar keskin olduğunu. Ama var işte. Dipsiz bir yıkım potansiyelin var."

"Olabilir ama en azından kimseyi *yıkmıyorum,* değil mi?" Asya kendini savunma ihtiyacı hissetmişti. "Sadece kendim olmak istiyorum, malum terane... Biraz kendi halime bırakılsam..."

"Kendini daha hızlı ve daha erken yok etmek için mi? İstediğin bu mu? Pervanenin ışığa yönelmesi gibi, kendi kendini yok etmeye yöneliyorsun."

Asya gergin gergin güldü.

"İçtin mi körkütük sarhoş oluyorsun, eleştirdin mi eziyorsun, moralin bozuldu mu ta en dibe vuruyorsun. Sana nasıl yaklaşmam gerektiğini bilmiyorum. Öyle öfke dolusun ki, bebeğim..."

"Belki piç olduğumdandır," dedi Asya bir joint daha yakarak. "Babamın kim olduğunu bile bilmiyorum. Hiç sormadım, hiç söylemediler. Bazen annem bana baktığında yüzümde onu görüyor sanıyorum ama hiçbir şey söylemiyor. Hepimiz *baba* diye bir şey yokmuş gibi davranıyoruz. Sadece Baba var, büyük B'yle. Allah insana yukarıdan göz kulak olduğuna göre babaya ne hacet? Hepimiz O'nun çocuklan değil miyiz? Annemin bu zırvalara karnı tok gerçi. Tanıdığım bütün kadınlardan daha şüpheci, daha asi. Sorun da bu. Annemle ben birbirimize çok benziyoruz ama çok uzağız."

Alkolik Karikatürist, sayısız kavgalanndan birinde kansı tahrip eder diye korktuğundan en iyi işlerinden bazılarını sakladığı maun yazı masasına doğru üfledi dumanını. Meclis üyelerini farklı hayvan türleri şeklinde çizdiği iki yeni serinin, *Amfibi Siyasetçi* ve *Gergedanus Siyasius'un* taslakları da oradaydı. Başbakanı kuzu postuna bürünmüş kurt gibi çizdiği için mahkeme onu üç yıl hapse mahkûm ettiği, sonra da mahkûmiyeti belirsiz bir tarihe kadar ertelediği için bu seriyi şimdilik yayımlatmayı düşünmüyordu. Ama belli olmazdı onun sağı solu. Düşünce ve ifade özgürlüğü kadar mühim olan bir şey daha vardı: dalga geçme özgürlüğü.

Masanın köşesinde, kaz boyunlu Art Deco lambanın san ışığı

altında ahşap oyma bir heykel vardı: bir kitabın üzerine eğilmiş, kendini kaybetmiş Don Kişot. Asya bu heykeli çok sevmişti.

"Ailemin topu kaçık. Anıların kirini pasını temizliyorlar! Daima geçmişten bahsederler ama geçmişin temizlenmiş bir versiyonundan. Kazancıların sorunlarla başa çıkma yöntemi budur; bir şey seni rahatsız ediyorsa gözlerini kapa, ona kadar say, hiç olmamış olmasını dile, birde bakmışsın hiç olmamış, yaşasın! Her gün yeni bir unutkanlık hapı yutuyoruz..."

Dumanlı kafayla Don Kişot'un ne okuduğunu merak etti Asya. Oradaki açık sayfada ne yazıyordu? Heykeltıraş birkaç kelime çiziktirecek kadar ayrıntıya girmiş miydi? Merakla divandan inip heykelin yanına gitti. Ne yazık ki tahta sayfada hiç kelime yoktu. Yerine dönüp tekrar şikâyete başladı.

"Bütün o evim-güzel-evimleri görmek beni sinir ediyor. Mutlu ailelerin acıklı taklitleri. Biliyor musun bazen Cicianne'yi kıskanıyorum, şimdi neredeyse yüz yaşında, keşke bende de onun hastalığından olsaydı. Biricik, tatlı alzheimer. Bellek eriyip gidiyor."

"Bu iyi bir şey değil, şekerim."

"Çevrendeki insanlar için iyi olmayabilir ama senin için iyi," diye diretti Asya.

"İyi de genelde bu ikisi ilişkilidir."

Ama Asya bunu duymazdan geldi. "Bugün Cicianne onca seneden sonra piyanosunu açtı, çaldığı o akortsuz notaları duydum. O kadar üzücü ki. Bu kadın bir zamanlar Rahmaninov çalarmış, şimdi kıytınk bir çocuk şarkısı bile çalamıyor."

"Demek istediğim kendisi farkında değil, biz farkındayız..." diye ekledi Asya sahte bir heyecanla. "Alzheimer düşünüldüğü kadar nahoş değil. Geçmiş kurtulmamız gereken bir pranga. İnsanı ezen bir külfet. Geçmişim olmasaydı, Hiçkimse olabilseydim, sıfır noktasından başlayıp orada ebediyen kalabilseydim. Tüy gibi hafif. Aile yok, anı yok, hiçbir bokpüsür yok."

"Herkesin geçmişe ihtiyacı vardır," diye itiraz etti Alkolik Karikatürist.

"Beni katma çünkü emin ol benim ihtiyacım yok!" dedi Asya. Sehpanın üzerindeki Zippo'yu almıştı eline, kapağını açıp yaktı, sertçe kapattı. Çıkan ses hoşuna gitmiş olacak ki başladı bu hareketi tekrar etmeye; beş, on, elli... Tık! Tnk! Tık! Tık! Tam Alkolik Karikatürist'i çıldırtmak üzereydi ki aniden Zippo'yu ona uzatıp, "Gideyim ben," diye mırıldandı. Giysilerini aramaya başladı. "Biricik ailem bana mühim bir görev bahşetti bu sabah. Annemle havaalanına gidip Amerikalı mektup arkadaşımı karşılamam lazım."

"Amerikalı mektup arkadaşın olduğunu bilmiyordum."

"Müstakbel mektup arkadaşım. Teyzemlerin planına göre kızcağız o kadar sevecek ki İstanbul'u ve Türkleri, Amerika'ya gittikten sonra da durmadan bizleri hatırlayacak. Mektuplar aracılığıyla Türk-Amerikan dayanışması kuracağız."

"İyi de nerden çıktı bu kız?"

"Gökten zembille indi valla. Bir sabah posta kutusunda bir mektup buldum, bil bakalım nereden? San Francisco! Amy diye bir kız. Mustafa dayımın üvey kızıymış. Adamın üvey kızı olduğunu bile bilmiyorduk. Böylece bunun karısının ikinci evliliği olduğunu çaktık. Bize hiç söylememişti! Kıymetli oğlunun yirmi yıllık karısının evlendiklerinde bakire olmadığını öğrendiğinde ninemin yüreğine inecekti, görsen; bakire olmadığı gibi bir de dul!"

Asya çalmaya başlayan şarkıya saygıda kusur etmemek için sustu. *It Ain't Me, Babe.* Melodiyi ıslıkla çalıp sözlerini mırıldanmadan konuşmaya devam etmedi.

I'm not the one you want, babe I'm not
the one you need You say you're looking
for someone Who's never weak but always
*strong**

* Aradığın ben değilim bebeğim /Senin ihtiyacın ben değilim/Any orum diyorsun öyle birini/Hiç zayıf olmasın, her zaman kuvvetli.

"Neyse, bu Amy denen hatun damdan düşer gibi bir mektup yolladı. Arizona Üniversitesinde öğrenciymiş, başka kültürleri tanımak çok ilgisini çekiyormuş. 11 Eylül'den sonra bilhassa Müslüman ülkeleri merak ediyormuş. Türkiye ne kadar da ilginç bir yere benziyormuş. Günün birinde bizimle tanışmak için can atıyormuş, falan feşmekân. Derken baklayı ağzından çıkarıyor: Bu arada bir haftaya kadar İstanbul'a geliyorum. Sizin evinizde kalabilir miyim?"

"Bak sen," dedi Alkolik Karikatürist, yeniden doldurduğu rakı bardağına üç tane buz atmıştı. "Peki neden buraya geldiğini yazmış mı? Sadece turist olarak mı?"

"Bilmem," diye homurdandı Asya aşağıdan, dizlerinin üzerine çökmüş divanın altında çorabının tekini arıyordu. "Ama üniversite öğrencisi olduğuna göre bahse girerim İslam ve Kadınlara Uygulanan Baskı' konulu bir araştırma yapıyordur, ya da ne bileyim, 'Ortadoğu'da Ataerkil Teamüller' gibisinden bir şey... Yoksa neden bizim kanlarla dolu tımarhanemizde kalmak istesin. Bütün şehir gayet hesaplı ve şıkıdım otellerle dolu olduğu halde? Eminim bizimle söyleşi yapmak istiyordur, Müslüman ülkelerde kadınların durumu ve bütün o..."

"Bokpüsür!" diye tamamladı cümlesini Alkolik Karikatürist.

"Aynen!" dedi Asya muzaffer bir edayla, çorabının kayıp tekini bulmuştu. Göz açıp kapayana kadar eteğiyle gömleğini giydi, saçma fırça çaldı.

"Bir ara onu da Kafe Kundera'ya getir."

"Teklif ederim ama eminim o şimdi arkeoloji müzesine filan gitmek ister," diye homurdandı Asya deri botlarını ayağına geçirirken. Bir şey unutmadığından emin olmak için etrafına baktı. "Onunla zaman geçirmem gerekecek mutlaka, bizimkiler İstanbul'a hayran olsun diye dere tepe gezdirmemi istediler. Amerika'ya döndüğünde ülkemizi öve öve bitiremesin istiyorlar."

Pencerelerin açık olmasına rağmen oda hâlâ buram buram joint, rakı ve seks kokuyordu. Johnny Cash gürledi:

I'm not the one you want, babe I'll
*only let you down**

Asya çantasını alıp kapıya yöneldi. Tam çıkmak üzereyken Alkolik Karikatürist önünü kesti. Gözlerinin içine bakarak onu omuzlarından tuttu ve yavaşça kendine çekti. Koyu kahverengi gözlerinin altında şişkinlikler vardı, alkoliklere ya da her şeyi kendine dert edinenlere mahsus şişkinlikler. O ikisi birdendi.

" Asyacım canım," diye fısıldadı, yüzü Asya'nın daha önce hiç görmediği bir şefkatle aydınlanmıştı. "İçinde barındırdığın onca zehre rağmen, belki tam da bu yüzden, garip bir biçimde çok özelsin, tanıdığım en hesapsız insansın sen, en delişmen ruh. Belki anlamadın ama ben seni seviyorum. Yüzünde o sıkıntılı ifadeyle Kafe Kundera'ya geldiğin ilk gün âşık oldum sana. Senin için bir anlamı olup olmadığını bilmiyorum ama yine de itiraf edeceğim. Bu evden çıkmadan önce buranın bir garsoniyer olmadığını ve buraya çıtırlan getirmediğimi bilmen lazım. Burası benim sığınağım. Ben buraya içmeye, çizmeye ve bunalmaya geliyorum, bazen de çizmeye, bunalmaya ve içmeye... hepsi bu..."

Afallayan Asya eşikte bir an hareketsiz kaldı. Ellerini nereye koyacağını bilemediğinden ceplerine soktu ve parmaklan kınntı gibi bir şeylere dokundu. Ellerini dışan çıkardığında Cicianne'nin onu nazara karşı korumak için cebine koyduğu kahverengimsi tohumlan gördü.

"Şuna bak! Buğday... buğday..." dedi kelimeyi farklı farklı tonlayarak. "Cicianne beni nazardan korumaya çalışıyor." Elini açıp Alkolik Karikatürist'e bir buğday tanesi verdi. Ama bunu yapar yapmaz bir sun açık etmiş gibi kızardı.

Yanakları kızaran, içindeki acılıktan acı duyan Asya telaşla kapıyı açtı. Çabucak dışan attı kendini ama bir an önemli bir şey söylemek istiyormuş gibi durakladı. Bulamadı aradığı kelimeleri. Elleri kendiliğinden uzandı Alkolik Karikatüristin parmaklarına,

* Aradığın ben değilim bebeğim/Ben seni yüzüstü bırakırım.

birden ve sadece bir anlığına sıkı sıkı sarıldı ona. Sonra beş kat merdiveni koşa koşa indi, ruhunu kovalayan bütün işkencelerden olabildiğince uzağa kaçarcasına.

Sekizinci Bölüm

ÇAM FISTIĞI

Nasıl oluyor da hâlâ uyuyor?" diye sordu Asya çenesiyle yatakodasını göstererek. Havaalanından döndüklerinde, teyzelerinin onun yatağının karşısına ikinci bir yatak koyduklarını ve bu çatı altındaki yegâne mahremiyet alanını bozarak, "kızların odası"na çevirdiklerini öğrendiğinde gıcık olmuştu. Ya mütemadiyen ona işkence etmenin yeni yollarını aradıklarından, ya bu odanın manzarası daha iyi olduğu ve misafir üzerinde iyi bir izlenim bırakmak istediklerinden, ya da UDKHTP-Uluslararası Dostluk ve Kültürel Hoşgörüyü Teşvik Projesi- dahilinde kızları bir araya getirmek için bir fırsat olarak gördüklerinden ikisini aynı odaya yerleştirmişlerdi. Özel alanını bir yabancıyla paylaşmak için en ufak bir istek duymamasına rağmen misafirin önünde duruma itiraz edemeyen Asya bu kumpasa dişlerini sıkarak razı olmuştu. Ama tahammülü azalıyordu. Amerikalı kızı yatakodasına yerleştirdikleri yetmiyormuş gibi Kazancı kadınları şeref konuğu gelmeden yemeğe başlamamaya da kararlı görünüyordu. Yirmi dakikada bir birisi kalkıp mercimek çorbasını ve etli yemeği ısıtıyor, tencereleri bir mutfağa bir oturma odasına taşıyor, bu arada Beşinci Sultan da yalvaran miyavlamalarla kokuyu takip ediyordu. Sandalyelerine yapışmış, alçak sesle televizyon seyreder ve fısıltıyla konuşur vaziyette kalakalmışlardı. Yine de

bu arada yemeklerden ufak ufak tırtıkladıkları için -Beşinci Sultan hariç- herkes bir oturuşta yiyeceğinden fazlasını yemişti.

"Belki uyanmıştır da utandığı için yataktan kalkamıyordur. Gidip bir baksam mı acaba?" diye sordu Asya.

"Otur oturduğun yerde küçük hanım. Bırak kız uyusun!" Zeliha Teyze tek kaşını kaldırmıştı.

Bir gözünü ekrandan diğerini kumandadan ayırmayan Feride Teyze de ona katıldı: "Uykuya ihtiyacı var. Jet-lag duymadın mı sen jet-lag! Uyku düzeni şaştı kızcağızın. Okyanus akıntılarının üzerinden geçti."

"Çifte standart diye buna denir. Misafire gelince aman bırak uyusun, bana gelince bir pazar sabahı bile istediğim gibi kalamam yatakta," diye söylendi Asya, ama kimse ona laf yetiştirmeye niyetli olmadığından bu sefer dirençle karşılaşmadı.

"Şışşş, sus sus başladı," dedi Feride Teyze heyecanla. Beklediği programın belirmesi şerefine televizyonun sesini açtı: *Çırak*. Türk Donald Trump'ının, vecit sessizliğiyle, harika bir Boğaziçi Köprüsü manzarası gören geniş bürosunun parlak, saten perdeleri arkasından çıkışım seyrettiler. Emrine amade iki takıma üstünkörü, yukarıdan alan bir bakışla baktıktan sonra onları bekleyen vazifeyi anlattı. Takımların bir maden suyu şişesi tasarlamaları, bunlardan doksan dokuz tane imal etmenin bir yolunu bulmaları, sonra şehrin en lüks muhitlerinden birinde olabildiğince hızlı ve pahalıya satmaları gerekiyordu.

"Aman ne zor ne zor. Ben buna görev demem," dedi Asya yüksek sesle. "Kolaysa bu yarışmacıları İstanbul'un en dindar, muhafazakâr mahallesine göndersinler, aynı şişelerin içine kırmızı şarap koydurup sattırsınlar, o zaman görelim."

"Tövbe tövbe," diye çıkıştı Banu Teyze ve içini çekti - yeğeninin sürekli dinle ve dindarlıkla dalga geçmesinden rahatsız olduğu için. Gerçi Asya'nın bu açıdan kime çektiğini gayet iyi görüyordu. Eğer zındıklık da meme kanseri ya da şeker hastalığı gibi genetik olarak anneden kıza geçen bir şeyse, düzeltmeye çalışmanın ne faydası vardı ki? Bu yüzden tekrar içini çekti.

Teyzesinde yarattığı üzüntüyü umursamayan Asya omzunu silkti: "İyi de neden olmasın? Şu kişiliksiz Amerikan taklidi programdan çok daha sahici ve yaratıcı olurdu. Batıdan alınan teknik malzemeyi yerel kültürün özellikleriyle harmanlamak, değil mi ya? Yoksa ham bir taklitten başka ne kalır elimizde? Bu yüzden de yanşmacılardan mesela Müslüman mahallesinde domuz eti satmalarını istemeli. Al işte, ben ona zorluk derim. Gör bakalım o zaman pazarlama stratejilerini."

Kimsenin bunun üzerine yorum yapmasına fırsat kalmadan yatakodasının kapısı gıcırdayarak açıldı Ve biraz çekingen, biraz sersemlemiş halde Armanuş Çakmakçıyan dışan çıktı. Açık renk bir kot pantolon ve vücut hatlarını saklayacak kadar bol ve uzun mavi bir sweatshirt giymişti. Türkiye'ye gelmek üzere eşyalarını toplarken yanına nasıl giysiler alması gerektiğini uzun uzun düşünmüş ve tutucu bir yerde göze batmamak için en mazbut giysilerini almıştı. Bu yüzden de İstanbul'da havaalanında Zeliha Teyze'nin fahiş kısalıktaki eteği, ondan da fahiş yükseklikteki topuklarıyla karşılanmak, Armanuş'un üzerinde hafif bir şok etkisi yaratmıştı. Ama daha da irkiltici olan, başörtüsü ve uzun elbisesiyle Banu Teyze'yle tanışmak, ne kadar dindar olduğunu, günde beş vakit namaz kıldığını öğrenmekti. Görünüşlerindeki ve belli ki kişiliklerindeki keskin tezata rağmen iki kadının aynı çatı altında yaşayan iki kardeş olmaları Armanuş'un daha epey boğuşması gereken bir bilmeceydi.

"Welcome, welcome" diye neşeyle bağırdı Banu Teyze ama İngilizce kelimeleri tükendiğinden dilinin ucunda sormak istedikleriyle öylece kalıverdi.

Yabancının nasıl koktuğunu merak eden Beşinci Sultan, Armanuş'un etrafında bir halka çizdi; terliklerini kokladıktan sonra ilginç bir şey olmadığına karar verdi.

"Afedersiniz, nasıl bu kadar uyudum anlamıyorum," diye kekeledi Armanuş ağır çekim Ingilizceyle. Pek çok Amerikalı gibi o da yabancılarla konuşurken sesini yükseltiyordu, İngilizcenin yabancısı olmak sağırlık alametiymiş gibi.

"Tabii evladım, vücudunun ihtiyacı vardı. Uzun bir yolculuk," dedi Zeliha Teyze. Ahenkli ama bozuk bir aksanı olduğu, vurguyu yanlış hecelere koyduğu halde kendini İngilizce ifade ederken oldukça rahat görünüyordu. "Acıkmadın mı? Umarım Türk yemeklerini seversin."

"Yemek" kelimesini varolan bütün dillerde tanımaya muktedir olan Banu Teyze yeniden ısıtılan mercimek çorbasını getirmek için mutfağa koştu. Beşinci Sultan minderinin üzerinden kalktığı gibi talepkâr miyavlamalarla peşinden gitti.

Armanuş kendisine ayrılan iskemleye otururken odayı gözden geçirdi. Hızla bakındı etrafına, bazı yerlerde duraklayarak: içinde kahve fincanları, çay bardakları, çeşitli antikalar olan, cam kapaklı, oymalı gül ağacı dolap, duvara dayalı eski piyano, yerdeki kıymetli halı, sehpaların, kadife koltukların hatta televizyonun üzerinde göze çarpan tığ işi örtüler, balkon kapısının yanındaki süslü kafesinde şakıyan kanarya, duvarlardaki resimler - gerçek olamayacak kadar mükemmel bir kır manzarası, her yaprağında Türkiye'nin farklı bir kültürel ve doğal güzelliğinin fotoğrafı olan bir takvim, nazar boncuklan, üzerlikler ve bir de çerçevede görülmeyen kalabalığa melon şapkasını sallayan, smokinli bir Atatürk portresi vardı duvarda. Bütün oda nesnelerle ve yadigârlarla doluydu - capcanlı renkler, mavi, vişne çürüğü, deniz yeşili, turkuaz. Armanuş'a ışıl ışıl göründü içerisi, öyle ki neredeyse bu lambaların dışında bir yerlerden, belki de zeminden, mistik bir ışığın geldiğine inanacaktı.

Armanuş daha sonra artan bir ilgiyle masadaki yemeklere baktı. "Ne harika bir sofra," dedi gülerek. "En sevdiğim yemekler. Humus, babaganuş, sarma... aaa çürek de pişirmişsiniz!"

"Aaaa, *do you speak Turkish!"* diye hayretle baktı Banu Teyze, elinde dumanı tüten tencereyle ve peşinde Beşinci Sultan'la içeri girerken.

Armanuş bu beklentiyi boşa çıkarmaktan üzgünmüş gibi yan ciddi yan şaşkın başını iki yana salladı. "Hayır. Türk dilini konuşamıyorum maalesef ama sanırım Türk mutfağını konuşabiliyorum."

Son söyleneni anlayamayan Banu Teyze umutsuzca Asya'ya döndü ama onun çevirmenlik yapmaya niyeti yok gibiydi; kendini tümüyle alaturka Donald Trump'ın ekiplerine verdiği yeni vazifeyi tenkide adamıştı. Yarışmacılardan bu sefer de tekstil sanayiine dalmalan ve Fenerbahçe'nin san lacivert formasını yeniden tasarlamalan istenmişti. Takım oyuncularnm en çok oy verdiği tasarım yarışmayı kazanacaktı. Asya bu görev için de bir alternatif düşünmüştü ama bu sefer fikrini kendine sakladı. Artık konuşmak gelmiyordu içinden. Doğrusu Amerikalı kız beklediğinden çok daha güzel çıkmıştı; hoş, bir şey beklediği de yoktu ya. Ne var ki havaalanında karşılayacaklan kızın aptal bir sansın olacağını düşünmüş, öyle ummuştu içten içe. Oysa hiç de öyle görünmüyordu bu kız. Bir ağırlık vardı hallerinde, üzerinde...

Nedenini bilmeden, bilmeye de çalışmadan Asya bu misafirle takışmak istiyordu ama buna niyeti olsa bile enerjisi yoktu. Her halükârda kararlıydı. Şu vıcık vıcık "Türk misafirperverliği" gösterisinden olabildiğince uzak duracaktı.

"Anlatsana," dedi Feride Teyze, Amerikalı kızın saç biçimini incelemeyi bitirip, fazla sade bulduktan sonra. "Amerika nasıl?"

Uzak durmaktaki kararlılığına rağmen bu sorunun saçmalığı Asya'nın vakanını kaybetmesine yetti. Teyzesine alaycı bir tebessümle baktı. Ama Armanuş, bu soruyu gülünç bulduysa da, hiç belli etmemişti. Belli ki teyze hala takımıyla arası iyiydi. Uzmanlık alanıydı onlarla nasıl konuşulacağı. Sağ yanağı, içindeki humus lokmasıyla hafiften şişkin bir halde cevap verdi: "Amerika güzel. Ama tabii çok büyük bir ülke. İnsanın nerede yaşadığına bağlı olarak farklı farklı Amerikalar var."

"Sorun bakayım Mustafa nasılmış?" dedi Gülsüm Nine, anlamadığı son lakırdıları bir kenara iterek.

"İyi, çok çalışıyor," dedi Armanuş bir taraftan Zeliha Teyze'nin sözlerini tercüme eden ahenkli sesini dinleyerek. "Güzel bir evleri, iki köpekleri var. Çöl müthiş. Arizona'da hava hep güzeldir, güneşli..."

Çorbalar içilip, zeytinyağlılar azar azar yendikten sonra, Gül-

sum Nine ve Feride Teyze mutfağa gidip iki koca tepsiyle geri döndüler. Yüklendikleri tabaklan masaya koydular.

"Pilav," dedi Armanuş gülerek ve yemekleri incelemek için öne eğildi, "Turşi ve..."

"Oooo," dedi teyzeler hep bir ağızdan, misafirlerinin Türkçeye hâkimiyetinden etkilenmişlerdi.

Armanuş aniden masaya getirilen son yemeği gördü. "Keşke ninem bunu görseydi, harika, kaburga..."

"Oooo," diye yankıladı koro. Asya bile merakla dikildi.

"Amerika'da var çok Türk lokantası?" diye sordu Çevriye Teyze.

"Aslında ben bu yemekleri Ermeni mutfağının da bir parçası oldukları için biliyorum," dedi Armanuş ağır ağır. Kendini bu aileye, Mustafa'nın üvey kızı Amy, San Francisco'dan gelen Amerikalı bir kız olarak takdim ettiğinden, kimliğinin geri kalan bölümünü ağır ağır ifşa etmeyi planlamıştı. Ancak karşılıklı güven tesis edildikten sonra açıklayacaktı Ermeni olduğunu. Ama daha şimdiden planlarını aksatıyor, kestirmeden son sürat sadede gidiyordu.

Gergin ama aynı ölçüde kendinden emin bir ruh haline giren Armanuş sırtını dikleştirdi ve herkesin nasıl tepki verdiğini görmek için masayı bir uçtan bir uca süzdü. Yüzlerinde gördüğü boş ifade onu daha fazla açıklama yapmaya zorladı:

"Şey, ben Ermeni'yim de... yani Ermeni-Amerikalıyım."

Kelimeler bu sefer tercüme edilmedi. Buna gerek yoktu. Dört teyze aynı anda tebessüm etti; ama her biri kendine göre, birincisi kibarca, ikincisi kaygıyla, üçüncüsü merakla, dördüncüsü dostça. Ama en gözle görülür tepki Asya'dan gelmişti. *Çırak* programını seyretmeyi bırakmış, ilk kez hakiki bir ilgiyle misafire bakıyordu. Bir farklılık vardı bu kızda. "İslam ve Kadın" konulu bir tez araştırması olmayabilirdi buraya gelme sebebi.

"Pemek öyle!" Asya ağzını ilk kez açmış dirseklerini masaya dayayarak öne eğilmişti. "Söylesene *System of a Down'un* bizden nefret ettiği doğru mu?"

Armanuş onun neden bahsettiğini anlamadığı için gözlerini açıp kapamakla yetindi. Şöyle bir etrafı kolaçan edince bu şaşkınlıkta yalnız olmadığını, teyzelerin de anlamamış göründüğünü fark etti.

"Ya, benim çok sevdiğim bir rock topluluğu var. Müzisyenler Ermeni de. İşte Türklerden nefret ettiklerine, hiçbir Türk'ün müziklerini dinlemesini istemediklerine dair şehir efsaneleri dolaşıyor ortalıkta, ben de merak ettim," dedi Asya isteksiz isteksiz. Bu kadar alakasız bir gruba bu bilgileri sunmaktan hoşnutsuz omzunu silkti.

"Ben o grubu pek bilmiyorum," dedi Armanuş dudaklarını büzerek. Tuhaf ama o anda aniden yabancılığını duyumsadı. Ne arıyordu bu hiç bilmediği yerde hiç tanımadığı insanların arasında? Kendini burada cılız ve kırılgan hissetti birdenbire. "Ailem İstanbulluymuş, yani ninem..." Hikâyeyi daha iyi anlatmak için ihtiyar bir modele ihtiyaç duyuyormuş gibi parmağıyla Cicianrie'yi işaret etti.

"Sorun bakalım soyadları neymiş?" diyerek Asya'yı dürtükledi Gülsüm Nine, gelmiş geçmiş bütün İstanbul ailelerinin kayıtlarının tutulduğu gizli bir arşivin anahtarı elindeymiş gibi.

"Çakmakçıyan," cevabını verdi Armanuş, soru kendisine tercüme edildikten sonra. "İsterseniz bana Amy diyebilirsiniz ama esas ismim Armanuş Çakmakçıyan."

İsmi tanıdık bulan Zeliha Teyze'nin yüzü aydınlandı. "Bu dil kuralı bana hep ilginç gelmiştir. Biz Türkler meslek yaratmak için bulduğumuz her kelimeye -cı -ci eki takarız. Bizim soyadımız meselâ Kazan-cı."

Dikenli, ağulu bir anı nüksetti zihninde. Geçmişte bir yerlerde sıkışmış bir anı: sokaktan geçen bir "kirazcıı", içeride, bembeyaz bir muayanehanede, "kürtajcın" diye kelime üreten bir genç kadın. Hızla savuşturdu zihninden bu meşum hatırayı. Sesinde zoraki bir şevkle Armanuş'a döndü: "Demek Ermeniler de aynı şeyi yapmakta. Çakmak... Çakmakçı, Çakmakçı-yan."

"Desenize ortak bir noktamız daha var," dedi Armanuş güle-

rek. Zeliha Teyze'de görür görmez hoşuna giden bir şeyler vardı. Şu göze çarpan hızması, mini eteği, abartılı makyajıyla dış görünüşünü diğerlerinden ayırması mıydı acaba Armanuş'u cezbeden? Yoksa bakışlarında bulduğu açıklık mı? Bakışlarında, insanı evvela anlamaya çalışacağına, ne olursa olsun yargılamadığına dair bir güvence taşıyordu adeta.

"Şuşan ninem İstanbul'da doğmuş," dedi Armanuş usulca ve cebinden bir kâğıt parçası çıkardı. "Evin adresi var yanımda. Bana yolu tarif edebilirseniz gidip görmek isterim bir ara."

Zeliha Teyze kâğıdın üzerindeki yazıyı inceleyedursun, masanın öbür yanında Asya, Feride Teyze'nin kıpır kıpır bir şeylerden rahatsız olduğunu fark etti. Kendini'tehlikeli bir durumda bulan ve ne yana koşacağını bilemeyen biri gibi aralık balkon kapısına bakıp duruyordu panikle.

Asya yana eğilip buharı tüten pilavın üzerinden teyzesine mırıldandı: "Şşşt, neyin var?"

Feride Teyze sesini mümkün mertebe alçaltarak gene pilavın üzerinden fılsıldadı: "Ermenilerin, ta seneler evvel dedelerinin kaçarken oraya buraya sakladıkları sandıklan çıkarmak için geri döndüklerini duymuştum." Gri-yeşil gözlerinde kıvılcımlarla sesini biraz daha yükseltti: "altın ve mücevher için dönüyorlar." Derin bir nefes aldı ve heyecanla kendini yankıladı: "Altın ve mücevher!"

Asya boş boş baktı en uçuk teyzesinin heyecandan alev alev yanan suratına.

"Söylemedi deme, bu kız buraya hazine sandığı bulmak için gelmiş," diye ekledi Feride Teyze, gözleri hayali bir sandığın içindeki zümrüt ve yakutların ışıltısıyla parlayarak.

"Nasıl da bildin!" diye patladı Asya. "Ben de sana bunu anlatacaktım zaten. Bu kız uçaktan çıktığında bi de ne görelim, ellerinde bavul yerine kazma kürek var..."

"Geç bakalım dalganı sen," diye çıkıştı Feride Teyze, bozulmuştu. Kollarını kavuşturup arkasına yaslandı.

Bu sırada Armanuş'un ziyaretinin ardında daha derin bir sebep olduğunu hisseden Zeliha Teyze sordu: "Demek buraya ninenin evini görmeye geldin. İyi de neden ayrılmış ninen buralardan?"

Armanuş hem bu sorunun sorulmasına memnundu, hem de cevap vermeye isteksiz. Anlatmak için çok mu erkendi acaba? Hikâyenin ne kadarını anlatmalıydı? Şimdi değilse ne zaman? Hem neden ya da neyi bekleyecekti ki? Çayından bir yudum aldı. Huzursuz, neredeyse bitkin bir sesle: "Gitmek zorunda bırakılmışlar," dedi. Ne var ki bunu söylemesiyle yılgınlığından, isteksizliğinden silkinmesi bir oldu. Çenesini kaldırıp neredeyse gururla ekledi:

"Ninemin babası, Ohannes İstanbuliyan çok meşhur bir şair ve yazarmış. Cemiyetinde büyük saygı gören önemli bir adammış."

"Ne diyo, ne diyo?" Cümlenin ilk bölümünü yakalayıp gerisini kaçıran Feride Teyze, Asya'ya dirsek attı.

"Ailesi İstanbul'un önemli ailelerindenmiş," diye fısıldadı Asya kulağına.

"Dedim sana altın liralar için gelmiş olmalı..."

Asya gözlerini yuvarlayıp bir of çekti. İstediği kadar alaycı olamamıştı bu efekt, ama teyzesiyle uğraşmayı bırakıp tekrar Armanuş'un hikâyesine odaklandı.

"Bana anlatıldığına göre büyükdedem Ohannes okumayı, yazmayı ve düşünmeyi dünyada her şeyden fazla seven bir adammış. Ninem der ki ben de ona benziyormuşum. Ben de kitapları çok severim," diye ekledi Armanuş mahcup mahcup gülerek.

Dinleyenlerin bazıları gülümsedi, çeviri bitince de herkes gülümsedi.

"Ama maalesef adı listedeymiş," dedi Armanuş ortamın nabzını yoklayarak.

"Ne listesi?" diye sordu Çevriye Teyze.

"Ortadan kaldırılacak Ermeni aydınlar listesi. Siyasi liderler, şairler, yazarlar, gazeteciler, din adamları... toplam 234 kişi."

"İyi de neden?" dedi Banu Teyze ama Armanuş bu soruyu şimdilik atlamayı yeğledi.

"1915 senesinde 24 Nisan Cumartesi akşamı İstanbul'da ya-

şayan düzinelerce Ermeni ileri geleni tutuklanıp emniyete götürülmüş. Hepsi de törene gider gibi iki dirhem bir çekirdek giyinmişler. Bembeyaz yakalar, zarif takım elbiseler. Hepsi de okumuş yazmış adamlar. Açıklama yapılmadan emniyette tutulmuşlar bir müddet, sonra da ya Ayaş'a yahut Çankırı'ya sürülmüşler. İlk gruptakiler ikinciye nazaran daha feci koşullarda kalmışlar. Ayaş ta sağ kalan olmamış. Çankırı'ya götürülenler de peyderpey öldürülmüşler. Dedem bu gruptaymış. Türk askerlerinin gözetimi altında trenle İstanbul'dan Çankırı'ya götürülmüşler. Yolun son dört-beş kilometresini istasyondan şehre kadar yürümek zorunda kalmışlar. O zamana kadar iyi muamele görmüşler. Ama istasyondan yürümeye başladıklarında şiddete maruz kalmışlar. Sopalarla, balta saplanyla dövülmüşler. Efsanevi müzisyen Komitas gördükleri karşısında aklını yitirmiş. Çankırı'ya geldiklerinde tek bir şartla salıverilmişler: şehirden çıkmaları yasakmış. Orada oda kiralayıp yerli halkın arasında oturmaya başlamışlar. Her gün iki-üç kişi askerler tarafından şehir dışına yürümeye götüriilüyormuş, sonra askerler yalnız dönüyorlarmış. Günün birinde askerler dedemi de yürümeye götürmüşler."

Hâlâ gülümseyen Banu Teyze bütün bunları kimin tercüme edeceğini anlamak için bir soluna bir sağına, önce kardeşine sonra yeğenine baktı ama iki çevirmenin yüzünde de sadece şaşkınlık vardı.

"Neyse, uzun hikâye. Bütün bu ayrıntılarla zamanınızı almayayım. Babası öldüğünde Şuşan Ninem üç yaşındaymış. Dört kardeşmişler, en küçükleri ve tek kız oymuş. Aile babasız kalmış, ninemin annesi dul. Çocuklarla birlikte İstanbul'da yaşamak zor geldiğinden babasının Sivas'taki evine sığınmış. Ama onlar Sivas'a gider gitmez tehcir başlamış. Bütün ailenin malını mülkünü bırakıp binlerce kişiyle birlikte bilinmeyen bir yere doğru gitmeleri emredilmiş."

Armanuş dinleyicileri dikkatle süzdükten sonra bütün hikâyeyi bitirmeye karar verdi.

"Yürümüşler, yürümüşler. Ninemin annesi yolda ölmüş, çok geçmeden yaşlılar da ölmeye başlamış. Bakacak akrabaları olmayan küçük çocuklar o karmaşada birbirlerini kaybetmişler. Ama aylarca ayrı kaldıktan sonra erkek çocuklar mucizevi bir biçimde Lübnan'da Katolik misyonerlerin yardımıyla bir araya gelmiş. Hayatta olan tek kayıp kardeşleri Şuşan Ninem'miş. Kimse başına ne geldiğini bilmiyormuş. Kimse İstanbul'a götürülüp bir yetimhaneye konduğunu duymamış."

Asya gözünün ucuyla, annesinin dik dik ona baktığını görebiliyordu. Belki de Zeliha Teyze asi kızının tüm bu anlatılanların ne kadarını Kazancı kadınlarına tercüme edeceğini merak ediyordu.

"Şuşan Ninemin ağabeyinin, onun izini bulması seneler sürmüş. Nihayet Yervant Dayı onu bulup Amerika'ya akrabalarının yanına götürmüş..." diye usulca ekledi Armanuş.

Anlatılanları çeviriyle geriden takip eden Banu Teyze başını yana eğip, asla manikür yaptırmadığı kemikli parmaklarıyla kehribar tespihini çekmeye başladı, bir yandan da mırıldanıyordu: "Hasbünallahü venimel vekil, hasbünallahü venimel vekil..."

"Ama anlamıyorum," diye şüphelerini ilk dile getiren Feride Teyze oldu. "Onlara ne olmuş? Yürüdükleri için mi ölmüşler?"

Soru sorulduğunda Armanuş bir an duraladı. Masanın öteki ucunda oturan Cicianne'yi süzdü; ince yüzünde onca yılın kırışıkları, öyle sarih bir sevecenlikle ona bakıyordu ki Armanuş'un aklına iki ihtimal geldi: ya hikâyeyi hiç dinlememişti ya da öyle dikkatle dinlemişti ki adeta yaşamıştı. Her halükârda, burada, onların yanında değildi.

"Susuz, aç perişan yürümek zorunda kalmışlar. Aralarında hamile kadınlar varmış, yaşlılar, kundakta bebekler... Durup soluklanmalarına bile izin verilmemiş. Kilometrelerce yürümüşler. Ta Der Zor çöllerine kadar. Yolda hastalananlar olmuş; intihar edenler olmuş..." Armanuş'un sesi alçalmıştı: "Bazıları açlıktan ölmüş. Bazıları da öldürülmüş."

Bu sefer Asya tek kelime atlamadan her şeyi tercüme etti.

"Bu vahşeti kim yapmış?" diye çıkıştı Çevriye Teyze, karşısında disiplin yoksunu bir sınıf çocuk varmış gibi.

Banu Teyze de kız kardeşinin tepkisine katıldı ama o hiddetlenmekten ziyade kederlenmiş gibiydi. Her huzursuz oluşunda yaptığı gibi eşarbının uçlarını çekiştirdi. Ardından, ne zaman eşarbının uçlannı çekiştirmek kafi gelmese yaptığı şeyi tekrarladı. Ayet-el Kürsi okumaya başladı.

"Çevriye teyzem bunu kimin yaptığını soruyor," dedi Asya.

"Türkler yapmış," dedi Armanuş, söylediklerinin ucunun nereye vardığına dikkat etmeden.

"Ayıptır, günahtır, insan değil mi bunlar?" dedi Feride Teyze.

"Değil tabii, bazı insanlar canavardan farksız!" dedi Çevriye Teyze. Yirmi Yıllık İnkılap Tarihi Hocası olarak geçmişle şimdi arasına kesin bir sınır çizmeye, Osmanlı İmparatorluğu'nu modern Türkiye Cumhuriyeti'nden kesinkes ayırmaya öyle alışkındı ki, bütün hikâyeyi başka bir ülkede cereyan etmiş elim bir hadise gibi dinlemişti. Yeni Türk devleti 1923'te kurulmuştu; bu rejimin miladı oydu. Bu tarihten evvele denk düşen şeyler başka bir devrin, başka bir memleketin, kısacası başkalarının meselesiydi.

Armanuş kafası karışmış bir halde tek tek baktı yüzlerine. Kazancı kadınlarının anlattığı hikâyeyi korktuğu kadar kötü karşılamamaları onu rahatlatmıştı, ama bu sefer de kendisini tam olarak anladıklarından emin olamıyordu. Gerçi ne inanmayı reddetmiş ne de karşı tezlerle saldırmaya kalkmışlardı. Tam tersine, dikkatle dinlemiş ve üzülmüşlerdi. Peki öyleyse ne demeye hâlâ huzursuzdu? Armanuş yüreğini yokladı. Ne bekliyordu ki?

Sonra yavaş yavaş anladı ki bir özür bekliyordu; o da olmadı suçun kabul edilmesini. Türklerdi 1915'te bunları Ermenilere yapanlar. Kendisi Ermeni, onlar da Türk olduğuna göre özür dilemeleri gerekmez miydi? Oysa kimse üstüne alınmış görünmüyordu. Üzüntüsünü paylaşmadıklarından değil, zira görünen o ki paylaşmışlardı. Mesele kendileriyle geçmişte bu suçlan işleyenler arasında hiçbir bağ görmemeleriydi. Nice sonra Armanuş bu anı hatırladığında meselenin bir "zaman algısında farklılık" olduğuna kanaat getirecekti. Kendisi bir Ermeni kızı olarak kendi kuşağından nesiller evvel yaşamış atalarının ruhlarını içinde barındırdığına inanıyordu. Halbuki sıradan bir Türk'ün nesebiyle arasında böyle bir süreklilik hissi yoktu. Ermenilerle Türkler farklı zaman çerçevelerinde yaşıyorlardı galiba. Ermeniler için zaman bir çemberdi; geçmişin şimdide yeniden doğduğu, şimdinin geleceği doğurduğu bir döngüydü. Halbuki Türkler için zaman pek çok yerinden bölünmüş kesik kesik bir çizgi gibiydi; geçmiş belirli bir noktada sona eriyor, şimdi sıfırdan başlayıveriyordu. Türklerin geçmişi ile şimdisi arasında safi kopuştan başka bir şey yoktu.

"Ama hiçbir şey yemedin. Hadi evladım, ye biraz," dedi Banu Teyze. Kedere karşı bildiği iki çareden biriydi yemek ikram etmek.

"Her şey çok güzel olmuş, teşekkür ederim," dedi Armanuş çatalını yeniden eline alarak. Pilavı aynen babaannesi gibi pişirdiklerini fark etmişti, tereyağlı ve çam fıstıklı.

"Good, good! Eat, eat!" dedi Banu Teyze başını sallaya sallaya.

Bu arada Asya, Armanuş'un nezaketini, kaburgayı yerken gösterdiği özeni içi ezilerek seyretti. Başını eğdi, iştahı kaçmıştı. Daha evvel hiç Ermeni arkadaşı olmamıştı ama tehciri ilk kez duymuş değildi. Daha önce de bazı şeyler dinlemişti; bazısı lehte, çoğu aleyhte. Ama böyle bir hikâyeyi gerçek bir insandan dinlemek oldukça farklı bir tecrübeydi. Ama Asya'yı esas ilgilendiren başka bir noktaydı: Armanuş'un hafızası. Hiç bu kadar ihtiyar bir belleğe sahip bir gençle tanışmamıştı.

Gene de içindeki nihilistin hüznü kovması uzun sürmeyecekti. Omzunu silkti. Neyse ne! Dünya zaten boktan bir yerdi. Geçmiş, gelecek, burası, orası... hepsi birdi. Her yerde aynı ıstırap. Tanrı ya yoktu ya da hepimizi içine attığı sefaleti göremeyecek kadar uzaktaydı. Hayat alabildiğine acımasızdı. Karanlık bakışları alaturka Donald Trump'in kaybeden grubun en kabahatli üç üyesine ahret sualleri sorduğu ekrana kaydı. Futbol takımı için tasarlanan formalar öyle berbat olmuştu ki, en fanatik taraftarlar bile bedava olduğu halde bunları giymeyi reddetmişti. Şimdi biri-

nin diziden elenmesi gerekiyordu. Tüm yarışmacılar elenen olmamak için birbirlerinin kuyusunu kazmaya çalışıyordu. Kapitalizmin gaddar at yansında kaybeden taraf olmak istemiyordu kimse. Gerekirse birbirlerinin gözünü oyabilirlerdi. Asya suratını buruşturdu. Ne vahşi bir sistemdi bu.

Düşüncelerinin kasvetine gömülen Asya'nın yüzünde müstehzi bir gülümseme belirdi. İçinde yaşadığımız kâinat buydu işte. Tarih, siyaset, din kavgaları, yarışmalar, pazarlama taktikleri, serbest piyasa ekonomisi, iktidar mücadelesi, bir lokmacık zafer için herkes birbirinin gırtlağında... bütün bunlara ihtiyacı yoktu kuşkusuz, bütün bu...

...bokpüsüre...

Hâlâ gözü televizyonda ama artık iştahı tümüyle açılmış bir halde sandalyesini ileri itip tabağını doldurmaya başladı Asya Kazancı. Başını kaldırdığında annesinin dikkatle kendisini süzmekte olduğunu gördü. Adeta ruhunu okumuştu Zeliha Teyze. Anında gözlerini kaçırdı. Açtığına pişman olmuş bir yaban çiçeği gibi anında kapandı.

Yemekten sonra Armanuş telefon etmek için "kızlar odası"na çekildi. Cep telefonundan önce San Francisco'yu aradı. Duvardaki devasa Johnny Cash posterinin tam karşısında duruyordu.

"Babaannecim, benim Armanuş!" diye bağırdı heyecanla ama hemen sesini normale çevirdi. "Nasılsın bi tanem? Arkadaki o ses de ne?"

"Mühim bir şey değil güzelim. Banyodaki boruları tamir ediyorlar. Dikran Dayın geçen gün hepsini benzetmiş. Tesisatçı çağırdık mecburen. Sen ne yapıyorsun?"

Bu soruya hazırlıklı olan Armanuş, havadan sudan bahsetmeye başladı. Tabii İstanbul'daki değil, Arizona'daki havadan sudan. Şuşan Nine'yi böyle kandırdığı için kendini berbat hissettiği halde yapılacak en iyi şeyin bu olduğunu düşünerek içini rahatlatmaya çalıştı. Gerçeği nasıl söyleyebilirdi ki? Ne desin? "Babaannecim aslında ben Arizona'da filan değil, senin doğduğun şehirdeyim!"

Telefonu kapattıktan sonra birkaç dakika bekledi. Sıkıntıyla derin bir nefes aldı, cesaretini toplayıp sıradaki numarayı çevirdi. Sükûnetini korumaya azami gayret etse de annesinin sesini duyar duymaz geriliverdi.

"Amy! Neden daha önce aramadın? Nerdesin? Nasılsın? Sana iyi davranıyor mu o cadılar? San Francisco'da hava nasıl? Ne zaman döneceksin Arizona'ya? Yoksa bırakmıyorlar mı?"

"Annecim lütfen sakin olun. Ben gayet iyiyim. Hava da..." Armanuş internetten San Francisco'daki hava durumuna bakmadığına pişman oldu. "...iyi, biraz rüzgârlı, her zamanki gibi."

"Hıı," dedi Rose. "Seni defalarca aradım ama cep telefonun kapalıydı. Çok merak ettim."

"Bak anne," dedi Armanuş, sesindeki kararlılığa kendisi de şaşarak. "Beni babaannemin evindeyken aradığında rahatsız oluyorum. Gel seninle bir anlaşma yapalım. Hiç olmazsa bir müddet sen beni arama, bırak ben seni arayayım. Lütfen."

. "Sana bunu onlar mı söyletiyor?" diye şüpheyle sordu Rose.

"Hayır anne, tabii ki hayır, Tann aşkına. Senden bunu rica eden benim."

Birkaç dakika süren bir cebelleşmeden sonra Rose gönülsüz de olsa anlaşmayı kabul etti. Ardından başladı her zamanki şikâyetlerine. Evden işe, işten eve koşturmaktan, kocasının duyarsızlıklarından, kendisine hiç zaman ayıramamaktan yakındı. Bir tek Home Depot'da tenzilat olduğunu, Mustafa'yla birlikte mutfak dolaplarını yenileme karan aldıklarını anlatırken sesine neşe geldi.

"Bana akıl ver," dedi Rose hevesle. "Kiraz ağacına ne dersin? Bizim mutfağa yakışır mı?"

"Olabilir, yakışır herhalde..."

"Bence de. Ya koyu meşe? Biraz pahalı ama çok klas. Sence hangisi daha iyi?"

"Bilmem ki anne, koyu meşe de iyi gibi."

"Ay, o da iyi, bu da iyi, hiç yardımcı olmuyorsun ki," dedi Rose içini çekerek.

Armanuş nihayet telefonu kapattığında yabancı yabancı bakındı etrafına. Duvarlardaki fotoğraflar, yerdeki Türk halısı, yabancı mobilyalar, başka bir dil konuşan gazeteler... aniden küçüklüğünden beri hissetmediği bir paniğe kapıldı. Hatırladı.

Armanuş altı yaşındayken bir gün annesiyle arabada giderken aniden benzinleri bitmiş, yol ortasında kalakalmışlardı. Yoldan başka bir vasıta geçene kadar bir saat beklemeleri gerekmişti. Derken Rose otostop çekmeye başlamış ve bir TIR durup onları almıştı. TIR'ın içinde iki kaba saba, iriyan adam vardı; ürkütücü ve suratsız. Tek kelime etmeden onlan benzin istasyonuna götürmüşlerdi. İstasyona bırakıldıktan ve TIR gözden kaybolduktan sonra Rose dudağı titreyerek Armanuş'a sarılmış, panik içinde ağlamaya başlamıştı: "Ah Tannm, ben ne yaptım, ya kötü insanlar olsalardı? Bizi kaçırabilir, tecavüz edebilir, öldürebilirlerdi, kimse de cesetlerimizi bulamazdı. Bu riski nasıl alabildim?"

Bu kadar şiddetli olmasa da, Armanuş'un şu anda hissettiği panik bundan farklı değildi. İstanbul'da, yabancı bir evdeydi ve ailesinden hiç kimsenin bundan haberi yoktu. Nasıl böyle aklına estiği gibi hareket edebilmişti?

Ya kötü insanlarsa... nasıl böyle bir risk alabildim?

Dokuzuncu Bölüm

PORTAKAL KABUKLARI

Ertesi gün Asya Kazancı ve Armanuş Çakmakçıyan, Şuşan Nine'nin doğduğu konağı aramak için erkenden çıktılar. Mahalleyi- ve sokağı kolayca buldular - Yeniköy'de, şık bir muhitteydi eski konağın yeri. Ama konak monak yoktu ortada. Onun yerine beş katlı, modern bir bina dikilmişti. Birinci katta gösterişli bir balık lokantası vardı. İçeri girmeden önce Asya camdaki yansımasını kontrol etti, memnuniyetsizce memelerine baktıktan sonra saçlarını düzeltti.

Öğle yemeği için çok erken olduğundan önceki gecenin izlerini yerden süpüren bir avuç garson dışında kimseler yoktu içeride; bir de insanın ağzını sulandıran bir koku bulutu altında akşam için meze ve yemek hazırlayan al yanaklı, tombul ahçı vardı. Asya her biriyle tek tek konuşup binanın geçmişine dair sorular sordu. Ama Kürt garsonlar şehre daha yeni göçmüşlerdi; ahçı da eski Yeniköylü'ydü ama sokağın tarihine dair malumat sahibi değildi.

"Köklü İstanbul ailelerinden sadece birkaçı doğdukları topraklarda kaldılar," diye açıkladı ahçı otorite havasıyla, bir yandan da devasa bir kalkan balığını havada bayrak gibi kaldırarak.

"Bu şehir bir zamanlar Babil Kulesi gibiymiş, her telden her demden insan... her dil konuşulurmuş sokaklarında," diye devam etti ahçı, kalkanın kılçığını kuyruğun hemen üzerinden ve başın

hemen altından kırarak. "Bu mahallede bir sürü Yahudi komşumuz vardı. Rumlar, Ermeniler... Ben küçükken balığı Rum balıkçılardan alırdım. Annemin terzisi Ermeni'ydi. Babamın patronu Yahudi'ydi. Hepimiz bir aradaydık yani. Onlar bizim bayramlarımızı kutlardı, biz onlarınkini."

"Her şeyin neden değiştiğini sorsana," dedi Armanuş çevirmeni Asya'ya.

"Neden mi değişti?" diye gürledi ahçı, aniden celallenerek. "Ben sana diyivereyim ne değişti! İstanbul şehir değil. Şehir gibi görünüyor ama o işin kandırmacası. Sadece kabuğu şehir buranın. Esasında bu bir şehir-tekne. Biz hepimiz bir gemide yaşıyoruz!"

Balığı kafasından tutup kılçığı içinden çekip çıkardı. Maharetinden memnun, devam etti: "Burada hepimiz yolcuyuz, öbek öbek gelip gidiyoruz. Bizanslısı gidiyor Osmanlısı geliyor. Yahudiler gidiyor Ruslar geliyor. Ağabeyimin mahallesi Moldavyalı Romanyalı dolu... Abim şaka yapıyor kanyı boşayıp Moldavyalı alacam yerine diye... Yann onlar gidecek başka yolcular gelecek. İşte böyle..."

Armanuş hayal kırıklığına uğramış, Asya bunalmış vaziyette lokantadan ayrıldılar. Dışarıda hava yumuşamıştı. Muhteşem bir Boğaz manzarasına çıktılar, beklenmedik ölçüde parlak bir güneş ve berrak bir sema altında ışıl ışıl. Güneşten korunmak için ellerini gözlerinin üzerine koydular. İkisi de derin bir nefes alıp havadaki bahar kokusunu içine çekti.

Daha iyi bir planlan olmadığından, karşılaştıkları hemen her seyyar satıcıdan bir şeyler alarak Boğaz boyu yürümeye başladılar: kaynamış mısır, midye dolması, irmik helvası, sonunda da koca bir kesekâğıdı ayçekirdeği. Şaşmaz bir ritimle başladılar çitlemeye. Yiyecekten yiyeceğe geçtikleri gibi konudan konuya geçtiler. Her şeyi konuşabilirlerdi, üç konu hariç: cinsellik, erkekler ve babalar. Birbirine halen yabancı olan genç kadınlar arasında bu üç konunun dokunulmazlığı vardı.

"Aileni sevdim," dedi Armanuş. "Hayat dolular."

"Ya ne demezsin," dedi Asya, kolundaki bilezikleri şıngırdatarak. Üzerinde vişne rengi çiçek desenleri olan, uzun, açık yeşil bir hipi eteği giymişti, yamalı bohça bir çantası vardı ve bir sürü takısı - cam boncuktan kolyeler, bilezikler, neredeyse her parmağında gümüş yüzükler. Onun yanında Armanuş kot pantolonu ve tüvit ceketiyle kendini giysi fukarası hissediyordu.

"Her iyi şeyin bir de kötü tarafı var," dedi Asya. "Kadınlarla dolu bir evde tek çocuk olarak doğmak zor iş, sevgileriyle boğuyorlar. Tek çocuk olarak etrafındaki bütün yetişkinlerden daha olgun olman gerekiyor. Bu kadar sevilip esirgendiğim, birinci sınıf bir okula gönderildiğim ve bu ülkede mümkün olan en iyi eğitimi aldığım için minnettarım. Ama esas mesele benden hayatta yapamadıkları, kendi içlerinde ukte kalan tüm şeyleri yapmamı beklemeleri. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

Armanuş gayet iyi anlıyordu, gayet tanıdık olan bu hikâyeyi.

"Sonuçta aynı anda hepsinin hayallerini gerçekleştirmek için deli gibi çalışmam gerekti. İngilizceyi altı yaşında öğrenmeye başladım. Bununla kalsa sorun yoktu. Ertesi sene Fransızca öğrenmem için özel öğretmen tutuldu. Dokuz yaşına geldiğimde hiç alakam ve yeteneğim olmadığı halde bir sene boyunca bana keman çaldırdılar. Ondan sonra evimizin yakınlarında bir buz pateni sahası açıldı ve teyzelerim patenci olmama karar verdiler. Beni parıltılı elbiselerle saltolar atarken hayal etmek hoşlarına gittiği için. Avrupa şampiyonu olup buz pistlerinde milli marşımızı çaldıracaktım! Katarina Witt'in Türk versiyonu ben olacaktım! Sonuçta ne oldu? Kendimi pistte kıçımın üstüne düşerken buldum! Buz üstündeki patenlerin cızırtısı hâlâ tüylerimi diken diken eder."

Armanuş kibarlıktan gülmemeyi başardı ama Asya'nın uluslararası bir müsabakada saltolar atan imgesine gülmemekte zorlandı.

"Sonra bir ara uzun mesafe koşucusu olmamı istediler. Yeterince çalışırsam Türkiye'yi Olimpiyat Oyunlarında temsil eden müthiş bir atlet olacaktım! Bu memelerle beni kadınlar maratonunda yarışırken hayal edebiliyor musun Allah aşkına!"

Armanuş bu sefer kahkahasını bastırmadı.

"Şu kadın atletler bu işi nasıl yapıyorlar bilmiyorum ama hepsinin göğüsleri tahta gibi. Memelerini küçültmek için erkeklik hormonu filan alıyorlar herhalde. Benim gibi kadınlar atlet olmak için yaratılmamış; fiziğin en temel kanunlarına aykırı. Düşün bir kere. Vücut ivme kanunu uyarınca hız kazanarak ilerliyor. Hızındaki değişim miktarı vücuda verilen güçle orantılı ve aynı yönde olmak durumunda, değil mi? Sonra ne oluyor peki? Memeler de ivme kazanıyor ama tümüyle kendilerine has aksak bir ritimle. Sen öne doğru koşuyorsun, memeler yukarı aşağı iniyor ve sonunda seni yavaşlatıyorlar. Eylemsizlik kanunu artı yerçekimi kanunu! Kazanmanın imkânı yok. Ay nasıl utanç vericiydi," diye ekledi Asya heyecanla. "Allaha şükür o safha çabuk atlatıldı. Ondan sonra resim ve heykel dersleri aldım. Derken maalesef beni baleye yazdırdılar. Yakın zamana kadar baleye gittim, sonunda annem dersleri her fırsatta astığımı anlayıp beni azat etti. Şimdilik beni kendi halime bırakmış görünüyorlar ama her an bir teyzemin aklına yeni bir fikir gelebilir ve bir de bakmışsın ben gene olmadık kurslara yazılmışım."

Armanuş başka birinin hayatında kendi hayatının belirleyici öğelerini bulmanın verdiği aşinalık duygusuyla başını salladı. Kendi halalarının abartılı sevgileriyle ilgili pek çok şey anlatabilirdi. Onun yerine bir soru sordu:

"Anlayamadığım bir şey var. Havaalanına birlikte geldiğin hanım, hep mini etek giyen..." Armanuş kıkırdadı ama hemen kendini topladı. "Zeliha... o senin annen değil mi? Ama ona anne demiyorsun... yanılıyor muyum?"

"Doğru, biraz kafa karıştırıcı. Bazen benim bile kafam karışıyor," dedi Asya günün ilk sigarasını yakarken. Armanuş'un sigaradan hoşlanmadığını fark etmişti. Sigaranın dumanını öteki yana, Armanuş'tan mümkün olduğunca uzağa üfledi ama rüzgâr dumanı dosdoğru üstlerine taşıdı.

"Anneme tam olarak ne zaman 'teyze' demeye başladığımı hatırlamıyorum. Belki baştan beri, ta en baştan." Asya sigara dumanından iki mükemmel halka yaptı ama rüzgâr ikisini de dağıttı.

Asya bir an duralayıp Armanuş'a baktı göz ucuyla. Yeni arkadaşının profilini çıkartmayı bitirmemişti ama onu "hanım hanımcık bir kız" olarak sınıflandırmıştı. Aklı başında, son derece halim selim bir kızdı bu ve eğer hayat tarzında sigara sunturlu bir küfürse, Asya'nın diğer habis alışkanlıklarını kabul etmesi söz konusu bile olamazdı.

"Hepsi de anne rolü oynayan teyzelerimin arasında büyüdüm. Benim kişisel trajedim bir bakıma dört kadının tek çocuğu olmamdı. Herhalde farkına varmışsındır, Feride Teyzem biraz çatlaktır, hiç evlenmedi. Bir sürü işe girdi çıktı. Manik evredeyken mükemmel bir tezgâhtardı. Çevriye Teyzem mutlu bir evlilik yaptı ama sonra kocasıyla birlikte hayatının neşesini de kaybetti. Ondan sonra kendini tarih öğretmenliğine verdi. Aramızda kalsın, bence cinsellikten hoşlanmıyor ve insan vücudunun ihtiyaçlarını iğrenç buluyor! Tabii en büyükleri Banu Teyze var. Dünya iyisidir. Kimseyi incittiğini görmedim bugüne kadar. Yüreği geniştir en büyük teyzemin. Ama işte çok çekti. Kâğıt üzerinde hâlâ evli ama kocasını nadiren görür. İki oğlu vardı, ama ikisi de öldü. Bu ailenin erkekleri lanetlidir. Uzun yaşamazlar."

Armanuş bu lafı nasıl yorumlayacağını bilemediğinden içini çekti.

"Yani Banu Teyze'nin Allah'a sığınmasını anlayabiliyorum," diye ekledi Asya kolyesinin boncuklanyla oynayarak. "Neyse demek istediğim, doğduğum zaman kendimi dört teyze-anne ya da dört anne-teyzeyle çevrili buldum. Ya hepsine 'anne' diyecektim ya da anneme, teyze diyecektim. Galiba teyze demek kolayıma geldi. Zeliha Teyze!"

"Peki ama annen bu işe bozulmadı mı?"

Açık denize doğru giden pas rengi bir şilebi fark etmesiyle Asya'nın yüzünün canlanması bir oldu. Boğaz'dan kayıp giden gemileri seyretmeyi severdi. Nasıl yaşardı acaba mürettebat? Şehri onların gözünden görebilmek isterdi. Sürekli hareket halinde olan bir denizcinin gözünden nasıldı acaba yerleşiklerin hayatı?

"Yo, bozulmadı. Bana hamile kaldığında on dokuz yaşınday-

mış. Kulağa tuhaf gelecek ama anne dememem onu rahatlatmış olmalı. Dört kardeşin dördü de teyzelerimdi teoride. Bir şekilde bu unvan annemin işlediği günahı toplum nezdinde daha az görünür hale getirdi. Aslını istersen ona teyze demeye beni bizzat kendisinin cesaretlendirdiğini düşünüyorum. En azından bir müddet, sonra da alışkanlığın üstesinden gelmek mümkün olmadı."

"Ondan hoşlandım," dedi Armanuş, ama sonra kafa kanşıklığıyla durakladı. "Hangi günahtan bahsediyorsun?"

"Gayrimeşru bir çocuk doğurmaktan. Annem..." Asya doğru kelimeyi ararken burnunu buruşturdu, "... ailedeki kara koyundur. Evlilik dışı çocuk doğuracak kadar asi."

Bir Rus tankeri geçiyordu şimdi. Kıyıya küçük dalgalar çarptı.

"Etrafta bir baba olmadığını fark ettim ama ölmüş filan olabileceğini düşünmüştüm," dedi Armanuş kekeleyerek. "Üzgünüm."

"Babam ölmedi diye mi üzülüyorsun?" dedi Asya gülerek. Kıpkırmızı kesilen Armanuş'a hınzır bir bakış fırlattı.

"Ama haklısın biliyor musun," dedi Asya nice sonra, gözlerinde tekinsiz bir parıltıyla. "Ben de böyle hissediyorum zaman zaman. Yani babam ölmüş olsaydı bu belirsizlik de sona ermiş olacaktı. Beni en çok çileden çıkaran bu. Kim olduğunu, neye benzediğini düşünmeden edemiyorum. İnsanın babasının nasıl bir adam olduğuna dair hiçbir fikri olmadığında, hayalgücü devreye girip boşluğu dolduruyor. Düşünsene belki de karşılaştık babamla. Belki her gün televizyonda seyrediyor ya da sesini radyoda duyuyorum, o olduğunu bilmeden. Belki günün birinde bir yerde burun buruna geleceğiz, bilmeden yanından geçip gideceğim. Babamla aynı otobüse binebiliriz; belki dersten sonra konuştuğum hocadır, sergisine gittiğim fotoğrafçı ya da şu seyyar satıcıdır... Kim bilir."

Dönüp aynı anda dikkatle baktılar Asya'nın nutuğuna konu mankeni olan seyyar satıcıya. Kalem bıyıklı, ellili yaşlarda, tüysiklet bir adamdı. Önündeki camlı el arabasında çeşit çeşit turşularla dolu koca koca kavanozlar vardı. İki genç kadının böyle ilgisine mazhar olmaktan memnun sırıttı. Armanuş kızararak yüzünü çevirdi, Asya ise kaşlarını çatıp, turşucuya ters ters baktı.

"Yani annen sana hâlâ babanın kim olduğunu söylemedi mi?" diye çekinerek sordu Armanuş tekrar yola koyulduklarında.

"Annem nevi şahsına münhasır bir yaratıktır! Öyle de inatçıdır ki... Görüp göreceğin en demir iradeli kadındır. İçinden gelmezse bana hiçbir şey anlatmaz. Diğerlerinin de babamın kimliğini bildiğini sanmıyorum. Sanmam ki kimseye söylemiş olsun. Hoş, bilseler bile benimle paylaşmazlardı ya. Kimse bana bir şey açıklamaz. Kazancı ailesinde sürgünüm ben, aile arşivlerindeki her türlü tehlikeli bilgiden ve sırdan uzak tutuluyorum. Beni korumak adına kendilerinden ayırdılar." Asya çitlediği çekirdeğin kabuklarını hınçla tükürdü: "Bir müddet sonra karşılıklı bir oyuna dönüştü; onlar beni maziden uzak tuttukça, ben de onlan kendi sırlarımdan dışladım."

Aynı anda ikisi de yavaşladı. Denizde, topu topu elli metre ötelerinde, küçük bir teknenin burnunda ayakta durmuş, bir elinde dumanı tüten bir sigara, diğer elinde ise san, turuncu ve mor balonlar tutan bir adam vardı. Baloncu mavi sulann üzerinde nasıl bir renk şölenine dönüştüğünün, ne denli nefes kesici bir seyir malzemesi sunduğunun farkında değildi. Armanuş ile Asya balonlar ufukta kaybolana kadar bu manzarayı sessizce seyrettiler. "Bir yerlere oturalım," dedi Asya, gördüğü güzellikten yorgun düşmüş gibi. Yakınlarda salaş bir kır kahvesi vardı.

"Ne tip müzik dinlersin?" diye sordu Asya, boş bir masa bulup içeceklerini ısmarlar ısmarlamaz - Asya limonlu çay, Armanuş buzlu diyet kola. Müzik Asya'nın dünyayla başlıca bağlantısı olduğundan, bu soru aslında karşısındakini daha iyi tanıma gayretiydi.

"Klasik müzik severim; bir de Ermeni müziği ve caz..." dedi Armanuş. "Ya sen?"

"Biraz farklı," dedi Asya sebebini bilmeden kızararak. "Bir müddet hayli sert şeyler dinledim, bilirsin, alternatif müzik, punk, post-punk, endüstriyel metal, death metal, darkwave, psychede-

He, biraz üçüncü dalga ska, biraz gotik... öyle şeyler."

Öyle şeyleri yoz ergenlerin ya da karakterden ziyade hiddet sahibi, yönünü şaşırmış yetişkinlerin paylaştığı kayıp bir müzik türü olarak görmeye alışık olan Armanuş şaşırarak, "sahi mi?" diyebildi sadece.

"Evet ama bir sene önce Johnny Cash'e demir attım. Orada da kaldım. O zamandan beri başka bir şey dinlemiyorum. Cash'e tapıyorum. İçimi öyle bir daraltıp karartıyor ki, yaşadığımı hissediyorum."

"Peki hiç yerli müzik dinlemiyor musun? Türk müziği... ne biliyim, Türk popu..."

"Türk müziği mi? Eksik olsun," dedi Asya, yapışkan bir seyyar satıcıyı kapıdan kovarcasına elini sallayarak.

Bir zihinsel sınıra tasladığını anlayan Armanuş üstelemedi. Belki de kendi köklerinden nefret etmek Türklerin sık sık yaşadığı bir derttir, sonucuna vardı.

Asya çayını bitirdikten sonra ekledi'. "Feride Teyzem hoşlanır o tarzdan. Gerçi bazen şarkılarla mı-yoksa şarkıcıların saçlarıyla mı daha çok ilgilendiğine emin olamıyorum."

İkinci djyet kolasını yanlayan Armanuş, Asya'ya ne tip romanlar okuduğunu sordu. Edebiyat dünyayla başlıca bağlantısı olduğundan, bu soru aslında karşısındakini daha iyi tanıma gayretiydi.

"Okumayı severim ama edebiyat değil..."

Kızlı oğlanlı bir grup kafeye geldiler ve Armanuş'la Asya'nın karşısındaki masaya oturdular. Oturur oturmaz da her şeyle, herkesle dalga geçmeye başladılar. Plastik sandalyelerle, mütevazı içeceklerin durduğu cam dolaplarla, menüdeki şeylerin İngilizce çevirilerindeki hatalarla ve garsonların giydiği I *love İstanbul* tişörtleriyle... Asya'yla Armanuş patırtıdan rahatsız olup, sandalyelerini birbirlerine yaklaştırdılar.

"Felsefe okumayı severim, bilhassa siyaset felsefesi. Benjamin, Adorno, Gramsci, biraz Zizek... bir de Deleuze. Onları severim. Sanırım soyutlamaları seviyorum. Varoluşçuluk da çok ilgimi çeker," Asya bir sigara daha yakıp dumanların arasından sordu: "Ya sen?"

Armanuş çoğu Rus ve Doğu Avrupalı uzun bir yazarlar listesi saydı.

"Gördün mü," dedi Asya. "Hayatta en sevdiğin meşgale söz konusu olduğunda sen de tercihlerinde yerel takılmıyorsun... Okuma listen bana hiç de Ermeni gelmedi."

Armanuş hafifçe kaşını kaldırdı. "Edebiyatın gelişmek için özgürlüğe ihtiyacı vardır," dedi başını sallayarak. "Ermeni edebiyatını geliştirmek için pek fazla özgürlüğümüz olamadı ki..."

Bir sınıra tosladığını anlayan Asya üstelemedi. Belki de kendine acımak Ermenilerin sık sık yaşadığı bir derttir, sonucuna vardı.

Arkalarındaki gençler sessiz sinema oynamaya başladılar. Çilli, kızıl saçlı bir kız belirlenen film adını jestlerle anlatmaya başladı; her hareketinde karşı ekip bağıra çağıra gülüyordu. Ses sizlik üzerine kurulu bir oyunun bu kadar şamata yaratması ironikti.

Arkaplandaki şamata yüzünden bir anlığına dikkati dağılan Armanuş, sınırlan zorlamama karannı çiğnedi: "Dinlediğin müzik çok Batılı. Neden kendi kökenlerine uygun müzikler dinlemiyorsun?"

"Ne demek kendi kökenlerine uygun...?" Asya şaşırmışa benziyordu. "Biz Batılıyız."

"Hayır değilsiniz. Türkler düpedüz Ortadoğulu'dur ama nedense bunu sürekli inkâr ederler. Eğer biz Ermenilerin de kendi evimizde kalmamıza izin vermiş olsaydınız bizler de diyaspora halkı olmak yerine Ortadoğulu kalacaktık," dedi Armanuş ve anında pişman oldu, çünkü bu kadar sert konuşmak istememişti.

Asya düşünceli düşünceli sol yanağındaki et beniyle oynadı. "Ne demek istiyorsun?"

"Ne mi demek istiyorum? Sultan Hamit'in Pantürkçü, Panislamcı boyunduruğundan bahsediyorum. 1909 Adana katliamlanndan ya da 1915 tehcirinden... Bunlar sana bir şey hatırlattı mı?

lie, biraz üçüncü dalga ska, biraz gotik... öyle şeyler."

Öyle şeyleri yoz ergenlerin ya da karakterden ziyade hiddet sahibi, yönünü şaşırmış yetişkinlerin paylaştığı kayıp bir müzik türü olarak görmeye alışık olan Armanuş şaşırarak, "sahi mi?" diyebildi sadece.

"Evet ama bir sene önce Johnny Cash'e demir attım. Orada da kaldım. O zamandan beri başka bir şey dinlemiyorum. Cash'e tapıyorum. İçimi öyle bir daraltıp karartıyor ki, yaşadığımı hissediyorum."

"Peki hiç yerli müzik dinlemiyor musun? Türk müziği... ne biliyim, Türk popu..."

"Türk müziği mi? Eksik olsun," dedi Asya, yapışkan bir seyyar satıcıyı kapıdan kovarcasına elini sallayarak.

Bir zihinsel sınıra tasladığını anlayan Armanuş üstelemedi. Belki de kendi köklerinden nefret etmek Türklerin sık sık yaşadığı bir derttir, sonucuna vardı.

Asya çayını bitirdikten sonra ekledi'. "Feride Teyzem hoşlanır o tarzdan. Gerçi bazen şarkılarla rm-yoksa şarkıcıların saçlarıyla mı daha çok ilgilendiğine emin olamıyorum."

İkinci diyet kolasını yarılayan Armanuş, Asya'ya ne tip romanlar okuduğunu sordu. Edebiyat dünyayla başlıca bağlantısı olduğundan, bu soru aslında karşısındakini daha iyi tanıma gayretiydi.

"Okumayı severim ama edebiyat değil..."

Kızlı oğlanlı bir grup kafeye geldiler ve Armanuş'la Asya'nın karşısındaki masaya oturdular. Oturur oturmaz da her şeyle, herkesle dalga geçmeye başladılar. Plastik sandalyelerle, mütevazı içeceklerin durduğu cam dolaplarla, menüdeki şeylerin İngilizce çevirilerindeki hatalarla ve garsonların giydiği I *love İstanbul* tişörtleriyle... Asya'yla Armanuş patırtıdan rahatsız olup, sandalyelerini birbirlerine yaklaştırdılar.

"Felsefe okumayı severim, bilhassa siyaset felsefesi. Benjamin, Adorno, Gramsci, biraz Zizek... bir de Deleuze. Onları severim. Sanırım soyutlamaları seviyorum. Varoluşçuluk da çok ilgimi çeker," Asya bir sigara daha yakıp dumanların arasından sordu: "Ya sen?"

Armanuş çoğu Rus ve Doğu Avrupalı uzun bir yazarlar listesi saydı.

"Gördün mü," dedi Asya. "Hayatta en sevdiğin meşgale söz konusu olduğunda sen de tercihlerinde yerel takılmıyorsun... Okuma listen bana hiç de Ermeni gelmedi."

Armanuş hafifçe kaşını kaldırdı. "Edebiyatın gelişmek için özgürlüğe ihtiyacı vardır," dedi başını sallayarak. "Ermeni edebiyatım geliştirmek için pek fazla özgürlüğümüz olamadı ki..."

Bir sınıra tosladığını anlayan Asya üstelemedi. Belki de kendine acımak Ermenilerin sık sık yaşadığı bir derttir, sonucuna vardı.

Arkalarındaki gençler sessiz sinema oynamaya başladılar. Çilli, kızıl saçlı bir kız belirlenen film adını jestlerle anlatmaya başladı; her hareketinde karşı ekip bağıra çağıra gülüyordu. Sessizlik üzerine kurulu bir oyunun bu kadar şamata yaratması ironikti.

Arkaplandaki şamata yüzünden bir anlığına dikkati dağılan Armanuş, sınırlan zorlamama karannı çiğnedi: "Dinlediğin müzik çok Batılı. Neden kendi kökenlerine uygun müzikler dinlemiyorsun?"

"Ne demek kendi kökenlerine uygun...?" Asya şaşırmışa benziyordu. "Biz Batılıyız."

"Hayır değilsiniz. Türkler düpedüz Ortadoğulu'dur ama nedense bunu sürekli inkâr ederler. Eğer biz Ermenilerin de kendi evimizde kalmamıza izin vermiş olsaydınız bizler de diyaspora halkı olmak yerine Ortadoğulu kalacaktık," dedi Armanuş ve anında pişman oldu, çünkü bu kadar sert konuşmak istememişti.

Asya düşünceli düşünceli sol yanağındaki et beniyle oynadı. "Ne demek istiyorsun?"

"Ne mi demek istiyorum? Sultan Hamit'in Pantürkçü, Panislamcı boyunduruğundan bahsediyorum. 1909 Adana katliamlarından ya da 1915 tehcirinden... Bunlar sana bir şey hatırlattı mı?

Ermeni soykırımı diye bir şey duymadın mı hiç?"

"Ben daha on dokuz yaşındayım," dedi Asya omzunu silkerek.

Çilli kız verilen süre içinde film ismini anlatamadığından yerini başka bir oyuncu aldı - âdemelması her hareketiyle boynundan fırlayan uzun boylu, yakışıklı bir oğlan. Oğlan iki elini de havaya kaldırarak hayali, yuvarlak bir nesneyi ellerinin arasında tuttu ve kokladı. Takım arkadaşları ne dediğini anlamamıştı ama rakip takım gülmekten iki büklüm oldu.

"On dokuz yaşında olman tarih bilincinden yoksun olmanı gerektirmez," diye çıkıştı Armanuş. Asya'nın gözlerinin içine baktı. "Nasıl bu kadar pervasız ve gamsız olabilirsin?"

Asya ne pervasız ne gamsız kelimelerinin anlamlarını bildiğinden hiç üzerine alınmadı. Topak topak bulutlar ardından güneşin bir anlığına görünmesinin tadını çıkararak bir süre sessiz kaldı. Sonra mırıldandı: "Tarih seni kendine esir etmiş."

"Ama aynı tarih senin için bir anlam ifade etmiyor öyle mi?" dedi Armanuş sesinde hem şüphe hem küçümsemeyle.

"Ne faydası var ki?" dedi Asya sertçe. "Geçmişi bilsem ne olacak? Kolektif hafıza da bireysel hafıza da sadece yüktür omuzlarımızda."

Armanuş başını çevirince ister istemez gençlere dönmüş oldu. Gözlerini kısarak anlatıcı çocuğun hareketlerine yoğunlaştı. Asya da dönüp oyunu seyretmeye başlamıştı ki kendini tutamayıp cevabı söyleyiverdi: "Otomatik Portakal... "

Gençler, oyunlarına katılan yan masadaki iki genç kadına bakarak kahkahalara boğuldular. Asya kıpkırmızı kesildi, Armanuş başını çevirdi. Hemen hesabı ödeyip sokağa çıktılar.

"Tarihin esir etmesi meselesine dönersek," dedi Armanuş, tekrar deniz kenarındaki yola indiklerinde. "Barındırdığı bütün acıya rağmen bugün bizleri hayatta ve bir arada tutan tarihtir."

"Eğer öyleyse bu herkese nasip olmayan büyük bir ayrıcalık," diye cevap verdi Asya.

"Nasıl yani?"

"Devamlılık hissi müthiş bir ayrıcalık. İnsanı dayanışma ruhu olan bir grubun parçası yapar," dedi Asya. "Beni yanlış anlama lütfen. Tarihin ailen için ne kadar mühim ve trajik olduğunu görebiliyorum ve ne olursa olsun anılarınızı canlı tutma isteğinize saygı duyuyorum, atalarınızın acıları unutulmasın diye. Ama yollarımız tam da burada ayrılıyor. Seninki bir hatırlama seferi, bir nevi hafıza fetişizmi. Bana gelince, Cicianne gibi olmayı tercih ederim, keşke hiçbir şey hatırlamasam." "Geçmiş seni neden bu kadar korkutuyor?" Asya'nın onuruna dokundu. "Korkutmuyor!" İstanbul lodosunun kaprisli esintileri uzun eteğini ve sigarasının dumanını sağa sola savururken bir an duraladı. "Sadece geçmiş değil, gelecek odaklı olmayı yeğlerim, hepsi bu."

"İkisinden birini seçmek zorunda değiliz ki," diye üsteledi Armanuş.

"Ben zorundayım. Bütün samimiyetimle söylüyorum, benim gibi birisi geçmişe odaklanamaz, neden biliyor musun?" diye sordu Asya uzun bir beklemeden sonra. "Geçmişimi umursamadığımdan değil. Hakkında hiçbir şey bilmediğim için. Bence geçmişteki olayları bilmek, hiç bilmemekten iyi."

Armanuş'un yüzünden bir şaşkınlık ifadesi geçti. "Ama demin geçmişini bilmek istemediğini söyledin. Şimdi başka şey diyorsun."

"Öyle mi?" dedi Asya. "Şöyle diyelim, bu konuda içimde çelişkili sesler var." Arkadaşına hınzırca baktı ama sonra sesi biraz daha ciddileşti. "Geçmişim hakkında tek bildiğim bir şeylerin yanlış olduğu, ama neyin yanlış olduğu bilgisini katiyen edinemeyeceğim. Benim için tarih şimdi başlıyor, zaman içinde bir süreklilik yok. Daha babanın bile izini süremiyorsan, nasıl atalarına bağlı hissedeceksin ki kendini? Belki babamın adını asla öğrenemeyeceğim. Sürekli bunu düşünürsem aklımı kaçırırım. Ben de kendi kendime, neden sırları açığa çıkarmak istiyorsun, diyorum. Geçmişin kısır döngü olduğunu görmüyor musun? Kapalı devre. Bizi içine çekiyor ve bir tekerleğin üzerindeki sincap gibi koştu-

ruyor. Sonra kendi kendimizi tekrar etmeye başlıyoruz, tekrar tekrar."

Bozuk yollarda bir aşağı bir yukarı yürürlerken her yaştan meraklı kadınlar çaylarını yudumladıkları balkonlardan onlara bakıyordu. Her mahalle birbirinden öyle farklı görünüyordu ki Armanuş İstanbul'un bir kent labirenti, şehir içinde şehirlerden oluştuğunu düşünmeye başlamıştı. James Baldwin'in de buradayken aynı şeyleri hissedip hissetmediğini merak etti.

Öğleden sonra üçte, yorgun ve aç bir lokantaya daldılar. Asya'nın dediğine göre şehirdeki en iyi tavuk döneri burası yapıyordu. İkisi de birer döner ve koca birer bardak köpüklü ayran aldılar.

"İtiraf etmeliyim ki," dedi Armanuş kısa bir sessizlikten sonra, "İstanbul beklediğimden farklı çıktı. Daha modern, hem korktuğum kadar tutucu değil."

"Bir ara Çevriye Teyzeme söyle bunu. Acayip sevinir. Ülkemî bu kadar iyi temsit ettiğim için bana madalya verir!"

Karşılaştıklarından beri ilk kez birlikte güldüler.

"Seni bir yere götürmek isterdim," dedi Asya. "Arkadaşlarla buluştuğumuz küçük bir kafe var. Kafe Kundera."

"Sahi mi, en sevdiğim yazarlardandır," diye heyecanla bağırdı Armanuş. "Neden bu adı koymuşlar?"

"Sakın bu soruyu orda sorma," dedi Asya. "Bu sonsuz bir tartışma konusu. Aslında her gün yeni bir teori geliştiriyoruz."

İşte o zaman Armanuş aniden Asya'nın elini tutup sıktı. "Bana bir arkadaşımı hatırlatıyorsun," dedi gölgeli bir tebessümle, "Bu kadar sezgili ve... başkalarının duygularını hem bu kadar iyi kavrayan hem de bu kadar sert köşeleri olan birini tanımamıştım hiç. Bir kişi hariç! Bana en tuhaf arkadaşımı hatırlatıyorsun: Baron Baghdassarian. Öyle çok yönünüz birbirinize benziyor ki ruh ikizi olabilirsiniz."

"Hadi ya?" dedi Asya, isim ilgisini çekmişti. "Söylesene neye gülüyorsun?"

"Kusura bakma, kaderin bu cilvesine gülmeden edemedim," dedi Armanuş. "Bütün tanıdıklarım arasında en ama en en en Türk düşmanı kişidir Baron Baghdassarian."

O gece Kazancı kadınları derin uykudayken Armanuş pijamasıyla yataktan çıktı, küçük masa lambasının ışığını yaktı ve ses çıkarmamak için azami gayret göstererek dizüstü bilgisayarını açtı. Daha önce internete bağlanmanın ne kadar kulak tırmalayıcı bir gürültüsü olduğunu hiç fark etmemişti. Telefon numarasını çevirdi, network kodunu buldu ve Cafe Constantinopolis'e girmek için şifresini yazdı. Her zamanki gibi sitedeki diğer tartışma gruplarını atlayıp doğrudan Anuş Ağacı'na tıkladı.

"Madam Sürgün Ruhum, nerelerdeydin[7] Meraktan öldük! Nasılsın?"

Sorular yağmaya başlamıştı.

"İyiyim," yazdı Madam Sürgün Ruhum. *"Ama babaannemin evini bulamadım. Yerine çirkin modern bir bina yapmışlar. Gitmiş. İzi bile kalmamış... İz yok, kayıt yok, yüzyıl başı o binada yaşamış Ermeni ailesini hatırlayan kimse yok."*

"Çok üzüldüm canım," yazdı Leydi Tavuskuşu/Siramark. *"Ne zaman döneceksin?"*

"Hafta sonuna kadar kalacağım," cevabını verdi Madam Sürgün Ruhum. *"Tam bir macera yaşıyorum. Şehir güzel. San Francisco'yu andırıyor, yokuşlu sokaklar, sürekli deniz kokusu, en beklenmedik yerlerde en bohem yüzler. Burası bir labirent şehir. Şehir içinde şehirlerden müteşekkil. Bu arada mutfakları bir harika. Her Ermeni burada cennete düşmüş gibi olur."*

Armanuş ne yazdığını fark ederek panikle bir an durdu. *"Yani yemek açısından,"* diye ekledi çabucak.

"Yav sen bizim savaş muhabirimizdin ama Türk gibi konuş-

maya başlamışsın! Bana bak, seni asimile edip Türkleştirmediler değil mi?" Anti Kavurma'ydı bu.

Armanuş derin bir nefes aldı.

"Aksine. Kendimi hiç bu kadar Ermeni hissetmemiştim. Ermeniliğimi tam manâsıyla hissedebilmem için Türkiye'ye gelip Türklerle karşılaşmam gerekiyormuş... Yanlarında kaldığım aile o kadar ilginç ki. Bir yanıyla kendi aileme benzetiyorum Kazancıları; bir yanıyla da hiçbir şeye benzetemiyorum çünkü akıldışılık gündelik akışın ayrılmaz bir parçası. Marquez romanlarında gibiyim. Kız kardeşlerden birisi dövme sanatçısı; diğeri falcı; diğeri tarih öğretmeni; dördüncüsü uçuk bir tip ya da Asya'nın deyimiyle tam mesai çatlak."

"Asya da kim?" yazdı hemen Leydi Tavuskuşu/Siramark.

"Evin kızı. Dört annesi olan, hiç babası olmayan genç bir kadın. Tam bir roman karakteri, bol bol öfke, ironi ve zekâ sahibi. İyi bir Dostoyevski karakteri olurdu."

Armanuş, Baron Baghdassarian'ın nerede olduğunu merak ediyordu ama soramadı.

"Madam Sürgün Ruhum, kimseyle soykırımı konuştun mu?" Bedbaht Ev Kadını'ydı soran.

"Denedim ama zor. Evdeki kadınlar ailemin hikâyesini samimi bir alaka ve üzüntüyle dinlediler ama ondan öteye geçemiyorlar. Türklerin gözünde geçmiş başka bir ülke."

"Kadınlarından bu kadar çıkıyorsa erkeklerinden hiç umutlu değilim..." diye araya girdi Sappho'nun Kızı.

"Doğrusu henüz bir Türk erkeğiyle konuşma fırsatını bulamadım," yazdı Madam Sürgün Ruhum, bu durumun daha yeni farkına vararak. *"Ama bir-iki güne kadar Asya beni arkadaşlarıyla sürekli takıldıkları kafeye götürecek. En azından orada birkaç erkekle karşılaşırım herhalde."*

"Aman sen gene de dikkat et, fazla tartışma bu konuda. Hele ***İçki*** *içerseniz dikkatli ol. Alkol insanların en kötü yönlerini açığa çıkarır bilirsin."* Stoacı Alex'ti bu.

"Merak etmeyin, zaten içmiyorlardır herhalde. Müslümanlar ya! Ama baca gibi sigara içiyorlar."

Leydi Tavuskuşu/Siramark: *"Ermenistan'da da öyle, herkes pofur pofur tüttürüyor. Erivan'a daha yeni gittim. Tüm memleket dumanaltı."*

Armanuş sandalyesinde kımıldandı. İyi de Baron neredeydi? Neden yazmıyordu? Armanuş'a kızmış "ya da küsmüş müydü? Onu hiç düşünüyor muydu... özlüyor muydu? Parlayan ekranda bir sonraki satır belirmese kendine bu sorularla işkence etmeye devam edecekti.

"Söylesene Madam Sürgün Ruhum, Türkiye'ye gittiğinden beri hiç Yeniçerinin Paradoksunu düşündün mü?"

Oydu! O! O! Armanuş önündeki iki satın tekrar okuduktan sonra yazmaya başladı: *"Evet, düşündüm."* Ama sonra ne diyeceğini bilemedi. Baron Baghdassarian onun tereddütünü hissetmiş gibi devam etti:

"O Türk ailesiyle bu kadar iyi anlaşman gerçekten çok hoş. Kendilerince ilginç, iyi kalpli insanlar oldukları konusunda söylediklerine de inanıyorum. İyi de görmüyor musun? Ancak kendi kimliğini inkâr ettiğin müddetçe onların arkadaştsın. Tarih boyunca Türklerle durum hep böyle olmuş. Onlarla arkadaşlık edebilmenin tek yolu bu: Onlar Türklüklerinden feragat etmeyecek ama biz Ermeniliğimizden feragat edeceğiz. Mimar Sinan'ı hatırla! Onlardan biri gibi hareket ettiğin müddetçe toplumsal merdivenin en üst basamağına kadar tırmanabilir, hatta tarihlerinde 'en büyük Türk mimarı' diye yer bulabilir, teveccühlerini kazanabilirsin."

Armanuş hüzünlenerek dudaklarını kemirdi. Odanın öteki tarafında, Asya yatakta kâbus görüyormuş gibi sağa sola döndü ve anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı.

"Ermenilerin arzusu kaybımızın ve çektiğimiz derin acının tanınmasıdır. Hakiki insani ilişkilerin gelişebilmesi için en temel gereklilik bu. Türklere şunu diyoruz: 'Bakın biz yas tutuyoruz, neredeyse bir asırdır yas tutuyoruz çünkü sevdiklerimizi kaybettik, evlerimizden çıkarıldık, toprağımızdan kovulduk, eşyalarımızdan olduk, hayvan muamelesi gördük, koyun gibi kesildik. Doğru düzgün haysiyetli bir ölüm bile esirgendi bizden. Dedelerimize ninelerimize çektirdiğiniz acı bile onu takip eden sistematik inkârdan daha çok yaralamadı bizleri... Söylesene, bunları dillendirirsen Türkler sana nasıl tepki verir? Olumsuz! Türklerle arkadaş olmanın tek bir yolu var: onlar kadar bilgisiz ve unutkan olmak. Velhasıl, onlar geçmişin hatırlanmasında bize katılmadıklarına göre bizim geçmişin göz ardı edilmesinde onlara katılmamız bekleniyor."

Aniden kapı hafifçe tıklatıldı, sonra ısrarla tekrar ve tekrar. Yüreği ağzına gelen Armanuş sandalyesinde dikildi. Gayri ihtiyarı bilgisayar ekranını indirdi. "Evet," diye fısıldadı.

Kapı usulca açıldı ve Banu Teyze belirdi. Başında pembe, gevşek bağlanmış bir eşarp, üzerinde de uzun, açık renk bir gecelik vardı. Namaz kılmak için kalkınca kızların odasından sızan ışığı fark edip meraklanmıştı.

Banu Teyze İngilizceden yana eksikliğini hissettiği bütün kelimelerin rahatsızlığı yüzüne kazınmış vaziyette, sessiz sinema oynuyormuş gibi bir dizi hareket yaptı. Başını .salladı, kaşlarını çattı sonra gülerek parmağını önce bilgisayara sonra ona doğru salladı. Armanuş bütün bunları şöyle yorumladı: "Çok ders çalışıyorsun evladım. Kendini bu kadar yorma."

Ardından Banu Teyze bir tabakla çıkageldi. Gülümseyerek Armanuş'un omzunu sıvazladı ve kapıyı yavaşça kapatarak çıkıp gitti. Getirdiği tabağın içinde iki portakal yardf, soyulmuş ve dilimlenmiş.

Tekrar ekranı kaldıran Armanuş, bir yandan portakal dilimlerini yerken, bir yandan da Baron Baghdassarian'a ne cevap yazacağını düşünmeye koyuldu.

Onuncu Bölüm

BADEM

Misafirliğinin beşinci günü itibarıyla Armanuş, Kazancı konağının gündelik sabah rutinini keşfetmişti artık. Her sabah saat altı civarında kahvaltı hazır ediliyor ve dokuz buçuğa kadar masada kalıyordu. Bu süre zarfında semaver sürekli kaynıyor ve her saat başı yeniden demleniyordu. Herkesin aynı anda masaya oturması hayal olduğundan ailenin farklı üyeleri işlerine ya da ruh hallerine göre farklı zamanlarda katılıyordu kahvaltıya. Böylece tümüyle eşzamanlı bir olay olan akşam yemeğinin aksine kahvaltı muhtelif istasyonlarda duran, yolcu indirip yolcu alan sabah trenlerine benziyordu.

Sofrayı genellikle Banu Teyze kurardı, sabah namazına kalktığı için ilk uyanan o olurdu. "Namaz uykudan hayırlıdır," diye mırıldanarak kalkardı yatağından, en yakın caminin müezzininin sesi duyulur duyulmaz. Sonra abdest almak için banyoya giderdi Banu Teyze. Su bazen soğuk olurdu ama umursamazdı. *Ruhun uyanmak için titremesi lazım,* derdi kendine, *ruhun titremesi lazım.* Ailenin geri kalanının fosur fosur uyumasını da umursamazdı. Onlar da bağışlansın diye iki kat fazla dua ederdi.

Bu yüzden de bu sabah müezzin "Allahü ekber" diye seslendiğinde Banu Teyze yatağında çoktan gözlerini açmış, sabahlığıyla eşarbına uzanıyordu. Ne var ki diğer günlerin aksine bu sa-

bah vücudu ağırdı, külçe gibi. Müezzinin sesi doldu odaya: "Allahü ekber Allahü ekber." Buna rağmen Banu Teyze hâlâ kalkamamıştı. "Hayye alessalah, hayye alelfelah; Namaza gelin, selamete gelin" sözlerini duyduktan sonra bile vücudunun yansını yataktan kaldırmayı başaramadı, sol tarafında bir uyuşukluk vardı, vücudunun o yanındaki kan çekilmiş, geriye ağır, hantal bir çuval kalmış gibi.

Essalatü hayrun minennevm
Namaz uykudan hayırlıdır.

"Neyiniz var çocuklar, neden kıpırdamama izin vermiyorsunuz?" diye sordu Banu Teyze hüsran dolu bir sesle.

İki omzunda oturan cinler birbirlerine baktılar. "Bana sorma ona sor. Hınzırlığı yapan o," dedi Şekerşerbet Hanım sağ omzundan.

Adından da anlaşılacağı gibi Şekerşerbet Hanım iyi bir cindi - adil ve hoşdil olan taifeden. İyilik saçan, aydınlık bir yüzü, başının etrafında mor, pembe ve eflatun tonlarında bir hale vardı; ince, zarif bir boyun, boynunun bitip teknik olarak gövdesinin başlaması gereken yerdeyse sadece duman vardı. Vücudu olmadığından kaide üzerinde duran bir büstü andırırdı ki bundan gayet memnundu. Herkesin gayet iyi bildiği üzre dişi insanların aksine dişi cinler vücutları orantısız diye komplekse kapılmazlar.

Banu Teyze, Şekerşerbet Hanım'a güvenirdi çünkü o yozlaşmış hodperest tiplerden değil, iyi kalpli dini bütün bir cindi - cin taifesi arasında yaygın bir illet olan tanrıtanımazlıktan tövbe ederek İslam'a geçmişti. Şekerşerbet Hanım sık sık camileri ve kutsal mekânları ziyaret ederdi, Kuran konusunda da çok bilgiliydi. Seneler içinde Banu Teyze'yle çok samimi olmuşlardı. Ama tümüyle farklı bir kalıptan çıkmış ve rüzgârın ulumayı hiç kesmediği yerlerden gelmiş olan Ağulu Bey'in durumu tamamen farklıydı. Ağulu Bey çok yaşlıydı, bir cin için bile çok yaşlı. Bu sayede göründüğünden çok daha güçlüydü. Zira herkesin gayet iyi bildiği üzre, cinler yaşlandıkça güçlenir.

Ağulu Bey'in Kazancı hanesinde ikamet etmesinin tek sebebi Banu Teyzenin onu kırk günlük perhizinin son sabahında kendine bağlamış olmasıydı. O günden beri cini konrol altında tutuyor, onu tutsak eden tılsımı boynundan hiç çıkartmıyordu. Bir cini bağlamak kolay iş değildi. Öncelikle ismini doğru tahmin etmek gerekirdi; ölümcül bir oyundu bu, çünkü sen onun ismini keşfetmeden cin senin ismini öğrenirse o efendi, sen köle olurdun. İsmini doğru tahmin edip cini kontrol altına alsan bile üzerindeki etkini mutlak kabul etmemeliydin çünkü bu aptalca bir yanılsama olurdu. İnsanlık tarihi boyunca sadece Hazreti Süleyman cin ordularını yenmeyi başarmıştı ama o bile büyülü bir demir yüzükten yardım almıştı. Başka kimse Hazreti Süleyman'la boy ölçüşemeyeceğine göre sadece ihtiraslı bir hodbin cinleri esir etmekle böbürlenebilirdi ki Banu Teyze ne ihtiraslı ne de hodbin idi. Ağulu Bey ona altı küsur yıldır hizmet ettiği halde aralarındaki ilişkiyi zaman zaman yenilenmesi gereken geçici bir anlaşma olarak görürdü. Ona karşı asla lakayt ya da küçümser davranmamıştı. Ne de olsa insanların aksine cinler kendilerine yapılan yanlışı katiyen unutmayan bir hafızaya sahiptir. Haksızlığı asla unutmazlar. Her hadiseyi ıcığına cıcığına kadar kaydeden titiz bir kâtip gibidir cinlerin bellekleri; günün birinde de kaydettiklerini bir bir ortaya çıkarırlar.

Banu Teyze daima tutsağının haklarına saygılı davranmış, gücünü asla kötüye kullanmamıştı. Yine de istese otoritesini bambaşka bir biçimde kullanabilir, para, mücevher ve şöhret gibi maddi kazançlar talep edebilirdi. Etmemişti. Bütün bunların yanılsamadan ibaret olduğunu ve zulmani cinlerin bilhassa ham yanılsamalar yaratmakta usta olduklarını bilirdi. Ayrıca birdenbire edinilen her servet başkalarından çalınmış bir birikim demekti zira doğada saf boşluk diye bir şey yoktu - insanların kaderleri tığ işinin ilmekleri gibi sıkı sıkı bağlıydı birbiriyle. Dolayısıyla bütün bu yıllar boyu Banu Teyze ihtiyatla maddi kazanç talep etmekten kaçınmıştı. Ağulu Bey'den tek bir şey istemişti: Bilgi.

Şüpheli hadiseler, kimvurduya giden cinayetler, sırlanmış itiraflar, muğlak ya da müşkil davalar, mülk anlaşmazlıkları, aile kavgaları, açılmamış sırlar, çözülmemiş gizemlerle ilgili bilgi isterdi

cininden; müşterilerine yardım etmesini sağlayacak türden temel malumat. Diyelim ki birisi baba yadigârı kıymetli bir belgeyi kaybetti, yerini öğrenmek için Banu Teyze'ye gelirdi. Habis bir büyünün etkisi altında olduklarına inanan kadınlar da keza büyüyü kimin yaptırdığını öğrenmek için onun kapısını çalardı. Bir keresinde aniden hastalanan ve durumu günbegün kötüye giden hamile bir kadın getirmişlerdi. Ağulu Bey'e danıştıktan sonra Banu Teyze kadına, bahçesindeki meyvesiz limon ağacının altını kazmasını, orada mor kadifeden bir kese içinde, birkalıp zeytinyağı sabunu bulacağını söylemişti, üzerine kendi tırnaklan saplanmış halde. Kıskanç bir komşunun büyüsü vardı kadıncağızın üzerinde. Banu Teyze bunları anlatmış ama durumu daha da-beter hale getirmemek için büyüyü yapanın ismini kendine saklamıştı. Birkaç gün sonra hamile kadının düzeldiği haberi gelmişti. Velhasıl Banu Teyze şimdiye değin Ağulu Bey'in hizmetlerinden bu şekilde yararlanmıştı. Bir konu hariç. Sadece bir kere ondan müşterileri için değil kendisi için bir şey istemişti. Özel bir soru: *Asya'nın babası kim?*

Ağulu Bey ona bir cevap vermişti. Hakikati söylemişti zira esir bir cin efendisine asla yalan söyleyemezdi. Ne var ki Banu Teyze bunu gayet iyi bildiği halde verilen cevabı kabul etmemiş, inanmayı reddetmişti. Ta ki günün birinde yüreği, zihninin çoktan kabullendiğini inkâr etmeyi bırakana kadar. O günden sonra Banu Teyze asla eskisi gibi olmamıştı. Zaman zaman "keşke hiç sormasaydım" derdi kendi kendine. Alıp da kullanamayacağın kadar karanlık, tutup da hesap soramayacağın kadar yıllanmış bir bilgi sadece ıstırap veriyordu insana. Kâhinin Laneti. Şimdi yıllar sonra yeniden Banu Teyze, Ağulu Bey'den kendisi için bir şey istemek niyetindeydi. Bu sabah bedenen bu kadar aciz durumda olmasının sebebi buydu; zihninde kaynayan çelişkili düşünceler, efendisinin her çıkmazında sol omzuna olanca ağırlığıyla abanan kölesi karşısında güçsüz düşürmüştü onu.

Geçen sefer o kadar pişman olduğu halde Ağulu Bey'e şahsi bir soru sormak istiyordu gene. Hata mı olurdu bu? Kim bilir belki de bu oyunu kesinkes bitirmenin, muskayı çıkarıp cini azat etmenin zamanı gelmişti. Şekerşerbet Hanım'ın yardımıyla da falcılık yapmaya devam edebilirdi. Güçleri biraz azalırdı belki ama olsun. Bu kadarı yetmez miydi? Bir yanı Banu Teyze'yi Kâhinin Laneti konusunda uyarıyor, fuzuli bilginin vereceği elemden onu esirgemeye çalışıyordu. Halbuki öteki yanı, daha fazlasını bilmek için can atıyordu, daima meraklı ve kurcalamaya hazır. Ağulu Bey onun ikileminin farkındaydı ve bundan zevk alır gibiydi; sahibinin her tereddütünde omzuna daha fazla abanıyor, içten içe keyifleniyordu.

"İn omzumdan," buyurdu Banu Teyze ve Kuran'ın tehlikeli cinlere karşı okunmasını nasihat ettiği bir dua okudu. Aniden uysallaşan Ağulu Bey aşağı atlayıp onun doğrulmasına izin verdi.

"Efendim, beni azat edecek misin?" diye sordu Ağulu Bey. Zihnini okumuştu. "Yoksa şahsi bir merakı gidermek için mi açacaksın bilgi çeşmemi?"

Banu Teyze'nin hafif aralık dudakları arasından bir fısıltı çıktı ama "evet" ya da "hayır"dan ziyade bir iniltiyi andırıyordu. Semanın, yıldızların ve ruhunu yağmalayan çelişkilerin altında kendini küçük, çok küçük hissetti.

"Şu Amerikalı kızcağız sizlere ailesi hakkında o üzücü şeyleri anlattığından beri cevabını öğrenmek için can attığın soruyu sorabilirsin bana. Anlatılanların doğru olup olmadığını öğrenmek istiyorsun. Bir de tabii, onun hakikati bulmasına yardım etmek istiyorsun. Ne kadar takdire şayan," diye yılan gibi tısladı Ağulu Bey, kömür karası patlak gözlerinde ateşli bir zaferle. Sonra aniden uysallaştı: "İstersen her şeyi anlatabilirim. Ne de olsa olan biteni bilecek kadar yaşlıyım. Ben de oradaydım."

"İstemez, kes," diye tersledi Banu Teyze. Midesinin kasıldığını hissetti, kekremsi bir sıvı geldi ağzına, kusacak gibiydi. "Öğrenmek istemiyorum. Merak da etmiyorum. Sana bir zamanlar Asya'nın babasını sorduğuma da pişmanım. Aüahım, dilim tutulsaydı da keşke sormasaydım. Hiçbir şeyi değiştiremedikten, düzeltemedikten sonra bilgi dediğin neye yarar? İnsanı ebediyen sakat bırakan bir zehirden başka nedir? Ne bir şey yapabiliyorsun,

ne unutabiliyorsun. Yemin etmedim mi? Bir daha kendi şahsi merakım için sana bir şey danışmayacağıma yemin vermedim mi?.." Derin bir sessizlik oldu. Ağulu Bey sabırla bekledi Banu Teyze'nın kendine yenik düşmesini. Nice sonra iki kelime döküldü kadının kehanete alışkın dudaklarından. "Hem sen ne biliyorsun?"

Bu soruyu ağzından kaçırmıştı. Yoksa Armanuş'un geçmişini öğrenmek için danışılacak en doğru kişinin Ağulu Bey olduğuna, hikâyeyi bilse bilse onun bileceğine şüphesi yoktu. Zira Ağulu Bey cin taifesinin gulyabani kümesine mensuptu. En tehlikeli, en nâkes tür. Ama iş geçmişin acılarım deşmeye gelince şüphesiz en doğru adresti gulyabaniler.

Yu valarından fersah fersah uzakta pusuya düşürülüp katledilen kara bahtlı askerler, dağda tipide donarak ölen gezginler, çöllere sürülen biçare vebalılar, eşkıyaların soyup dilim dilim kestiği yolcular, bilinmedik diyarlarda kayıplara kansan kâşifler, ıssız adalarda ölüme terk edilen mahkûmlar, deliler, istenmeyenler... gulyabani taifesi bunların hepsine tanıklık etmiştir. Kanlı meydan muharebelerinde koca taburlar yok olurken, köyler kıtlıktan kırılırken, kervanlar düşman orduları tarafından yakılıp kül edilirken hep oracıkta hazır ve nazır bulunmuşlardır. Yamuk Savaşı'nda, mesela, Bizans İmparatoru Heraklius'un muazzam ordusu Müslümanlar tarafından bozguna uğratıldığında; Tank bin Ziyad askerlerine: "Arkanız deniz, önünüz düşman! Nereye kaçacaksınız askerlerim?" diye haykırdığında ve hemen akabinde yollanna çıkan herkesi öldürerek Vizigotlann hâkim olduğu İspanya'yı işgal ettiklerinde; sonradan Martel adını alan Prens Charles, Tours Savaşı'nda üç yüz bin Arabi katlettiğinde; Haşaşilermeşhur vezir Nizam-ül-Mülk'ü öldürüp Moğol Hülagu Han, içindeki her şeyle birlikte kalelerini yerle bir edene kadar ortalığa dehşet saçarken de gulyabaniler oradaydılar. Gulyabani denilen cin-i namerdler bütün bu felaketlerin hepsine şahitlik etmiştir. Özellikle aç susuz çölde kalanların peşine düşmeleriyle nam salmışlardır. Ne zaman, nerede Âdemoğullanndar Havvakızlanndan biri ardında bir mezar taşı bile bırakamadan ölse cesedin yanında bitiverirler. Bazen kılık değiştirdikleri de olur. Gerekirse bitki, taş ya da hayvan kılığına girebilirler; özellikle leş yiyici akbabaların kılığına. Musibetleri seyrederler; zaman zaman kervanlara dadandıkları da olur, biçare yolculann hayâtta kalmak için ihtiyaçları olan ne kadar yiyecek varsa çalarlar; hacıları kutsal yolculuklarında korkuturlar, kalabalıklara saldırırlar ya da kürek mahkûmlarının veya ölüm yürüyüşüne zorlananların kulaklarına dehşetengiz ölüm ezgileri fısıldarlar. Geride hiçbir tanık ya da yazılı kayıt kalmamış tarihsel anların tanığıdır onlar. En üzücü hadiselerin en duyarsız tanıkları...

Velhasıl gulyabaniler, insan ırkının birbirlerine yapabileceği çirkinliklerin çirkin şahitleridir. Bu yüzden de Banu Teyze, 1915'te Armanuş'un ailesi hakikaten iddia edildiği gibi uzun bir ölüm yürüyüşüne zorlanmışsa, Ağulu Bey'in bunu bileceğinden adı gibi emindi aslında.

"Anlatmamı istemeyecek misin?" diye cırladı Ağulu Bey, efendisinin tereddütlü hallerinin büsbütün keyfini çıkararak. Yatağın kenarına oturarak. "Sene 1915. Oradaydım. Bulutsuzdu gökyüzü. Daireler çizdim yukarlardan baka baka. Akbaba kılığına büründüm," diye devam etti çatal çatal bir sesle. "Her şeyi gördüm. Her şeyi kaydettim. Yürüyenleri seyrettim; kadınların, çocukların, kundakta bebeklerin üzerlerinden süzüldüm. Yaklaştığımı görünce taş atanlar oldu ama yeterince uzaklaştıramadılar beni. Masmavi semada çığlıklar ata ata dizlerinin üstüne düşmelerini bekledim."

"Kes sesini," diye bağırdı Banu Teyze sinirden tir tir titreyerek. Eli ayağı buz kesilmişti. "Kes artık. Daha fazlasını duymak istemiyorum. Kimin efendi olduğunu unutma."

"Elbette efendim," dedi Ağulu Bey geri çekilerek. "Her sözünüz benim için emirdir, o muskayı boynunuzda taşıdığınız müddetçe böyle olacak. Ama 1915 senesinde o kızcağızın ailesine ne olduğunu bilmek isterseniz bir gün, bana sorabilirsiniz. Hafizam emrinize amadedir efendim."

Banu Teyze sırtını dikleştirdi, sert bir ifade geldi çehresine. Kararlı görünüyordu. Ağulu Bey'e zaafını göstermeye niyeti yok-

tu. O kendini toparlamaya çalışırken oda aniden küf, çöp ve leş kokmaya başladı. Ya şimdiki zaman hızla çürüyerek geçmişin tortusu halini alıyordu ya da geçmişteki çürüme şimdiki zamanın içine sızıyordu. Geçmiş ile gelecek arasında yer alan ve ekseriya kapalı duran kapıların sürgüleri kilitleri zorlanıyordu. Kapılan kilitli ve kurulu düzeni olduğu gibi tutmak için Banu Teyze, çekmecesinde incili bir mahfazanın içinde sakladığı Kuran-ı Kerim'i çıkardı. Bir sayfa açıp rasgele okudu: *"And olsun ki, biz insanı yarattık. Nefsinin onu ne gibi vesveselere düşürdüğünü biliriz: Biz ona şah damarından daha yakınız."*

"Rabbim," dedi içini çekerek. "Bana şah damarımdan daha yakınsın. Bu cendereden kurtulmama yardım et. Bana ya gafillerin rehavetini ya da âlimlerin metanetini ihsan et. Hangisini seçersen seç, minnettar kalırım ama yalvarırım beni hem bilgili hem güçsüz kılma."

Bu duayla birlikte Banu Teyze yataktan kalktı, sabahlığını giydi ve telaşlı adımlarla abdest almak için banyoya gitti. İçerideki büfenin üzerindeki saate baktı: yedi kırk beş. Ağulu Bey'le mücadele ederek, kendi vicdanıyla mücadele ederek o kadar mı uzun kalmıştı yatakta? Hızlı hızlı yüzünü, ellerini ve ayaklarını yıkadı, başına tülbentini takıp odasına geri döndü, seccadesini serip namaza durdu.

Banu Teyze bu sabah kahvaltı sofrasını geç kurduysa bunu en son fark edecek kişi Armanuş'tu. Geceyanlanna kadar bilgisayar başında kaldığı için uykusunu alamamıştı, daha da uyuyası vardı. Ne var ki uyanmıştı bir kez ve şimdi yatağında dönüp duruyor, battaniyeyi bir yukarı bir aşağı çekiyor, tekrar uykuya dalmak için elinden geleni yapıyordu. Nihayet tek gözünü açtığında Asya'nın masasında oturmuş kitap okuduğunu, şarkıya katılarak kulaklıkla müzik dinlediğini gördü.

"O söylediğin ne?" diye sordu Armanuş.

"Hı," diye bağırdı Asya, sırıttı."Johnny Cash."

"Tabii ya!" diye mırıldandı Armanuş. "Peki ne okuyorsun?"

"İrrasyonel Adam: Varoluşçu Felsefe Üzerine Bir Çalışma" diye bağırdı Asya cevaben.

"Peki ama bu yaptığın biraz irrasyonel değil mi? Nasıl hem bangır bangır müzik dinleyip hem de kitaba konsantre olabiliyorsun?"

"Birbirlerine yakışıyorlar bence," dedi Asya müziği kısarak. "Johnny Cash ve varoluşçu felsefe... ikisi de içinde ne olduğunu görmek için insan ruhunu deşiyor ve ikisi de bulduklarından hoşnutsuz açık bırakıp gidiyor!"

Armanuş henüz laf yetiştirememişti ki biri kapıyı tıklattı; Banu Teyze iki kızı kalkan son kahvaltı trenini yakalamaya davet etti.

İçeride sofranın ikisini beklediğini gördüler, herkes kahvaltıyı bitirmişti. Gülsüm Nine ve Cicianne akraba ziyaretine gitmişti, Çevriye Teyze okula, Zeliha Teyze dükkânına yollanmıştı. Feride Teyze banyoda saçını kızıla boyuyordu. Ortalıktaki tek teyze ise tuhaftır, hayli sıkıntılı görünüyordu.

"Neyin var, cinlerin seni terk mi etti?" diye sordu Asya.

Ne var ki Banu Teyze cevap vermek yerine mutfağa kapandı. İki saat boyunca raflardaki bakliyat kavanozlarını düzenledi, yerleri sildi, üzümlü cevizli kurabiye pişirdi, tezgâhtaki plastik meyveleri yıkadı ve binbir zahmetle ocağın köşesindeki taşlaşmış hardal lekesini ovdu. Nihayet odaya geri döndüğünde iki kızı hâlâ kahvaltı masasında buldu, Türk televizyonculuk tarihindeki en uzun süreli pembe dizi olan *Kara Sevda Sarmaşığının Laneti'nin* her sahnesiyle dalga geçiyorlardı Ama Banu Teyze değer verdiği bir şeyle dalga geçtikleri için onlara gücenmek yerine, çok şaştı kendine - senelerdir ilk defa en sevdiği pembe diziyi kaçırıyordu; üstelik farkında bile değildi. Daha önce sadece büyük perhizi sırasında kaçırmıştı diziyi. O zaman bile, Allah affetsin, kendisi nedamet getirirken dizide neler olduğunu merak ederek *Kara Sevda*

Sarmaşığının Laneti'ni düşünmüştü. Ama bugün diziyi kaçırması için bir sebep yoktu ki? O kadar mı dalgınlaşmıştı? O kadar mı meşguldü zihni?

Banu Teyze aniden kızların sandalyelerinden dikkatle onu süzdüklerini fark etti.

"Teyzecim, Armanuş Tarot falına bakıp bakamayacağını soruyor," dedi Asya en yumuşak sesiyle.

"Neden fal baktırmak istiyor ki?" dedi Banu Teyze sükûnetle. "Geleceği parlak, gayet de güzel ve akıllı bir genç hanım olduğunu söyle ona. Şimdi durumu parlak olmayanlar illaki gelecekleri-ni öğrenmek ister."

"Kırma misafirimizi ya. Madem öyle kavrulmuş fındık falına bak," diye üsteledi Asya, tercümeyi es geçerek.

"Artık fındıklara bakmıyorum," diye diklendi Banu Teyze. "O kadar da iyi bir yöntem olmadığı ortaya çıktı."

"Biliyor musun, teyzem son derece pozitivist bir falcı," dedi Asya Armanuş'a göz kırparak. "Fallardaki hata payını bilimsel olarak ölçüyor." Asya İngilizceyi kesip Türkçe daha ciddi bir sesle devam etti: "Madem öyle kahve falımıza bak."

"Bak o başka," dedi Banu Teyze, kahve falına asla "hayır" diyemezdi. "Ona ne zaman olsa bakarım."

Kahveler yapıldı. Armanuş'unki sade, Asya'nınki bol şekerli, her ne kadar o falına bakılsın istemese de. Asya kafeinin peşindeydi, kaderinin değil. Yirmi dakika kadar sonra, Armanuş'un fincanının dibi soğuduğunda fal açıldı ve Banu Teyze saat yönünde ilerleyerek şekilleri okumaya başladı.

"Burada çok evhamlı bir kadın görüyorum."

"Annemdir," dedi Armanuş içini çekerek.

"Çok endişeli. Sürekli seni düşünüyor, seni çok seviyor ama ruhu gergin, kıpır kıpır daima. Kızıl... kızıl köprülü bir şehir de var burada. Su var, deniz, rüzgâr ve... sis. Perde perde sis inmiş şehrin üstüne. Orada bir aile görüyorum, bir sürü kafa, bak bak, bir sürü insan, bol bol sevgi, ihtimam ve yiyecek..."

Armanuş böyle keşfedilmekten bîraz utanarak başını salladı.

"Sonra..." dedi Banu Teyze, fincanın dibindeki murdar haberi atlayarak - yakında, çok uzaklarda bir mezara çiçekler bırakılacaktı. Fincanı tombul parmaklan arasında çevirdi. Sonraki sözleri istediğinden daha yüksek sesle çıkınca hepsini irkiltti. "Seninle yakından ilgilenen genç bir adam var. Ama nedense bir tülün arkasında... tül gibi bir şeyin."

Armanuş'un kalbi duracak gibi oldu.

"Sakın bilgisayar ekranı olmasın?" diye sordu Asya hınzırca, Beşinci Sultan kucağına hoplamıştı.

"Kahve falında bilgisayar görmem," diye itiraz etti Banu Teyze. Teknolojiyi ruhani evrenine karıştırmaktan hoşlanmazdı.

Banu Teyze ciddileşti birden, fincanı usulca döndürdü. Yüzü kaygılı görünüyordu. "Senin yaşlarında bir kız görüyorum. Kıvırcık saçlı, kuzguni siyah... iri göğüslü..."

"Teşekkür ederim teyzecim, mesaj alınmıştır," dedi Asya gülerek. "Ama baktığın her fala akrabalarını sokmamalısın, buna iltimas denir."

Banu Teyze gözlerini kırpıştırdı.

"Burada bir ip var, kalın, güçlü bir ip, ucunda kement gibi bir ilmek var. İkiniz birbirinize çok güçlü bir bağla bağlanacaksınız... ruhani bir bağ görüyorum... Dostluğunuz baki!"

Banu Teyze başka bir şey söylemeden falı bıraktı, kahve fincanını tabağın içine koyup, şekiller karışsın, kimseler görmeden silinsin diye içini soğuk suyla doldurdu. Kahve falının bu iyiliği vardır; Cenab-ı Hakk'ın görünmez mürekkeple alnımıza yazdığı kaderin aksine, kahvenin telveyle yazdığı kader daima yıkanıp akıtılabilir.

Kafe Kundera'ya giderlerken Armanuş şehri bütün ihtişamıyla görsün diye vapura bindiler. Vapurun kendisi gibi yolcularında da bir dermansızlık havası vardı ama koca tekne lacivert denize açıldığında kopan ani rüzgâr bu havayı çabucak dağıttı. İçerideki ka-

labalığın uğultusu yükseldikten sonra tekdüze bir uğultuya dönüştü. Başka başka sesler eşlik etti bu uğultuya: motorun mekanik takırtısı, tekneye çarpan dalgaların dinmeyen şıpırtısı, martıların çığlıkları. Armanuş sahilde miskin miskin bekleyen martıların da canlanıp onlarla birlikte geldiklerini fark etti sevinçle. Vapurdan birkaç yolcunun simit atmaya başlamasıyla anında katlandı martı sayısı. Armanuş bu hengâmeyi meraklı gözlerle izledi.

Klasik giyimli, cüsseli bir kadın ve ergen oğlu oturuyordu karşılarında, yan yana ama ayrı dünyalarda. Armanuş kadının yüzüne bakınca toplu taşımaya pek meraklı olmadığı, kalabalığı hakir gördüğü ve mümkün olsa fakir giyimli bütün yolcuları kürek kürek denize atacağı hissine kapıldı. Kalın çerçeveli gözlüğünün arkasına saklanan oğlu, annesinin bumu büyük hallerinden utanıyor gibiydi. Tıpkı Flannery O'Connor karakterleri gibiler, diye düşündü Armanuş. Kim derdi ki Amerikan güney edebiyatı karakterlerine İstanbul'da bir vapurda rastlayacak?

"Bana şu Baron'u biraz daha anlatsana," dedi Asya damdan düşer gibi. "Neye benziyor? Kaç yaşlarında?"

Armanuş kızardı. Kalın bulutlar arasında çiğ çiğ parlayan kış güneşinin ışığında yüzü, âşık bir genç kadının yüzüydü. "Bilmiyorum. Hiç yüz yüze görüşmedik. Siber arkadaşız biz. Fiziksel bir ilgi değil ona duyduğum, ben onun zekâsına ve tutkusuna hayranım."

"Peki ama günün birinde onunla tanışmak istemiyor musun?"

"Hem evet hem hayır," diye itirafta bulundu Armanuş, içerideki küçük ve kalabalık büfeden simit aldıktan sonra. Bir parça koparıp güvertenin trabzanlanna yaslandı ve bir martının yaklaşmasını beklemeye başladı.

"Beklemene gerek yok," dedi Asya gülerek. "Havaya bir parça attın mı martı gelir hemen kapar."

Armanuş onun sözünü dinledi. Boş gökyüzünde bir martı belirdi ve simiti mideye indirdi.

"Doğrusu onun hakkında daha fazla şey öğrenmek için can atıyorum, bir taraftan da içten içe onunla hiç karşılaşmak istemiyorum. Birisiyle çıkmaya başladığında büyü bozuluyor. Baron'la da aynı şeyin olmasına katlanamam. Benim için apayrı bir yeri var. Çıkmak ve cinsellik başka hikâye, Baron'u bunlardan muaf tutmayı tercih ederim."

Farkında olmadan üç dokunulmaz konunun, cinsellik, erkekler ve babaların olduğu o bozbulanık bölgeye giriyorlardı. Yakınlaştıklarını gösteren bir işaretti bu.

"Büyü!" dedi Asya. "Büyüye kimin ihtiyacı var ki? Leyla ile Mecnun, Yusuf ile Züleyha,' Pervane ile Mum, Bülbül ile Gül... Uzaktan sevme, dokunmadan sevişme hikâyeleri... *Amor platonicus!* İnsanın nefsini saf dışı etmesini şart koşan, kavuşamama üstüne kurulu geleneksel söylem. Platon her türlü fiziksel teması rezil ve iğrenç kabul eder çünkü Eros'un gerçek, gayesinin güzellik olduğunu düşünür. Cinsellikte güzellik yok mu hiç? Platon'a göre hayır. O daha 'yüce amaçlar' peşindedir. Bana sorarsan nice düşünür gibi Platon'un da derdi, adamakıllı düzüşememiş olmasıdır."

Armanuş hayretle arkadaşına baktı. "Felsefeyi sevdiğini sanıyordum..." dedi tam da neden böyle dediğini bilmeden.

"Felsefeyi takdir ediyorum," dedi Asya. "Ama her filozofa harfiyen hak vereceğim anlamına gelmez bu."

"Buradan da şunu çıkarıyorum, *Amor platonicus* taraftan değilsin pek!?"

Bu bilgiyi Asya kendisine saklamayı tercih etti, soruya cevap veremeyeceğinden değil, cevabın çağrışımlarından korktuğu için. Armanuş öylesine nazik ve uslu bir kıza benziyordu ki karanlık yanını ona göstermek istediğinden o kadar emin değildi. Daha on dokuzunda olduğu halde pek çok erkeğin elleriyle tanıştığını, fiziksel teması değil kınamak tam tersine yücelttiğini ve kabarık sicilli seks hayatından ötürü en ufak bir suçluluk hissetmediğini ona nasıl söylerdi?

Bir erkekle sevişmeden onun doğru insan olup olmadığının asla anlaşılmayacağına inanıyordu Asya - bunu söyleyebilecek miydi Armanuş'a? İnsanların normalde hiç sezdirmedikleri, içlerine işlemiş komplekslerinin ancak yatakta su yüzüne çıktığını ve

herkes ne düşünürse düşünsün, cinselliğin fiziksel bir şey olmaktan çok duyumsal bir şey olduğunu anlatabilecek miydi? Geçmişte haddinden fazla ilişkiye girdiğini ona nasıl itiraf edebilirdi ki? Erkeklerden intikam almak ister gibiydi ama neyin intikamı olduğunu hâlâ bilemiyordu. Pek çok erkek arkadaşı olmuştu arka arkaya - bazen aynı anda, daima hayal kınklığıyla son bulmuş çokeşli ilişkiler, Kazancı hanesinin sınırlarından titizlikle uzak tuttuğu bir sırlar yığını. Bunları ifşa edebilecek miydi? Armanuş onu yargılamadan anlayabilir miydi? O steril ahlak kulesinin yüksekelerinden eğilip de Asya'nın ruhunun derinliklerini görebilir miydi? İçinden bir ses alaylı alaylı güldü. *Belki de tüm bunları ifşa edersen, "Türk kızlarının iffeti" konusunda bir yabancıya yanlış izlenim vereceğinden korkuyorsun,* dedi ses. Böyle bir "kolektif kimlik sorumluluğu" Asya Kazancı için tam manâsıyla yeniydi. Daha önce kendini hiçbir cemaatin parçası olarak hissetmemişti. Şimdi hissetmediği gibi gelecekte de böyle bir şey yapmaya hiç niyeti yoktu. İçindeki sesi duymazdan geldi.

Bir keresinde intihara teşebbüs ettiğini itiraf etseydi mesela, Armanuş'un tepkisi ne olurdu acaba? Asya o nahoş tecrübeden iki temel ders çıkarmıştı: Birincisi, deli teyzenin haplarını yutmak hayatına son vermenin en doğru yolu değildi; ikincisi, kendini öldürmek istiyorsan el altında bir gerekçe bulundurmalıydın, zira hayatta kalman halinde herkesten tekrar ve tekrar "NEDEN?" sorusunu duyacaktın. Neden intihara kalkıştın? Cevabın yoksa işin zordu. Hoş, ne cevap verirsen ver, her halükârda sorardan tatmin etmek olanak dışıydı. Şimdiye kadar bu soruya bir cevap bulamadığını, belki de içinde yaşadığı evren için fazla genç, fazla öfkeli, fazla duyarlı olduğunu itiraf edebilir miydi? Bunların herhangi biri Armanuş için bir anlam ifade eder miydi? Ya son zamanlarda istikrar ve dinginlik yolunda bir ilerleme kaydettiğini, artık tekeşli bir ilişkisi olduğunu, ama bunun da evli bir adamla olduğunu söylese? Nicedir evli bir adamın metresi olduğunu, seks ve esrar sayesinde birbirlerinin bunalımlarına ayna tutup yalnızlığın kuyusundan kaçabilmek için birbirlerine sığındıklarını da eklese miydi? İşin doğrusu, tam bir ayaklı felaket ve fecaat olduğunu nasıl anlatırdı Armanuş'a?

Bu yüzden de beklenen cevabı vermek yerine çantasından bir walkman çıkarıp, bir şarkı dinlemek için izin istedi. Şu anda bir doz Johnny Cash'e ihtiyaç duyuyordu. Kulaklıklardan birini Armanuş'a uzattı. Sabahki gürültülü müziğin anısı zihninde taze olan Armanuş kulaklığı istemeye istemeye kabul ederken sordu: "Johnny Cash'in hangi şarkısını dinleyeceğiz?"

"Başlıyor," dedi Asya ciddiyetle. "Dinle..."

I'm gonna stomp your head in the ground
*If you don't stay out of my hen house**

Ezgiyi dinlerken, duyduğu sözlerle bulundukları yer arasındaki uyumsuzluktan allak bullak oldu Armanuş. Bu şarkıyı Asya'ya benzetti - çelişkilerle ve feveranla dolu, çevreyle uyumsuz, tepkisel, duyarlı ve her an patlamaya hazır, tıpkı Asya gibi. Arkasına yaslandı. Fondaki mırıltı yeknesak bir uğultuya dönüştü, simit parçaları havada kayboldu, esinti efsun taşıdı beraberinde, vapur usulca kayıyordu ve bir zamanlar bu sularda yaşamış bütün balıklann hayaletleri yüzüyordu onlarla birlikte, koyu lacivert denizde.

Now if he don't stop eating my eggs up
Though I'm not a real bad guy I'm gonna
get my riffle and send him To that great
*chicken house in the sky***

Şarkı bittiğinde çoktan kıyıya varmışlardı. Bazı yolcular daha vapur iskeleye yanaşmadan atlamaya başladılar. Armanuş, İstanbulluların şehrin ritmiyle başa çıkabilmek için edindikleri tür-

* Kafanı ezerim yerde senin/Uzak durmazsan kümesimden. ** Yemeyi bırakmazsa yumurtalarımı/O kadar kötü bir adam olmasam da/ Tüfeğimi kapar yollarım onu/Gökteki o büyük tavuk kümesine.

lü becerilere şaşarak bu akrobatik performansı hayranlıkla seyretti.

On beş dakika sonra Kafe Kundera'nın tahta kapısı şıngırdayarak açıldı ve leylak rengi bir hipi elbisesi giymiş olan Asya Kazancı, kot pantolon ve sade bir süveter giymiş olan misafiriyle birlikte içeri daldı. Her zamanki grubu, her zamanki yerinde, her zamanki ruh haliyle otururken buldular.

"Herkese merhaba," dedi Asya neşeli bir sesle. "Bu Amy, Amerika'dan arkadaşım."

"Merhaba Amy," dediler hep bir ağızdan. "İstanbul'a hoş geldin!"

"Buraya ilk gelişin mi?" diye sordu birisi. Sonra başladı diğerleri: "Şehri sevdin mi? Yemekleri sevdin mi? Ne kadar kalacaksın? Tekrar gelecek misin?.."

Onu sıcak bir biçimde karşılasalar da her zamanki yılgın hallerine dönmeleri uzun sürmedi. Zira hiçbir şey Kafe Kundera'ya hâkim olan bezgin ritmi bozamaz. Hız ve çeşitlilik ihtiyacı duyanlar çıkıp gidebilirler çünkü sokaklarda bunlardan bol bol var. Burası ise mecburi miskinliklerin ve ebedi tekerrürlerin penahıdır. Saplantıların, yinelemelerin, takıntıların ve boşvermişliklerin mecrası.

Sorular arasındaki anlık sessizliklerde Armanuş ortamı ve insanları incelemeye ancak fırsat bulabildi. Duvarlardaki çerçeveli yol resimlerinin ezici çoğunluğunun ya gelişmiş Batı şehirlerine ya da büsbütün egzotik diyarlara ait olduğunu fark etti; iki uç arasında pek bir yer yok gibiydi. Armanuş yavaş yavaş kafenin adının nereden geldiğine dair bir teori geliştirmeye başladı. Belki de gerçeklerin vasatlığından kaçıyordu buradakiler. Ama bunu yaparken hayal dünyasına sığınmak yerine içsel bir huzursuzluğun içine yuvarlanıyorlardı. Adeta havaya sinmiş bir kasvet vardı; *dışarıdaki insanlar'dan* kendilerini kesinkes ayırma gayretindeydi *içerideki insanlar.* Tüm bu bölünme ve mekânın rüyadan çıkmış gibi oluşu... birde en nihayetinde, perişan aşkların ağırlığını taşımak ile daha da hafifleşmek arasında bir seçim yapabilmek için umutsuzca kafa patlatıyormuş gibi görünen müşterilerin yüzlerindeki o somurtkan ifade... her şey bir Kundera romanı sahnesini hatırlatıyordu. Ama onlar bunu bilmiyorlardı, bilemezlerdi. Derya içre yüzüp de deryayı kavrayamayan balıklar gibiydiler, ortamın bir parçası halini almışlardı.

Kafeyi bir Kundera sahnesine benzetmek Armanuş'un ilgisini bir kat daha artırmıştı. Masadaki herkesin, aksanla ve gramer kusurlarıyla da olsa İngilizce konuştuğu gerçeği de dahil, pek çok şey fark etti. Genelde Türkçeden İngilizceye geçmekte hiç zorlanmıyor gibiydiler. Armanuş ilk başta bu rahatlığı özgüvene bağlamıştı ama akşama doğru bunun sebebinin İngilizcelerine duydukları güvenden ziyade, muhtemelen dil denilen iletişim aracına hepten güvensizlik duymaları olduğu sonucuna varacaktı. Ne söylerse söylesin, nasıl söylerse söylesin beyhude, insan gerçek iç benliğini tam manâsıyla ifade edemez varsayımından hareket ediyorlardı. Çoktan içi geçmiş boş kelimelerin kokuşmuş artığıydı dil.

Kara kuru bir seyyar satıcı, garsonlardan saklanarak içeri süzüldü. Koca bir tepsinin içinde, buz kalıplan üzerine dizilmiş, soyulmuş, san bademler taşıyordu.

"Badem!" diye bağırdı, yana yakıla aradığı birinin ismini haykırır gibi.

"Burda!" diye bağırdı Alkolik Karikatürist söylenen kendi adıymış gibi. O sırada içtiği birayla çok iyi gidecekti badem. Artık Adsız Alkolikler toplantılarını açıktan açığa terk etmişti. Kendi denetmeni olmaya karar vermişti. Mesela bugün sadece üç bira içecekti. Birinciyi mideye indirdiğinden geriye iki tane kalmıştı. Ondan sonra duracak, başka içmeyecekti. Kimsenin profesyonel kılavuzluğu olmadan kendini disipline sokmayı başarabilirdi. Bu kararlılıkla dört kepçe badem aldı ve herkes kolayca uzanabilsin diye masanın ortasına yığdı.

Armanuş'un zihni meşguldü o sırada. Uzun boylu, dalgın görünüşlü garsonun sipariş alışını seyretti, çoğunluğun ya bira ya da şarap içtiğini görünce hayret etti. Geçen gece Müslümanlar ve alkol konusunda yaptığı yorumu hatırladı. Türklerin alkole olan

düşkünlüğünden bahsetmeli miydi acaba Anuş Ağacı'ndaki arkadaşlanna? Burada olanların ne kadannı yazmalıydı onlara?

Birkaç dakika sonra garson, karikatürist için koca bir bardak köpüklü bira, diğerleri için de bir sürahi kırmızı şarapla döndü. Zarif şarap bardaklarına servis yapılırken Armanuş masanın etrafında oturan insanları biraz daha gözlemleme fırsatı buldu. İri burunlu, mavi gözlü, yapılı adamın yanında ama kilometrelerce uzağında oturan asabi kadının onun karısı olduğunu tahmin etti. Sırayla Alkolik Karikatüristin Hayatla Kavgalı Kansı'nı, Alkolik Karikatürist'i, Gizli Gay Köşe Yazan'nı, Olağanüstü Yeteneksiz Şair'i, Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'ni inceledi... Masanın bir parçası olmaktan ziyade rahatsızca ucuna ilişmiş gibi görünen, karşısındaki genç ve seksi esmere biraz daha uzun bakmaktan alamadı kendini. Tam manâsıyla bir cep telefonu müptelası olan esmer kadın, habire pırıltılı, pembe cep telefonuyla oynuyor, durup dururken açıyor, şu ya da bu düğmeye basıyor, ya kısa mesaj gönderiyor ya alıyor, şu küçük aletten başka şeye kıymet vermiyordu. Bir de zaman zaman yanındaki şu sakallı adama sokulup sürünüyordu. Belli ki Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşıydı. Aniden başını kaldırıp, "dün dövme yaptırdım," dedi.

Bu sözler bağlamla öyle alakasızdı ki Armanuş ilk anda kendisine yönelik olduğunu kavrayamadı. Ya sıkıntıdan ya da gruba kendisi gibi yeni katılan biriyle yakınlaşma isteğinden Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin kız arkadaşı ona hitap etmişti: "Görmek ister misin?"

Pat diye kaldırdı tişörtünü. Göbek deliğinin etrafında kıpkırmızı bir yabani orkide kıvrılıyordu.

"Çok hoşmuş," dedi Armanuş kibarca.

İltifattan hoşlanan kadın sırıttı. "Teşekkür ederim," dedi, hiçbir şey yemediği halde dudaklarını peçeteyle silerek.

Bu arada Asya kenardan kenardan kadını incelemekteydi ama hoşnutsuz bir bakışla. Sevmemişti bu kadını. Her zamanki gibi, bir hemcinsiyle tanıştığında yapabileceği iki şey vardı: ya zaman tanıyıp ona, kendisinden ne zaman nefret edeceğini bekleyecekti, ya da kestirmeden gidip doğrudan ondan nefret edecekti. İkinciyi seçti.

Arkasına yaslanıp kadehini avuçlarının arasına alarak içindeki sıvıyı incelemeye başladı. Konuşmaya başladığında bile bakışlarını bardaktan ayırmamıştı.

"Aslına bakılırsa, dövmenin ne kadar eskiye dayandığını düşünürsek," diye başladı Asya ama cümlesini bitirmeyip yeni bir cümleye başladı: " 1990'lann başlarında kâşifler İtalya Alplerinde çok iyi korunmuş bir ceset bulmuşlar. 5000 küsur yaşındaymış. Üzerinde elli yedi dövme varmış. En eski dövmeler!"

"Sahi mi?" diye sordu Armanuş. "O zamanlar nasıl şekiller yapıyorlarmış acaba?"

"Genelde hayvan şekilleri, totemler... muhtemelen eşek, geyik, baykuş, dağ keçisi... ve yılan, eminim yılana talep hep olmuştur."

"Vay, 5000 küsur yıllık," dedi hayretle Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristinin yeni kız arkadaşı.

"Ama sanmam ki göbek deliğinde bir dövme olsun!" dedi senarist nağmeli bir sesle. Gülüştüler. Birbirlerine sokulup öpüştüler.

Dışarıda kaldırıma atılmış birkaç masa vardı. Sıkıntılı bir çift o masalardan birine çöktü, bir başka masada gergin bir çift daha vardı, ciddi, düşünceli, huzursuz, burjuva yüzler. Armanuş Fitzgerald romanlarından çıkma karakterlere benzetti onlan.

"Nedense dövmeyi özgünlük, yaratıcılık, hatta modernlikle özdeşleştiriyoruz. Aslına bakılırsa göbek deliğinin etrafına dövme yaptırmak dünya tarihinin en eski geleneklerinden biri. Hatırlarsanız 19. yüzyılın sonlarında bir grup Batılı arkeolog mumyalanmış bir ceset bulmuşlardı. Bir Mısır prensesine aitti. Adı Amunet'ti ve kocaman bir dövmesi vardı. Bilin bakalım nerede?" Asya, senariste dönüp gözlerinin içine baktı: "Göbek deliğinde!"

Bu kadar malumattan şaşkına dönen Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi gözlerini kırpıştırdı. Onun kadar et-

kilenmiş görünen yeni kız arkadaşı sordu: "Bütün bunları nereden biliyorsun?"

"Annesi dövmecilik yapıyor," diye araya girdi Alkolik Karikatürist, gözlerini Asya'dan alamadan. Onun kızgın dudaklarını öpmek geldi içinden. Yapamayınca bir bira daha istedi sessizce.

Bu arada Asya tümüyle başka bir ruh ikliminde, Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşına saldırmaya hazırlanıyordu. Yüzünde tehditkâr bir ifadeyle öne eğildi ve "yalnız bu dövme meselesi çok tehlikeli olabilir," dedi.

"Tehlike" kelimesinin istediği etkiyi yaratması için birkaç saniye susarak bekledi. "İşlem sırasında kullanılan aletlerin titizlikle dezenfekte edilmesi gerekir ama enfeksiyon riskinin yüzde yüz ortadan kaldırıldığı söylenemez. En yaygın dövme tekniğinin derinin altına iğnelerle mürekkep zerkedilmesi olduğu düşünüldüğünde, bu ciddi bir meseledir..."

İğnelerden öyle uğursuz bir havayla bahsetmişti ki masadaki herkesi tedirgin etti. Sadece Alkolik Karikatürist gözlerinde cin gibi bir parıltıyla seyrediyor, gösterinin tadını çıkarıyordu.

"İğne yaklaşık dakikada 3000 vuruş ritmiyle deriye sokulup çıkarılır," diye devam etti Asya. Paketten bir sigara çekip hareketi canlandırır gibi hızlı hızlı sokup çıkardı sonra yaktı. Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşı cinsel çağrışımları olan bu harekete gülmeye yeltendi ama Asya'nın gözlerindeki katı soğuk hevesini kursağında bıraktı.

"Kan zehirlenmesi ve hepatit bir dövme dükkânında kapabileceğiniz nice ölümcül hastalıktan sadece ikisi. Dövmecinin her seferinde yeni bir steril paket açması, elini sıcak su ve sabunla yıkaması, steril sıvılarla ovması, lastik eldiven giymesi gerek... teorik olarak tabii. Pratikte kim bu kadar ince zahmete girer ki?"

"Ama benim gittiğim yerde hepsine dikkat ettiler, iğneler de yeniydi," diye salvo atışından sıyrılmayı denedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşı. Türkçe söylemişti bunları.

Asya sükûnetle ve İngilizce devam etti. "Ya, çok iyi. Maalesef yeterli değil ama. Mürekkep ne olacak? Dövmenin sadece iğneleri değil mürekkebinin de her seferinde yenilenmesi gerektiğini biliyor muydunuz? Her seans için, her müşteri için yeni mürekkep kullanmak lazım."

"Mürekkep mi..." diye kekeledi kız.

"Tabii ya," diye atıldı Asya kendinden emin. "Dövme işleminden sonra sırf mürekkep yüzünden türlü çeşit enfeksiyon çıkabilir. Bunların en yaygınlarından biri *Staphylococcus aureus'* tur. Ne yazık ki çok sinsi ilerler ve..." kaşlarını çattı, "kalbe ciddi zarar verir."

Soğukkanlılığını kaybetmemek için elinden geleni yapsa da Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşının beti benzi atmıştı. Pembe cep telefonu tam o anda bipledi ama bakmadı bile.

"Yaptırmadan önce bir doktora danıştın mı?" diye sordu Asya sahte bir şefkatle.

"Yok, danışmadım," dedi kız. Yüzü gölgelenmiş, gözlerinin altında yeni çizgiler belirmişti.

"Ya, öyle mi? Hay Allah. Neyse, takma kafana," dedi Asya ellerini iki yana açarak. "Tatsız bir şey olmaz inşallah."

Alkolik Karikatürist'le Armanuş Asya'nın saldırgan sohbetine gizlice gülümsediler ama diğerleri tepki vermedi. Oyuna katılmaya karar veren Alkolik Karikatürist, yüzünde hınzır bir ifadeyle sordu: "Ama istese dövmeyi çıkarttırabilir değil mi? Çıkartmak mümkün değil mi?"

"Mümkün," dedi Asya hemen, gelen pası gole çevirme gayretinde. "Ama işlem son derece acılı ve yıldırıcı. Üç yöntemden birini seçebilirsin: cerrahi, lazer tedavisi ya da deri soyma."

Bunları söyledikten sonra yığının üzerinden bir bademi alıp kabuğunu soydu. Masadaki herkes, hatta Armanuş bile bademe dehşetle bakmaktan alamadı kendini. Seyirci tepkisinden memnun olan Asya soyulmuş bademi ağzına atıp sakin sakin çiğnedi.

"Şahsen üçüncüyü hiç tavsiye etmem. Ötekiler de ondan iyi değil ya. Çok ama çok iyi bir dermatolog ya da estetik cerrah bul-

manız gerek. İşlem gayet tuzluya mal oluyor ama elden ne gelir? Her muayene bir ton para, bir kereyle de bitmez. Dövme çıkarıldıktan sonra bile gözle görünür bir iz kalır, ten rengindeki değişiklik de cabası. Ondan kurtulmak için bir estetik ameliyat daha lazım. Yine de yüzde yüz garantili değil."

"Ay inanmıyorum," dedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşı, gözleri faltaşı gibi açılmış bir halde. Armanuş Asya'nın gaddarlığına gülmemek için kendini çimdikledi.

"Eee yeter bu kadar kasvet, hadi neden içmiyoruz?" diye araya girdi Alkolik Karikatüristin Hayatla Kavgalı Karısı. "İçmek için Bay Parmakucundan daha iyi sebep mi bulunur? Neydi adı... Cecche?"

"Ceccheti," diye düzeltti Asya, gruba bale tarihi konulu nutku atacak kadar sarhoş olduğu o güne hâlâ lanet ederek.

"Evet, evet Ceccheti," diye kıkırdadı Olağanüstü Yeteneksiz Şair ve Armanuş'a açıkladı. "O olmasa bale yapanlar parmaklarının ucunda yürümek zorunda kalmayacaklarmış biliyor muydun?"

"Derdi neymiş acaba?" diye ekledi biri, sonra herkes gülüştü.

Ortam böyle yumuşayınca, "Eee, anlat bakalım Amy, neredensin?" diye sordu Olağanüstü Yeteneksiz Şair kafenin mutat uğultusu üzerinden Armanuş'a.

"Aslında Amy, Armanuş'un kısaltması," diye araya girdi Asya, halen provokatör ruh halindeydi anlaşılan. "Çünkü Armanuş Ermeni-Amerikalı!"

"Ermeni" kelimesi Kafe Kundera'da kimseyi şaşırtmazdı ama "Ermeni-Amerikah" başkaydı. "Türk-Ermeni" zaten "biz"den demekti. "Ermeni-Ermeni" de hiç sorun değildi; "Türk-Türk" olanlar gibi bildik bir şey, benzer kültür, benzer maya, benzer kumaş demekti. Ama "Ermeni-Amerikah", diyasporada beyni yıkanan ve bu yüzden Türklerden nefret eden biri anlamına geliyordu. Bütün başlar Armanuş'a dönmüştü. Bakışları kuşkucu bir ilgi taşıyordu; dışı süslü ama içinde bomba olmasından şüphelendikleri bir hediye paketiymiş gibi incelediler onu. Armanuş gelebilecek herhangi bir tenkide karşı omuzlarını dikleştirdi ama senelerdir Kafe Kundera'nın müdavimi olan grup, mekânın miskin havasını öyle içine sindirmişti ki, çok çabuk bıraktı işin ucunu.

Ne var ki Asya meselenin böyle kapanmasına izin vermedi. "Armanuş'un ailesi İstanbulluymuş," dedi iki badem arası. "...1915'te türlü türlü acılar çekmişler... çoğu tehcirde ölmüş, açlıktan, yorgunluktan, şiddetten..."

Som sessizlik. Ne bir soru ne bir yorum. Asya, Alkolik Karikatürist'in endişeli bakışları altında ipleri biraz daha gerdi. "Ama büyük dedesi bütün bunlardan önce öldürülmüş, hem de sırf," dedi Asya, Armanuş'a dönerek söyledi bunu, ama sonraki lafı grubun diğer üyelerineydi: "...entelektüel olduğu için!" Şarabını yavaşça yudumladı. "Cemaat öncü beyinlerinden mahrum kalsın diye ilk olarak Ermeni entelektüeller öldürülmüş 1915'te." Sessizliğin bölünmesi uzun sürmedi. "Öyle bir şey olmadı," dedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi başını hızlı hızlı sallayarak. "Hiç öyle bir şey duymadık." Piposundan derin bir nefes aldı ve sarmallanan dumanlar arasından Armanuş'un gözlerine baktı. Sesi alçalıp, cana-yakın bir fısıltıya dönüşmüştü. "Ailen için çok üzüldüm, taziyelerimi kabul et. Ama o zamanlar savaş zamanıydı. İki taraftan da insanlar öldü. Ermeni isyancıların ne kadar Türk öldürdüğünü biliyor musun? Hikâyenin öteki tarafını düşündün mü hiç? Eminim düşünmemişsindir! Acı çeken Türk ailelerine ne diyeceksin? Olanlar çok trajik ama 1915in 2000'ler olmadığını anlamamız lazım. O zaman her şey farklıymış. Türk Devleti bile yokmuş, Osmanlı İmparatorluğu varmış. Modernite öncesi devir, modernite öncesi trajediler..."

Armanuş dudaklarını öyle sıktı ki renkleri attı. O kadar çok karşısavı vardı ki sıralayacak, nereden başlayacağını kestiremiyordu. Keşke Baron da burada olsa ve bütün bunlan görseydi.

Armanuş atacak en doğru adımı düşünedursun, onun bıraktığı boşluğu Asya'nın müdahalesi doldurdu: "Hay Allah, ben de bunca zamandır seni anti-milliyetçi bilirdim."

"Öyleyim zaten!" diye tersledi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi, sesini birkaç oktav yükselterek. Sinirli sinirli sakalını sıvazladı. "Ama tarihi gerçekleri her türlü safsatanın üstünde görürüm."

Asya'yla Armanuş birbirlerine baktılar. O kısacık an içinde garson yeniden geldi ve boş şarap sürahisinin yerine dolusunu koydu.

"Ermeni gençlerin beynini yıkamışlar," diye atıldı senaristin yeni kız arkadaşı, hem sevgilisine destek olmak hem de dolaylı yoldan az evvelki dövme mevzuunun rövanşını almak için.

"Nereden biliyorsun? Belki senin beynin yıkanmıştır!" dedi Armanuş öfkelenmeden, tane tane.

"Tabii ya, nereden biliyorsun?" diye yankıladı Asya, öfkelenerek ve süratle. "1915 hakkında ne biliyoruz? Bu konu üzerine yazılmış kaç kitap okudun? Hangi zıt fikirleri karşılaştırıp kıyasladın? Hangi araştırmaları, hangi belgeleri takip ettin... bahse girerim bu konuda hiçbir şey okumamışsındır! Ama kendinden pek eminsin. Bize verileni olduğu gibi kabul etmiyor muyuz? Kapsül kapsül resmi tarih yutuyoruz her gün."

"Katılıyorum, kapitalist tüketim toplumu hislerimizi uyuşturuyor, hayalgücümüzü köreltiyor," diye lafa girdi Olağanüstü Yeteneksiz Şair. "Dünyanın ruhsuzlaşmasından bu sistem sorumlu. Ama bizi tarih marih değil ancak şiir kurtarabilir."

"Bak Asyacım," dedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi. "Türkiye'deki pek çok kişinin aksine mesleğim gereği ben bu konuda hatın sayılır araştırma yaptım. Tarihi filmlere senaryo yazıyorum. Sürekli tarih okurum. Yani başkalarından duyduğum için ya da yanlış bilgilendirildiğim için böyle konuşmuyorum. Aksine! Konu üzerinde titiz araştırma yürütmüş biri olarak konuşuyorum." Durup şarabından bir yudum aldı. "Ermenilerin iddiaları abartı ve çarpıtma üzerine kurulu. Yapmayın, bazıları iki milyon Ermeni öldürdüğümüzü bile söylüyor! Aklı başında hiçbir tarihçi bunu ciddiye alamaz."

"Bence bir kişi bile öldürülse fazla," diye diklendi Asya.

Garson elinde yeni bir sürahi ve yüzünde endişeli bir ifadeyle tekrar belirdi. Alkolik Karikatürist'e "Devam edecek misiniz?" gibilerinden bir işaret yaptı. O da parmağını kaldırarak "Kesinlikle!" demeye getirdi. Üç birayı çoktan bitirdiğinden ve daha fazla içmeme kararına sadık olduğundan şimdi şaraba geçmişti.

"Sana bir şey diyeyim mi Asya," dedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi kadehini doldururken. "Meşhur Salem cadı mahkemelerini biliyorsun değil mi? Orada işin ilginç yanı cadılıkla suçlanan kadınların neredeyse hepsi aynı itiraflarda bulunmuş, aynı semptomları göstermiş, hatta aynı anda nöbet geçirip aynı şekilde bayılmış... Yalan mi söylüyorlardı? Hayır! Rol mü yapıyorlardı? Hayır! Peki neydi bu aynılığın sebebi? Toplu histeriden mustariptiler."

"Bu ne mânâya geliyor?" diye sordu Armanuş tepkisini kontrol ederek.

"Evet, bu ne mânâya geliyor?" diye yankıladı Asya tepkisini salıvererek.

"Şu mânâya geliyor, hanımlar," dedi senarist; yorgun bir tebessüm çöktü dudaklarına. "Toplu histeri diye bir şey varsa toplu hafıza diye bir şey de vardır. Ermenilerin histerik olduğunu filan söylemiyorum, yanlış anlamayın. Ancak toplulukların, tek tek üyelerinin inançlarını, algılarını, hatta bedensel tepkilerini yönlendirmeye muktedir olduğu bilimsel bir gerçek. Bir hikâyeyi tekrar tekrar dinlersen, anlatıyı içselleştirirsin. İçselleştirdiğin anda da başkasının hikâyesi olmaktan çıkar. Hatta hikâye olmaktan bile çıkar, gerçek olur, senin gerçeğin. Kendi gerçeğinmiş gibi canını dişine takıp mücadele edersin. Bu yüzden yirmisine gelmemiş bir sürü Ermeni-Amerikalı, dedelerinin ninelerinin anlattıkları hikâyeleri bu kadar derinden yaşıyorlar. Zamanda donmuş bir anlatı."

"Bir nevi büyülenme gibi," dedi Olağanüstü Yeteneksiz Şair ama kimse daha fazla konuşmasına izin vermedi.

Asya arkasına yaslanıp sigara dumanını üfledikten sonra sazı eline aldı: "Toplu histeri ne, biliyor musun? Şimdiye kadar kaleme aldığın o pespaye senaryolar, *Aslan Yürekli Timur'un* bütün

bölümleri... Ne kahraman ya, sanki bir milli kahramana daha ihtiyacımız var! Budala Bizanslılara karşı maceradan maceraya koşan kash, Herkül kılıklı, vurdu mu oturtan Türk erkeği. Türk olmayan erkeklerin hepsi ya tecavüzcü, ya zalim ya da olay örgüsünde tesadüfi. Türk olmayan kadınların hepsi önüne gelenle yatar. Olur da ezkaza bu kadınlardan birinde bir gıdımcık iffet varsa, onun da eninde sonunda Türk olduğu ortaya çıkacaktır. Bu nasıl propaganda? Ben işte buna histeri derim. Milyonların bu berbat mesajları içselleştirmesini sağladın mı toplu histeriye sebep oluyor."

Bu sefer Gizli Gay Köşe Yazan araya girdi: "Valla Asya haklı. Düşmanın kadınsılığıyla dalga geçmek için yarattığın bütün o kaba saba, maço Türk kahramanlar tahakkümperver ataerkilliğin tezahürlerinden başka ne ki..."

"Kuzum sizin neyiniz var bugün?" diye sordu Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi alt dudağı belli belirsiz titreyerek. "O saçmalıklara inanmadığımı gayet iyi biliyorsunuz. O filmlerin sadece eğlence amaçlı olduğunu söylemeye gerek var mı?" Destek almak için Armanuş dahil herkese tek tek baktı.

Armanuş hâkim havayı değiştirmek için elinden geleni yaptı. Baron Baghdassarian'ın pasifizme kuvvetle karşı çıkacağını bilse de gerilimi artırmaktan kimseye bir fayda geleceğine inanmıyordu. "Şuradaki çerçeve," dedi duvan işaret ederek. "Şu turuncu çerçeveli yol resmi var ya, Arizona'dan. Çocukken annemle o yoldan sık sık geçerdik."

"Arizona," diye mırıldandı Olağanüstü Yeteneksiz Şair ve bu isim onun için bir ütopya adası, bir nevi Shangri-la'ymış gibi içini çekti.

Ne var ki Asya'nın işi burada noktalamaya hiç niyeti yoktu. "Ama seninkisi en beteri," dedi. "Keşke yaptığın işe inansaydın, o filmlere azıcık da olsa inancın olsaydı, bakış açını sorgulasam bile samimiyetini sorgulamazdım. O senaryoları kitleler için yazıyorsun. Yazıyor, pazarlıyor, kamyonla para kaldırıyorsun. Sonra buraya gelip entelektüellerin takıldığı bu kafede kılık değiştiriyor, bizimle bir olup o filmlerle dalga geçiyorsun. İkiyüzlülüğün bir sınırı olmalı!"

Senaristin yüzünde kan çekildi. "Sen kim oluyorsun da bana yok ikiyüzlülükten yok çift kimlikten bahsediyorsun Piç Hanım? Bana musallat olacağına gidip babişkonu arasana!"

Bunlan dedi ve ardından şarap kadehine uzandı. Ama zahmet etmesine gerek yoktu zira tam o sırada bir adet şarap kadehi süratle ona doğru uçmaktaydı. Alkolik Karikatürist doğrulmuş, elindeki şarap kadehini vargücüyle senariste fırlatmıştı. Iskaladı. Kadeh duvardaki bir çerçeveye çarpınca içkideki şarap her yere saçıldı. Hedefi vurmayı başaramayan Alkolik Karikatürist kollannı sıvadı.

Alkolik Karikatürist'in yan cüssesinde ve onun kadar sarhoş olmasına rağmen Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi ilk yumruktan kaçmayı başardı ve hemen bir köşeye sıvıştı. Köşeye vanr varmaz artık emniyette olduğuna kanaat getirerek derin bir nefes aldı.

Gelen darbeyi görmedi.

Gizli Gay Köşe Yazan sandalyesinden fırladığı gibi karikatüristin yardımına koştu. Elindeki sürahiyi senaristin tepesine indiriverdi. Göz açıp kapayana kadar yerdeydi senarist, incecik kan sızdı şakağından. Kanın görüntüsü olmasa aldığı darbeye inanmayacakmış gibi gözlerini kırpıştırarak hayretle önce yüzlerine, sonra da belirsiz bir noktaya baktı.

Ama Kafe Kundera en nihayetinde hayatın ritminin öyle ya da böyle asla değişmediği, rehavet ve atalet esaslanna dayalı, bezgin bir entelektüel kahvesiydi. Sarhoş kavgasının yeri değildi. Daha senaristin kafasının kanaması durmadan kafedeki herkes hadise patlak vermeden evvel yaptıklan işlere geri dönmüştü; kimi somurtuyor, kimi şarap ya da kahve içerek sohbet ediyor, kimi duvarlardaki çerçeveli fotoğraflara dalıp gidiyordu.

On Birinci Bölüm

KURU KAYISI

Neredeyse şafak vaktiydi, geceyle gündüz arasındaki o tekinsiz eşiğe ramak kala. Hâlâ mümkün avuntu bulmak rüyalarda ama onları silbaştan inşa etmek için artık çok geç.

Fezâ-yi ıtlak dedikleri o nihayetsiz gökyüzü anlatıldığı gibi yedi katlı yetmiş sırlı ise eğer ve onun yedinci katında bir göz, yukarılardan herkesi seyreden bir Semavi Ayn varsa, kimlerin kapalı kapılar ardında neler çevirdiğini, kimlerin ne günahlar işlediğini bilebilmek için uzun zamandır bu şehr-i İstanbul'u izliyor olsa gerek. Tam şu anda burada ışıldayan şehir silueti turuncu, kızıl ve san tonlannda. Bir kıvılcım demeti gibi görünüyor bu koca şehir göklerdeki göze. Bu ışıltılı haritadaki her nokta bu saatte uyanık olan biri tarafından yakılmış bir lamba. Semavi Göz'ün durduğu yerden, ta o irtifadan bakınca, bütün bu rasgele yakılmış ampuller, düzenli bir ritimle kırpışıyor; alttan alta Tann'ya şifreli bir mesaj verir gibi. Kaosun içinde tam bir ahenk saklı sanki.

Oraya buraya serpiştirilmiş ışıklann dışında İstanbul hâlâ koyu karanlıkta. Eski mahallelerde kıvnlan yılankavi sokaklar boyunca dizili sıra sıra evlerde, yamaçlara inşa edilmiş gecekondularda, bakkallann hep ithal ürünler sattığı zengin muhitlerindeki modern apartmanlarda, şehir dışına kaçanlara ait lüks sitelerde, her yerde insanlar derin uykuda. Bazıları hariç tabi.

Bazı İstanbullular her zamanki gibi diğerlerinden önce uyanmış. Mesela şehirdeki imamlar; genci yaşlısı, yanık seslisi, çatlak seslisi, bir dolu caminin imamı erkenden uyanmış, inananlan sabah namazına çağırmak için. Sonra simitçiler var. Onlar da gün boyu satacaklan gevrek simitleri almak için fırınlara yollanmışlar. Dolayısıyla fınncılar da uyanık. Çoğu işe koyulmadan ancak birkaç saat uyku uyuyabiliyor, bazısı geceleri hiç uyumuyor. İstisnasız her gün fınncılar fınnlannı geceyansı yakıyorlar; böylece şafaktan evvel şehirdeki fınnlar ekmeğin enfes kokusuyla doluyor.

Temizlikçi kadınlar da uyanık. Kimi pek hareketli ve eli çabuk, kimi pek tembel ve isteksiz her yaştan kadın, gün boyu ovup duracakları lüks evlere en az iki-üç otobüs değiştirerek gitmek üzere erkenden kalkıyorlar. Gittikleri yer başka bir dünya. Zengin kadınlar daima makyajlı geziyor ve katiyyen yaşlannı göstermiyor. Temizlikçi kadmlann kocalannın aksine banliyölerdeki karıların kocaları daima meşgul, şaşırtıcı ölçüde kibar ve çıtkırıldımlar. Bu sitelerde zaman kıt bir kaynak değil. İnsanlar onu sıcak su gibi bol bol ve rahat rahat kullanıyor. Temizlikçi kadınlar, sitelerdeki kadmların sabah akşam yaptıkları duşların ya da köpüklü, sütlü banyoların uzunluğuna ve sıklığına şaşmaktan kendilerini alamıyorlar.

İmamlar, simitçiler, fırıncılar, temizlikçiler, hırsızlar, çöpçüler ve çöp karıştıranlar, evsizler, fahişeler, pezevenkler, kulüplerdeki gece nöbetini bitiren fedailer, konsomatrisler, taksiciler, şehri terk edenler ve henüz kapısına varanlar, duvarlara slogan yazmak için sokaklara çıkmış olan sağcı ve solcular... bu erkenciler dışında, İstanbul'un geri kalanı hâlâ derin uykuda.

Artık şafak söküyor. Şehir jölemsi bir şey şu anda, yarı sıvı yarı katı.

Göklerdeki Semavi Göz'e, Kazancı hanesi, gecenin gölgeleri arasında yer yer ışıltılı bir küre gibi görünüyor olsa gerek. Bu büyük, eski konağın çoğu odası karanlık ve sessiz ama birkaçı aydınlık. Erken kalkanlar işte o odalarda.

Kazancı hanesinde uyanık olanlardan biri Armanuş. Anuş Ağa-

cı'nın üyelerine bir gün önceki şaşırtıcı hadiseyi anlatma hevesiyle erkenden kalkıp hemen internete bağlandı. Onlara İstanbul'un bohem yanlarını anlattı; sonra Kafe Kundera'da tanıştığı her karakteri ve kavgayı özetledi. Şimdi onlara Alkolik Karikatürist'in betimlemesini yapıyor, şarap bardağına nasıl yeni bir işlev bulduğunu ekleyerek.

"Karikatürcü eğlenceli bir tipe benziyor," yazdı Anti Kavurma. *"Siyasetçileri penguen olarak çizdiği için hapse girebileceğini söyledin değil mi? Vay be. Mizah Türkiye'de ciddi iş!"*

"Hakikaten, herif sıkı bir tipe benziyor," diye ona katıldı Leydi Tavuskuşu/Siramark. *"Biraz daha anlat."*

Ama görünüşe göre birileri hadiseyi bambaşka açıdan yorumlamıştı.

"Abartmıyor musunuz bir parça? Ne onda ne o salaş kafedeki başka bir karakterde ilginç bir taraf var. Görmüyor musunuz hepsi İstanbul'un bohem, avangard, bir nevi kaymak sanat-manat çevresinden yüzler. Tüm dünyadan nefret eden ama en çok da kendi ülkelerinden nefret eden tipik üçüncü dünya eliti," diye araya girdi Baron Baghdassarian'ın sert mesajı.

Armanuş irkilip, nedense etrafına bakınma gereği duydu. Bilgisayar ekranında yazılı olanları kimsenin görmediğinden emin olmak istercesine.

Ama uykucu Asya odanın öte tarafında horul horul uyuyordu işte; Beşinci Sultan ayak uçlarına kıvrılmış vaziyette, kafasında kulaklık, elinde açık bir kitap: *Sonsuza Tanıklık. Emmanuel Levinas*. Asya'nın yatağının yanında boş bir CD kabı var - Johnny Cash tepeden tırnağa karalar giyinmiş, gri, kasvetli bir gökyüzünün altında dimdik, bir yanında bir kedi bir yanında bir köpek, çerçevenin çok ötesindeki bir noktaya bakıyor bilgece. Asya, walkman'i sürekli çalma modunda bırakmış. Bu açıdan da annesinin kızı - her türlü gürültüyü kaldırabiliyor ama sessizlikle başa çıkamıyor.

Armanuş oturduğu yerden şarkı sözlerini çıkaramıyor ama ritmi duyabiliyor. Cash'in bariton sesinin kulaklıklardan odaya yayılışını dinlemek hoşuna gidiyor, içerideki ve dışarıdaki çeşitli sesleri dinlemek de: uzak camilerden yankılanan sabah ezanları, yakınlardaki bir duvara KÜRTSEN KÜRTÇE KONUŞ, ASİMİLE OLMA! yazmayı henüz bitirmiş bir grubu kovalayan polis arabasının sireni, sokağın karşısındaki bakkalın önüne süt bırakan sütçünün tıngırtıları, Beşinci Sultan ve Asya'nın şaşırtıcı ölçüde uyumlu solukları - hangisinin kimden çıktığı belli olmayan bir horultular ve mırıltılar karışımı. Baron Baghdassarian'a verilecek en münasip - cevabı arayan Armanuş'un klavyeye dokunan parmak uçlarının sesi... Neredeyse sabah oldu; Armanuş yeterince uyumadığı halde kendini hafiflemiş hissediyor, uykuyu yenmenin verdiği zafer duygusu.

Aşağıda, sol arka köşede Qülsüm Nine'nin odası var. Uyuyor şu anda, rüya görüyor. Başka Bir hayatta gerçekten de Korkunç İvan olabilirdi belki ama kaskatı kireçlenmişse eğer kişiliği bu hiç sebepsiz değil. Zaman içinde giderek sirkeleşen pek çok insan gibi büyükannenin de bir hikâyesi var. Ege kıyısında, son derece şirin ama yoksunluklarla dolu küçük bir kasabada büyümüş; kendisininkinden çok daha zengin, çok daha şehirli ama kesinlikle çok daha kısmetsiz bir aile olan Kazancılara gelin gelmiş; erken öldükleri için erkeklerin elmas kadar kıymetli olduğu, hassas ve hastalığa yatkın bir soyun genç, köylü gelini olmanın rahatsızlığını yaşamış; bir anda kendini erkek evlat doğurmakla yükümlü buluvermişti. Ne kadar çok erkek evlat verirse o kadar iyi çünkü ne kadar hayatta kalacakları hiç belli olmaz... Oysa o birbiri ardına kız doğurmuştu; *eyvah bir kız daha, eyvah bir kız daha, eyvah bir kız daha;* her doğumla kocasının kendisinden biraz daha uzaklaştığını görmenin ıstırabı bir de her şeyin üstüne.

Levent Kazancı karısıyla çocuklarını disiplin altına almak için kemerini kullanmaktan sakınmayan hoyrat bir adamdı; *bir oğlan, Allah bir oğlan bahsetse her şey yoluna girecekti...* arka arkaya üç kız, sonra mucize, dördüncü bebek nihayet oğlan. Şans-

lannın döndüğünü umarak bir kez daha denemişlerdi ama beşinci bebek yine kız olmuştu. Varsın olsun, Mustafa yeterliydi; soyu devam ettirmeye muktedir. Her zaman kızlara üstün tutulan, her kaprisi yerine getirilen, pohpohlanan, şımartılan Mustafa... sonra müzik diniyor ve rüyaya karanlık çöküyor: Mustafa bir daha dönmemek üzere ABD'ye gidiyor.

Gülsüm Nine asla sevgisine karşılık bulamamış bir kadın; yavaş yavaş değil de hızla yaşlanan, bakirelikten ihtiyarlığa atlayan, asla orta yaşlı olamayan bir kadın. Kendini tümüyle yegâne oğluna adamış, kızlarını hiçe saymak pahasına ona tapmış, hayatın ondan aldığı her şeye karşı teselliyi oğlunda aramıştı. Ama Mustafa Arizona'ya gittikten sonra düzenli kartpostallar ve iki satırlık mektuplardan ibaret kalmıştı varlığı. Ailesini ziyaret etmek için İstanbul'a dönmemişti hiç. Gülsüm Nine terk edilmiş hissediyordu kendini; kederin yanı sıra utanç veriyordu terk edilmek, utanılacak bir şey yapmış gibi hissediyordu terk edilen ve bunu düzeltmek için elinden bir şey gelmeyen. O da içindeki sancıyı kapatabilmek için dış cephesini kararttıkça karartmıştı. Gittikçe taşlaşmıştı.

Birinci katın sağ köşesinde, yaz kış lavanta kokan bir odada Cicianne yatıyor, derin uykuda. Yatağın yanında kiraz ağacından bir komodin, üzerinde Kuran-ı Kerim, evliyalar ve hayatları hakkında bir kitap ve yosun yeşili ışık saçan koca bir lamba var. Kitabın yanında, kehribar imameli san bir tespih ve içinde takma dişlerini dinlendirdiği yansına kadar dolu bir bardak.

Cicianne için saatler nicedir doğrusallığını kaybetmiş bir akışın gelişigüzel tiktaklan demek. Zaman otoyolunda hiçbir işaret levhası, hiçbir trafik ışığı, hiçbir yol tarifi yok. İstediği istikamete gidebilir, ister ileri ister geri, şerit değiştirebilir, ister sağa ister sola. Yahut mesela yolun tam ortasında aniden durup gitmeyi hepten reddedebilir çünkü onun hayatında "ilerleme" diye bir şey yok artık. Güzergâh kalmamış, sadece tek tek kopuk kopuk anlann ebedi tekerrürü var.

Son zamanlarda bazı çocukluk hatıralan geliyor gözünün önüne, burada ve şu anda meydana geliyormuşçasına capcanlı. Sekiz yaşında, gri-mavi gözlü, san saçları lüle lüle bir kız, Selanik'te annesiyle birlikte Balkan Savaşı'nda ölen babasının ardından sessizce göz yaşı döküyorlar; sonra kendini İstanbul'da görüyor, ekimin sonlan, cumhuriyet ilan edilmiş. Bayraklar. Her yer bayraklarla donanmış. Kırmızı beyaz, ay yıldız, yeni yıkanmış çamaşırlar gibi dalgalanıyorlar rüzgârda. Temizlik yapılmış sanki vatan topraklannda. Bayrakların ardında Rıza Selim'in çetin yüzü, gür sakalı, kara gözleri. Sonra kendini genç bir kadın olarak görüyor Cicianne; Bentley piyanosunun başında, iki dirhem bir çekirdek giyinmiş misafirlere neşeli ezgiler çalıyor. Ağzında eriyen badem ezmesi tadı...

Cicianne'nin hemen üzerindeki küçük odada Çevriye Teyze uyuyor. Son yıllarda defalarca gördüğü kâbusu görüyor tam şu anda. Yeniden öğrenci olarak görüyor kendini. Bir sınıfta, üzerinde çirkin, kül grisi bir üniforma. Müdür onu sözlü yapmak için tahtaya çağırıyor. Kan ter içinde, iki yana sallanıyor, ayaklan ağır. Sorulann hiçbirini anlamıyor. Çevriye Teyze aslında liseden mezun olmadığını öğreniyor. Kayıtlarda bir hata yapılmış, şimdi mezun olup öğretmenlik yapması için bu tek dersi vermesi gerekiyor. Her seferinde aynı sahnede uyanıyor. Müdür not defterini çıkarıp kırmızı bir dolmakalemle Çevriye adının yanına kocaman bir sıfır yazıyor.

Son on yıldır, kocasını kaybettiğinden beri gördüğü kâbus bu. Rüşvetten hapse girmişti kocası - Çevriye Teyze bu suça inanmayı sonuna kadar reddetse de. Tahliye olmasına bir ay kala, anlamsız bir kavga esnasında aptal bir elektrik kablosuna basarak ölmüştü. Cevriye Teyze bu sahneyi tekrar tekrar canlandırırdı hayallerinde, kabloyu oraya koyup kocasının ölümünden mesul olan mahkûmu gözünün önüne getirmeye çalışırdı. Hapishane kapılarında, elinde dolu bir silah, o adamı beklediğini hayal ederdi. Her seferinde değişirdi senaryonun geri kalanı. Bazen tahliye edilir edilmez katilin suratına tükürürdü hemen oracıkta, bazen de sadece uzaktan izlerdi adamı. Onu değil kendini vururdu.

öldürüldüğünü, kafasının kesildiğini düşündüm. Kendi derdimi unutur gibi oldum. Sabah, akşam Ayaşlı bana uğruyor, cinayet tahkikatından neler öğrenebilmişse onları anlatıyordu.

Üç-dört gün böyle gittikten sonra bir sabah bankada yeni gelen mektupları açarken elime bir telgraf verdiler Açtım, telgraf Selime'denmiş. Şu iki kısa cümleyi yazıyor

"Yanınıza gelebilir miyim? Lütfen cevap."

Biraz şaşaladım, sevindim. İşleri bırakıp odanın içinde gezinmeye başladım. "Yanınıza gelebilir miyim?" ne demek? Buraya gelmiyor da benim yanıma gelecek, yani birlikte yaşayacağız, demek mi? Benim evlenmek üzere olduğumu sanıyordu, şimdi işin doğrusunu öğrendi mi? Sakın Nedim Bey yazmış olmasın?

Nedim Beyi arattım, geldi. Ondan sordum:

- Siz Ayvalık'a benim için bir şey yazdınız mı, de dim.

- Hayır yazmadım. Niçin? Bir şey mi var?

- Selime Hanımdan bir telgraf aldım, buraya gelmek istiyor da...

- Ben size arz ettim ya, o çoktan istiyordu ama yaz maya çekiniyordu. Şimdi kararını vermiş demek! Belki evde sizin bana yazdığınız mektubu bulmuşlardır! Kadınlar, bilirsiniz ya, tuhaftırlar, eğer bizim hanım bulmuşsa Selime Hanıma göstermiştir. O da kendisini sorduğunuzu gördü, gelmeye karar verdi.

Sebep aramak ister mi? Selime buraya gelmek isti- Niçin olursa olsun! Hemen gelmesini yazmalıyım Nedim Beyi savdım, Selime'ye, "Sizi bekliyorum, yola çıktığınızı bildiriniz" diye bir cevap yazdım, yolladım.

Telgraf gitti, ben gene çalışmaya oturdum ama iş çıkaramıyorum. Kâğıtlar birbirine karışıyor. Dünden kalbir sürü iş var. Bunların bazılarına ben cevap yazacağım; müdürün notlan vardı, arıyorum, bulamıyorum. Kalemden bir arkadaş çağırdım.

- Gel azizim, seninle bunları bir ayıklayalım, dedim. O efendinin yardımı olmadıkça işin içinden çıkamadım. İyi oldu ki bizim müdür de gelmedi. Ziraat Bankasında banka müdürleri toplanıp konuşacaklarmış, oraya gideceğini telefonla haber verdi. Ben de işi bırakacağım gibi hemen sokağa çıktım. Nereye gideyim? Selime'yi burada oturtacak bir yer bulmalı. İlkin bir ev tutmak aklımdan geçti. Ben de gidip o evde oturur muyum? Öyle olursa Selime benim yanıma gelmiş olur. Kendisinin istediği de bu değil mi? Yalnız onu rahat ettirecek bir ev bulup hazırlayabilecek miyim? Eşya ister, adam ister. Selime yarın gelmeye kalkarsa bunlar yetişir mi? Bir ev kuruyoruz demektir. Olunca iyi olmalı. Selime'yi bir otele indiririm. Temiz bir otelde güzel döşeli bir oda tutarım! Onu evime almadım diye bana darılır ve benden incinir mi? Evim olmadığını ona anlatırım. Daha olmazsa ben de onun olduğu otele taşınırım. Hem aramızda hiçbir söz geçmeden onu, evim olsa bile, götürmek doğru mu? Ne var ki ona ufak, temiz bir ev hazır bulundurmak şık olurdu! Gelince kendi evine gelecek, kendi hizmetçisine emir verecek, kimse karışanı olmayacak! Acaba istediğim gibi bir ev bulup döşeyebilir miyim? Kimden sormalı? Bizim bankada birini bulur sorarım diye düşündüm, yeniden bankaya döndüm. Herkes yemeğe çıkmaya hazırlanıyordu. Kambiyoda bir efendi tanırım ki bu gibi işlerde beceriklidir. Onu buldurdum, anlattım. Dedi ki:

- Feyyaz Beyin bir evi var, daha yeni yaptırdı. Eğer kiraya vermemişse onu size tutarız.

istanbullu Bir Kadın İçin Çelik Feraset Kuralı: Bu şehirde tutunabilmek istiyorsan, sen sen ol, çay bardağı kadını olma.

Çay bardağı kadını olmamayı seçmiş ve seçiminde sebat etmişti. Kazancı kadınları arasında bir tek o baskı altında, ilk kaynar suda çat diye çatlayan çay bardaklarına öfkelenmeye muktedirdi.

Zeliha Teyze komodinin üzerindeki Marlboro Lights'a uzanıyor, bir sigara yakıyor. Yaşlanmak sigara alışkanlığını hiç etkilememiş. Kızının da içtiğini biliyor. Sağlık Bakanlığı broşürlerindeki o sıkıcı pasajlardan bir alıntı gibi şecereleri: *Sigara bağımlısı ebeveynlerin çocuklarının sigara içme olasılığı diğer çocuklara göre üç kat fazladır.* Zeliha, Asya'nın sağlığı için endişe ediyor ama ona müdahale ederse, güvensizlik emareleri gösterirse geri tepeceğini bilecek kadar akıllı. Asya'nın karşısında kaygılı görünmemeli. Demesi yapmasından kolay. Dengeyi bulmak zor, tıpkı bir annenin kendi çocuğu tarafından "teyze" diye çağırılması gibi. İçine işliyor bu durum, canını yakıyor. Yine de "teyzelik" rolünü annelikten daha iyi kıvırabileceğine, böylesinin ikisi için de daha iyi olacağına inanıyor. Fiziksel ve ruhsal olarak bağlanabilmek için evvela ismen kopmaları gerekiyor sanki. Zeliha Teyze'nin içindeki fırtınanın tek şahidi Allah. Mesele onun varlığına inanmaması.

Düşünceli düşünceli bir nefes çekiyor sigaradan, birkaç saniye içinde tutup hışımla salıyor. Allah varsa ve bu kadar çok şey biliyorsa hakkımızda, neden tüm o bilgisiyle hiçbir şey yapmadı, yapmıyor? Neden bunca haksızlığın yaşanmasına izin veriyor? Neden seyirci kalıyor yeryüzünde yaşanan bunca acıya ve madem ki seyirci, ne hakla yargılıyor sonunda? Hayır, Zeliha Teyze kararlı, dine teslim olmayacak. Hele hele yaşlandıkça dindarlaşan, öte dünyaya gitmeden evvel sicilini temizlemek için ansızın imana gelen şu çıkarcı hesapçılardan olmaya hiç niyeti yok. Bir agnostik olarak yaşadı öyle de ölecek. Zındıklığı samimi ve saf. Bir yerlerde bir Allah varsa, onun bu içten muhalefetini ve reddiyesini takdir etmeli, diye düşünüyor. Sırf içine doğdukları öğretileri ezberleyerek ahkâm kesen kopyacı din fanatiklerinden daha makbul olmalı dinsizliği...

İkinci katın en sonundaki odada Banu Teyze var. O da bu saatte uyanık. Kazancı hanesinde uyanık olan üçüncü kişi o. Bu sabah bir tuhaflık var üzerinde. Yüzü solgun, iri kahverengi gözleri endişeyle kırpışıyor. Karşısında bir ayna. Vaktinden evvel yaşlanmış bir kadın görüyor kendine baktığında. Senelerdir ilk kez kocasını özlüyor - bıraktığı ama asla tam manâsıyla terk etmediği kocasını.

Kocası daha iyi bir eşi hak eden iyi bir adam. Bir gün olsun kimseye haksız muamele etmemiş, necis söz söylememişti ama iki çocuklarını kaybettikten sonra Banu Teyze onunla yaşamaya tahammül edememişti. Ara sıra eski evine gidiyor; bir mekânın her ayrıntısını dejavu ile bilen bir yabancı gibi dolaşıyor odalarda. Giderken daima kuru kayısı götürüyor kocasına, en sevdiği şey. Gidince temizlik yapıyor biraz, kopuk düğmeleri dikiyor, birkaç yemek pişiriyor, ortalığı topluyor. Öyle fazla toplanacak bir şey de yok, çünkü temiz titiz bir adam kocası. Banu Teyze çalışırken yanında durup, onu seyrediyor.

Akşam olduğunda soruyor: "Kalacak mısın?"

Banu Teyze'nin buna verdiği cevap hiç değişmiyor: "Bugün değil, belki sonra."

Evden çıkmadan ekliyor: "Dolapta yemek var, çorbayı ısıt, pilakiyi iki günde bitirmezsen bozulur, menekşeleri sulamayı unutma, pencerenin yanına koydum."

Başını sallayıp kendi kendine konuşur gibi mırıldanıyor kocası: "Merak etme. Ben kendime bakarım. Kayısılar için sağolasın, eksik olma..."

Ondan sonra Kazancı hanesine dönüyor Banu Teyze. Hep böyle, günbegün, yılbeyıl.

Aynadaki kadın yaşlı ve bedbin görünüyor. Banu Teyze mesleğinin bedelini hızla yaşlanarak ödediğini düşünüyor. İnsanlar senelerle yaşlanır, müneccimlerse hikâyelerle. İstese telafi talep

suzluğa düşecek ne var? Onu alıp, gelmek için keşke ben oraya gitseydim!.. Belki de o bunu beklerdi.

Ben Selime'yi, istediğim gibi tanımıyorum. Onu pek az gördüm, onunla pek az konuştum. O zamanlar, doğrusu, Selime'ye alıcı gözüyle de bakamadım. Gelirse, onu bu sefer tanıyacağım. Bakalım beni görünce, nasıl davranacak?

Geceden epeyce geçti, ben Selime'nin odasında bunları düşündüm, kaldım. Sabahı bu odada edecek değilim ya? Yemek zamanı geçti. Kalktım, Atlas lokantasına gittim. Lokanta yarı yarıya boşalmış. İçenler var... Bizim banka arkadaşlarından bir-iki kişi bir masada kalmışlar. Onların yanlarına gittim.

Gece yarısını iki saat geçinceye kadar onlarla kaldım ve eve gelince, hemen yatağıma girdim, ama ancak sabaha karşı uyuyabilmişim.

Bu gece benim yarı umutsuz geçirdiğim gecelerin sonuncusu oldu. Ertesi günü bankada çalışırken Selime'nin yola çıkacağı telgrafını aldım. Telgraf şudur:

"Dokuz, salı sabahı, orada olacağım. Selime."

Bugün ne? Perşembe. Dört gün var demek. Bu dört gün nasıl geçer? Bir ufacık seyahat yapsam! Acaba ben çıldırıyor muyum? Neden bu Selime'ye bu kadar bağlandım?

Müdüre girdim, bir hafta izin istedim.

- Neniz var? Bir zamandır, dalgın görünüyorsunuz, dedi.

- Ne arz edeyim? Hiçbir şeyim yok, yalnız yorgun luk duyuyorum, dedim.

- Ben biliyorum, bu yalnızlıktan ileri geliyor. Bun dan bir ayak evvel kurtulmalısınız, dedi.

Gülüştük. İzin de verdi.

Bankadan çıktım, ayaklarım beni Selime'nin odasına götürdü. Uzun yol yürümüş gibi yorgunum. Aşk acaba bu mudur? Çiçekler bana güzel görünüyor! Aklıma şiir parçaları, beyitler, mısralar geliyor! Çocukluktan ezberimde kalmış bir şarkıdan yahut türküden bir mısra, saçma bir şey, ama bence yanık, dokunaklı, anlatılmamış, anlatılamaz duyguların bir ifadesi...

İçimde gizli bir sevinçle karışık tatlı bir ezginlik var az çok rahatsızlık veriyor. Selime'nin oturacağı, dolaşacagı, yatacağı yerleri gördükçe bu rahatsızlık artıyor.

Selime'nin odasında biraz kaldıktan sonra otelden çıktım, kırlara doğru yürüdüm. Tozlu bir yol... İki yanında fırınlar, kahveler, büyük ambarlar var. Sonra kırlar! Önüme suları kokan, pis bir dere çıkıyor. Dar bir yerini bulup atlıyorum. Uzaktan söğüt ağaçları görünüyor. Akşam olmadan oraya kadar gidebilir miyim? Güneş batmaya yaklaşıyor. Havada tatlı bir serinlik, bir incelik var. Önüme demiryolu çıktı. Orada bir hendeğin kenarına oturup bu demiryolunun uzanışını seyre başladım. Sazlar, böğürtlenler arasında gömgök suları ağır akan bir dereye bakmaktan insan nasıl hoşlanırsa, ben de şimdi demiryoluna bakmaktan öyle hoşlanıyorum.

Güneş battı, her yerde ışıklar yandı, ben burada kaldım ve ondan sonra, ta Selime gelinceye kadar her gün buraya gelip, bu demiryolunu doya doya seyrettim...

Sah sabahı, hemen uykusuz bir gece geçirdikten sonra istasyona indiğim zaman, daha kimse gelmemişti. Uzaktan, makine deposu tarafından dumanlar çıkıyor ve sabahın durgun, serin havası içinde göğe uzanıyor, karşımda bir manevra makinesi çalışıyor, yük vagonlarını bu hattan alıp ötekine götürüyor, öteden buraya getiri-

yan broşu karısına hediye etmek için almıştı. Ona hediyesini bu gece vermeyi planlıyordu; şu bölümü yazmayı bitirir bitirmez.

Yazdığı bütün bölümler arasında en talepkâr ve yıldırıcı olanı buydu. Bu kadar meşakkatli olacağını bilse bu kitabı hiç yazmaz, hayalinden hepten vazgeçebilirdi. Ama artık bırakmak için çok geçti, gırtlağına kadar kitaba batmıştı ve şimdi artık tek çıkış yolu sonuna kadar devam etmek ve bitirmekti. İstanbul şehrine nam salmış bir şair ve köşe yazan olan Ohannes İstanbuliyan uzmanlık alanının tümüyle dışında bir kitap yazıyordu gizliden gizliye. Neticede reddedilebilir, dalga geçilebilir ya da küçümsenebilirdi. Koca Osmanlı İmparatorluğu kallavi dönüşümler, devrimci hareketler ve milliyetçi bölünmelerle cebelleşirken, Ermeni cemaati yenilikçi ideolojilere, hararetli tartışmalara gebeyken, o evinin mahremiyetinde bir çocuk kitabı yazmakla meşguldü.

Ermenice bir çocuk kitabı yazmak daha önce hiç denenmemiş bir girişimdi. Ermeni cemaati matbaayı kullanmaya çok evvel başladığı ve peş peşe kıymetli eserler basıldığı halde, bu alanda neden tek bir eser bile yoktu? Ermeni azınlığı çocuklarını çocuk olarak göremeyen bir topluluk halini mi almıştı? Olabildiğince çabuk büyümeye ihtiyaç duyan bir azınlığın gözünde bir an evvel aşılması gereken bir ara safhadan mı ibaretti çocukluk? Belki de İstanbul'daki okumuş yazmışlara özgüydü bu tutukluk. Belki de onlar köylerdeki Ermeni ninelerin torunlarına aktardıkları sözlü geleneklerden uzaktılar. Kitap dünyasındaki eksikliğin arkasındaki sebep ne olursa olsun, kesin olan bir şey vardı: Ohannes İstanbuliyan olağandışı bir işe kalkışmıştı.

Yazmakta olduğu çocuk kitabının başlığı *Kayıp Güvercin Yavrusu ve Asude Bir Bahar Ülkesi'ydi.* Ailesi ve dostlarıyla beraber bir bahar ülkesinin üzerinde uçarken mavi gökyüzünde yolunu kaybeden bir minik güvercindi kitabın anlatıcısı. Güvercincik sevdiklerini ararken art arda bir sürü köyde, kasabada ve şehirde duruyor ve her molada yeni bir hikâye öğreniyordu.

Bu şekilde Ohannes İstanbuliyan, çoğu nesilden nesile aktarılmış, bazısı çoktan unutulmuş eski Ermeni halk masallarını toplamıştı. Kitap boyunca her masalın aslına sadık kalıyor, tek kelimesini bile değiştirmiyordu. Ama işte bu son bölümde kendi yazdığı bir hikâyeye yer vererek kitabı böyle kapatmayı tasarlamıştı. Bitirdiğinde eserini İstanbul'da bastırmayı ve büyük Ermeni topluluklarının yaşadığı Adana, Harput, Van, Trabzon, Sivas gibi şehirlere dağıttırmayı planlamıştı.

Ohannes İstanbuliyan, Ermeni anababaların bu hikâyeleri her gece uyumadan önce çocuklarına okuyacaklarını hayal ediyordu. Son bir buçuk sene boyunca yazmak tüm zamanını aldığı için başkalarının çocuklarına kitap yazarken kendi çocuklarını büsbütün ihmal etmiş olması ne garipti. Her ikindi bu odaya geliyor, masasına oturuyor ve yazabildiği kadar yazıyordu. Her gece odadan çıktığında çocukları çoktan yataklarına yatmış oluyordu. Yazma arzusu hayatındaki her şeyin ve herkesin önüne geçmişti. Tılsım gibi varlığını ele geçirmişti. Ama neyse ki kitap bitmek üzereydi. Bu akşam yazdığı sonuncu bölümdü, en zoru. Bunu da bitirdiğinde aşağı inecek, metni bir kurdelayla bağlayacak, altın broşu içine saklayacak ve paketi karısına verecekti. *Kayıp Güvercin Yavrusu ve Asude Bir Bahar Ülkesi* ona ithaf edilmişti.

"Lütfen oku," diyecekti o zaman karısına. "Eğer iyi değilse yak hepsini. Söz veriyorum sana sebebini bile sormayacağım. Ama eğer beğenirsen, Şafak Matbaasındaki Garabed Efendi'ye götür."

Ohannes İstanbuliyan karısının fikirlerine herkesinkinden fazla saygı duyardı. Edebiyat ve sanat konusunda ince bir zevki vardı karısının. Onun misafirperverliği sayesinde Boğaz kıyısındaki bu konak münevverlerin, sanat ve kalem ehlinin penanı olmuştu. Kimi ünlü kimi henüz yeni, sayısız mühim sima gelip geçmişti bu evden. Okumaya, tartışmaya, yiyip içmeye gelirlerdi buraya. Birbirlerinin eserlerini kısmi, kendi eserlerini ise katmerli bir şevkle tartışmaya gelirlerdi.

Uzun uzun uçtuktan sonra Kayıp Güvercin Yavrusu susadı ve zamansız açmak üzere olan karlı bir nar ağacının dalına kondu.

dırmazsınız! Bunların hesapları sorulmayacak mı?

Güldü, cevap vermedi. Nedim Beyle karısının iyiliklerini, kendisine yardımlarını anlatmaya başladı. Lakırdıyı uzattık, iki saat konuşmuşuz. Ben kalktım, izin istedim. O yatıp uyuyacak, ben de gidip dinleneceğim. Akşamüstü gene burada buluşacağız.

33

İki-üç gün Selime ile konuştuk ve çok iyi anlaştık, yalnız aramızda evlenmek lakırdısı olmadı. Her gün ben ona gidiyorum, oturup konuşuyoruz. Onu bıktırmamak için yanında çok kalmıyorum. Akşamüstleri uğrayıp onu *gezmeye* çıkarıyorum. Bir gece de Anadolu Palasın terasında yemeğe götürdüm. İlk defa bir erkekle yemeğe gittiğini söylüyor, ama hiçbir şeyi yadırgamıyor. İki eski arkadaş gibi geziyor, konuşuyoruz.

Bugünlerde, ben, bankaya uğramıyorum, kimseyi de gördüğüm yok. Fahri Aydın'dan gelmiş, beni aramış, bulamamış, eve bir mektup bırakmış. Eve gitmiştim, Ziynet ilkin bu mektubu verdi, sonra da İskender'i hapsettiklerini söyledi.

- Niçin hapsetmişler, dedim.

Bilmiyor.

- Yanlış bir şey olmasın, sen hapsolduğunu *nereden* biliyorsun?

- Biliyorum, dün burada konuşuyorlardı.
- Baba burada mı?
- Burada.
- Çağırsana bana.

Ayaşlı geldi.

- Ne o, İskender'i hapis mi etmişler, diye sordum.
- Evet, dedi.
- Niçin?
- Bunun, bir fabrika gibi bir şeysi vardı ya, orada ortakları afyon hulasası yapıyorlarmış. Orası da İsken der'in üstünde görünüyor. Yapanlar da bunun ortakları.
- İskender'in bundan haberi yok muymuş?
- İskender'in ağzına baksan, yokmuş diyor, ama or takları bu işte de ortaklığı vardır, demişler. Hem başka ları da bu işe karışıyor, sanırım.
- Hımm. E, ne yapıyor şimdi, İskender?
- Hiç, tıktılar, içerde oturuyor. Ortakları İstan bul'dan bir avukat tutmuşlar, avukat geldi, bununla da konuştu. Ben artık ne konuştunuz, diye sormadım. Ona sorsan "Ben korkmam, bize bir şey yapamazlar" deyip duruyor.
- Ko, öyle olsun, ama benim bildiğim biraz üzerler!
- Bana da sorsan, öyle ama, eh, kim bilir!..
- Bizim eve ne oldu? İlkin Hasan Bey, arkasından Şefik Bey, şimdi de İskender...
- Doğru. Allah beterinden saklasın!
- Senin konturat ne oldu? Yeniden verecekler mi?
- Bilmem. Bu yıl isteyenler çok... Artırırlarsa, ben tutmam. Kim alırsa mübarek olsun.
- Konturatın bitmesine daha çok var mı?
- Yirmi, yirmi beş gün olmalı. Bu ay sonunda kontu rat bitiyor, ama yeniden ilan etmeleri de birkaç gün sü rer. Biz tutamazsak, siz ne yapacaksınız?
- Ben, bir ev tutmak istiyorum. Bir başka niyetim de var, bakalım, eğer olursa...

Ayaşlı, niyetimin ne olduğunu sormadı. Selime ile evlenmek istediğimi ben ona söyledim.

"İyi öyleyse," dedi Kayıp Güvercin Yavrusu. "Bana kayıp güvercin yavrusunun hikâyesini anlatabilirsin. Ama seni uyarıyorum, acıklı bir şey duyarsam, uçar giderim."

Ohannes İstanbuliyan nar ağacının buna ne karşılık vereceğini hızlıca tasarladı ama tam kâğıda dökmeye başlamıştı ki bir yerlerde bir vazo hızla yere düşüp tuzla buz oldu. Gürültünün arasında bir burun çekme sesi duyuldu. Karısının hıçkırığını anında tanıdı. Ancak o zaman yazının mağarasından tümüyle çıkabildi ve ölü balık gibi yüzeye vurdu.

Merdivene doğru koşarken daha bu sabah berber dükkânında, itibarlı bir avukat ve Osmanlı Parlamentosunun üyesi olan Kirkor Hagopyan'la arasında geçen müziç tartışmayı hatırladı.

"Devir kötü, çok kötü. Daha da beterine hazırlan," diye mınldanmıştı Kirkor Efendi, berberde karşılaştıklarında. "Önce Ermeni erkeklerini askere aldılar; 'madem eşitlik vardır, madem ki hepimiz Osmanlıyız,' dediler, 'Müslümanlarla gayrimüslimler beraber siper kazsın, beraber savaşsın!' Ardından düşman dışımızda değil içimizdeymiş gibi, düşman bizmişiz gibi bütün Ermeni askerlerin ellerinden silahlarını aldılar. Sonra da başladılar Ermeni erkeklerini amele taburlarına toplamaya. Şimdi de dostum kara kara söylentiler dolaşıyor... kimileri daha beterinin yaklaşmakta olduğunu söylüyor."

Gidişata dair samimi bir endişe duymasına rağmen bu haberler Ohannes İstanbuliyan'ı kişisel olarak sarsmamıştı. Kendisi askere alınamayacak kadar yaşlıydı, oğullan da henüz çok ufak. Ailede askere alınma yaşındaki tek erkek karısının kardeşi Levon'du. Ama o da seçme işlemi sırasında "muinsiz" nişanı alması sayesinde Balkan Savaşı'na katılmaktan kurtulmuştu. Ailelerinin bakımını tek başına üstlenen erkekler askerlikten muaf tutulmuştu. Gerçi bu kural şimdilerde değişiyor olabilirdi. Son günlerde hiçbir şeyden emin olmak mümkün değildi. Birinci Dünya Savaşı'nın başında sadece yirmili yaşlarında olanları alacaklarını ilan etmişlerdi ama savaş hızını aldıktan sonra otuz, hatta kırklarında olanları da askere çağırmamışlar mıydı?

Savaşmak Ohannes İstanbuliyan'a göre değildi. Ağır bedensel işler de. Ona kalsa ne tüfek alırdı eline ne süngü. Şiire meftundu. Kelimelere. Ermeni alfabesinin her harfini dilinde ve teninde ayrı ayrı duyumsar, tadardı tek tek. Uzun tefekkürlerden sonra Ermeni milletinin, öyle kimi komitacıların iddia ettikleri gibi silahlara değil, esas kitaplara ihtiyacı olduğuna kanaat getirmişti. Tanzimattan sonra yeni okullar kurulabildiği halde acilen açık fikirli, iyi eğitimli öğretmenlere ve daha çok sayıda kitaba, kaynağa ihtiyaç vardı. 1908 devriminden sonra arzulanan ilerleme kaydedilememişti. Ermeniler, gayrimüslimlere karşı daha adilane davranırlar umuduyla Jön Türkleri desteklemişti. Ne de olsa Jön Türkler bildirilerinde eşitlik ve özgürlük vaat ediyordu:

Osmanlı tâbiiyeti, din ve mezhebe bağlı değildir. Osmanlı tâbiiyeti "kanunen muayyen olan ahvale göre" kazanılır ve kaybedilir. Osmanlı tâbiiyetinde bulunan herkes dini veya mezhebi ne olursa olsun "Osmanlı"dır. Osmanlıların kaffesi hürriyet-i şahsiyelerine malik ve aherin hukuk-u hürriyetine tecavüz etmemekle mükelleftir.

Ne yazık ki lafta kalmıştı vaatlerin nicesi. Sözlerine sadakatle bağlanmamış, Türkçülük uğruna Osmanlıcılık idealini terk etmekte beis görmemişlerdi. Bir tek onlar değildi elbet Osmanlıcılığa itibar etmeyen. Daşnak Sütun içinde ve yöresinde çok sayıda Ermeni genci de aynı raddede şiar edinmişti milliyetçiliği. Gün geçmiyordu ki ateşli kavgalar patlak vermesin. Her iki taraftan da kimileri berikinin kanına susamış olmalıydı ki, isyancılar da, isyanları bastıranlar da gözünü kırpmadan kan döküyordu. Ohannes İstanbuliyan bu. tabloyu son derece kaygı verici bulmak bir-

Fahri'nin kapısını çaldık, Fethullah açtı. Fahri, kendisi de koridorun kapısından bakıyordu. İlkin kara mantolu bir hanım girdiğini gördü, tanımadı. Sonra ben girdim! Bu kadının kim olduğunu, bunu niçin getirdiğimi anlayamadı. Bana "Bu kadını niye getirdin?" demek ister gözlerle bakıyordu.

Selime bana döndü, gülerek,

- Doktor beni tanımadı, değil .mi, dedi.

- Tanımadın mı Fahri?

- Dur bakayım, o siz misiniz? Tanımadım valla! Hoş geldiniz! Ne zaman geldiniz? Bunun "Hemşeri" dediği siz miydiniz? Nereden aklıma gelirdi? Hadi içeri, içeri. İçer de soyunursunuz!

Biz, içeri giderken arkamızdan geliyor ve söyleniyordu:

- Ben, poturlu, kuşaklı birini getirecek diye bekli yordum. Bana "Hemşerim geldi, seni de tanır" diyor!

- Selime Hanım, benim hemşerim değil mi? Seni de tanımaz mı?

- E, "Selime Hanım geldi" desene.

- Beni telefonda sorguya çekersin: Niçin geldi? Ne zaman geldi?

- Sorguya, şimdi de çekerim. Siz, hele soyunun ba kalım.

Selime soyundu: Kara şapkanın altından uçları altın gibi parlayan, açık kumral saçlar çıktı. Sevimli, güler yüzlü, içi gülen akıllı, alaycı gözler, düzgün vücut, düz bacak ve alçak ökçeli bir sokak iskarpini içinde küçük ayakları olan bu kadına güzel demekte belki birçokları düşünürler, ancak hiç kimse, onun çok sevimli, çok kanı sıcak bir kadın olduğunu söylemekte durup düşünmez. Fahri, onu bu kıyafette, böyle şen, güler yüzlü hiç görmemişti. Paltoları, şapkaları Fethullah'a verdikten sonra durdu, Selime'ye, sonra da bana baktı:

- Hanım, çoktan mı burada, diye sordu.

- Bilmem, dört-beş gün olmalı!

- Ne adamsın be, dedi, gizli işlerden n.e'kadar hoşla nırsın!

- Niçin? Ne gizlisi, dedim.

- E, hanım geldi de, bana ne haber vermedin?

- Sen burada miydin? Ben seni Aydın'da biliyordum'.

Fahri, bizimle konuşmaya başladı ama, içine de kuruntu girdi: Selime buraya niçin geldi, onu anlamak istiyor. Birbirimizi seviyor muyuz? Yoksa Selime başka birine varmak içip mi geldi? Babasının işlerini düzeltmeye de gelmiş olabilir. Acaba hangisi? Fahri açıkça sormak istemiyor, bir bana, bir Selime'ye bakıyor ve yüzümüzden bir şey anlamaya çalışıyordu. Anlayamadı. Bir aralık dışarı çıktı ve Fethullah'ı yollayıp beni çağırttı. Selime güldü.

- Doktor benim niçin geldiğimi anlayamadı, sizden onu soracak, dedi.

- Evet, dedim, isterseniz çağırtalım, soracağını bura da sorsun!

- Yok, siz gidiniz, daha iyi! Belki başka bir şey de sormak istiyor!

Fahri yazı odasında, ayakta, beni bekliyordu. Beni görünce dedi ki:

- Bana bak, ben meraktan çatlayacağım, bu hanım buraya niçin geldi?

-Bilir miyim? Kendisine sorsana?

- Canım, kırk yılda bir de şeytanın ayağını kır da, doğru bir cevap ver, ne olursun!

- Fahri, sen Relisin, buraya gelmiş bir kadına, "Sen, niye geldin?" diye sorulur mu?

Amele Taburlarına alınmıştı. Bu kararın arkasında Enver Paşa'nın olduğu rivayet ediliyordu: "Askerlerin geçeceği yollan yapmak için işçiye ihtiyacımız var," demişti.

Sonra kapkara haberler yağmaya, ortalıkta bin türlü fena fena rivayet dolaşmaya başladı; bu sefer Amele Taburlan'na dair. Ermenilerin yol yapımında ağır işçi olarak çalıştırıldığı söyleniyordu, her ne kadar az sayıda imtiyazlı bedel ödeyip muaf tutulmuşsa da. Diyorlardı ki taburlar sadece görünüşte yol kazmak içindi, aslında onlara çukur kazdırılıyordu, yeterince derin ve geniş... Ermenilerin kazdıkları çukurlara gömüldükleri anlatılıyordu.

"Ne demiş Enver biliyor musun? Demiş ki Ermeniler Paskalya yumurtalarını kendi kanlarıyla boyayacak bu sene!" Böyle demişti Kirkor Hagopiyan berberden çıkmadan. Yüzünde alabildiğine sakin, neredeyse donuk bir ifadeyle.

Ohannes İstanbuliyan söylentilere inanmıyordu. Devrin kötü olduğunun farkındaydı elbette. Ama devir ne zaman kötü olsa, zaten felaket haberlerine meyyal olanlar bire bin katmayı severdi.

Birinci kata inince bir kez daha seslendi karısına. İçini çekti cevap alamayınca. Avluya çıktı. Hava güzel olduğunda kahvaltı ettikleri kiraz ağacından masanın yanından geçerken *Kayıp Güvercin Yavrusu ve Asude Bir Bahar Ülkesi'nden* yeni bir sahne belirdi zihninde.

"Kendi hikâyeni dinle öyleyse," dedi nar ağacı dallarını sallayıp kar tanelerini silkeleyerek. "Bir varmış bir yokmuş. Tanrı'nın mahlukları tahıl kadar çokmuş, çok konuşmak günahmış."

"Ama neden?" diye sormuş küçük kayıp güvercin yavrusu tedirginlikle. "Çok konuşmak neden günahmış ki?"

Mutfak kapısı kapalıydı. Bu saatte Armanuş'un, senelerdir yanlarında çalışan hizmetçileri Marie'yle birlikte çocukları da alıp mutfağa kapanmaları doğrusu tuhaftı, İCapıyı asla kapatmazlardı.

Ohannes İstanbuliyan kapının kulbuna uzandı ama daha o kulbu çevirmeden eski, tahta kapı içeriden açıldı ve bir Türk çavuşla burun buruna geldi. İki adam da birbirleriyle böyle karşılaşmaktan şaşkın, boş bulunup bir an öyle kalakaldılar. Şaşkınlığından ilk sıyrılan çavuş oldu. Bir adım geriye atıp karşısındakini tepeden tırnağa süzdü. Bakışlarındaki sertlik çehresini gölgeliyor olmasa yakışıklı sayılabilecek, gençten, kumral bir adamdı.

"Burada neler oluyor?" diye bağırdı Ohannes İstanbuliyan, karısı, çocukları ve Marie'nin mutfak duvarının önünde cezalı çocuklar gibi yan yana durduklarını görünce.

"Evinizi aramak için emir aldık," dedi çavuş. Sesinde belirgin bir husumet yoktu ama yakınlık da sezilmiyordu. Yorgun gibiydi. Belki de işini bir an önce bitirip sıcak yatağına dönmek istiyordu. "Rica etsem bize çalışma odanızı gösterir misiniz?"

Eve dönüp sıra halinde büyük yuvarlak merdiveni çıktılar; önde Ohannes İstanbuliyan, arkada çavuş ve erat. Çalışma odasına çıktıklarında askerler etrafa dağıldı, yabani çiçeklerle dolu bir çayıra yayılmış bal anlan gibi her biri başka bir eşyanın başına gitti. Dolaplan, çekmeceleri, duvardan duvara uzanan kitaplığın her rafını aramaya koyuldular. Kitaplan şöyle bir kanştınp içlerinde saklı belgeler anyor, bir şey bulamayınca şlden geçirdiklerini ya yere bırakıyor ya geri koyuyorlardı. Birer .birer elden geçti Ohannes İstanbuliyan'ın taptığı, defalarca okuduğu kitaplar: Charles Baudelaire'den *Kötülük Çiçekleri,* Gerard de Nerval'dan *Kuruntular,* Alfred Musset'den *Geceler,* sonra en sevdiği yazardan, büyük Victor Hugo'dan *Sefiller* ve *Notre Dame'ın Kamburu.* Boncuk gözlü, yapılı bir asker şüpheyle J. J. Rousseau'nun *Toplumsal Akit'ini* kanştınrken Ohannes İstanbuliyan adamın görmeden baktığı bölümleri düşünmeden edemedi:

İnsan özgür doğar ama her yerde zincirlenir. Gerçekte fark vahşinin kendi içinde yaşaması, sosyal insanınsa kendi dışında ve ancak başkalarının fikirlerinde yaşamasıdır, öyle ki kendi varlığını ancak onu ilgilendiren kişilerin hükümleri üzerinden hissedebilir.

şey var mı diye soruyorsunuz değil mi? Belki var, ama biz daha hiçbir söz konuşmadık! Fahri ayağa kalktı.

- Anladım, dedi, ben şimdi bizimkileri buraya çağıracağım. Bu iş artık aranızda konuşulmuş demektir.

- Dur canım kimi çağırıyorsun... demek istedim.

- Sen karışma, dedi, sen beni karıştırdın mıydı?

Telefon olan odaya gitti. Biz Selime ile yalnız kaldık.

- Sıkılacaksınız diye korkuyorum, dedim;

- Kimleri çağıracak, diye sordu...

- Bilmem, nişanlısını çağıracak, belki bizim müdürü çağırır.

- Bırakınız çağırsın nasıl olsa tanışacağız, dedi.

Birbirimize bakıştık.

- Ayrıca konuşacak bir sözümüz var mı, diye sordum...

- Benim bir sözüm yok, dedi.

Elini istedim, uzattı. Aldım, öptüm, böylece Selime ile nişanlanmış olduk.

Biraz sonra Melek Hanım geldi, anası, babası geldiler. Müdür beyle hanımı geldiler. Tanımadığım iki delikanlı ile üç-dört hanım da getirdiler. Müdür beyin akşamdan misafirleri varmış, fazlaca kaçırmış, Fahri ile birlikte de içtiler ve oldular, ondan sonra bizi yan yana oturttular, nutuklar söylediler, Fahri nutkunu söylerken ağladı, kadınlar da ağladılar, türlü sarhoşluklar ettiler.

34

Selime ile evlendik. Nikâhımız Fahri'in nikâhı ile birlikte oldu. Fahri'nin düğünü üç ay sonra olacak. Biz Selime ile düşündük, ayrıca düğün yapmak bize elvermeyecek; nikâhımız olduğu günün gecesi, otelde odalarımızı birleştirmeye sözleştik. O güne kadar ayrı kalacağız! Selime öyle istedi. İstediği gibi de oldu.

Bizim nikâhı Fahri'nin kaynatasının evinde yaptılar. Gecesi de müdürün evinde büyük bir ziyafet verildi. Ziyafet değil, bir büyük düğün balosu!

Bizim müdür Selime ile, vekil bey Melek Hanımla dans ederek baloyu açtılar. Sonra ben müdürün karısı ile, Fahri vekilin hanımı ile oynadık. Daha sonra herkes ayaklandı. Artık dans salonunda dans edecek değil, kımıldayacak yer kalmadı! Herkes gelinlerle oynamaya meraklı... Bize de birtakım hanımları dansa kaldırmak düştü. İçlerinde tanıdıklarım da var! Birçoklarını tanıştırmaya bile vakit kalmıyor...

Bir aralık Fahri'yi gördüm.

- Şu halime bak, terden boğulacağım.

Yüzü ıstakoz gibi kızarmış, yakalığı terden yumuşamış, göğsü buruşmuş, boyunbağı yana kaçmış...

- Ben eve gidip çamaşır değiştirmezsem ölürüm, dedi. Eve gidip geleceğim, Melek'i bul da söyle: Beni sorarlarsa idare etsin.

Gitti! Ben Selime'yi gözden kaçırmamak istiyorum, ama olmuyor. Çok kalabalık, dansa kaldırıyorlar, bulamıyorum.

Ben onları ararken onlar da Melek Hanımla beni arıyorlarmış. Buluşunca Melek Hanım,

- Fahri yok, dedi.

- Şimdi gelecek, dedim, gömleği, yakalığı bozuldu da değiştirmeye gitti. Sizi bulup söyleyeyim diye bana tembih etti. Ben de sizi arıyorum ve bulamıyordum.

Giderek artan bir endişeyle etrafına bakındı Ohannes İstanbuliyan, ta ki kapının yanında durmuş onlan dinleyen oğluyla göz göze gelene kadar. Ne zaman çıkmıştı mutfaktan? Ne zamandır onlan seyrediyordu? Oğlanın yanakları askerlere duyduğu öfkenin şiddetinden al aldı. Ohannes İstanbuliyan onu her şeyin yolunda olduğuna ikna etmeye çalışarak oğluna gülümsedi, sonra annesinin yanına gitmesini işaret etti. Ama Yervant kıpırdamadı. "Korkarım bizimle gelmeniz lazım," dedi çavuş. "Gelemem..." dedi Ohannes İstanbuliyan bir an boş bulunup. Dile getirmek üzere olduğu gerekçenin aczini son anda fark edebildi. *Bu gece kitabımı bitirmem lazım... sonuncu bölüm...* Onun yerine karısıyla konuşmak için izin istedi.

O meşum akşamdan belleğine kazınan son hatıra karısının ifadesi olacaktı; gözbebekleri büyümüş, dudakları solgun. Yorgun görünüyordu, olan bitenler bütün takatini alıp götürmüş gibi. Ohannes İstanbuliyan kuruyan diline lanet edecekti sonra sonra. Oysa ne çok isterdi evden ayrılmadan evvel karısının ellerini tutabilmeyi ve ona metanetini yitirmemesini söyleyebilmeyi; hem çocukların hem de yoldakinin hatırına. Armanuş dört aylık hamileydi.

Ancak iki yanında askerlerle dış kapıdan karanlık sokağa çıktığında karısına hediyesini vermeyi unuttuğunu hatırladı. Ellerini ceplerine daldırdı ve parmaklarının ucunda alün nan hissetmeyince rahatladı. Broşu evde bırakmıştı, masanın bir çekmecesinde. Armanuş'un hediyesini bulunca nasıl sevineceğini düşünerek gülümser gibi oldu.

Askerler gider gitmez telaşlı ayak sesleri yankılandı eşikte. Türk kapı komşularıydı gelen. Her daim şen mizaçlı komşusunun yüzündeki dehşet ifadesini görmek Armanuş'un şoktan çıkmasına yardımcı oldu. Ancak o zaman yüzleşebildi durumun vehametiyle; ancak o zaman ağlayabildi. Yervant'ı yanına çekti: "Levon Dayı'nın evine git çabuk... Söyle hemen buraya gelsin. Ona olanları anlat."

Levon Dayı'nın evi yakındaydı, pazarın köşesini dönünce. Birinci katı atölye olan iki katlı mütevazı bir evde otururdu. Gençliğinde bir Rum güzeline abayı yakmış ama kızı ona vermemişlerdi. O zamandan bu yana kimseyle evlenmemiş, tüm zamanını mesleğine vakfetmişti. Zanaatinin inceliği ve dayanıklılığıyla nam salmıştı. Levon Dayı kazancı ustasıydı ve koca imparatorluktaki en iyi kazanlar onun elinden çıkmaydı.

Yervant sokağa çıktıktan sonra Levon Dayı'nın evine doğru birkaç adım attı ama aniden durup aksi yöne döndü; babasını götürdükleri tarafa doğru koşmaya başladı. Ama sokağın öteki ucuna kadar koştuğu halde babasından eser yoktu. Babası askerlerle birlikte sırra kadem basmıştı sanki.

Bir süre sonra Levon Dayı'nm evine ulaştı ama yukarıda kimsecikleri bulamadı. Belki oradadır diye atölyenin kapısını çaldı. Levon Dayı'nın geç saatlere kadar çalıştığı görülmedik şey değildi. Ama kapıyı çırağı Rıza Selim açtı - içine kapanık, çalışkan bir oğlancağız, teni porselen gibi beyaz, saçlan kuzguni ve kıvır kıvır.

"Dayım nerede?" diye sordu Yervant.

"Levon usta gitti," dedi Rıza Selim, boğazından zorlukla çekip çıkarabildiği boğuk bir sesle. "Askerler bu ikindi gelip götürdüler."

Rıza Selim bunlan der demez zar zor tutmakta olduğu gözyaşlannı bıraktı. Oğlan yetimdi ve Levon Dayı son altı yıldır ona babalık etmişti. "Ne yapacağımı bilmiyorum," dedi. "Bekliyorum..."

O akşam eve dönmeden evvel Yervant oyalanabildiği kadar oyalandı. Yokuşlardan aşağı taş sektirdi, bomboş sokaklarda ıslıklar çalarak dolandı. Boşalmış kahvehanelerin, metruk meydanların, içinden türlü kokular ve bebek ağlamaları sızan derme çatma evlerin yanından geçti. Bulabildiği tek hayat belirtisi pis bir su birikintisinin yanında acıyla miyavlayan bir kedi yavrusuydu; ara

ların derisi kokar derler, doğru olacak. Her ter kokuşum, bastıran baygın bir şey!

Selime'yi aradım. Bir odada Melek Hanımın anasıyla konuşuyordu. Telli duvağı, ona ağırlık değil. Yorgunluk bezginlik göstermiyor. Beni görünce,

- Artık yetmez mi, dedi, müdür beyden izin alalım da gidelim, dedi.

- Bilmem, izin verirler mi, dedim.

- Gel, bir deneyelim, dedi.

Zeybek ortaya çıkalı dans tavsamıştı. Saat ilerlediği için, birtakımları da savuşuyorlardı. Biz, odadan çıkarken salonda yeniden caz coşmuş, bulundu. Gençten bir efendi bana doğru gelerek,

- İçerden sizi istiyorlar, dedi.

- Beni mi?

- Sizi de, gelin hanımı da!

Gittik. Bizim müdür nutuk söylemeye kalkmış. Bizi görünce,

- Hah, dedi, işte bunlar benim çocuklarım. Melek de benim evladım, ama onun muhabbetini benden çala caklar var. Bu, yok mu? Buna dikkatli bakmanızı isterim. Bu, bu cumhuriyet maliyesinin yarınki büyük adamıdır. Yakında göreceksiniz... Yakında, bak, görürsünüz. Biz, onun dirayetine muhtacız. Bu, huzurunuzda ve bütün bu muhterem huzurlarda, bu saygıya değer vücutlar karşı sında ben, diyorum ki, o, göreceksiniz... Onu siz göre ceksiniz, efendiler! Bunların kimsesi yoktur, onların ba bası, yalnız ben varım. Bu da benim kızımdır. Bu geline, siz, dikkatli baktınız mı? Onun karşısında ben derin bir hürmetle eğilmenizi tavsiye ederim. Çünkü ben, onların nasd evlendiklerini biliyorum.

Uzun nutuk bitince, müdür beni, Selime yi kucakladi, biz de onun elini öptük... Alkışlar... Müdür mahzun oldu, gene ağlamaya başladı. Onu görünce,

- Hadi bakalım, gelinler, güveyler dans edecek, dediler.

Dans edenler oturdular, ortada biz kaldık. Fahri ile Melek Hanımı buldular, onları da ortaya attılar. Selime'nin nasıl dans ettiğini bu geceden evvel görmemiştim. Alman mektebinde iken ona eski danslar da öğretmişler. Oyuna başlamadan evvel-bana dedi ki - Bakalım, beraber nasıl oynayacağız? Benim karım, emsalsiz bir kadındır. Çoklarından iyi oynar, çoklarından iyi piyano çalar. Ben onun iyi piyano çaldığını, evlendiğimizden iki ay sonra İstanbul'dan Trabzon'a giderken, gemide eski bir piyano bulduğumuz zaman öğrendim.

Bu gece de, kendisini kollarıma bıraktı, süzüldü. Başka zaman, başka yerde olsa belki insan bu kadar denk, böyle dalgalar üstünde uçarmış gibi oynayamaz. Eğer bir yerde yalnız olsaydık, belki saadeti böyle canlandıramazdık. Bu dansın, ne biz bittiğini istedik, ne başkaları!

Bizi alkışladılar. Selime, beni elimden çekerek salondan çıkardı. Boş olan odalarda müdürü, hanımını aradık. Müdür çok olduğu için aşırmışlar. Hanımını bulduk, elini öptük. Melek'in anasına teşekkür ettik, ayrıldık.

Odamıza girince aynada kendi yüzümü gördüm, rengim uçmuş, zayıflamışım. Selime'ye baktım, o da yorgun, soluk. Hayatımızın en değerli zamanlarını yaşıyoruz.

Selime'nin tülünü, çiçeklerini başından ben çıkardım. Sonra yandaki odaya geçip soyundum. Yanıyorum... Sorhoşluk, yorgunluk, sinir gerginliği, susuzluk hep birbirine karışıyor. Sırtıma pijamayı giyip, yerdeki halının üstüne kıvrıldım. Biraz sonra Selime geldi.

bi baktılar, bakmaya da devam edeceklerdi muhtemelen. Ama sonra bir eşkıya çetesi gelip evlerini talan etti. Bölgedeki bütün Türk ve Kürt ve Zaza köylerini yağmaladılar. O hengâmede Ermeni kızı bulmalan uzun sürmedi. Anneyle kızın yalvarmalanna rağmen Şuşan'ı onlardan kopardılar. On iki yaşın altındaki bütün Ermeni yetimlerin memleketteki yetimhanelere teslim edilmesi için emir çıktı demişti birileri ya, karşılığında para koparmayı umdular. Velhasıl Şuşan Halep'teki bir yetimhanede buldu kendini ama çok geçmeden orada yer olmadığı için İstanbul'daki bir okula gönderildi. Kimisi merhametli ve bilgili, kimisi soğuk nevale ve asabi mürebbiyelerin eline teslim edildi. Oradaki bütün çocuklar gibi üzerine karbeyaz bir elbise ve düğmesiz siyah bir palto giydirildi. Kız oğlan kanşıktılar. Oğlanlar sünnet edilmiş, bütün çocuklara yeni isimler verilmişti. Tabii Şuşan'a da. Herkes ona Şermin diyordu artık. Bir de soy isim verilmişti: 626."

"Bu kadar yeter," dedi Banu Teyze eşarbını gümüş kabın üzerine örtüp dik dik cinine bakarak.

"Peki efendim, siz bilirsiniz," diye homurdandı Ağulu Bey ve ardından ekledi: "Siz de bilirsiniz ki ilim malûma tabidir."

Banu Teyze köşeye sıkışmış hissetti kendini. Belli belirsiz mınldandı: "İlmin zıddı cehalettir. Marifetin zıddı ise inkâr. Malûmlan bilmekle olur şuur ve fitnat ve vicdan... Doğrudur, el Hak, ilim malûma tabidir."

"Yalnız hikâyenin en önemli kısmını kaçırdınız," diye atıldı Ağulu Bey. "Onu da öğrenmek isterseniz söyleyin yeter çünkü biz gulyabaniler her şeyi biliriz. Oradaydık. Size bu akşam bir vakitler ufacık bir kız, şimdiyse Armanuş'un babaannesi olan Şuşan'ın mazisini anlattım. Misafirinizin bilmediği şeyler anlattım. Merakını bağışlayın efendim ama ona anlatacak mısınız? Bilmeye hakkı yok mu sizce?"

Banu Teyze sessiz kaldı. Bu gece işittiği hikâyeyi Armanuş'a aktaracak mıydı? Anlatmak istese bile ailesinin hikâyesini bir gulyabaniden öğrendiğini nasıl söylerdi? Armanuş ona inanır mıydı? Hem inansa bile kızın bütün bu elem verici aynntılan hiç bilmemesi daha iyi değil miydi?

Banu Teyze yardım için Şekerşerbet Hanım'a döndü. Ama bu munis cinden bir cevap yerine başka bir soru işitti. Başının etrafındaki hâleyle yalazlanırken sordu cin mahcubane: "İnsan taifesinin geçmişlerini öğrenmeleri gerçekten hayırlı bir şey miydi? Beşer ki kolay kolay tatmin olmaz, beşer ki ilm-i kelâmın getirdiği mesuliyeti anlamaz, ya sonra daha fazlasını bilmek ister ise? Ve daha, daha...? Nereye kadar? Hem neye yarar? Yoksa geçmişi mümkün olduğunca az bilmek, bilineni de mümkün mertebe hızla unutmak daha mı iyiydi?"

Nihayet şafak söktü. Geceyle gündüz arasındaki o tekinsiz eşikten bir adım öteye geçilmişti. Hâlâ rüyalara sığınılabilecek kadar erken ama yeni bir rüyaya başlanamayacak kadar geçti şimdi.

Allah'ın gaffâr ve hakîm ve rahman gözü, her şeyi gören, hiç kapanmayan, bir kez olsun kırpılmayan bir göz olsa da, kimse kalkıp dünyanın daima gözlemlenebilir bir yer olduğunu söyleyemez. Burası Semavi Seyirci için birbiri ardına oyunlann gösterildiği bir sahneyse eğer, perdenin iniverdiği zamanlar da olmalı arada; ince bir eşarbın gümüş bir kabın üzerini kapadığı zamanlar gibi.

İstanbul on milyon canlık bir keşmekeş. On milyon birbirine geçmiş hikâyeden oluşan açık bir kitap. İstanbul huzursuz uykusundan uyanıyor şimdi, en telaşlı saatine hazır. Şu andan itibaren dinlenecek çokça dua, bir kenara yazılacak çokça küfür, gözden kaçınlmayacak çokça günahkâr ve esirgenmesi gereken çokça masum olacak.

İstanbul'da sabah oldu bile.

Biz, böyle konuşur, gevezelik ederken, Selime kolu mun üstünde uyudu. Divanın üstünde, karı-koca sızmışız Biraz sonra uyandım, baktım, Selime kollarımın arasında uyuyor. Hiç kımıldanmadım.

İkimiz de uyandığımız zaman gün akşamlıyordu. Giyindik, biraz hava almaya çıktık.

Selime'yi insan tanıdıkça, sever... Yaradılışı şen bir kadındır, içini sıkmaz, kendine bir iş bulur, oyalanır.

Bilmeyenler, onu açık saçık, kayıtsız sanırlar, beni bir ana-baba gibi sevdiği zamanlar başka ışığı söndürmedikçe, bana muhabbet gösterdiğini bilmem. Kendisini açık saçık da hiç görmemişimdir.

Yabancı bir yerde uslu uslu oturur, görenler, "Ne ağırbaşlı, sessiz kadın" derler. Onu evde, benimle yalnız kalınca görmeli... Birini taklit eder, yansılarken sanatkârdır. Çok şükür ki, başı ağrıyan, içi sıkılan bir kadına düşmedim.

Bir gün bankadan biraz erkence çıkmıştım. Selime odada yoktu. Diktiği dikiş masanın üstünde duruyordu. Ben ne diktiğine dikkat etmedim. Biraz sonra Selime odaya gelince hemen dikişini kaldırdı. O zaman sordum.

- Ne dikiyordun? Niçin sakladın?
- Bilmem, sakladım işte, içimden öyle geldi!
- Bakayım, merak ettim, ne olur?
- Göstereyim ama, alay etme! E mi?
- Etmem!

Diktiği şeyleri kanapenin üstüne sıraladı. Şaştım, ipekli bebek gömlekleri dikmiş! İlkin bunları bir çocuk için çok ufak buldum, sonra anladım:

- E, çok ufak değil mi Selime?
- Ne olacak, bu kadar olur. Bunlar ilk çamaşırı...

Hoşuma gitti, anlaşılan bir duygusu var.

- Bir şey var mı. Selime, diye sordum...

Yüzünü göğsüme kapamış, oradan cevap veriyor:

- Daha yok!
- E?
- Yok, ama olur!..

Biraz sonra oturduk, konuşuyoruz.

- Sabahlara kadar ağlamaya başlarsa, ne yaparsın, diyorum.
- Hasta olmazsa, ağlamaz. Ben bilirim diyor.

Anlaşılmaz bir istek. Biz erkekler, hiç sanmam ki, bunu anlayabilelim...

35

Ayaşlı bu sene de o daireyi tutabilseydi, üç ay daha eşyamı orada bırakacaktım. Çünkü ben izin alıyorum, üç ay gezeceğiz. Ayvalık'a uğramak istiyorum, Karadeniz kenarında bir köyde, bir zaman kalacağız. Ormanlarda gezeceğiz. Ancak dönüşte bir ev tutmayı düşünüyoruz. Ayaşlı orayı tutamadı. Başkaları birkaç daireyi birden tutmak için konuşmaya başlamışlar. Bu konuşmak uzadı. Tek tek daire tutmak isteyenlere beklemek düştü. Sonunda da ne olacağı belli değil! E, herkes parasını bağlayıp, bekler mi, tek daire tutanlar, kendilerine yer bulup, taşındılar. Bunlar arasında Ayaşlı da yukarı şehirde bir ev bulmuş. Oraya taşınacak. Gene Faika, Ayaşlının yanında oturacak. Fuat, Faika'yı bırakıp kaçmış. Nereye savuştuğunu bilen yok. Eğer yerini öğrenebilseler, mahkemeye verecekler.

Ayaşlı, yeni tuttuğu eve taşındığı gün bana, otele gelmişti. Eşyamı kaldırmak için dairenin anahtarını getir-

Ancak mısranın sonuna geldiğinde Armanuş'un birkaç dakika evvel sorduğu soruya hâlâ ayrıntılı bir cevap beklediğini fark edebildi.

"Zeliha Teyze'yle Aram'ın ne zamandır birlikte olduklarını Allah bilir. 'Üvey baba' diyebilirim herhalde ona, ya da daha tutarlılı olsun diye 'üvey enişte'... öyle bir şey işte."

"Neden evlenmiyorlar?"

"Evlenmek mi?" Asya bu kelimeyi dişlerinin arasına sıkışmış bir yemek artığı gibi tükürüverdi. Tam o esnada çöp toplayıcılarının yanından geçiyorlardı ve rol modellerini daha yakından incelediğinde onlann oğlan değil kız olduklarını gördü hayretle. Bu daha da hoşuna gitti. Çöp toplayıcı olmak için bir başka sebep de cinsiyet sınırlarını bulanıklaştırmak olabilirdi pekâlâ. Dudaklarının arasına bir sigara koydu ama yakmak yerine, çikolata çubuğuymuş gibi bir müddet ucunu emdi. Sonra bir düşüncesini açığa vurdu: "Aram'ın evlenmekten yana derdi olduğunu sanmam da, Zeliha Teyze'nin hiç işi olmaz o taraklarda."

"İyi ama neden?" diye sordu Armanuş.

Rüzgârın yönünün aniden değişmesiyle Armanuş keskin bir deniz kokusu çekti içine. Tam anlamıyla bir esanslar hercümerciydi bu şehir; bazısı kesif, fena kokular, bazısı araba parfümleri kadar tatlımsı ve baygın. Hangisi olursa olsun aldığı her koku bir yiyeceği hatırlatıyordu Armanuş'a. Öyle ki biraz daha kalsa burada, galiba hepten yenebilecek bir şey gibi algılamaya başlayacaktı İstanbul'u. Bir peynirli pastaydı bu şehir; aralarda katman katman tarih, bolca Batılılaşma kreması sıvanmış üzerine, bohem süslemeler serpiştirilmiş orasına burasına, kenarlarına Doğulu sos bulaşmış ve rendelenmiş modemiteyle tamamlanmış. Sekiz gündür buradaydı ve süre uzadıkça İstanbul ilk günkünden çok daha karmaşık'görünüyordu. Şehre henüz alışmamış olsa da bu şehirde yabancı olmaya alışıyordu belki.

* Sabahın köründe işe koyulur/Köpek gibi çalışının bir maaş için. /Oysa şu şanslı güneş hiçbir şey yapmadan/Dolanır durur gökyüzünde.

"Babam her kimse Zeliha Teyze'nin onunla tecrübesinden sonra evlilik fikrinden soğuduğunu tahmin ediyorum," diye devam etti Asya. "Erkeklere itimat etmekte güçlük çekiyor galiba." "Onu anlayabiliyorum," dedi Armanuş. "Peki bir ilişkiden sonra toparlanmak söz konusu olduğunda iki cins arasında büyük fark olduğunu düşünmüyor musun sen de? Yani kadınlar berbat bir evlilik ya da ilişki, işte her ne boksa, yaşadıktan sonra genelde uzunca bir süre başka bir ilişkiden kaçıyorlar. Erkekler içinse tam aksi geçerli; bir felaketi atlatır atlatmaz derhal yenisini aramaya başlıyorlar. Erkekler yalnız yaşayamıyor."

Armanuş başının tek bir hareketiyle onu onayladı ama kendi anne babasının durumu bu şablona uymuyordu. Onun annesi ilk evliliği biter bitmez evlenmiş, babasıysa bugüne kadar bekâr kalmıştı. Yine de bu karşı örneği vermek yerine bir soru sordu. "Şu Aram... nereli?"

"Buralı, bizim gibi," dedi Asya düşünmeden ama duraladı daha lafını bitirmeden. Neyin sorulduğunu anladı birden. Kendi gafletine kendi de şaşarak bir süredir emdiği sigarayı yakıp, bir nefes çekti. Nasıl olmuş da bu bağlantıyı kuramamıştı? Aram, İstanbullu Ermeni bir ailenin çocuğuydu. Teorik olarak Ermeni'ydi.

Yine de Aram, ne Ermeni ne Türk ne de başka bir milliyetten olabilirmiş hissini veriyordu. Aram ancak Aram olabilirdi, nevi şahsına münhasır. Kendine has bir türün kendine has bir üyesiydi. Büyücüydü o; iflah olmaz bir romantik. Siyaset bilimi profesörü olacağı yerde Akdeniz kıyısında yan metruk bir köyde balıkçılık yapmaya meyyal olduğunu sık sık itiraf eden bir entelektüeldi; kırılgan bir kalp, billur bir ruh, ayaklı bir vicdan; mülayim bir ütopyacı, halim bir vatandaş, potansiyel bir kaçaktı bu toplumda. Zeki ve onurlu bir adam. Aram buydu - ne bir eksik ne bir fazla. Asya onu asla kolektif bir kimlik içre düşünmemişti. Bu minval üzre bir şeyler söylemek içinden gelse de kendini tuttu ve usulca "Aslında Ermeni'dir," dedi.

"Tahmin etmiştim," dedi Armanuş hafifçe gülerek.

Hanım da odasının duvarlarına ipekli, işlemeli örtüler germişti; bu çivilerin çoğu onlardan kalmıştır. Bu lekeler de yağ lekesidir. Ayaşh, bu duvarın kenarında yemek pişirirdi. Bu parmak izleri, Ayaşlının oğlunun parmak izleridir. *Pencere* kenarındaki parmak izleri de Abdülkerim ile ikisinindir.

Bak, benim odamda, şu ikinci cam çatlaktır, bunu Turan dirseğiyle vurup çatlattı. Nasıl olup da dirseği buraya geldiğinin hikâyesini sormayınız!

Arasam, benim odamda Cavide'nin de bir izini bulurum. Turan, bu daireden çıkıncaya kadar arasıra Cavide'nin haberini alıyorduk. Benim yolladığım yerde iki aydan fazla kalmamıştı. Bir tüccarın yanında çalıştığını söylüyorlardı. Sonra ne oldu. Bilmem!

Faika'nın odasında bu eski çorap bağı, belki Fuat'tan kalmıştır!

Eski bir kadın korsasının yarısı buruşmuş, atılmış, pis mendiller, kurumuş, büzülmüş, tek bir çocuk patiği, boş pudra kutuları, ilaç şişeleri, kopuk lastik borular, kâğıt parçaları, bunlar Faika'dan, iffet Hanımdan kalmış şeylerdir.

Banyo odasının tam ortasına atılmış duran bu eski, kopuk kasıkbağı Şefik Bey zavallısından kalmıştır. O öldürüldüğü zaman odası aranmış, toplanmış, nesi varsa çıkarılmıştı. Bu kasıkbağı nasılsa bir köşede sıkışmış, kalmış. Şimdi herkes- çıkıp giderken ortaya atılmış, Şefik Beyi andırıp duruyor;!

Mutfak masasının bir köşesinde, bir deste eski yağlı iskambil kâğıdı bırakmışlar. Bunlar Ziynet'in fal kâğıtları idi. Faika ile Ziynet ne zaman biraz boş kalsalar, hemen oturup fala bakarlardı..

Bu döküntü, süprüntü içinde gözüme her ne ilişse, bana bu evde komşuluğunu ettiğimiz adamlardan birini hatırlatıyordu. Bizim gibi bir evde rast gele toplanmış insanların ayrılmaları hiç güç olmadı. Birbirimizi tezce unuttuk. Yalnız Ayaşlı bizi bırakmadı. Arada bir uğrar, beni evde bulursa bir kahvemizi içer, bulamazsa saygı eder, hanımın yanına çıkmaz, giderdi.

Ayaşlı, bir kere olsun, Selime'yi Faika ile Faikanın anası ile görüştürmek istemedi, Selime'nin yanında onların, Turan'ın, Iffet'in adlarını bile anmadı. Ayaşlı bizi köydeki evine çağırır, dururdu.

- Hanım, ne zaman isterse; şimdi otomobil, dört saatte gidiyor. Bizim oralar çekilir. Bir hava değiştirmiş olursunuz, derdi.

Bir fırsat bulup da gidemedik. Evlendikten sonra, izin alıp gezmeye çıkmak için Fahri'nin düğünü olmasını beklemiştik. Düğün oldu, ertesi gün, havaların biraz kışlaşmış olmasına aldırmayarak yola çıktık. İnebolu kıyılarında bir köyde, bir hafta bizi kar kapadı. Çam kütüklerini yaktık, oturduk. Yeri yosunlu, dökülmüş yaprakları yaş, dalları çıplak ormanlarda gezdik. Üç ay süren bu gezintimizden döndüğümüz zaman, bizi bir ev bulmak, oraya yerleşmek düşüncesi aldı. Ev bulmakta, eşya bulmakta Ayaşlının bize çok yardımı dokundu. O günlerde Ayaşlı bir yandan bize bir yer bulmaya çalışırken bir yandan da İskender'in davasını İstanbul'a kaldırmak istemişler; burada bakılmasına yardım etmesi için Ayaşlı, Turan Hanıma gitmiş, yalvarmış. Turan, Ayaşlının yanına çıkmamış, Süsen Hanımı yollamış, "Misafirleri var, bırakıp gelemeyecek" dedirtmiş. Ayaşlı bana, ev için sıvacı, camcı, sobacı bulduğu günlerde Turan'ın evini nasıl bulduğunu da anlatıyordu. Yanına çıkmadı, diye Turan'a darılmış, fakat onu gene beğeniyordu.

bu yüzden de ilk seferinde yanlış yeri deldim. Çok kanadı. Ama sonra tekniği kaptım."

"Sahi mi?" dedi Armanuş tekrar ama bu sefer söylenenlere inanmazmış gibi bir hali vardı.

"Hihi!" diye gururla burnunu okşadı Zeliha Teyze. "Bir halka taktığım gibi banyodan çıktım. O zamanlar annemi delirtmeye bayılırdım."

Oturduğu köşeden bu sözleri duyan Asya annesine imalı imalı baktı.

"Ama esas şunu söylemek istiyorum, burnumu yasak olduğu için deldim. Ne demek istediğimi anlıyor musun? Geleneksel bir aileden gelmişsin, piercing filan hak getire, madem öyle, ben de kendi işimi kendim gördüm. Ama artık devir değişti. Bunun için buradayız. Bu dükkânda müşterilerimize salık verir, öneriler getiririz; an gelir, isteklerini reddederiz ama onlan asla yargılamayız. Asla neden diye sormayız. Hayatta çok erken öğrendiğim bir şey varsa budur. İnsanları yargılarsan eğer, onlar da gidip inadına bildikleri gibi yaparlar."

Deminden beri annesiyle vitrinlerdeki çeşitlere bakan genç çocuk Zeliha Teyze'yi çağırdı: "Bu ejderin kuyruğunu bütün kolumu kaplayacak kadar uzun yapabilir misiniz? Dirseğimden bileğime kadar uzanmasını istiyorum, hani kolumda sürünüyormuş gibi olabilir mi?"

Daha Zeliha Teyze cevap veremeden annesi araya girdi: "Aaa delirdin mi? Olmaz öyle şey! Küçük ve basit bir şey yaptıracaktık, kuş ya da kelebek. Ejder kuyruğuna izin vermedim..."

Tartışa tartışa ayrıldı ana oğul dükkândan. Başkaları uğradı ardından. Asya'yla Armanuş kenardan izlediler gelen gideni. Zeliha Teyze delme işlerini yapıyor, yardımcısı da dövmeleri bitiriyordu; her ikisi de seanslardan önce ve sonra ellerini sabunlayıp ilaçlıyorlardı. Bir ara kaşlarını deldirmek istediklerini söyleyen beş lise öğrencisi geldi ama ilk gönüllünün kaşına iğne batar batmaz geri kalanlar fikirlerini değiştirip topukladı. Derken takımının armasını göğsüne kazıtmak isteyen bir taraftar uğradı. Parmak ucuna Türk bayrağı dövmesi yaptırmak isteyen biri damladı sonra, böylece ne zaman birilerine parmağını sallasa, bayrak sallamış olacaktı aynı anda. Nihayet sansın bomba bir travesti çıkageldi; sevgilisinin ismini parmak eklemlerine yazdırmak istiyordu. Tek mesele sevgilisinin adının yedi harfli olmasıydı; Zeliha Teyze'yle travesti kafa kafaya verip harflerin on parmağa nasıl dağılacağını ve kalan üç parmağa ne yapılacağını tartıştılar. Sonunda sol elden başlayarak her ekleme bir harf yazmaya, kalan eklemlere de üç papatya yapmaya karar verdiler.

Nihayet hava kararlığında, dövme dükkânının olağan müşterilerine benzemeyecek kadar normal görünen orta yaşlarında bir adam girdi kapıdan içeri. Dosdoğru Zeliha Teyze'ye odaklandı zaten ondan gayrisini görmeyen gözleri. Armanuş hiç zorlanmadı adamın kim olduğunu tahmin etmekte.

Aram Martirossiyan uzun boylu, yapılı, yakışıklıca bir adamdı. Dingin bir yüzü, koyu küt bir sakalı, dağınık gür saçları ve her tebessümünde belirginleşen derin gamzeleri vardı. Miyop gözleri çerçevesiz gözlüğünün ardında zekâyla parlıyordu. Zeliha Teyze'ye bakışlarındaki beğeni ve sevgi fark edilmeyecek gibi değildi. O bir şeyler anlatmaya koyulunca Zeliha Teyze tamamlıyor, Zeliha Teyze bir saptamada bulunduğunda açıklamasını Aram yapıyordu. Birlikte mucizevi bir uyum yakalamışa benzeyen iki uyumsuzdular.

Aram'la konuşmaya başladığında gayri ihtiyari yeni-başlayanlar-için-İngilizcesi'ne geçmişti Armanuş, İstanbul'da tanıştığı her yeni insana yaptığı gibi. Olabildiğince ağır çekim bir İngilizceyle tanıttı kendini. Karşılık olarak Aram'ın Britanya aksanıyla mühürlehmiş İngilizcesini duyunca şaşırdı.

"İngilizceniz ne kadar mükemmel," demekten kendini alamadı Armanuş. "Nerede öğrendiğinizi sorabilir miyim?"

"Sağol," dedi Aram. "Üniversiteyi Londra'da okudum, hem lisans hem lisansüstü. Ama istersen Ermenice konuşabiliriz."

"Maalesef ben konuşamıyorum," dedi Armanuş başını sallayarak. "Çocukken babaannemden biraz öğrenmiştim ama annem-

le babam boşanınca onun yanında fazla kalamadım, hep ara girdi. Gerçi on yaşımdan on üç yaşıma kadar her yaz bir Ermeni gençlik kampına gittim. Eğlenceliydi, Ermenicem gelişti orada, ama sonra yine unuttum."

"Ben de Ermeniceyi anneannemden öğrendim," dedi Aram gülümseyerek. "Doğrusu annem de anneannem de iki dilli büyümemi istiyorlardı ama ikinci dilin ne olacağı konusunda tamamen zıt fikirlere sahiptiler. Annem okulda Türkçe evde İngilizce konuşmamı istiyordu, ne de olsa büyüdüğümde bu ülkeden ayrılacak, Avrupa'ya yerleşecektim. Ermenice neme gerekti? Ama anneannem galip geldi. Sonunda okulda Türkçe, annemle çarşıda dışarıda İngilizce, evde Ermenice konuşarak büyüdüm."

Anneanne ve babaannelerden konuştular bir müddet. Diyasporadakilerden, Türkiye'dekilerden, Ermenistan'dakilerden... Armanuş, Aram'm anlattıklarından ziyade, mütevazı halinden etkilenmişti.

Akşam 7:30'da Zeliha Teyze dükkânı yardımcısına bıraktı ve birlikte yakındaki bir meyhanenin yolunu tuttular.

"Sen İstanbul'dan gitmeden önce Aram'la Zeliha Teyze, tipik bir içki muhabbetini görmen için bizi meyhaneye götürmek istediler," diye açıkladı Asya Armanuş'a.

İstiklal Caddesi'ne paralel bir arka sokağı katederken, pencerelerinden travesti fahişelerin sarktığı yıkık dökük bir apartmanın önünden geçtiler. Bilhassa ilk kattakiler öyle yakındılar ki Armanuş aşın makyajlı yüzlerini bütün ayrıntılarıyla seçebildi. Köfte dudaklı, çam yarması, kızıl saçlı bir travesti gülerek laf attı.

"Ne dedi?" diye sordu Armanuş.

"Bileziklerime bayılmış. Hepsinin taşıyamayacağım kadar ağırlık yaptığını söylüyor!"

Armanuş'un şaşkın bakışları altında Asya bileziklerinden birini çıkarıp kızıl saçlı travestiye uzattı. Beriki hediyeyi sevinçle alıp bileğine taktı ve Asya'nın şerefine diyet kolasını havaya kaldırdı.

Bu sahneyi şaşkın gözlerle seyreden Armanuş, Jean Genet'yi düşündü bir an. Burada olsaydı kim bilir neler çıkarırdı bu sahneden? Pencere pervazlarından bakan travestiler, gölgeli yorgun yüzler, manikürlü parmaklar, tespihli adamlar, şerefe kaldırılan diyet kola kutusu, hediye edilen nazar boncuklu bilezik, ekşi ekşi katmerlenen ter ve meni kokuları, her şeye rağmen kaybolmayan masumiyet... tüm bunlar buluşup kaynaşabiliyordu İstanbul'un salaş bir sokağında.

Lokanta, Asmalımescit'te yarı salaş hayli ferah bir yerdi. Oturur oturmaz iki garson meze tepsisiyle geldi. Vakt-i kerahat gelince müşteriler ikişer üçer damladı, kısa zamanda bütün meyhane dolacaktı. Aynı ölçüde yabancı bütün bu yüzler, sesler ve kokular arasında Armanuş mekân duygusunu kaybetti. Herhangi bir yerde olabilirdi pekâlâ; Avrupa'da, Ortadoğu'da ya da Rusya'da. Müşteriler ne kadar da kıpır kıpırdı: Mütemadiyen sigara içip birbirlerinin sigaralarını yakıyor, demlenip birbirlerinin bardaklarını dolduruyor, yemek yiyip birbirlerinin tabaklarının tadına bakıyor, konuşup birbirlerinin lafını kesiyor, şarkılar mırıldanıp birbirlerinin ezgilerine eşlik ediyordu. Zeliha Teyze'yle Aram rakı içiyordu, Asya ile Armanuş beyaz şarap. Zeliha Teyze sigara, Aram puro içiyor; görünüşe göre annesinin yanında tütünden uzak duran Asya ise sinirli sinirli ağzının içini kemiriyordu.

"Ne o? Bu akşam sigara içmiyorsun," dedi Armanuş.

"Ya, sorma," dedi Asya içini çekerek. Sonra sesini iyice alçalttı. "Şşş! Zeliha Teyze sigara içtiğimi bilmiyor."

Her fırsatta neredeyse sadistçe annesini kızdırmaktan zevk alan Asya'nın, ondan sigara içtiğini saklaması Armanuş'u şaşırtmıştı. Anlaşılan Asya her konuda pabuç gibi bir dille laf edebiliyordu da, her ne hikmetse asiliğini yitiriyordu mesele büyüklerin yanında sigara içmeye gelince.

Garsonlar yemek ardına yemek taşıdılar masaya. Önce mezeler, soğuk yemekler, ara sıcaklar, sıcaklar, tatlı ve son olarak kah-

ve. *Buranın kuralı bu olsa gerek,* diye hayretle bu trafiği izled. Armanuş, *menüden seçmek yerine bütün menü masana geliyor.*

İçeride hem dumanın hem de gürültünün iyice yoğunlaştığı bir esnada Armanuş, bir süredir zihnini kurcalayan soruyu sorma cesaretini nihayet toplayarak Aram'a sokuldu:

"Amerika'ya gelmeyi düşünmedin mi hiç? Kaliforniya'ya mesela. Orada büyük bir Ermeni cemaati var..."

Aram bir müddet dikkatlice baktı ona, sonra arkasına yaslanıp sadece kendisinin bildiği bir espri duymuşçasma tuhaf bir kahkaha patlattı. Armanuş söylediklerinin doğru anlaşıldığından şüphe etmiş olmalı ki eğilip açıklamaya çalıştı: "Pek çok İstanbul Ermenisi var Kaliforniya'da. Sen de gelebilirsin. Sana ve ailene yardım etmek için can atacak geniş bir Ermeni cemaati var."

Aram bu sefer kahkaha atmadı. Onun yerine buruk bir tebessüm yayıldı suratına.

"Böyle bir şeyi neden isteyeyim ki sevgili Armanuş? Burası benim şehrim. İstanbul'da doğdum, burada büyüdüm. Ailemin bu şehirdeki tarihi en azından beş yüz yıl geriye gidiyor. İstanbullu Ermeniler İstanbul'a aittir, İstanbullu Türkler, Kürtler, Rumlar ve Yahudiler gibi. Bir zamanlar birlikte yaşamayı başarmıştık, sonra çok kötü çuvalladık. Şimdi tekrar öğrenmeliyiz kozmopolitliği. Bir daha çuvallama şansımız yok."

Yine bir garson belirerek kızarmış kalamar ve midye getirdi. "Beyoğlu'nun her sokağını bilirim..." diye devam etti Aram, rakısından bir fut daha çekerek. "Sabahları, akşamları, geceleyin neşelenip sarhoş olduğumda o sokaklarda dolaşmayı severim... Boğaz kıyısında pazar günleri arkadaşlarımla kahvaltı etmeyi, kalabalık içinde tek başıma yürümeyi hiçbir şeye değişmem. Bu şehrin kaosuna, yorucu cazibesine, yıllanmayan güzelliğine, vapurlarına, müziğine, hikâyelerine, hüznüne, renklerine ve kara mizahına âşığım."

Birbirlerinin konumlarına uzaktan bakarak sıkıntılı bir sessizliğe gömüldüler. Aralarında coğrafi mesafeden fazlası olduğunu sezmişlerdi - Aram onun fazla Amerikanlaştığını, o da Aram'ın fazla Türkleştiğini düşünüyordu. Kalmayı başaranların çocukları ile gitmeye mecbur olanların çocukları arasındaki derin uçurum burada da nüksetmişti.

"Diyasporadaki Ermenilerin hiç Türk arkadaşları yok. Yegâne aşinalıkları ninelerinden dedelerinden ya da birbirlerinden duydukları hikâyeler. O hikâyeler de son derece üzücü. Ama inan bana her ülke gibi Türkiye'de de iyi insanlar ve kötü insanlar var. Bu kadar basit. Bana kendi öz kardeşimden daha yakın Türk arkadaşlarım var. Tabii bir de..." bardağım Zeliha Teyze'ye doğru uzattı, "...şu çılgın sevgilim var."

Zeliha Teyze adının geçtiğini duymuş olacaktı ki göz kırptı, rakı bardağını kaldırıp: "Şerefe!" Hepsi ona uyup kadeh tokuşturdular: "Şerefe!" Çok geçmeden Armanuş bu kelimenin her on beş dakikada bir tekrarlanan bir nakarat olduğunu anlayacaktı. Yaklaşık bir saat ve yedi Şerefe'den sonra Armanuş'un gözleri alkolden parlamaya başlamıştı bile. Albino garsonun bu sefer de sıcakları getirişini gülerek seyrediyordu - yeşil biber üzerinde ızgara levrek, fesleğenle terbiye edilmiş kremalı ıspanaklı yayın, yeşilliklerle sunulan kömürde çupra, baharatlı sarımsaklı güveçte karides.

Armanuş çakırkeyif kıkırdadıktan sonra yeniden Aram'a döndü: "Senin de dövmen vardır mutlaka. Zeliha Teyze sana da dövme yapmıştır."

"Ne mümkün," dedi Aram purosundan yükselen duman tülü ardından. "İzin vermiyor."

"Ya öyle," diye onayladı Asya. "Dövme yaptırmasına izin vermiyor."

"Sahimi?" dedi Asya hayretle Zeliha Teyze'ye dönerek. "Dövme sevdiğinizi sanıyordum."

"Severim," dedi Zeliha Teyze. "Dövmeye karşı değilim, istediği desene karşıyım."

Aram dudağını büktü. "Görkemli bir incir ağacı figürü istiyorum. Ama diğer ağaçların aksine ters olmalı. Benim incir ağacımın kökleri yukarıda. Toprağa değil havaya kök salmış. Yerinde değil ama yersiz de değil."

Masadaki mumun titreşen ışığını seyrederek birkaç saniye sessiz kaldılar.

"Mesele incir ağacının hayra alamet olmaması," dedi Zelilu Teyze. Bir sigara daha yakmıştı ve farkında olmadan Asya'ya doğru üfledi. "Uğur getirmez. Aram'ın köklerini havaya salmasına itirazım yok da bedenine incir ağacı yaptırmasına itirazım var. Kiraz ağacı olmayı tercih etseydi mesela, ya da meşe, çınar, ne olursa... hiç düşünmez dövmeyi yapardım!"

İpekli beyaz gömlek ve siyah pantolon giymiş dört çingene müzisyen girdi meyhaneye çalgılarıyla birlikte - ud, klarnet, kanun ve darbuka. Yiyeceklerini yiyip içeceklerini içmiş ve şarkı söylemeye hazır müşteriler arasında heyecanlı bir kıpırdanma oldu. Müzisyenler yanlarına geldiğinde Armanuş mahcubiyet hissetti. Ama neyse ki onu şarkı söylemeye zorlamadılar. Asya'yla Aram da şarkı söylemeye meraklı görünmüyordu. Hepsi birden müzisyenlere eşlik eden Zeliha Teyze'yi dinlediler - sigaradan çatlamış konuşma sesine benzemiyordu şarkı söyleme sesi. Armanuş, Asya'nın annesinden tarafa soru sorar gibi baktığını fark etti. Müzisyenlerin şefi istek parçaları olup olmadığını sorunca Zeliha Teyze, Aram'ı cilveli bir ifadeyle dürtükledi: "Hadi bir şarkı iste. Hadi şakı bülbülüm!"

Pancar gibi kıpkırmızı kesildi Aram. Gene de şefin kulağına bir şey fısıldadı. Ekip istenen müziği çalmaya başladığında, önce tedirgin ama giderek kuvvetlenen cesaretlenen bir sesle başladı söylemeye. Ne Türkçe ne İngilizce. Aram Ermenice söylüyordu.

Her sabah şafak vakti
Yolunu gözlerim sevgilimin

Ağır, hüzünlü bir şarkıydı, hele ki arkada yükselen klarinet ve içi içine sığmayan darbuka tempoyu habire yükseltmese. Aram'ın sesi boğuk dalgalar halinde inip düşüyordu.

Geçmiş hatıralarımın
Anlatıcısıdır o
Hayat hikâyeme
Uzanan yoldur o.

Armanuş bütün sözleri anlayamasa da incecik bir sızı hissetti içinde. Az sonra başını kaldırdığında Zeliha Teyze'nin ifadesi şaşırttı onu. Hem korku hem mutluluk barındıran bir ifadeydi bu - ancak beklenmedik bir anda aşka yakalananların yüzlerinde rastlanabilecek türden bir mutluluk korkusu. Mutlu olmaktan korkuyordu Zeliha Teyze.

Şarkı bitip de müzisyenler yan masaya geçtiğinde Armanuş, Zeliha Teyze'nin Aram'a sarılıp öpeceğini zannetti. Ama onun yerine, Asya'ya yanaştı Zeliha Teyze. Bir erkeğe duyduğu aşk, kızına duyduğu sevgiyi daha iyi idrak etmesini sağlamışçasına, şefkatle Asya'nın elini sıktı. "Canım," diye mırıldandı, sesinde biraz kederle. Ama o an kızına bir şey itiraf etmeye yeltendiyse bile bu arzuyu hemen bastırdı. Onun yerine Marlboro Lights'ına uzanıp Asya'ya bir sigara ikram etti.

Annesini hiç bu kadar duygusal ve sevecen görmemişti Asya. Hele onun kendisine sigara ikram etmesi daha da şaşırtıcıydı. Sigarayı alıp önce kendininkini, sonra annesininkini yaktı. Aralarında ağır ağır yükselen dumanın içinden anne kız birbirlerine tutuk ve acemi gülümsediler. Bu ışıkta bakıldığında irkiltici ölçüde benziyorlardı birbirlerine. Karşılıklı durmuş sonsuza değin birbirlerini çoğaltmaya ahdetmiş iki ayna. Birisinin hiç tatmadığı, ötekininse mümkün mertebe hatırlamamayı tercih ettiği bir geçmişin şekillendirdiği iki yüz.

İşte Armanuş, İstanbul'a geldiğinden beri ilk kez o an şehrin nabzını hissetti. İnsanların, onlara çektirdiği bütün çilelere rağmen İstanbul'u neden terk edemediklerini, bir şehre nasıl âşık olunabileceğini sezdi. Haklı olabilirdi Aram. Böylesine iç acıtıcı güzelliği olan bir şehri sevmekten kolay kolay vazgeçemeyebilirdi insan. Gidenler de belki ebediyen onu taşımaya mahkûmdular yanlarında. Bırakmakla unutulmuyordu İstanbul. Bu keşfe kadehini kaldırdı: "Şerefe!"

On Dördüncü Bölüm

SU

İçeri girip sessiz olmalarını söylesem mi ki?" diye kaygıyla mırıldandı Feride Teyze. Bakışları kapının kulpuna sabitlenmiş, kızların odasının önünde nöbet tutar gibi bekliyordu.

"Yahu rahat bıraksanıza gençleri!" diye homurdandı Zeliha Teyze devrilip kaldığı divandan.

"İyi de baksana sonuna kadar açmışlar müziğin sesini..." dedi Feride Teyze.

"Ne var yani. Gençler, kanlan kaynıyor. Azıcık da kafayı buldular bu akşam. İnsan kafayı buldu mu böyle müzik dinler." Vurgulamak için bağırdı: "YÜKSEK!"

"Kafayı bulmuşlarmış!" diye terslendi Gülsüm Nine oturduğu köşeden. "Neden acaba? Bunca zaman ailemizin yüzünü kızarttığın yetmedi mi? Şu bacağına etek diye geçirdiğin beze bak. Çocuğunu babasız büyüten bir annesin, boşanmış bir dul. Ağırbaşlı olman lazımken sen tam tersine hafifleştin. Beni iyi dinle Zeliha! Burnu halkalı dul kadın görmedim senden başka. Kendinden utanmalısın!"

Zeliha Teyze sarıldığı yastıktan zorlukla kaldırdı zonklamaya başlayan başını. "Kusura bakma anne ama bence bi noktada yanılıyorsun. İnsanın 'boşanmış bir kadın' addedilmesi için önce evlenmesi gerekir. Hakikati çarpıtmayalım lütfen. Bana ne boşanmış kadın, ne de dul denebilir. Şu kara bahtlı kadınlar için lügatında mevcut bulundurduğun terimler de geçerli değil. Kabul et artık. Kabul et de rahat et. Senin en küçük kızın mini etek de giyer, günah da işler. Bu evladın da böyle işte. Burun halkasını da seviyor, evlilik dışı doğurduğu çocuğu da. Beğensen de beğenmesende!"

"Asya'yı şımartıp içmeye zorladığın yetmiyor mu? Zavallı yabancı misafiri neden yoldan çıkarıyorsun? Mustafa'nın emaneti o, bu evde ağabeyinin misafiri. Kızcağızın ahlakını bozmaya ne hakkın var!"

"Ağabeyimin emaneti! Tabii ya!" Zeliha Teyze ters ters güldükten sonra gözlerini kapattı. Bu arada kızların odasında Johnny Cash son perdeden çalıyordu. Asya ile Armanuş yan yana oturmuş sabit gözlerle bilgisayar ekranına bakıyorlardı, internete öyle dalmışlardı ki, ikisi de kapılarının önündeki tartışmadan bihaberdi. Armanuş Anuş Ağacı'na bağlanmıştı, bu sefer Asya'yı da yanına alma kararıyla.

"Herkese merhaba! Madam Sürgün Ruhum'u özlemediniz mi?" yazdı.

"Yaşasın, İstanbul savaş muhabirimiz geri döndü, nerelerdeydin? Türkler seni yutmadı ya?" yazdı Anti Kavurma.

"Adam yutanlardan biri yanımda şimdi. Hepinizi Türk arkadaşımla tanıştırmak istiyorum."

Kimse bir şey yazmadı.

"Onun da bir takma adı var tabii. Lakabı: Türk Adında Bir Kız."

"Nereden geliyor?" diye sormaktan kendini alamadı Stoacı Alex.

"Lakabı kastediyorsan, Johnny Cash'in bir şarkısından uyarlama. Kendin sor. Burada. Sevgili Anuş Ağacı, karşınızda Türk Adında Bir Kız. SevgiliTürk Adında Bir Kız, karşında Anuş Ağacı."

"Merhaba! İstanbul'dan selamlar..." yazdı Asya.

Cevap gelmedi.

"Umarım bir dahaki sefere hepiniz Arman..." Asya hatasını ancak Armanuş eline vurduktan sonra fark etti. *"Madam Sürgün Ruhum'la birlikte gelirsiniz İstanbul'a."*

"Nazik davetin için teşekkürler. Ama açıkçası aileme onca acılar çektirmiş bir ülkeye turistik gezi yapma havasında değilim." Yine Anti Kavurmaydı hızını alamayıp bunları yazan.

Şimdi susma sırası Asya'daydı.

"Bizi yanlış anlama, sana karşı bir garezimiz yok, tamam mı?" diye onlara katıldı Bedbaht Ev Kadını. *"Eminim gayet güzel ve görmeye değer bir şehirdir ama doğrusu bizler, yani Anadolu'dan kaçmak zorunda kalan gayrimüslim ailelerin çocukları ve torunları, Türklere güvenmiyoruz. Aramatz esirgesin, geçmişimi unutacak olursam Mesrop mezarında ters döner."*

"Mesrop da kim?" diye sordu Asya Armanuş'a, onu duymaları mümkünmüş gibi fısıldayarak. Ama cevabı bekleyemeden yeniden odaklandı bilgisayar ekranına.

"Pekâlâ. Baştan başlayalım. Temel toplumsal hakikatlerden ve tarihsel olgulardan. Bunlarda anlaşabilirsek başka şeyleri de konuşabiliriz," dedi Leydi Tavuskuşu/Siramark. *"Şu turistik İstanbul gezisinden başlayalım. Eminim Madam Sürgün Ruhuma bir sürü şatafatlı yapı ve yer göstermişsindir. Şimdi turistlere gösterdiğiniz o görkemli camileri yapan mimar kim? Sinan! Saraylar, hastaneler, hanlar, kemerler inşa etti... Sinan'ın zekâsını sömürdünüz. Resmi tarihinizin hiçbir sayfasında hakikatlere yer vermediniz. Sinan'ın Ermeni olduğunu inkâr ettiniz."*

"Hadi ya? Mimar Sinan'ın Ermeni olduğunu bilmiyordum," yazdı Asya şaşırarak. *"Ama Sinan Türk ismi."*

"Azınlıklara Türk ismi vermekte üstünüze yok," diye cevap verdi Anti Kavurma. *"Böyle böyle asimile ettiniz bizleri."*

"Tamam, ne demek istediğinizi anlıyorum galiba. Resmi tarihin sansür ve eleme üzerine kurulduğu doğru olabilir ama büttün ulusların resmi tarihleri için geçerlidir bu. Sadece biz değil. Tüm ulus devletler evvela kendi efsanelerini yaratıp, sonra da onlara körü körüne inanırlar." Asya başını kaldırdı ve bir darbe almaya hazırlanıyormuş gibi omuzlarını dikleştirerek yazmaya devam etti. *"Türkiye'de Türkler, Kürtler, Çerkezler, Gürcüler, hazlar, Yahudiler, Abazalar, Rumlar var. Yekpare bir halk yok burada. Sınıfsal ayrımlar, ideolojik farklılıklar var. Bizler fabrikalarda seri üretilmedik ki hepimiz aynı olalım. Açıkçası 'Siz Türkler...' diye başlayan genellemeler yapmayı fazla kolaycı ve tehlikeli buluyorum. Biz vahşi barbarlar değiliz. Dahası Osmanlı kültürü üzerine çalışan akademisyenlerin çoğu size pek çok açıdan ne denli büyük ve adilane bir kültür olduğunu söyleyecektir. 1910'lara gelince, 20. yüzyıl başı çok farklıydı, zor zamanlardı. Ama bugün artık bu topraklarda hiçbir şey yüz yıl önceki gibi değil."*

"Yani değiştik mi diyorsun?" diye sordu Stoacı Alex. Türklerin değişmesi kısmından ziyade değişim kavramıyla ilgilenerek.

Ama Leydi Tavuskuşu/Siramark hemen araya girdi: *"Türklerin değiştiğine hiç inanmıyorum. Değişseler, bir arpa boyu yol gitseler, hâlâ ısrarla soykırımı inkâr ediyor olmazlardı."*

"Soykırım aşırı ağır, fazlasıyla yüklü bir kelime," yazdı Türk Adında Bir Kız. *"Sistematik, örgütlü ve belli bir ırkçı felsefeye dayandırılan topyekûn yok etme faaliyeti demek. Doğrusu o sıralarda Osmanlı devletinin böyle bir yapısı olduğuna emin değilim. Ama Ermenilere yapılan haksızlığın farkındayım. Bakın ben tarihçi değilim. Bu konularda bilgim sınırlı ve yanlı. Ama kabul edin, sizinki de öyle. Bu durumda yapılacak şey geleceğe bakmak, onu farklı kılmak..."*

"İşte farkımız burada ortaya çıkıyor. Sen geçmişi elinin tersiyle bir kenara kaldırıp, 'hadi yeniden başlayalım' diyebilirsin Bizler diyemeyiz. Zalimin geçmişle işi yok. Mazlumun ise geçmiş-

ten başka tutunacak dalı yok" dedi Sappho'nun Kızı. *"Bu sebepten işte, sen 'hadi unutalım' diyorsun, biz de 'hadi hatırlayalım' diyoruz."*

Armanuş kendi kendine gülümsedi. Şu ana kadar her şey harfi harfine tahmin ettiği şekilde gelişmişti. Baron Baghdassarian hariç. O henüz bir cevap vermemişti.

Bu arada ekrana sabitlenmiş olan Asya yazmaya devam ediyordu: *"Ama ben sizin geçmişinizi inkâr etmiyorum ki. Kaybınızı ve acınızı kabul ediyorum. Yapılan kötülükleri yok saymıyorum. Ben sadece geçmişe saplanıp kalmamak gerektiğine inanıyorum."*

"Değil toplumlar ya da topluluklar, bireyler dahi geçmişin soluğuyla şekillenirler. Ya soluğuyla ya yokluğuyla. Her iki durumda da hafıza mühimdir. Ondan kaçmaya çalışanlar sahte bir hafiflik peşindedir," yazdı Leydi Tavuskuşu/Siramark. *"Kendi geçmişini düşün mesela... Babanın hikâyesini bilmeden kendi hikâyene vakıf olamazsın."*

Asya bir müddet ses çıkarmadan boş boş baktı ekrana. Şu son cümle fena halde işlemişti içine. *"Ben babamın hikâyesini de kim olduğunu da bilmiyorum. Geçmişim hakkında daha fazla şey bilme şansım olsaydı eğer, ne denli acı verici olsa bile, bilmek mi isterdim bilmemek mi? Hayatımın ikilemi bu galiba. Bir yanım keşfe dalıp geçmişi deşmek istiyor; deşmek ve bilmek. Öbür yanım sittir et diyor; geçmişten sana ne, işine bak yeter."*

"Çelişkilerle dolusun," cevabını verdi Anti Kavurma, yargılayıcı bir üslupla.

"Olabilir ama eminim muhterem Johnny Cash'in buna itirazı olmazdı!" diye ilk defa araya girdi Madam Sürgün Ruhum.

"Söylesenize bugün, bu devirde ortalama Türk'ten ne bekliyorsunuz Allahaşkına... Acınızı, yasınızı azaltmak için ben ne yapabilirim?"

Bu soru şimdiye kadar hiçbir Türk'ün Anuş Ağacı'ndaki Ermenilere sormadığı bir soruydu. Geçmişte iki kere Türk misafirleri olmuştu; ikisi de nereden çıktığı anlaşılmayan, pat diye damlayan hackervari aşın milliyetçi genç erkeklerdi. Türklerin Ermenilere hiçbir şey yapmadığını, asıl Ermenilerin Osmanlı rejimine başkaldırdığını ve köyleri basarak Türk nineleri bebeleri öldürdüğünü kanıtlama niyetiyle bir anda ortalıkta bitivermişlerdi. Ne onlar Anuş Ağacı'ndakileri, ne Anuş Ağacı'ndakiler onları dinlemişti. Hackerlardan biri, Osmanlı rejiminin iddia edildiği gibi soykırım yapmaya merakı olsa, bunu çok daha erken bir tarihte tam anlamıyla yapacağını ve bugün .geriye bundan bahsedecek hiçbir Ermeni kalmamış olacağını söyleyecek kadar ileri gitmişti. Günümüzde Türklere laf eden bir sürü Ermeni'nin olması, Osmanlıların onları fazla rahat bıraktığının açık bir kanıtıydı.

Şimdiye kadar Anuş Ağacı'nın Türklerle internetteki karşılaşmaları temel olarak hararetli hakaretler ve sinirli monologlar şeklinde gelişmişti. Ne var ki bu sefer belirgin bir ton ve içerik farkı vardı. İlk defa bir Türk'le "sohbet" etmekteydiler.

"Devletin özür dileyebilir," dedi Bedbaht Ev Kadını.

"Devletim mi? Benim devletle işim olmaz." Başbakanı penguen olarak çizdiği için yargılanan Alkolik Karikatürist'i düşünüyordu Asya bunu yazarken. *"Hem ben nihilistim!"* Şahsi Nihilizm Manifestosu'ndan bahsetmemek için kendini zor tuttu.

"Madem öyle kendin özür dileyebilirsin," diye araya girdi Anti Kavurma.

"Şahsen hiç alakam olmayan bir şey için özür dilememi mi istiyorsunuz?"

"Sana öyle geliyor," yazdı Leydi Tavuskuşu/Siramark. *"Alakan var aslında. Çünkü hepimiz zaman içindeki bir sürekliliğe doğarız ve geçmiş şimdinin içinde yaşamaya devam eder. Bir soydan, kültürden, milletten geliriz. Devletiniz tarihi inkâr ediyor, o devleti de sizler var ediyorsunuz. Suça ortaksınız demektir bu. Hep beraber bir inkâr politikası içindesiniz..."*

Asya ezbere şiir okurken mısraları unutmuş gibi ne yapacağını bilemez halde gözleriyle ekranı taradı. Beşinci Sultan'ı dalgın dalgın okşadıktan sonra, parmaklan yeniden klavyeye gitti.

"Yani diyelim ki babamın büyükbabası bir suç işledi. Bundan ben mi sorumluyum?"

"Babanın büyükbabasının suçundan değil, ama o suçun inkâr ve ihmal edilmemesinden sen sorumlusun..." yazdı Anti Kavurma.

Asya bu sözün dobrahğına şaştı. Gerildiğini, sinirlendiğini hissetti ama kimseye bir şey belli etmedi. Düşünüyordu. Bilgisayardan yayılan ışıkta yüzü solgun ve durgundu. O şimdiye değin bireysel olarak "geçmişi yok sayma ihtiyacı" duymuşken, karşısındaki insanlar kolektif olarak "geçmişi daima diri tutma ihtiyacı" içindeydi. Bu karşıtlık ilgisini çekmişti.

"Hayatım boyunca geçmişsiz olmak istedim... Aklı başında bir alzheimer vakası olmayı düşledim. Piç olmak insanın babası olmamasından ziyade geçmişinin olmamasıdır... Şimdi de siz kalkmış benden geçmişime sahip çıkmamı ve hayali bir babanın-büyükbabası adına sizlerden özür dilememi bekliyorsunuz!"

Cevap gelmedi ama Asya zaten cevap beklemiyor gibiydi. Parmaklan kendi iradeleriyle hareket ediyormuş gibi, gözleri kapalı ilerliyormuş gibi yazmaya devam etti.

"Çok ayrı noktalarda duruyoruz. Ama tam da bu sebepten ötürü, yani ben bu kadar geçmişsiz, siz de bu kadar geçmişe bağlı olduğunuz için birbirimizi daha iyi anlayabiliriz. Uçlar ortalardan daha yakındır birbirine. İnsan belleğindeki devamlılığın önemini kabul edebilirim... bunu yapabilirim... ve atalarımın sizin atalarınıza verdiği bütün acılar için özür dileyebilirim."

Anti Kavurma tatmin olmamıştı. *"Bizden özür dilemen pek bir anlam ifade etmiyor aslında,"* diye girdi araya. *"Türk devleti önünde yüksek sesle özür dile."*

"Amma yaptın, abartma!" Armanuş müdahale etme arzusunu dizginleyemeyip bir anda klavyeyi kendine çekmişti. *"Bu onun başını belaya sokmaktan başka neye yarar?"*

"Samimiyse başını belaya sokması lazım," diye üfürdü Anti Kavurma.

Ama kimse cevap vermeye fırsat bulamadan beklenmedik bir yorum geldi.

"Doğrusunu isterseniz sevgili Madam Sürgün Ruhum ve sevgili Türk Adında Bir Kız... Diyasporadaki Ermeniler arasında Türklerin soykırımı kabul etmesini asla istemeyecek olanlar var. Çünkü Türkler bunu kabul edecek olurlarsa ayağımızın altındaki halıyı çekip, bizi bir arada tutan en güçlü ve belki de tek bağı ortadan kaldıracaklar. Tıpkı Türklerin yapılan haksızlığı inkâr etme alışkanlığı olması gibi, Ermenilerin de yapılan haksızlığın hatırasına dört elle yapışıp, 'mazlum' kimliğinin keyfini sürme alışkanlığı var. Görünüşe göre iki tarafın da değişmesi şart. İki tarafın da acilen terk etmesi gereken kabuklanmış dogmaları var."

Baron Baghdassarian'dı bunlan yazan.

"Hâlâ uyumadılar," dedi Feride Teyze kızlann odasının önünde bir aşağı bir yukarı volta atmayı sürdürerek. "Bir dertleri mi var acaba?"

Zeliha Teyze oturma odasındaki divanda sızmıştı. Yaşlılar uykuya yatmıştı, disiplinli bir öğretmene yakışacak şekilde her gün hep aynı saatte yatağa giren Çevriye Teyze de.

"Hadi canım git sen de yat artık. Kapılannda bekleyip onlara göz kulak olurum," dedi Banu Teyze kardeşinin omzunu sıvazlayarak. Zaman zaman hastalığı palazlandığında Feride Teyze dış dünyadaki birilerinden ya da bir şeylerden gelebilecek zarar zi-

yandan korkmaya başlardı.

"Gece nöbetini ben devralıyorum," dedi Banu Teyze gülerek. "Sen git uyu." Sonra Feride Teyze'yi omuzlarından tutup göz teması kurmaya zorladı. "Unutma, karanlık çöktü mü zihnin bir yabancıya dönüşüverir. Yabancılarla ne yapmayacağız?"

"Yabancılarla konuşmayacağız..." dedi Feride Teyze tedirgin, gözlerini anında kaçırarak. *Zihnim bir yabancıdır gece olunca, konuşmayacağım onunla. Yoksa ayartır beni, korkutur.*

"İyi geceler," dedi Feride Teyze başını sallayarak ve bir an için masallardan çıkma küçük bir kız gibi göründü.

"Allah rahatlık versin Feride..." dedi bir ses. Banu ablasının sesi gibiydi. Belki de bir başkası. Arkasına bakmadı. Ayaklarını sürüyerek odasına yollandı.

Cafe Constantinopolis sitesinden çıkar çıkmaz Armanuş telaşla saatine baktı. Annesini aramasının zamanı gelmişti. Hafta boyunca onu her gün aynı saatte aramış ve her seferinde daha sık aramadığı için azar işitmişti. Bu değişmeyen şablonun asabını bozmasına izin vermemeye çalışarak numarayı çevirip, annesinin telefonu açmasını bekledi.

"Amy!" Rose'un sesi çığlık çığlığaydı. "Sen misin Amy?"

"Evet annecim. Nasılsın?"

"Nasıl mıyım? Nasıl mıyım?" diye tekrar etti Rose, sesinde bir çaresizlik ve panik hissediliyordu. "Şimdi kapatmam lazım, kafamı toparlamalıyım. Ama söz ver, bana söz ver, on... yok yok, on yetmez, tam tamına on beş dakika sonra bir daha arayacaksın beni. Tamam mı? Kafam allak bullak, düşünmem lazım, sonra aramanı bekleyeceğim. Söz ver, söz ver," diye yineledi Rose his terik bir sesle.

"Tamam anne, söz veriyorum on beş dakika sonra tekrar arayacağım," dedi Armanuş kekçleyerek. "Sen iyi misin? Neler oluyor?" Ama Rose çoktan kapatmıştı.

Donakalmış, rengi atmış, ne yapacağını bilmez halde telefonu tutan Armanuş, Asya'ya baktı. "Annem her zamanki gibi beni azarlayıp neden daha evvel aramadığımı sormak yerine, kapatıp sonra aramamı istedi. Çok tuhaf. Hiç ona uygun bir davranış şekli değil."

"Sakin ol," dedi Asya yatağında dönüp başını yorganın altından çıkararak. "Belki araba kullanıyordu, belki yanında birileri vardı, konuşacak durumda değildi."

Ama Armanuş inanmaz bir halde başım iki yana salladı, yüzünden tedirgin bir gölge geçti. "Ah Tanrım. Kesinlikle bir sorun var. Ciddi bir sorun var."

Gözleri ağlamaktan şişmiş, bumu kızarmış Rose, kâğıt havluya uzanırken yeniden ağlamaya başladı. Koca bir tomar koparıp uzun uzun burnunu sildi. Daima aynı mağazadan aynı kâğıt havluyu alırdı: güçlü, emici, çift katlı, turkuaz desenli Sparkle marka. Şirket bunları farklı kategorilerde üretiyor, her bir kategoriye ayrı bir isim veriyordu. Rose'un favorisinin ismi *Denizciydi.* Üzeri deniz kabukları, balıklar ve teknelerle donatılmıştı. Resim aralarında şu yazı dikkat çekiyordu: *Rüzgârı Dilediğim Gibi Değiştiremem Ama Yelkenlerimi Ayarlayabilirim Daima Varmak İçin İstediğim Limana.*

Senelerdir Arizona'da ikamet eden Rose'un denizcilikle uzaktan yakından ilgisi yoktu. O sadece bu deseni seviyordu, bir de altındaki sloganı. Hem kâğıt havlunun çizgilerindeki camgöbeği mavisi, evinin en çok beğendiği bölümü olan mutfağının karolarına uyuyordu. Bu evi almaya karar vermelerinde esas pay mutfağa aitti zaten. Rose görür görmez âşık olmuştu bu mutfağa. Şöyle yazıyordu satılık ev ilanında:

Muhteşem Güneybatı Amerika Evi:

3 Yatakodası, Zeminler Özel Tasarım Karo, Salonda Şömine, Odalarda Çöl Manzarası, Üç Adet Balkon ve Panaromik Manzaraya Karsı İçkinizi Yudumlayabileceğiniz Bir Veranda, Son Derece Nezih Bir Muhit, Arka Bahçede Çakıllı Havuz, Gazlı Barbekü ve Tezgâhları Boydanboya Birinci Sınıf Mavi Karo Kaplı Çok Özel Mutfak.

Mutfağı ilk başta bunca beğenmiş olmasına rağmen evi aldıktan kısa bir müddet sonra dolapları değiştirmenin hayallerini kurmaya başlamıştı. Oraya buraya hareketli raflar ve göz alıcı tablolar eklemek olmuştu ilk işi. Mustafa da, içkiye o kadar düşkün olmadıkları halde, en köşeye 36 şişelik bir şaraplık yerleştirmiş, meşe tabureler dizmişti. Şimdi Rose panik içinde o taburelerden birine çökmüştü külçe gibi.

"Ay Tanrım, sadece on beş dakikamız var. Şimdi ne yapacağız? Ne söyleyeceğiz Amy'ye arayınca? Karar vermek için sadece on beş dakikamız var, onun da beş dakikası gitti bitti bile..." "Rose hayatım, sakin ol lütfen," dedi Mustafa sandalyesinden kalkarken. Taburede oturmayı sevmediği için mutfakta iki tane çam iskemle bulunduruyordu, biri kendine, öbürü de kendine. Karısının yanına gidip, endişelerini dindirmek umuduyla elini tuttu. "Sakin olmak zorundasın. Sen paniklersen daha da beter olur her şey. Hiç kızmadan, azarlamadan ona şu anda nerede olduğunu sor. İlk sorman gereken soru bu, tamam mı canım?" "Ya söylemezse," diye bir inilti koyverdi Rose. "Söyler. Tatlı tatlı sorarsan söyler," dedi Mustafa kararlı bir sesle. "Ama azarlamak, bağırıp çağırmak yok. Serinkanlılığını muhafaza et. Al biraz su iç."

Rose bardağı titreyen ellerle kavradı. "Bu mümkün mü? Tek evladım bana kuyruklu yalanlar söylesin, hepimizi enayi yerine koysun, ben de ona kızmayayım öyle mi? Ah ona güvenmekle ne büyük aptallık etmişim. Bunca zamandır San Francisco'da babaannesinin yanında olduğunu sanıyordum, meğer herkese yalan söylemiş... Şimdi de babaannesi... Ay Tanrım, ona nasıl söyleyeceğim?"

Bir gün evvel ikisi de mutfaktayken, Rose krep yapmakta Mustafa da *Arizona Daily Star'ı* okumaktayken, acı acı çalmıştı telefon. Rose elinde spatulayla lakayt, açmıştı. Açmış ve şok olmuştu. San Francisco'dan arıyorlardı. Eski kocası Barsam Çakmakçıyan vardı hattın öbür ucunda.

İki çift laf etmeden kaç sene geçirmişlerdi? Boşandıktan sonra bebek yüzünden sık sık konuşmaları gerekiyordu. Ama Armanuş büyüdükten sonra konuşmalar azalmış, sonunda hepten kesilmişti. Kısacık evliliklerinden geriye iki şey kalmıştı: karşılıklı kırgınlık ve kızları.

"Rahatsız ettiğim için özür dilerim Rose," dedi Barsam yumuşak ama bitkin bir sesle. "Acil bir durum olmasa aramazdım. Kızımla konuşmam lazım."

"Kızımız," diye düzeltti Rose diklenerek ama kelime ağzından çıkar çıkmaz huysuzlandığına pişman oldu.

"Rose lütfen tartışmayalım, Armanuş'a elim bir haber vermek zorundayım. Lütfen telefona çağırır mısın? Cep telefonunu açmıyor. Evden aramaya mecbur oldum."

"Dur bi dakka... dur, Armanuş... Amy orada değil mi?"

"Ne demek istiyorsun?"

"San Francisco'da senin yanında değil mi?" diye sordu Rose dudakları titreyerek.

Barsam eski karısının kendisine oyun oynadığından şüphe etti. Sinirlendi. "Rose yeter. Bu oyunlara gelemem şimdi... Pekâlâ biliyorsun burada olmadığını. Bahar tatili için Arizona'ya döndü."

"Tanrım! Ama burada değil ki! Senin yanındaydı. Bebeğim nerede? Ne yaptın ona?" diye hıçkırmaya başladı Rose, çok gerilerde bıraktığını sandığı panik ataklardan birine kapılarak.

Ancak a zaman Barsam eski karısının oyun oynamadığını kavrayabildi. Olanca kaygısına rağmen onu yatıştırmaya gayret etti. "Rose, sakin ol lütfen, ne olup bittiğini bilmiyorum ama eminim bir açıklaması vardır. Armanuş'a bütün kalbimle güveniyo-

rum. Yanlış bir şey yapmaz. Sorumluluk sahibidir. Onunla en SOR ne zaman konuştun?"

"Dün konuştum. Sen arama ben seni ararım, dedi. Her gün anyon.. San Francisco'dan!"

Barsam sustu. Armanuş'un her gün onu da aradığını itiraf etmedi. Tek farkla, onu Arizona'dan arıyordu. Anlaşılan oyun oynayan kişi Rose değil Armanuş'tu. "Peki, demek ki iyi. Belki kafasını dinlemeye ihtiyaç duydu. Ona güvenmemiz lazım. Aklı başında bir kızdır, sen de biliyorsun. Bir daha aradığında durumu bildiğimizi belli etmeden derhal beni aramasını söyle. Acil olduğunu söyle ama panikletme. Anladın mı Rose, bunu yapabilir misin?"

"Ay ay ay!" Rose katıla katıla ağlamaya başladı. Derken hıçkırıklar arasında boğuk bir sesle sormayı akıl etti: "Barsam, elim bir haberden bahsettin. Nedir?"

"Ah..." Koyu bir sessizlik, neredeyse bitimsiz. "Annem..." Cümlesini bitirebilmesi için kendini toparlaması gerekti.

"Armanuş'a söyle, bu sabah Şuşan Ninesi uykusunda vefat etti. Uyanamadı."

On beş dakika hiç bu kadar aheste geçmemişti. Armanuş, Asya'nın endişeli bakışları altında bir aşağı bir yukarı yürüdü durdu odada. O kadar gergindi ki kimse yanma ilişmedi. Nihayet annesini arama zamanı geldi. Bu sefer Rose telefonu ilk çalışta açtı.

"Amy sen misin? Şimdi sana bir soru soracağım ve bana doğruyu-Söyleyeceksin. Söz mü? Bana doğruyu söyleyeceğine söz ver."

Armanuş midesinin yandığını hissetti.

"Söyle nerdesin?" dedi Rose tiz bir sesle. Mustafa ne derse desin, Barsam ne rica ederse etsin, kimsenin ondan sakin olmasını beklemeye hakkı yoktu. "Hangi cehennemdesin? Hepimize yalan söyledin. San Francisco'da değilsin, Arizona'da değilsin. Nerdesin?"

Armanuş yutkundu. Zaman bir an için durdu. Nihayet cesaretini toplayabildiğinde fısıltıyla itiraf etti: "İstanbul'dayım, anne."

"Ne?!" Rose eliyle ahizeyi kapattı. "Bebeğim İstanbul'daymış," dedi kocasına azarlarcasına, sanki bu onun kabahatiydi. Sonra telefona haykırdı vargücüyle. "Orada ne halt ediyorsun?"

"Anne her şeyi anlatacağım, lütfen sakin ol. Kızma ne olursun."

Rose elinin ayağının boşaldığını hissetti. Herkesin ona ikide bir sakin olmayı öğütlemesinden bıkmış usanmıştı.

"Annecim ne olursun dinle. Seni bu kadar endişelendirdiğim için gerçekten çok üzgünüm. Bunu asla yapmamalıydım. Pişmanım ama inan bana, merak edecek bir şey yok."

Rose camgöbeği desenli kâğıt havludan bir tomar daha koparıp gürültüyle sümkürdü. Ağladıkça daha da çok acıyordu kendine. Ağladıkça ağlayası geliyordu.

"Bir haftadır İstanbul'dayım. Yabancı yerde değilim. Kayınvalidenin evinde kalıyorum. Harika bir aile."

Tokat yemişe dönen Rose gene kapattı ahizeyi, gene Mustafa'ya döndü hışımla. Bu sefer daha da artırdı azann dozunu: "Senin ailenin yanında kalıyormuş, iyi mi?"

Mustafa Kazancı'nın beti benzi attı. Yüreğinde bir kasılma hissetti, içinde bir şeyler harekete geçti. Duyduğu sözler o kadar saçma, öylesine inanılmazdı ki, ne cevap vereceğini bilemedi. O kıvranırken, Rose tekrar bağırdı telefona: "Biz de geliyoruz oraya. Sakın bir yere kaybolma. Cep telefonunu da hep açık tut bundan sonra, sakın bir daha kapatma!"

Ağzından çıkanları duymaktan aciz bir hiddetle telefonu kapattı.

"Sen ne dedin sen?" diye kekeledi Mustafa karısının koluna yapışarak. "Bu ne saçmalık? Ne arıyormuş Amy İstanbul'da? Kim çağırmış? Bize niye söylememiş?" Anlaşılan bu sefer panikleme sırası ondaydı. Bir taburenin üzerine çökerek başını ellerinin ara-

sına aldı. "Surdan şuraya gitmiyorum ben."

"Bal gibi gidiyorsun," diye diklendi Rose. "Gidiyorsun, gidiyorum, gidiyoruz. Biricik evladım İstanbul'da rehin." Son söylediklerini mübalağa etmek için eklememişti Rose, o an gerçekten inanıyordu Armanuş'un başının belada olduğuna, İstanbul'da rehin kaldığına.

"İşim gücüm var, bırakamam şimdi."

"Birkaç gün pekâlâ izin alabilirsin. Ayak diretirsen, yemin ediyorum, ben yalnız giderim," dedi Rose ciyak ciyak. "Oraya gidip güvende olduğuna emin olacağız, sonra da kızımızı alıp sağsalim evine getireceğiz. Sen gelsen de gelmesen de ben gidiyorum!"

O gece geç vakit herkes uyumak üzereyken Kazancıların telefonu çaldı.

"Hayırdır inşallah, gece gece bu ne telefondur böyle," diye fısıldadı Cicianne yatağından, elinde tespih, yüzünde endişe. İçinde takma dişlerinin durduğu bardağa uzandı ve dua etmeyi bırakmadan bir yudum aldı. Ancak su dindirebilirdi korkuyu.

Feride Teyze koştu evvela. İş telefonla konuşmaya gelince, karşı tarafla göz teması kurma mecburiyeti olmadığından, herkesten daha çalçene kesilirdi.

"Alo?"

"Alo... merhaba, Çevriye sen misin?" diye sordu yabancı bir ses. Cevabı beklemeden ekledi: "Benim... Amerika'dan... Mustafa..."

Kardeşinin sesini duyduğuna inanamayan Feride sırıttı ağzı kulaklarında. "Mustafaaaaa! Benim ben... Feride... ayol tanımadın mı sesimi... tanımazsın elbet, aramıyorsun ki hiç. Hep gözümüz yollarda. Banu ablamın falında çıktın geçenlerde. Neden aramıyor sormuyorsun? Neden gelmiyorsun?"

"Feride canım, bak ne soracağım sana. Amy... Armanuş orada mı?"

"Evet, evet burda ya. Yok nerde olacaktı ki? Bırakır mıyız senin gönderdiğin misafiri. Çok da sevdik valla garibi," dedi Feride Teyze şen bir sesle. "Neden sen de onunla birlikte gelmedin, karısını da alır gelir insan. Böyle ayrı gayrılık olur mu senelerce?" Ama Feride Teyze sitemlerine devam edemeden, Gülsüm Nine çekti aldı telefonu elinden. Titreyen bir sesle konuştu, yüreği ağzında: "Oğlum benim... yavrum benim, sen misin Mustafa? Nasılsın? Bizi görmeye ne zaman geliyorsun?"

"Annecim geliyoruz geliyoruz. Bir-iki güne kadar geleceğiz, Amy'yi almaya geliyoruz," dedi Mustafa. Sonra bir şey unuttuğunu fark edip ekledi: "Sizi görmeye... geliyoruz."

Gayri ihtiyari çıkmıştı bu kelimeler ağzından. Dünyanın iki ayrı ucuna dağılmamışlar, bağlarını kopartmamışlar gibi; şecereleri kesintiler ve kopuşlar silsilesine dönüşmemiş, eksilen parçaların telafisi her zaman mümkünmüş gibi; kaldıkları yerden devam edebilir, geçmişsiz hafizasız bir *ebedi şimdi'de* barınabilirlermiş gibi... İçinde yaşadıkları zaman bir masal zamanıydı sanki, *ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallarken.,* öylesine müsait silip silip yeniden şekillendirilmeye, her an geri döndürülebilir bir çember... *bir varmış bir yokmuş, belki de yaşananlar hiç yaşanmamış...*

Demek Mustafa Kazancı ailesini ziyarete gelecekti, evden ayrılalı yirmi yıl olmamış gibi...

On Beşinci Bölüm

KURU ÜZÜM

Mustafa'nın Amerikalı karısıyla birlikte İstanbul'a onları görmeye geleceği yönündeki mucizevi haber Kazancı hanesinde bir dizi tepkiyi ateşledi süratle. İlk adım kapsamlı bir temizlik harekâtı başlatmak oldu. Eski konağın her katı, her odası büyüteç altına alındı. Kova kova su döküldü yerlere, köpük köpük sabun tozu harcandı. Bütün ev tepeden tırnağa temizlendi, camlar silinip parlatıldı, rafların tozu alındı, perdeler yıkanıp ütülendi, üç katın bütün karoları ovuldu. Nerede bir toz zerresi, kir perdesi varsa, yürüdü üstüne üstüne.

Çevriye Teyze oturma odasındaki her bitkinin yapraklarını tek tek sildi, sardunyanın, küpe çiçeğinin, biberiyenin ve inci çiçeğinin. Hatta küstüm otunun bile. Bu arada Feride Teyze senelerdir çeyizinde saklayıp da kullanmaya kıyamadığı en kıymetli dantelleri çıkararak herkesi şaşırttı. Ama bu ziyaret haberine en çok sevinen Gülsüm Nine'ydi elbet. Biricik oğlunun onca seneden sonra onları görmeye geleceğine inanmakta zorluk çekmişse de ilk başta, hummalı bir hazırlığa koyulmuştu bu habere ikna olduktan sonra. Mutfağa kapanmıştı derhal. En sevdiği evladına en sevdiği yemekleri pişirmeye koyulmuştu. Sade mutfağın değil, tüm evin havası fırından yeni çıkmış hamur işi kokularıyla ağırlaşmıştı. İki tepsi börek hazırlamıştı evvela: bir ıspanaklı bir de peynirli. Ardından mercimek çorbası, Özbek pilavı, kuzu kapama. Köfte de misafirler gelince kızartılmak, üzere yoğrulmuş hazırdı. Akşama kadar bir düzine daha yemek yapmaya kararlı olduğu halde menüdeki en önemli unsur tatlıydı: aşure.

Çocukluğu ve ilk gençlik yıllan boyunca Mustafa Kazancı aşureyi bütün tatlılara üstün tutmuştu. Eğer o korkunç Amerikan fast-food ürünleri, yeme alışkanlıklarını hepten bozmamışsa en sevdiği tatlının onu buzdolabında kâse kâse beklediğini görünce kim bilir nasıl sevinecekti. Belki de aşure sayesinde yitirdiği o aile sıcaklığını yeniden edinecekti. Hayat burada hâlâ aynıymış ve bıraktığı yerden devam edebilirmiş gibi. '

Aşure devamlılığın ve istikrarın simgesiydi; ne kadar sarsıcı, nasıl da vahim olursa olsun, her fırtınadan sonra elbet gelecek olan güzel günlerin, açacak güneşin simgesi.

Gülsüm Nine malzemenin çoğunu bir gün önceden suya basmıştı, şimdi de pişirmeye hazırlanıyordu. Dolabı açıp koca bir kazan çıkardı. Aşure pişirmek için mutlaka kazan gerekirdi.

Malzeme:

1/2 bardak fasulye
1 bardak buğday
1 bardak pirinç
3 bardak su
1/3 bardak kuru üzüm
1/3 bardak kuru incir
1/3 bardak kuru kayısı
1/2 bardak portakal kabuğu
1/2 bardak kabuğu soyulmuş badem
1/2 bardak antepfıstığı
1/2 bardak çam fıstığı
1/2 bardak fındık
1 1/2 bardak şeker
1 tatlı kaşığı vanilya

Süsü:

2 çay kaşığı tarçın
1/2 bardak nar
2 çay kaşığı gül suyu

Hazırlanması:

Malzeme bir gece önceden ayn kaplarda suya basılır. Fasulyeler bir kaba konup bir gece soğuk suda bekletilir. Buğdayla pirinç iyice yıkandıktan sonra suya basılır. İncirler, kayısılar ve portakal kabukları 1/2 saat sıcak suda bekletilir sonra süzülür ve süzülen su saklanır; kıyılır, kuru üzümle karıştırılıp bir kenara konur.

Pişirmesi:

Fasulyeler soğuk suya konur. Yumuşayana kadar, yaklaşık bir saat kaynatılır. Bu arada 2.5 litre su kaynatılıp içine buğday ve pirinç atılır, kısık ateşte ara sıra karıştırarak yumuşayana kadar, yaklaşık bir saat pişirilir.

Meyvelerin saklanan suyu, şeker, dövülmüş fındık, çam fıstıkların kazana eklenir ve sürekli karıştırarak orta ateşte kaynatılır. 30 dakika kadar. Karışımın helmelenmesi beklenir. Vanilya, kuru üzüm, incir ve kuru kayısı eklenerek 20 dakika daha sürekli karşünlarak kaynatılır. Altı kapatılıp gül suyu eklenir. Aşure bir saat kadar oda sıcaklığında bekletilir. Üzerine tarçın serpilir, soyulmuş badem ve narla süslenir.

Kızlann odasında Armanuş sabahtan beri durgun ve düşünceliydi. Ne dışan çıkmak geliyordu içinden, ne de bir şeyler yapmak. Asya da ona eşlik etmek için evde kalmıştı. Saatlerdir tavla oynuyor, Johnny Cash dinliyorlardı.

"Altı altı! Amma da ballısın!"

Ama Armanuş attığı zara sevinmişe benzemiyordu. Asık bir suratla pullara baktı dalgın dalgın.

"İçimde kötü bir his var, çok kötü bir şey olmuş da annem benden saklıyormuş gibi geliyor."

"Endişelenme lütfen," dedi Asya nikotin açlığından gözü dönmüş halde kaleminin ucunu kemirerek. Eve kapanmanın böyle bir yan etkisi olacağını hiç hesap etmemişti. "Annenle konuştun ya, bir acayiplik yoktu. Senin sayende ilk defa İstanbul'a geliyorlar. Valla dayımı buralara getirdin ya, helal olsun sana! Gelip seni alacaklar, bir-iki gün kalırsınız, sonra ver elini Amerika... yakında evinde olacaksın..." Asya onu teskin etmek istemişti ama nedense sitemkâr çıkmıştı sözleri. Belli etmemeye çalışsa da Armanuş'un yakında gideceğini düşünmek onu üzüyordu. Hemcinslerinden zerre kadar hazzetmeyen Asya'nın ömrü hayatında edindiği ilk ve muhtemelen tek kız arkadaşı Armanuş olacaktı.

"Bilemiyorum. Bu duygudan kurtulamıyorum," dedi Armanuş içini çekerek. "Sen annemi bilmezsin. Kolay kolay hiçbir yere gitmez. Kentucky'ye bile gittiği yok. Mustafa da o da çakılıp kalmıştır Arizona'da. Şimdi pat diye İstanbul'a uçması akıl alır şey değil..."

Armanuş zihnini kurcalayan fikirlerle boğuşurken tavla pulunu havada çevirdi dalgın dalgın. "Hoş, bir taraftan da, tam annemin yapacağı şey böyle fevri hareket etmek. Kontrol alanı dışına çıktım ya, panikledi muhtemelen. Hayatımı kontrol altında tutamamaya tahammül edemez. Sırf beni gözünün önünde bulundurmak için gerekirse dünyayı dolaşır."

Armanuş'un nasıl oynayacağına karar vermesini beklerken, sabırla bacaklannı altına toplayıp, Şahsi Nihilizm Manifestosu'nun yeni bir maddesi üzerinde çalışmaya koyuldu Asya.

Onuncu Madde: Sevdiğin bir arkadaş bulursan, eninde sonunda hepimizin varoluşsal açıdan yalnız olduğunu, sonsuz yalnızlığın er ya da geç en beklenmedik arkadaşlıklara bile galebe çalacağını unutacak kadar alışmaya kalkma ona.

Armanuş'un canı sıkkın olsa da, anlaşılan tavla kabiliyeti ruh halinden etkilenmemişti. Altı altıyla Asya'nın üç pulunu birden kırdı.

On birinci madde, Asya dişlerine kalemine iyice gömdü. Ah bir sigara yakabilseydi şimdi, takır takır oynardı elbet. *Onuncu Madde'yi unutacak kadar alıştığın bir arkadaş bulsan dahi, hayatın başka başka alanlarında seni hezimete uğratabileceği gerçeğini asla gözden kaçırma. En iyi arkadaş dahi zor durumda bırakabilir seni. Doğumda ve ölümde olduğu gibi tavlada da yalnızız.*

Toplam üç kırığa ve konacak ancak iki açık kapıya sahip olan Asya, ya beş beş ya da üç üç atmak zorundaydı. Yenilgiden kurtaracak başka zar yoktu. Şans getirsin diye avcuna tükürdü, gözbebeklerinde siyah-beyaz zarlar dönen bir mahluk şeklinde tasavvur ettiği tavla cinine dua etti. Sonra zan attı: üç iki. Kahretsin! Ellerini çırpıp homurdandı.

"Ay yazık sana!" dedi Armanuş hınzır bir edayla.

Asya geri kalan iki siyah pulu ortadaki çıtanın üzerine koydu ve dışarıdan geçerken avaz avaz bağıran seyyar satıcıya kulak kabarttı: "Kuru üzüm, san san kuru üzüm var. Çocuklara, dişsiz ninelere, derman niyetine, herkese kuru üzüm geldi hanııuım."

"Eminim annen iyidir," dedi Asya, satıcının feryadını bastırabilmek için sesini yükselterek. "Düşünsene, iyi olmasa ta Arizona'dan İstanbul'a nasıl gelirdi?"

"Onda haklısın," dedi Armanuş başını sallayarak ve zan tekrar attı. Yine altı altı!

"Otomatiğe bağladın altı altıyı bakıyorum. Yoksa zar mı tutuyorsun?" dedi Asya şüpheyle.

Armanuş kıkırdadı. "Nasıl tutulduğunu bilseydim!"

Ama tam iki pulunu açık kapıya yerleştirmek üzereyken, aniden rengi atarak durakladı.

"Tanım, nasıl oldu da anlamadım?" dedi endişeyle. "Annem değil ki mesele, babam! Ancak babamın başına kötü bir şey gelmisse böyle davranabilir annem... Tannm babama bir şey oldu!"

"Evham yapıyorsun," dedi Asya. "Babanla en son ne zaman konuştun?"

"İki gün önce," dedi Armanuş. "Arizona'dan aradım, iyiydi, her şey yolundaydı."

"Nasıl yani? Ne demek Arizona'dan aradım?"

Armanuş kızardı. "Yalan söyledim..." 'Sonra bir kez olsun yanlış bir şey yapmaktan memnunmuş gibi omzunu silkti. "Bu seyahati yapabilmek için ailemdeki herkese yalan söyledim. Kendi başıma İstanbul'a gideceğimi söylesem, öyle telaşlanırlardı ki, hiçbir yere kıpırdayamazdım. O kadar baskı kuruyorlar ki üzerimde başka türlü yapamazdım. Ben de önce İstanbul'a gideyim, sonra dönünce hakikati itiraf ederim diye düşündüm. Böylece babam Arizona'da annemin yanında olduğumu, annem de San Francisco'da babamın yanında olduğumu zannediyor. Yani zannediyordu... düne kadar..."

Asya, iri iri açılmış inanmaz gözlerle baktı ama çok geçme- . den hayretin yerini hürmet aldı. Belki de Annanuş sandığı kadar kusursuz ve hanım hanımcık bir kız değildi. Belki o ışıltılı evreninde karanlıklara, kir ve sapmalara yer vardı. İşittiği itiraf Asya'nın canını sıkmak yerine, tam tersine Armanuş'a duyduğu yakınlığın katmerlenmesine yaramıştı. Tavlayı kapatıp koltuğunun altına aldı. Yenilgiyi kabul ettiğinin göstergesi. Ne yazık ki Armanuş bu kültürel jestten bihaberdi.

"Dur bakalım. Hemen kaptırma kendini. Babana kötü bir şey olduğunu sanmıyorum... ama madem için rahat etmedi, neden aramıyorsun?" diye sordu Asya.

Armanuş harekete geçebilmek için bu sözleri duymaya muhtaçmış gibi anında canlandı, telefona uzandı. Zaman farkı hesaplanırsa San Francisco'da sabahın erken saatleri olmalıydı.

Telefon ilk çalışta açıldı ama her zamanki gibi Şuşan Nine tarafından değil, babası tarafından.

"Canım kızım... nihayet aradın," Barsam Çakmakçıyan Armanuş'un sesini duyar duymaz, yoğun bir muhabbetle içini çekti.

Bir an ne diyeceklerini bilemeden sustular. Hatlarda bir sorun vardı; ikisine de aralarındaki coğrafi uzaklığı hissettiren bir hışırtı. "Ben de seni arayacaktım birazdan. İstanbul'da olduğunu biliyorum, annen haber verdi."

Barsam Çakmakçıyan'ın sesi hasret doluydu. Konuyu daha da vahimleştirmekten kaçınarak ne sitem etti, ne de kızından hesap sordu. "Annen de ben de senin için çok endişelendik. Rose şimdi üvey babanla birlikte İstanbul'a geliyor... Gelip seni alacaklar. Yann öğle civan orada olurlar."

Şimdi de Armanuş donakalmıştı. Bir acayiplik vardı. Büyük bir acayiplik hem de. Annesiyle babasının birbirleriyle konuşmaları, dahası böylesi bir dayanışma sergilemeleri düpedüz kıyamet belirtisiydi.

"Baba bir şey mi oldu?"

Barsam Çakmakçıyan bir anda zihninde beliriveren bir çocukluk anısının kederiyle susakaldı.

O küçükken, her sene sivri kukuletalı ve kapkara pelerinli bir adam mahallelerine gelir, papazla birlikte kapı kapı dolaşırdı. Adam Ermenistan'dan gelen bir başrahipti; eski ülkeye götürüp, din adamı olarak yetiştirmek üzere zeki, inançlı oğlan çocukları arardı.

"Baba iyi misin? Neler oluyor?" diye üsteledi Armanuş.

"İyiyim canım, seni çok özledim," diyebildi karşıdaki ses güçbela.

Barsam tüm çocukluğu boyunca derin ilgi duymuştu dine ve dini ritüellere. Pazar okulunun en parlak öğrencisiydi. Bu sebepten kara kukuletalı adam sık sık evlerine ziyarete gelir, Şuşan'a oğlunun istikbalinden bahsederdi. Belli ki din adamlığına meyyaldi Barsam. Onunla gelmeliydi Ermenistan'a. Şuşan her seferinde başrahibi saygıyla dinler ama istenilen onayı vermezdi bir türlü. Günün birinde Barsam, annesi ve başrahip mutfakta oturmuş çay içerlerken, adam bir karara varma zamanının geldiğini söylemişti.

Barsam Çakmakçıyan annesinin gözlerinde o anda beliren korkuyu ömür boyu unutamayacaktı. Başrahibe ne kadar hürmet beslerse beslesin, oğlunu papaz giysisi içinde büyük bir adam olarak görme fikrinden ne denli hoşlanırsa hoşlansın ve sonuçta yegâne oğlunun Tann'ya hizmet etmesini ne kadar isterse istesin, karşısında evladını ondan ayırmaya çalışan bir çocuk hırsızı varmışçasına dehşetle irkilmişti Şuşan. Öyle ki elindeki fincan sallanmış, içindeki çay elbisesine dökülmüştü. Ermenistan'dan gelen başrahip, karşısındaki kadının geçmişinde karanlık bir hikâyenin gölgesini sezerek üstelememiş, anlayışla başını sallamıştı. Ayrılmadan evvel Şuşan'ın elini sıvazlamış, onu oğluna, oğlunu ona emanet etmiş ve çıkıp giderken her ikisini de kutsamıştı. Sonra bir daha asla teklifini tekrarlamamak üzere evden ayrılmıştı.

O gün bu sahneye şahitlik eden Barsam Çakmakçıyan daha önce hiç tatmadığı, bir daha da tatmayacağı bir şüpheye kapılmıştı. Tüyler ürpertici bir sezgi. Ancak halihazırda bir çocuğunu kaybetmiş bir anne, bir evladını uzağa gönderme konusunda bu kadar tepkisel olabilirdi. Şuşan'ın belki de başka bir zamanda başka bir mekânda bıraktığı bir oğlu vardı...

Şimdi annesinin yasını tutarken Barsam Çakmakçıyan neden bu anı hatırladığını kestiremiyor ve kızına gerçeği anlatacak cesareti kendinde bulamıyordu.

"Babacım konuşsana," dedi Armanuş panikle. Barsam Çakmakçıyan başka şeyler de hatırlıyordu, bazen tahammül edebileceğinden çok daha ötesini. Annesi gibi babası da 1915'te Türkiye'den sürülmüş bir aileden geliyordu. Sarkis Çakmakçıyan ve Şuşan İstanbuliyan'ın ortak bir şeyleri vardı, çocuklarının ancak hissedebildiği ama asla tam manâsıyla anlayamadığı bir şey. Kelimeler arasına serpiştirilmiş sessizlikler. Babasının geleneksel *Hale* eşliğinde, annesinin etrafında dans edişini hatırlıyordu Barsam; kollan ufukta süzülen bir kuşun kanatlan gibi dümdüz kalkmış, sevdiğinin etrafında halkalar çizerek. Müzik evvela ağırdan başlar, sonra gittikçe hızlanırdı; Ortadoğu'yu görmemiş çocuklannın ancak kenardan hayranlıkla izleyebildiği bir Ortadoğu dansı. Barsam'ın aldığı terbiyeden ve edindiği geçmiş-

ten geriye en canlı izi işte bu müzik bırakmıştı. Senelerce bir Ermeni orkestrasında klarnet çalmış; geleneksel kıyafetlerle, siyah potur sarı gömlekle. Ermeni halk dansları oynamıştı. Seneler sonra başka bir muhite taşındıklarında oradaki tek Ermeni aile onlar olacaktı. Ne zaman bir prova ya da gösteri için evden geleneksel kıyafetlerini giyerek çıksa, mahalledeki öteki çocukların ona nasıl alayla baktığını hatırlıyordu. Her seferinde çocukların gördüklerini unutacaklarını ya da onunla bir daha karşılaştıklarında dalga geçmeyeceklerini umardı. Her seferinde umudu boşa çıkardı. Çocukluğu boyunca bir Ermeni sosyal aktiviteler derneğinden diğerine koştururken, aslında tek istediği tıpkı öteki çocuklar gibi som ve salt Amerikalı olmaktı, ne bir fazla ne bir eksik. Sadece Amerikalı olmak, bu esmer Ermeni teninden kurtulmak. Nice sonra anlatmıştı Şuşan Barsam'a çok küçükken bir gün üst katta oturan Hollandalı-Amerikalılara hangi sabunla yıkandıklarını sorduğunu. Aynı sabunu kullanırsa teninin açılacağını ümit etmişti demek. Onlar kadar beyaz olmak istiyordu o yaşlardayken Barsam, onlar gibi beyaz Amerikalı. Şimdi çocukluk anılan üşüşünce zihnine, genç yaşlarda öğrendiği azıcık Ermeniceyi de çabucak unuttuğu ve aile ağacından olabildiğince uzaklara kaçmaya gayret ettiği için kendini suçlu hissetti Barsam Çakmakçıyan. Vaktiyle annesinden daha fazla Ermenice ya da Ermeni kültürü öğrenmediği, kızına da bunlan daha fazla öğretmediği için üzgündü.

"Babacım neden susuyorsun?" diye sordu Armanuş. Adamakıllı paniklemeye başlamıştı artık.

"Canım bağışla daldım... Küçükken gittiğin gençlik kampını hatırlıyor musun Armanuş?"

Ermeni çocuklara yönelik bir kamptı bu. Amerika'nın dört bir yanından gelen Ermeni çocuklara dillerini, dinlerini, kültürlerini öğretmek için kurulmuş bir yaz kampı.

"Evet, nasıl hatırlamam."

"Seni oraya bir daha göndermediğim için kızmış miydin bana?"

"Baba oraya gitmek istemeyen bendim, unuttun mu? İlk başlarda eğlenceliydi ama sonradan kampı çocukça bulmuş, böyle şeylere katılamayacak kadar büyüdüğüme karar vermiştim. Ertesi sene beni oraya yollamaman için yalvarmış, ağlamıştım..."

"Haklısın," dedi Barsam tereddütle. "Yine de senin yaşındaki Ermeni gençleriyle birlikte olabileceğin başka bir kamp bulabilirdim. Kültürünü daha iyi tanımanı sağlayabilirdim, yapmadım."

"Baba tüm bunlar nerden çıktı şimdi? Neden geçmişi soruyorsun bana," dedi Armanuş, dokunsalar ağlayacaktı.

Barsam'ın ona söyleyecek cesareti yoktu. Böyle uzaktan telefonda olmaz. Kilometrelerce ötede, tek basmayken öğrenmesini istemiyordu babaannesinin ölümünü. Konuyu dağıtmak için birkaç kelime mmldanmaya çalışırken, sesi arkada kopan uğultuyu bastıramadı. Kalabalık bir ortamın patırtısı. Armanuş kulak kabarttı fondan gelen seslere. Bütün aile oradaydı anlaşılan; bütün akrabalar, dostlar, komşular aynı çatı altındaydı. Armanuş herkesin böyle bir araya gelmesinin ancak iki şeye delalet edebileceğini bilecek kadar akıllıydı: ya biri evlenmiş ya da biri Ölmüştü.

"Sorun nedir baba? Şuşan Ninem nerede? Telefonu ver, onunla da konuşayım..." dedi Armanuş alçak bir sesle. "Babaannemle konuşmak istiyorum."

Ancak o zaman Barsam Çakmakçıyan gerçeği söyleyebildi.

Akşamdan beri nasıl zaptedeceğini bilmediği hudutsuz ve dipsiz bir enerjiyle odasında bir aşağı bir yukan gidip geliyordu Zeliha Teyze. Kendini ne kadar berbat hissettiğini evde kimseye anlatamamıştı ya, duygulannı bastırdıkça daha da beter hissediyordu. İki kere odasından dışarı çıkmış ama her seferinde perçinlenmiş bir sıkıntıyla geri dönmüştü. İlkinde mutfağa gidip teskin edici bir bitki çayı hazırlamak istemişti kendine ama Mustafa'nın şerefine pişirilen yemeklerin ağır kokusu midesini kaldırmıştı. İkinci defasında televizyon seyretmek için oturma odasına yollanmış, ama

orada da iki ablasının heyecanla ertesi günden bahsederek deli gibi temizlik yaptıklarını görünce fikrini değiştirmişti.

Odasına geri döndüğünde kapısını kapatıp bir sigara yakmış ve böyle amansız günler için yatağının altındaki zulada sakladığı yoldaşını çıkartmıştı: bir şişe votka-limonlu Smirnoff. O andan itibaren hiç telaşsız ama gayet istikrarlı durmadan içmiş ve şişenin çoğunu bitirmişti. On sigara ve yedi duble votkadan sonra şimdi kaygının esamesi kalmamıştı içinde. Donmuştu ruhu. Aslında açlık dışında hiçbir şey hissetmiyordu. Odasında atıştırabileceği yegâne şey akşamleyin evin önünde bağıran sıska mı sıska seyyar satıcıdan aldığı bir paket kuru üzümdü.

Geriye bir avuç kuru üzümü kaldığında, cep telefonu çaldı. Aram arıyordu.

"Bu gece o evde kalmanı istemiyorum..." dedi karşıdaki ses telefon açılır açılmaz. "Yarın da, öbür gün de. Aslında hayatının geri kalanında benden bir gün bile uzak kalmanı istemiyorum."

Buna cevaben Zeliha Teyze inançsız ve itimatsız kıkırdadı.

"Lütfen sevgilim, gel benimle kal. O evi hemen terk et. Bak sana diş fırçası aldım. Temiz havlum bile var!" Aram kendi şakasına acıyıp lafını yanda kesti. "Onlar gidene kadar benimle kal."

"Olmazzzz," dedi Zeliha Teyze sarhoş kesinliğiyle. "Hem böyle aniden ortadan kayboluşumu sevgili aileme nasıl açıklanz o zaman?"

"Hiçbir şey açıklamak zorunda değilsin, lütfen," dedi Aram yalvanrcasına. "Geleneksel bir ailedeki kara koyun olmanın böyle bir faydası vardır en azından. Ne yaparsan yap, eminim kimse hayret etmez. Delidir-ne-yapsa-yeridir kontenjanından faydalanırsın. Hadi. Lütfen gel benimle kal."

"Asya'ya ne derim?"

"Hiçbir şey, hiçbir şey söylemek zorunda değilsin... Biliyorsun."

Telefonu sıkı sıkı tutan Zeliha Teyze etrafına ördüğü kasvetin içinde ana rahminde bebek gibi kıvrılıp dertop oldu. Ağırlaşan gözkapaklannı kapadı ama hemen sonra enerjisini toplayıp sordu: "Aram ne zaman bitecek bu hafızasızlık? Bu zorunlu bellek kaybı. Bu daimi unutkanlık. Hiçbir şey söyleme, hiçbir şey hatırlama, hiçbir şey açıklama, ne onlara ne kendine... Bunun bir sonu yok mu?"

"Şimdi düşünme bunu," diyerek onu rahatlatmaya çalıştı Aram. "Vicdanını rahat bırak biraz. Kendine çok yükleniyorsun. Yann sabah uyanır uyanmaz buraya gel. İstersen ben gelir alırım."

"Aşkım... keşke gelebilseydim..." diye mınldandı Zeliha Teyze, Aram onu telefondan görebilecekmiş gibi acılı yüzünü Öteki tarafa çevirdi. "Havaalanında onlan karşılamam gerekiyor. Bu ailede araba kullanabilen bir ben varım, unuttun mu?"

Aram bunu düşünerek sessiz kaldı.

"Endişelenme," diye fısıldadı Zeliha Teyze. "Seni seviyorum... seni çok seviyorum... hadi artık uyuyalım."

Telefonu kapatır kapatmaz derin bir uykuya daldı Zeliha Teyze. Telefonu nasıl kapattı, votka şişesini nasıl kenara kaldırdı, sigarasını nasıl söndürdü, ışığı nasıl kapadı, yorganın altına nasıl girdi hiç hatırlamayacaktı, ertesi sabah korkunç bir baş ağnsı ve eksik bir battaniyeyle uyandığında.

"İstanbul soğuk mudur? Daha kalın bir şeyler alsa mıydım?" diye sordu Rose, sormaması için üç geçerli sebep olmasına rağmen: Birincisi bu soruyu daha önce de sormuştu, ikincisi bavulunu çoktan hazırlamış ve kapatmıştı, üçüncüsü Tucson Havaalanına doğru yola çıkmışlardı ve artık bunlan dert edinmek için çok geçti.

Kansına bu üç sebebi tek tek hatırlatmak içinden gelse de Mustafa Kazancı gözlerini yoldan ayırmadan başını iki yana salladı.

Yola çıkacaklan gün, Rose'la Mustafa havaalanına gitmek için evden öğleden sonra dörtte çıkmışlardı. İki uçak yolculuğu bekliyordu onları: biri uzun, diğeri daha da uzun. Önce San Fran-

cisco'ya, oradan İstanbul'a uçacaklardı. İlki America Western, ikincisi Türk Havayolları. İlk defa ülke dışına çıkıyordu Rose. Anadili İngilizce olmayan ve sabahlan kahvaltı niyetine akçaağaç şurubuna batırılmış krepler yenmeyen bir yere gidiyor olmak kendini daha şimdiden sudan çıkmış balık gibi hissetmesine sebep olduğundan hem heyecanlı hem gergindi. Doğrusu asla maceraperest bir ruha sahip olmamıştı; şu çok istediği ama gerçekleştiremediği Bangkok gezisi hayali olmasa pasaportu bile olmazdı. Uluslararası seyahate en yakınlaştığı anlar, DVD dolabındaki Adım Adım Avrupa Belgeselleri dizisini seyrettiği zamanlardı. Koleksiyon altı diskten oluşuyordu, her ülke için elli dakika. Hepsini dikkatle seyretmişti, şahsi ilgiden ziyade mesleki sorumluluktan. Dördüncü sınıflardan sorumluydu bu sene - çocuklar Avrupa toplumlarına dair soru soracak olursa diye. Türkiye de bu DVD koleksiyonunun bir parçası olduğundan, ülkenin neye benzediğine dair bir fikri vardı. Evlilikleri boyunca Mustafa'nın ağzından kaçırdığı tek tük bilgi kırıntısından çok daha açıklayıcıydı DVD'den öğrendikleri. ı Tek sorun, Rose'un altı diski bir oturuşta seyretmesiydi, Türkiye'ye yolculuk bölümü en sonda olduğu, yani Britanya Adaları, Fransa, İspanya, Portekiz, Almanya, Avusturya, İsviçre, İtalya, Yunanistan ve İsrail'den sonra olduğu için belgeseli hatırlamaya çalıştığında kafasında beliren sahnelerin gerçekten Türkiye'ye mi, yoksa diğer ülkelere mi ait olduğunu çıkaramıyordu. Adım Adım Avrupa Belgeselleri eğitim açısından son derece pratik ve faydalıydı; özellikle de okyanus aşırı seyahat yapacak parası, isteği ya da zamanı olmayan Amerikan aileleri için. Ne var ki, yapımcılar koleksiyonun üzerine, disklerin aralıksız seyredilmemesi, bir oturuşta bir ülkeden fazlasına gidilmemesi konusunda bir uyan yazsalar, gayet iyi olurdu doğrusu.

Tucson-Arizona Uluslararası Havaalanına geldiklerinde tüm dükkânlara bakmaya niyetliydiler; epi topu bir gazete-kitap, bir de hediyelik eşya dükkânı demekti bu. Kulağa gayet iddialı gelen *Uluslararası* ibaresine rağmen (sadece bir saat mesafedeki Meksika'ya yapılan yurtdışı seferler yüzünden almıştı bu adı), havaalanı o kadar mütevazıydı ki, otobüs gannı andırıyordu! O kadar küçüktü ki Starbucks bile burada şube açmaya tenezzül etmemişti. Yine de Rose hediyelik eşya dükkânına girince, Mustafa'nın ailesi için pek çok hediye bulabildi. Bu yolculuğun gelişme biçimine ve kızının oralarda ne hallerde olduğuna dair duyduğu endişeye, ayrıca babaannesinin ölüm haberini ona nasıl vereceği meselesine rağmen, yola çıkma anı yaklaştıkça Rose bir tür turistik sersemliğe kapılmaya başlamıştı. Mustafa'nın tümü kadınlardan oluşan ailesinin her üyesine özel bir hediye götürme hevesiyle oyalandıkça oyalandı dükkânda. Pek fazla seçenek olmamasına rağmen her rafa uzun uzun baktı. Kaktüs şeklinde defterler, kaktüs şeklinde anahtarlıklar, kaktüs şeklinde mıknatıslar, kaktüs resimli tekila bardakları... illaki kaktüs, o da olmadı ya kertenkele ya da çakal resimli ıvır zıvır. Sonunda Rose bütün Kazancı kadınlarına birer set satın aldı -adil olmak için hepsine aynı set- kaktüs şekli verilmiş, renkli bir I *love Arizona* kalemi, önüne Arizona haritası basılmış beyaz bir tişört, Büyük Kanyon resimlerinden oluşan bir takvim, üzerinde semiz harflerle BURASI SICAK AMA HİÇ OLMAZSA NEM YOK yazılı bir kupa ve buzdolabı kapağında büyütülmeyi bekleyen hakiki bir bebek kaktüs taşıyan mıknatıs saksı. Aynca üzerindeki çiçekli şorttan da iki tane almıştı, İstanbul'da birilerinin hoşuna gider de giyer belki diye.

Doğrusu Kentucky'de büyümüş olsa da yirmi senedir Tucson' da yaşadıktan sonra Rose'un her haline buram buram *Arizona* sinmişti. Sadece her zaman sallapati rahat kıyafetlere (hafif gömlekler, kot şortlar, hasır şapkalar) ya da güneş gözlüğüne yapışık yaşaması değil, vücut dili de Arizona tarzını yansıtıyordu; gevşek, takatsiz, adeta kendini koyvermiş bir varoluş biçimi. Kırk altı yaşına basan Rose, meslek hayatı boyunca çiçekli giysiler giyme fırsatı yakalayamamış emekli bir ceza mahkemesi kâtibesi gibi sonradan görme bir rahatlıkla her daim cıvıl cıvıl giyinirdi. Ashit da Rose'un bu yaşa kadar yapmadığına şimdi bin pişman olduğu şeyler vardı; birkaç çocuk daha doğurmak dahil. Fırsatı varken doğurmadığına nasıl yanıyordu. Mustafa çocuk sahibi olmaya

pek hevesli değildi; uzun müddet bu durumdan hoşnut kalmıştı Rose, günün birinde bu karara pişman olacağı hiç aklına gelmemişti. Belki mesleğinin yan etkilerinden biriydi bu; gün boyu dördüncü sınıflarla çevrili olduğundan hayatında çocuk eksikliği hissetmemişti hiç. Buna rağmen genelde mutlu bir evlilikleri vardı; asla tutkuyla âşık olmamışlardı belki ama istikrarlı, itinalı bir ilişkinin rahatlığına ermiş, birbirlerinin hoşgörü sınırlarını aşmamaya daima dikkat etmişlerdi. Rose'un ta ilk başlarda Çakmakçıyanlardan intikam almak için Mustafa'yla çıkmaya başladığı düşünülürse, kaderin cilvesi denebilirdi bu evliliğe. Mustafa'yı daha iyi tanıdıkça onu sevmiş ve benimsemişti. Karşılıklı tutkulu bir bağlılıktan ziyade ortaklaşa geliştirilmiş alışkanlıkların verdiği avuntu şeklinde tanımlanabilirdi evlilikleri. Özünde aşk olduğu iddia edilen, sonra da çiftlerin birbirinin gözünü oyduğu binlerce evlilikten daha iyiydi. Her ne kadar Rose ara sıra romantik bir ilişki hayaliyle başka bir adamla başka bir hayatın özlemini çekse de, genelde evliliğinden gayet memnundu.

"Bırak o sosları," dedi Mustafa Kazancı, Rose'un kaktüs şeklinde bir şişeye konmuş baharatlı Meksika sosunu almaya yeltendiğini görünce. "İnan bana İstanbul'da ona ihtiyacın olmayacak Rose."

"Cidden, Türk mutfağında baharat var mı?"

Bunu ve daha bir sürü aşırı basit soruyu isteksizce cevaplıyordu Mustafa. Tam bir kültürel kopuşla geçen onca yılın ardından, Türkiye'ye olan aşinalığı biraz eprimişti - güneşin ve rüzgârın pul pul ettiği eski bir parşömen üzerine çizili belli belirsiz bir resim gibi. Farkına varmadan İstanbul hayalet şehre dönüşmüştü onun için; zaman zaman rüyalarına girmek dışında hiçbir çağrışımı olmayan bir meçhul masalsı diyar. Gençliğinde şehrin pek çok mahallesini deli gibi sevdiği halde, ABD'ye yerleştiğinden beri İstanbul'a ve onunla ilintili konulara karşı bariz bir duyarsızlık geliştirmişti.

Yine de insanın doğduğu şehirden uzaklaşması başka şeydi, kendi etinden kanından kopması başka bir şey. Mustafa Kazancı geri dönebileceği bir anayurdu yokmuş gibi sonsuza kadar Amerika'ya sığınmayı, hatta hiç anısız, sürekli ileri dönük bir hayat yaşamayı umursamıyordu ama atalan olmayan bir yabancıya, çocukluğu olmayan bir adama dönüşme fikri canını sıkıyordu. Seneler içinde geri dönüp ailesini görme teşebbüsünde bulunmuş ama bunun kolay olmadığını idrak etmişti her seferinde. Yıllar geçtikçe de kolaylaşmıyordu. Kendi geçmişinden peyderpey uzaklaşmış, nihayet kökleriyle bütün bağlarını kopardığına inanmıştı. Böylesi daha iyiydi - hem kendisi hem de bir zamanlar fazlasıyla incittikleri için. Artık evi Amerika olmuştu. Doğrusunu söylemek gerekirse Arizona ya da başka bir mekândan ziyade geleceğe, yani olasılıkları, esnekliği ve lekesiz pürüzsüz sonsuzluğu ile gelecek zaman kipine yerleşmiş ve orayı evi benimsemişti - arka kapısı geçmişe kapalı bir ev.

Mustafa uçakta gözle görülür ölçüde dalgın ve içe kapanıktı. Kalkarlarken hiç kıpırdamadan oturmuş, gerekli irtifaya ulaştıklarında ve "Emniyet Kemerlerinizi Bağlayın" ışığı söndüğünde bile duruşunu değiştirmemişti. Bu mecburi yolculuktan bitkin hissediyordu kendini. Oysa yeni başlıyordu.

Mustafa ne kadar yılgın görünüyorsa Rose aksine o denli cevval ve girişkendi. Kocası dışarıda bulutlardan başka seyredecek bir şey varmışçasına bezgin bezgin pencereden bakadursun, o bardak bardak berbat uçak kahvesi içmiş, ikram ettikleri tuzlu krakerleri kemirmiş, dergileri karıştırmış, daha önce görmüş olduğu halde sırf gösteriliyor diye *Brigitte Jones: The Edge of Reason* filmini seyretmiş, yanındaki ihtiyar kadınla uzun uzun muhabbet etmiş (büyük kızını ve yeni doğan torununu görmek için gidiyormuş San Francisco'ya), sonradan ihtiyar kadın uyuduğunda da, kendini önündeki ekranda beliren tarih sorularını cevaplamaya vakfetmiş ama pek başarılı olamamıştı.

İkinci Dünya Savaşı'nda en çok hangi ülke zayiat verdi?

a. Japonya
b. Büyük Britanya

c. Fransa
d. Sovyetler Birliği

George Orwell'in /9§4'ündeki baş karakterin adı neydi?

a. Winston Smith
b. Akaky Akakievich
c. Sir Francis Drake
e. Gregor Samsa

Birinci soruda Rose kendinden emin B şıkkını işaretledi ama ikinciye dair hiçbir fikri olmadığından A şıkkını salladı. Biraz sonra ilk cevabının yanlış ikincisinin doğru olduğunu görünce hayret edecekti. Amy yanında olsa ikisine de doğru cevap verirdi, hem kazara da değil. Kızını düşünürken yüreği sızladı. Bütün anlaşmazlıklarına ve kavgalarına, bir anne olarak bütün şahsi kusurlarına rağmen, Amy'yle sıhhatli bir anne kız ilişkisi içinde olduklarına emindi. Tıpkı İkinci Dünya Savaşı'nda en çok Büyük Britanya'nın zayiat verdiğine emin olduğu gibi.

Bu düşüncelerle nihayet bitti yolculuğun ilk aşaması. San Francisco'ya indiler.

Terminale girince Rose yeni bir alışveriş hezeyanına kapıldı ama bu sefer oldukça farklı bir listesi vardı: yolluklar. Uçakta ikram edilen kırıntılardan öyle hoşnutsuz kalmıştı ki işi ele almak istiyordu. Mustafa ona, Türk Havayollarının, Amerika'daki iç seferlerin aksine mükellef ikramda bulunduklarını anlatmaya çalıştıysa da Rose kaçacak hiçbir yeri olmayan on iki saatlik bir uçuşa başlamadan önce kendini sağlama almak istedi.

Aldı da. Planters tuzlu fıstık, peynirli kraker, çikolata parçacıklı bisküvi, iki paket Bar-B-Q patates cipsi, ballı bademli krokan, kutu kutu çiklet, hepsi balonlu. Sırf bir şeye, *herhangi* bir şeye dikkat edebilme *imkânı* için yediği-karbonhidrat-miktanna-dikkat-etme devri çok geride kalmıştı. Çakmakçıyan ailesinden intikam almak istediği, daima *odar* diye damgaladıkları ve asla kendilerinden biri olarak görmedikleri kadının aslında ne denli hoş ve albenili biri olduğunu onlara kanıtlamak isteyecek kadar genç olduğu zamanlarda. Yirmi yıl sonra, o genç ve hınçlı kadına gülüp geçiyordu sadece.

İlk kocası ve onun ailesine duyduğu hınç asla tam manâsıyla dinmese de, zaman geçtikçe Rose genişleyen kalçaları ve sarkan karnı da dahil bütün kusurları ve yetersizlikleriyle barışmayı öğrenmişti. Öyle çok diyet yapmıştı ki hayatı boyunca, rejim yapmayı ne zaman toptan bıraktığını bile hatırlayamıyordu. Zamanlaması her ne olursa olsun, Rose kilolarını değilse de, kilo verme ihtiyacını üzerinden atmıştı. Arzusu kesilivermişti. Mustafa onu olduğu gibi seviyordu ne de olsa. Görünüşünü asla eleştirmezdi. Rose ilk evliliğinin neredeyse her dakikasında vücut kusurlarının o kadar bilincinde olmuştu ki, ikinci evliliğinde bu tür yargıların olmaması ona büyük bir saadet veriyordu. Tuhaftır, hâlâ etine dolgun bir kadındı gerçi ama sürekli diyet yaptığı zamanlardan daha şişman değildi. Diyeti bırakmak bir şekilde kilosunu dengelemiş, iniş çıkışlarına bir son vermişti. Toplu olsa da, fizyolojisi de buna mukabil psikolojisi de dengedeydi. "Aynen böyle!" diye geçirdi içinden, bir paket jelibon alırken. *Aynen böyle'yi* hâlâ "evet" yerine kullanıyordu. "Hayır" yerine de "katiyen!"

Türk Havayollarında ikram ettikleri yemeğin yenemeyecek kadar vasat olması ihtimaline karşı Rose'un ısrarlı isteği üzerine Wendy's'de kuyruğa girdiler. İki Büyük Boy Domuz Pastırmalı Klasik Combo ve bir adet Aile Boyu Ekşi Kremalı Fırında Patates'in hazır olmasını beklerlerken geldi anons. Siparişlerini tam zamanında alıp güvenlik aramasından geçmek üzere kapıya yollandılar. Uluslararası uçuşlarda, özellikle Ortadoğu'ya yapılanlarda fazladan bir arama daha vardı. Kibar ama asık suratlı bir memurun, Tucson'da aldığı hediyeleri kurcalayışını kaygılı gözlerle seyretti Rose. Memur kaktüs şeklinde kalemlerden birini havaya kaldırıp, henüz yapmadığı bir yanlış yüzünden onu uyanrcasına ileri geri salladı.

Ama bütün yolcular uçağa bindikten sonra Rose çabucak rahatlayıp ilk kıtalararası yolculuğunun her ayrıntısının keyfini çı-

karmaya başladı - dağıtılan minnacık, şık yolculuk çantaları, uyumlu yastıklar, battaniyeler ve göz bantları, hindili sandviç ikramı, sık sık tekrarlanan içecek ikramı. Çok geçmeden akşam yemeği servisine geçildi, fırında tavuk, pilav, biraz salata, kızarmış sebzeler. Tepsinin üzerindeki bir kâğıtta, *yiyeceklerimizde domuz eti yoktur,* yazıyordu. Rose, Wendy's'den aldıkları domuz pastırmalı hamburgerler yüzünden kendini suçlu hissetti.

"Yemek konusunda haklıymışsın, çok lezzetli," dedi mahcup mahcup kocasına gülüp elindeki tatlı kâsesini çevirerek. "Bu ne böyle?"

"O mu? Aşure." Kâseyi süsleyen sapsarı kuru üzümlere bakarken, Mustafa'nın sesi boğuk çıkıyordu. "Eskiden en sevdiğim tatlıydı. Annem geldiğimi duyunca bir kazan kaynatmıştır mutlaka." Böyle duygusal ayrıntıları hatırlamaktan ne kadar kaçınsa da, Mustafa komşulara dağıtılmak üzere buzdolabının raflarına dizilmiş, onlarca cam aşure kâsesinin görüntüsünü zihninden silemiyordu. Diğer tatlıların aksine aşure, aile için olduğu kadar konu komşu için de pişirilirdi. Bu yüzden de gani gani yapılırdı, türlü türlü malzemeyle. Her kâse hayatta kalmanın, dayanışmanın, bolluğun simgesiydi. Mustafa'nın bu tatlıya olan aşın düşkünlüğü, henüz yedi yaşındayken kapı kapı gezip dağıtması için kendisine emanet edilen aşureleri, başkalarına dağıtmak yerine topluca mideye indirdiğinin ortaya çıkmasıyla anlaşılmıştı.

Konaklarının yanındaki büyükçe apartmanın merdiven altında, elinde tepsi aklında tereddütle bekleyişini hâlâ hatırlıyordu. Tepside yanm düzine kâse vardı, hepsi başka bir komşu için. Önce her kâsenin üzerindeki kuru üzümleri yemişti tek tek, kimsenin bunları götürdüğünü fark etmeyeceğinden emin. Ama ardından nar tanelerine ve kavrulmuş fındıklara geçmiş; derken daha ne olduğunu anlayamadan, kâselerin altısını birden bir oturuşta yemişti. Ziyafet sona erince arka bahçeye bir çukur kazıp boş kâseleri oraya saklamıştı. Normalde aşurelerini alan komşular kâselerini alıkoyar, içine kendi pişirdikleri bir yemeği, genelde de. kendi aşurelerini koyup geri verinceye kadar beklerlerdi. Bu yüzden de Mustafa'nın işlediği suçu keşfetmek annesinin hayli zamanını alacaktı. Keşfettiğinde de tamahkârlığından utanmasına rağmen onu azarlamamıştı Gülsüm; sadece o günden sonra buzdolabında oğlu için ayrılmış birkaç kâse aşure bulundurmaya başlamıştı.

"Ne içersiniz efendim?" Hostes üzerine eğilmiş Türkçe soruyordu. Doğada hiçbir canlıda olmayan parlak safir mavisi lensleri vardı ve tam aynı renkten bir yelek giymişti. Arkasında puf puf kabarmış bulut resimleri vardı yeleğin.

Mustafa bir an tereddüt etti, ne içmek istediğini bilmediğinden değil, bunu hangi dilde isteyeceğini bilmediğinden. Onca seneden sonra kendini Türkçeye nazaran İngilizceye hâkim hissediyor ve her koşulda meramını İngilizce anlatmayı tercih ediyordu. Yine de memleketlisi bir Türk'le tutup İngilizce konuşmak küstahlık gibi geliyordu. Mustafa Kazancı şimdiye kadar bu sorunu Amerika'daki Türklerle pek görüşmeyerek çözmüştü. Ama ikilemi böyle sıradan karşılaşmalarda bütün açıklığıyla gösteriyordu kendini. Kaçacak delik arar gibi etrafına süratle göz gezdirdi; yakınlarda bir çıkış kapısı bulamayınca da nihayet Türkçe cevap verdi: "Domates suyu lütfen."

"Domates suyum yok," dedi hostes, bunda eğlenceli bir taraf buluyormuş gibi şen bir gülüşle. Bazı insanlar çalıştıkları kurumla nasıl da özdeşleşiyordu. Aynı güleç yüzü kullanıyordu "evet" derken de "hayır" derken de. "Bloody Mary karışımı arzu eder miydiniz?"

Mustafa uzatılan koyu kırmızı karışımı alıp arkasına yaslandı; alnı düşünceli düşünceli kırışmış, ela gözleri bulutlanmıştı. Ancak o zaman Rose'un ona baktığını, hareketlerini dikkatle, endişeyle incelediğini fark etti. "Ne oldu canım? Sinirli görünüyorsun. Aileni göreceksin diye mi?" diye sorarken yüzü kararmıştı Rose'un.

Bu yolculuğu önceden enine boyuna tartıştıklarından söyleyecek fazla bir şey kalmamıştı aslında. Rose, Mustafa'nın İstanbul'a gitmek istemediğini, sadece karısının ısrarlarına boyun eğ-

diğini biliyordu. Bu tavizi takdir etse de, kocasına minnettar olduğunu söylemek zordu. *On dokuz senelik bir eşin, kark yılda bir kocasından iyilik istemeye hakkı vardır,* diye düşündü içinden ve uzanıp Mustafa'nın elini müşfikâne sıktı avucunda.

Bu hareket Mustafa'yı hazırlıksız yakalamıştı. Kendisine uzatılan eli tuttuğunda bir hüzün dalgası çöktü üzerine. Biraz daha sokuldu eşine. Sevgiye dair iki temel şey öğrenmişti onun sayesinde: Birincisi, romantik tiplerin öyle afra tafrayla iddia ettiklerinin aksine, aşk denilen şey ilk görüşte çakan bir şimşekten ziyade zaman içinde gelişen ağır'mı ağır bir akıntıydı. Mustafa'nın Rose'dan öğrendiği ikinci noktaya gelince: Ne olursa olsun her insan sevmeye muktedirdi. Kendisi bile.

Seneler içinde Rose'u sevmeye alışmış; onun varlığında, vücudunda ve ruhunda bir nebze olsun huzur bulmuştu. Zaman zaman fazlasıyla kaprisli, talepkâr ve müşkülpesent olsa da Rose özünde hep aynıydı, kolay anlaşılır ve önceden tahmin edilebilir bir kadın. Bir kez çözdün mü kimyasını, bir daha asla şaşırtmıyordu insanı. Belli bileşenlerden mürekkep sarih ve basit bir formüldü. Hayatla yüzleşmeye çalışmadığı gibi, Mustafa'ya da asla meydan okumazdı. Bulunduğu ortamlara intibak konusunda doğal bir yeteneği vardı; nerede olursa olsun çevresini içine sindirir, sivri köşelerini öyle maharetle törpülerdi ki, bir süre sonra çevre ile kendisi arasında hudut kalmazdı.

Severdi karısını Mustafa Kazancı. Onunla tanıştıktan sonra, tavsamıştı korkulan, içinde irinlenen aile anılan. Bir kadını sevmek ille de onu tutkuyla arzulamak anlamına gelmeyebiliyordu; Mustafa Rose'a şükranla karışık bir sevgi hissediyordu. Onu ayakta tuttuğu, normalleştirdiği için. Rose semiz mi semiz bir Ermeni sülalesine uyum sağlamakta başanlı olamamış, ilk evliliğinde fena halde çuvallamış olabilirdi, ama tam da aynı sebeple, semiz mi semiz Türk ailesinden kaçmak isteyen Mustafa gibi bir adam için ideal sığınaktı.

"Sen iyi misin?" diye tekrarladı Rose, artan bir huzursuzlukla.

İşte o an Mustafa Kazancı kesif bir kaygıya kapıldı. Ne demeye gidiyordu İstanbul'a? Geride bırakabilmek için o kadar uğraşmışken, şimdi neden ve nasıl yeniden ayaklarını sürüyordu kaçtığı yere? Yeterince hava alamıyormuş gibi rengi sarardı. Bu uçakta olmamalıydı. İstanbul'a gitmemeliydi. Rose oraya tek başına gidip kızını almalı, sonra eve dönmeliydi... *eve.* Yuvası İstanbul değil Arizona'ydı. Ve şimdi orada olmak için neler vermezdi; her şeyin aşinalığın kadifemsi dokusuyla örüldüğü, hayatın ritminin aheste aktığı, çölün dinginliğinin insanlara yansıdığı Arizona'da. "Biraz yürüsem iyi olacak," dedi Mustafa, Bloody Mary karışımını Rose'a uzatıp. Kaçarcasına ayağa kalktı. "Saatlerce kıpırdamadan oturmak iyi değil kan dolaşımı için.'

Dar koridordan uçağın arkasına doğru yürürken yolculara baktı; kimi Türk, kimi Amerikalı, kimi başka milletlerden. İşadamları, gazeteciler, fotoğrafçılar, diplomatlar, gezi yazarlan, öğrenciler, bebekli anneler, aynı mekânı paylaştığın, bir şeyler ters gitse aynı kaderi paylaşacağın ama sana hepten yabancı simalar. Kimi gazete ya da kitap okuyor, kimileri sarkıtılmış ekranlardan Kral Arthur'un düşmanlannı katledişini seyrediyor, kimisi bulmaca çözüyordu. Arkalarda bir kadın, otuzlu yaşlannda bir esmer ona dikkatli dikkatli baktı. Mustafa gözlerini kaçırdı. Hâlâ yakışıklı sayılırdı ama uzun boylu, kaslı vücudu, keskin yüz hatlan ve kuzguni saçlan sayesinde değil; hareketlerine sinen kibarlık, kıyafetlerindeki şıklık ve seneler içinde geliştirdiği tarz sayesinde. Hayatı boyunca pek çok kadının ilgisini çekmiş olsa da karısını bir kez olsun aldatmamıştı. İşin tuhaf yanı, kadınlardan ne kadar uzak durursan, onlar da bunu bir meydan okuma sayarcasına daha çok düşüyorlardı üzerine.

Esmer kadının yakınından geçerken Mustafa kadının kısacık bir etek giymiş olduğunu ve bacaklannı, iç çamaşın ha görüldü ha görülecekmiş hissi verecek şekilde üst üste attığını fark etti. Rahatsız oldu. Mini eteğin görüntüsü çoktan silip atmak istediği, anıları harekete geçirdi. Böyle eteklere bayılan, kendi gölgesinden kaçmak istercesine telaşlı adımlarla İstanbul'u arşınlayan kar-

deşi Zeliha düştü hatırına. Bir sancı içinde. Zihnindeki Zeliha'mn gözlerinden kaçamadı. Orta yaşı aştı asalı, kadınlardan gerçekten hoşlanıp hoşlanmadığını sık sık sormaya başlamıştı kendine. Tabii Rose dışındaki kadınlardan. Ama Rose kadın sayılmazdı ki. Rose, Rose'du işte.

Şimdiye değin Rose'un kızı için iyi bir üvey baba olmuştu. Amy'yi gerçekten sevdiği halde kendisi çocuk sahibi olmak istememişti. Çocuklar ona göre değildi. İçten içe evlat sahibi olmayı hak etmediğini düşündüğünü kimse bilmezdi. İyi bir baba olacağına emin değildi. Kimi kandırıyordu? Berbat bir baba olurdu. Kendi babasından bile beter.

Vaktiyle büyük ablası Banu'dan defalarca dinlediği Azrail hikâyesini hiç unutmamıştı. Ölümden kaçabilmek için tüm dünyayı arşınlayan, en nihayetinde tıpkı kader defterinin yazdığı gibi, Azrail ile Çin-i Maçin'de buluşan adamın hikâyesi. Mustafa Kazancı bir çocuğu olsa onun büyüdüğünü görebilecek kadar yaşayacağına inanmıyordu. Nereye giderse gitsin, kaç memleket gezerse gezsin, ailesindeki erkekleri telef eden erken ölümden kaçamazdı ki. Büyümesini göremedikten sonra çocuğu olsun istemiyordu. Hem bir yerde kesilmeliydi artık soy ağaçlan. Tek erkek evlat olarak Kazancı ailesinin soyunu sürdürmek şöyle dursun, kökünden kesip atabilmek istiyordu.

Rose'la tanıştıkları günü hatırladı; pek romantik bir karşılaşma değildi belki, bir supermarket koridorunda, elinde iki teneke nohutla. Seneler boyunca defalarca anlatmışlardı birbirlerine o anı, hatırlayabildikleri her ayrıntıyla dalga geçerek. Yine de hafızalarında farklı farklı yer etmişti aynı sahne: Rose hep onun utangaçlığını, ürkek heyecanını hatırlardı; o ise Rose'un parlayan sarı saçlarını ve ilk başta insanı irkilten atılganlığını. Bir daha asla ürkmemişti Rose'dan. Aksine Rose'la birlikte olmak kendini, seni asla içine çekmeyeceğini bildiğin sakin bir akıntıya, hiçbir sürprizi olmayan yeknesak bir gidişata bırakmak demekti. Onu sevmeye başlaması fazla uzun sürmemişti.

Sabahlan Mustafa, Rose'un mutfakta çalışmasını seyrederdi. İkisi de severdi mutfağı ama tümüyle farklı sebeplerden. Rose yemek pişirmeye olan düşkünlüğü ve kendini ancak orada tam anlamıyla evinde hissettiği için severdi. Mustafa ise çalışırken onu seyretmeyi sevdiği için; bir sürü küçük aynntı arasında, karolarla uyumlu kâğıt havlular, bir garnizona yetecek kadar kupa, tezgâhta kuruyan çikolata sosu... gündelik hayatın rehaveti, sıradanlığın cazibesi. Özellikle de Rose bir şeyler dilimler, böler, doğrar, kıyarken onun tombul ellerini seyretmeyi severdi. Rose'u krep yaparken seyretmek, hayatın Mustafa'ya bahşettiği en huzur verici görüntülerden biriydi. Yeni pişmiş krep üzerinde halkalanan akçaağaç şurubu kadar rahatlatıcı bir şey yoktu hayatta. Akçaagaç şurubu gelecek zamana aitti. Geçmişin prangalanyla hiçbir ilgisi, alakası yoktu. Tamamen Amerikalı'ydı. Geçmişi olmayan bir göçmenin simgesiydi akçaagaç şurubu.

İlk başta anndsiyle ablalan sürekli mektup yazar, nasıl olduğunu, onları ne zaman ziyarete geleceğini sorarak ona ulaşmaya çalışırlardı. Yüzleşmek istemediği sorular sorar, sürekli mektup ve hediye gönderirlerdi. En çok da annesi, en çok da o. Bu yirmi yıl zarfinda annesiyle sadece bir kere görüşmüştü, o da İstanbul'da değil Almanya'da. Jeologlar ve Mücevher Uzmanlan Konferansı için Frankfurt'a gittiğinde annesinden oraya gelmesini istemişti. Ana oğul Türkiye'ye dönemeyen siyasi sığınmacılann senelerdir yaptıklan gibi Almanya'nın bir kentinde buluşmuşlardı. Annesi onu görmek için öyle can atıyordu ki, iki saat mesafedeki İstanbul'a neden gelmediğini sormamıştı bile. İnsanlann anormal koşullara çabucak alışma konusunda sergiledikleri beceri ne kadar şaşırtıcıydı. Şartlar olağanüstü olduğunda tuhaflıklan normal kabul etmek insana özgü bir meziyetti.

Uçağın sonuna geldiğinde tuvaletlerin önünde durdu Mustafa Kazancı, sırada bekleyen iki adamın arkasında. Bir gece önceyi düşünerek içini çekti. İşten dönerken, Rose'dan gizli olarak Tucson'da son on senedir ara sıra gittiği bir yere uğramıştı. El Tiradito mabedi.

Tucson'da mütevazı, sapa bir yerdeydi mabet. Amerika'da bir

günahkârın ruhuna adanmış tek yer olduğu yazılıydı küçük bir levhada. Aforoz edilmiş birinin, bir *tradito'nun,* günahkâr bir adamın ruhuna adanmış. Amerika değil Meksika asıllıydı mabet. Sınırdan geçen Meksikalı kaçaklar beraberlerinde getirmişlerdi bu kültürü. Şimdi kimse 19. yüzyılın ortalarında vuku bulmuş hikâyenin ayrıntılarını bilmiyordu; günahkâr adam kimdi, günahı neydi, daha da önemlisi nasıl olmuş da zelil ismine bir mabet adanmıştı? Meksikalı göçmenler bilirdi elbet bu soruların cevaplarını ama onlar da bu tür bilgileri kendilerinden olmayanlarla paylaşmaya pek istekli değillerdi. Zaten Mustafa Kazancı tarihi ayrıntıları araştırmakla ilgilenmiyordu. El Tiradito'nun özünde iyi bir adam olduğunu, en azından herkesten daha kötü daha fesat olmadığını, yine de geçmişte korkunç şeyler, onu günahkâr diye yaftalayacak hatalar yaptığını, yine de bağışlandığını, hoş görüldüğünü ve pek çok faninin sahip olmadığı bir mabedin kendisine bahsedildiğini bilmek yeterliydi onun için.

İstanbul'a doğru yola çıkmadan önceki akşam Mustafa mabede tekrar gitmişti.

Aslında Tucson'da hatırı sayılır bir Müslüman cemaat de vardı ve istese camiye gidebilirdi mesela. Dindar değildi Mustafa, asla da olmamıştı. Tapınaklara, camilere, havralara ya da ayazmalara ihtiyacı yoktu. El Tiradito'ya uğramasının sebebi başkaydı. Dua etmek için gitmiyordu oraya. Bir beklentisi yoktu. Tam da bu sadelik ve beklentisizlikti aradığı. Onu evvela buyur ardından da asimile etmek için can atmayan tek kutsal mekân olduğu için seviyordu orayı. Müminler seni kendilerine benzetmeye çalışırken, bir günahkârın ruhuna atfedilen bu mekân gelen herkesi olduğu gibi kabul ediyordu. İddiasız, talepsiz, iktidarsız... Meksika ruhunun Amerikan âdetleriyle karışımı. Mabedde kendileri de günahkâr olan başka başka insanların yaktığı düzinelerce mum duruyordu; ziyaretçilerin günahlarını itiraf ettiği, sonra da katlayıp sakladığı kâğıtlar vardı duvar oyuklarında. Mustafa bazen gözlerini kapar, o kâğıtlan tek tek açıp okumayı hayal ederdi. Acaba neler yazmıştı insanlar? Neydi onları en çok utandıran günahlar? Kimse görmeden alıp okuyabilseydi o kâğıt parçalarını. Belki bunu yapan biri çıkmıştı. Eğer öyleyse kendi kâğıdını da açıp okumuş olabilirlerdi. Geride bıraktığı korkunç bir günahın dayanılmaz ağırlığı... konuşulamayan, söze dökülemeyen, ancak bir kâğıt parçasına yazılıp Arizona'da bir duvar oyuğuna sıkıştırılan bir itiraf...

"İyi misiniz efendim?" Safir lensli hostesti soruyu soran.

Başını sertçe sallayıp cevap verdi. Bu sefer Türkçe konuşmayacaktı onunla. Kaşlarını çatıp İngilizce cevapladı, köklerini reddetmek istercesine inatla:

*"Yes, thank you. I'm okay. Just a bit air sick..."**

Sokak lambasının perdeden sızan kadifemsi ışığı altında Zeliha Teyze elinde cep telefonu, çenesine dayalı votka şişesi ve diğer elinde yanan sigarasıyla, külçe gibi yatıyordu.

Banu Teyze tam zamanında girdi odaya. Az daha gecikse yangın çıkacaktı. Çabucak battaniyede giderek yayılan sigara yanığını söndürdü, kız kardeşinin elindeki sigarayı kültablasına bastırdı. Cep telefonunu alıp komodinin üzerine koydu, votka şişesini yatağın altına sakladı, sonra Zeliha'nın üzerini örtüp, başucu lambasını söndürdü.

Nice sonra pencereyi açmak geldi aklına. Deniz esintisinin tuzlu kokusunu taşıyan serin bir hava vardı dışarıda. Odanın içindeki duman ve koku dışarı çıkarken, Banu Teyze en küçük kardeşinin solgun, yaşından çok daha yorgun yüzüne baktı şefkatle. Dışarının loş sarımtırak ışığı altında Zeliha Teyze'nin çehresi için için işiyormuş gibi görünüyordu. Alkolle keder bu yüze tabiatta eşine az rastlanır bir parıltı vermişti adeta. Banu Teyze gözleri dolu dolu, usulca alnından öptü onu. Sonra her zamanki gibi omuz-

* Evet, teşekkür ederim, iyiyim, biraz uçak tuttu galiba.

lanndan sarkarak her hareketini dikkatle izleyen iki cinine baktı. "Ne yapacaksınız efendim?" diye sordu Ağulu Bey, başkasının felaketine tanıklık etmekten duyduğu hazla. Efendisini bu kadar çaresiz ve üzgün görmenin verdiği keyfi saklama zahmetine bile girmemişti. Muktedirlerin zayıflığını görmek hep hoşuna giderdi.

Kaşları çatıldıysa da Banu Teyze tepki vermedi.

Bunun üzerine Ağulu Bey olanca cerbeze yeteneğini devşirip, aşağı atladı. Yatağın yanına, derin uykudaki Zeliha Teyze'nin yakınına oturdu. Aklından geçen fikirle gözleri parlamıştı. Çarşafın ucunu neredeyse Zeliha Teyze'yi uyandıracak kadar sertçe kavrayıp, eşarp gibi başına bağladı.

"Sana bir şey söyleyeyim..." dedi Ağulu Bey, kollarını kavuşturmuş, sesini inceltmişti. Belli ki birini taklit ediyordu. "Bu dünyada..."

Banu Teyze onun kimi taklit ettiğini hemen anladı ve sırtı ürperdi.

"Bu dünyada öyle habis şeyler vardır ki, Allah muhafaza, yüreciği tertemiz insanların bunlardan hiç haberi yoktur. İsabet, varsın bilmesinler zaten, bilseler iyi kalamazlardı, değil mi ya? Ama eğer bir kötülük madenine düşmüşsen, sağın solun necasetle kuşatılmışsa, ya da görülecek bir hesabın varsa, o iyi kalpli insanlar derman olamaz yarana. İyilerden yardım isteyemezsin."

Banu Teyze, Ağulu Bey'e sert sert baktı ama beriki kafasındaki çarşafı indirip eski yerine atladı, yüzünü biraz önce durduğu yere döndü, hayali diyaloğundaki ikinci konuşmacıyı canlandırmaya hazırlandı. İkinci konuşmacıyı taklit etmek için kalan kuru üzümleri bir anda havaya dizip, kolye bilezik yaptı. Bunları takıp sırıttı. Şimdi kimi taklit ettiğini anlamak zor değildi. Asya'nın tarzı hemen seçiliyordu.

Yaratıcılığının cazibesine kapılmış olan Ağulu Bey kibirli bir edayla devam etti taklitlerine: "Onun yerine kötü cinlerden mi yardım alacağımı söylemeye çalışıyors/ın?"

Ağulu Bey kolyeyle bilezikleri çıkarıp yeniden yatağa atladı; çarşafı tekrar başına sarıp daha kalın bir sesle cevap verdi: "Belli mi olur? Hoş, gönül ister ki asla mecbur kalmayasın kötünün yardımına. İnşallah lüzum duymazsın. Ama velev ki duydun, o zaman sana kötü bir cin gerek."

"Yeter! Ne bu böyle?" diye öfkeyle araya girdi Banu Teyze, gerçi cevabı gayet iyi biliyordu.

"Bu..." Ağulu Bey öne eğildi ve oyunun sonunda alkış bekleyen bir tiyatro oyuncusu gibi öne eğilip selam verdi."... zamanın içinde bir an. Mini minnacık bir dilim ortak hafızadan."

Sonra gözlerinden zehir saçarak sesini yükseltti: "Size kendi sözlerinizi hatırlattım efendim!"

Banu Teyze öyle derin bir korku hissetti ki o anda, bütün vücudu zangır zangır titredi. Bu mahlukun bakışında öyle fazla şer vardı ki, onu neden hemen azledip kışkışlamadığını kendine açıklayamıyordu. Nasıl böyle yakınlaşabilmişti ona, ağza bile alınmayacak bir sırrı paylaşıyorlarmış gibi? Banu Teyze cininden hiç bu kadar korkmamıştı.

Keza kendisinden de, yapmaya muktedir olduğu büyülerden de daha evvel hiç bu kadar ürkmemişti.

On Altıncı Bölüm

GÜLSUYU

Kem gözlere şiş, göz edenin gözüne kızgın şiş. Duydunuz mu o uğursuz sesi? Çat etti! Oh içime değdi! Yüreğimin yağı eridi. Allah bilir ya birinin kem gözüydü o, haset mi haset. Allah muhafaza!"

İşte böyle demişti Cicianne pazar sabahı kahvaltı sofrasında; semaver köşede fokurdamakta, Beşinci Sultan masanın altında bir parça daha peynir kapmayı bekleyerek mırıldanmakta, alaturka *Çırak* programından bu hafta atılan aday kameralara uzun uzun neden kovulmaması gerektiğini anlatmaktayken, Asya'nın elinde bir çay bardağı boydan boya çatladığında. Öyle ani olmuştu ki bardağın çatlaması, Asya yerinde sıçrargıştı. Tek bildiği her zamanki gibi bardağın yansına kadar dem koyduğu, içine bir dilim limon attığı, ağzına kadar sıcak su doldurduğu, dört kesme şeker attığı, sonra tam bir yudum içmek üzereyken o nahoş çatırtıyı duyduğuydu. Bardak aşağıdan yukarı yarılmıştı, şiddetli bir depremden sonra toprağın üzerinde oluşan uğursuz çatlak gibi. Bir anda bardağın içindeki çay boşalmış ve dantelli örtünün üzerinde koyu kahverengi bir birikinti oluşturmuştu.

"Ay yoksa sana nazar mı değdi?" Feride Teyze kuşkuyla kaşlarını çatarak Asya'yı inceledi.

"Bana mı, tabii ya?" Asya acı acı güldü. "Ne demezsin! Bu şehirde herkes emsalsiz güzelliğimi kıskanıyor ya."

"Sen geç dalganı. Daha bugün gazetede bir haber vardı. On sekiz yaşında bir çocuk, sapasağlam, sıhhatli ama sokakta karşıdan karşıya geçerken pat diye dizlerinin üzerine düşüp ölmüş. Nazar değilse ne şimdi bu," dedi Feride Teyze.

"Kıssadan hisse için teşekkürler," dedi Asya. Ama kaçık teyzesinin ne yana baktığını görünce duraladı, tebessümü somurtmaya dönüşüverdi. Kardanadam-kardankadın tuzluklarına bakıyordu teyzesi. Oysa daha bir gün önce Asya onları kimsenin bulamayacağını ümit ederek bir dolabın köşesine saklamıştı. Ama işte yine masadaydılar. Her ailede vardır böyle nesneler; kim bilir ne vakit alınmış, kullanıla kullanıla paralanmış ama hâlâ ortalıkta dolaşan, bir başka dönemi, bir başka modayı yansıtan ama gene de bir türlü çöpe atılmayan nesneler. Bu seramik tuzlukla biberlik de zevksiz ve bayağı oldukları kadar dayanıklı ve kalıcıydılar anlaşılan. Kurtulmak mümkün değildi onlardan.

"Keşke Cicianne daha sıhhatli olsaydı, şimdi sana kurşun dökerdi," dedi Banu Teyze. Her türlü uhrevi ve semavi konuda evdeki otorite olmasına rağmen Banu Teyze kurşun dökemezdi. Zira bunu yapabilmek için birilerinden el alması gerekiyordu ki bu hak zamanında kendisinden esirgenmişti.

Tuhaftır, yaklaşık on yıl kadar evvel Cicianne, alzheimer hastalığının henüz ilk safhalarındayken, ailede kurşun dökme işini devredeceği kadını seçme zamanının geldiğine karar vermişti. Ne var ki herkesin haklı olarak beklediği üzre Banu Teyze'yi seçmek yerine, halefi olarak ezeli zındık Zeliha Teyze'yi tayin etmişti. Bu tercih, ailede büyük çalkantılara neden olmuştu o dönem.

"Dalga mı geçiyorsun?" diye cırlamıştı Zeliha Teyze ihtiyar kadının kararını duyduğunda. "Ben kurşun murşun dökemem. Dua bilmem, inançlı bile değilim. Agnostiğim ben."

"O kelimenin-ne mânâya geldiğini bilmiyorum ama hayra alamet olmadığı ortada," demişti Cicianne hiç oralı olmadan. "Kabiliyetin var. Mizacın müsait. Sırrı öğren, kâfi."

"Neden ben?" diye sormuştu Zeliha Teyze kendini bu ihtima-

li dikkate almaya zorlayarak. "Niye ablamı seçmiyorsun? Banu ablam kurşun işinin sırrını öğrenmeye can atıyor. Ben işe yaramam. Büyü müyü öğrenecek en son kişi benim bu evde."

"Bunun büyüyle alakası yok. Kuran-ı Kerim büyüyü yasaklamış zaten," diye çıkıştı Cicianne. "Ablanın nasibi başka seninki başka. Kurşun işinde sen doğru kişisin. Kararlısın, tezcanlısın, öfkelisin."

"Öfke mi dedin? İyi de öfkenin bu işe ne faydası var? Gönül fukarası tiplere sövüp saymak söz konusu olsa en iyi aday ben olabilirim de, mesele başkalanna yardım elini uzatmaya gelince kimseye bir faydam dokunacağını sanmam anneannecim," demişti Zeliha Teyze sırıtarak.

"İçindeki iyiliği küçümseme," demişti Cicianne cevaben. "Senin dilin murdar ama kalbin temiz."

İşte o zaman Zeliha Teyze konuyu ilanihaye kapatan **bitiriş** cümlesini sarfetmişti. "Benden kurşuncu murşuncu olmaz. Kafam karışık olabilir ama inkârımda, isyanımda ve dahi inançsızlığımda sebat edecek kadar taşaklıyım!"

"Tövbe de. Git derhal ağzını sabunla yıka," diye azarlamıştı bu tartışmaya kulak misafiri olan Gülsüm Nine. "Tövbe istiğfar et."

Ama Zeliha Teyze geri almamıştı laflarını. Bu konuşmadan sonra bu ve benzeri konulardan ısrarla uzak durmuştu. Ailesinin yarısı kaskatı laik Kemalist, diğer yarısı ise dini bütün Müslümandı. İki taraf hem sürekli çatışarak hem de kendilerince bir uyum geliştirerek aynı çatı altında yaşamayı başarırken, paranormal yetenekler su gibi, ekmek gibi, tuz gibi normal kabul ediliyordu. Zeliha Teyze her iki tarafa da eşit uzaklıkta durmayı tercih etmişti.

Neticede Cicianne, senebesene Kazancı hanesindeki tek kurşun dökücü olarak kalmıştı. Ne var ki yakın zamanlarda bir sabah kendini elinde ne yapacağını bilemediği bir tava dolusu erimiş kurşunla bulunca, bu işi bırakmak zorunda kalacaktı.

"Ne demeye elime tutuşturdunuz bu fokur fokur tavayı," diye sormuştu Cicianne. Tavayı elinden usulca almışlardı. O zamandan beri bu vazifeyi asla yapmamıştı. Şimdi konu bir kere daha açılınca bütün başlar ihtiyar kadına döndü; bakalım konuşulanları takip edebilmiş mi diye.

Kahvaltı sofrasında aniden ilgi odağı haline gelen Cicianne başını kaldırıp mavi-gri boş gözlerle ailesine baktı. Bir taraftan da sucuğunu gürültülü gürültülü çiğnemeye devam ediyordu. Lokmasını yuttu, usulca geğirdi ve tekrar kendi dünyasına kaçıyormuş gibi göründüğü bir anda, herkesi belleğinin berraklığıyla şaşırtıverdi:

"Asyacığım, sen hiç merak etme, ben sana kurşun dökerim. Ne kadar kem göz varsa üstünde çatır çatır çatlatınm hepsini."

"Eksik olma Cicianne," dedi Asya uysalca gülümseyerek.

Asya küçükken Cicianne nazan savuşturmak için düzenli olarak kurşun dökerdi ona. Doğrusu pek cılız bir bebek olan Asya'nın da fani hayatının başlangıcında az biraz yardıma ihtiyacı varmış gibi görünüyordu. Nedense sürekli ayağı takılıp yüzüstü düşer; her seferinde alt dudağını kanatırdı. Her seferinde kabahati bebeğin dengesiz adımlan yerine nazarda bularak, Cicianne'ye havale ederlerdi onu.

İlk başlarda bu tören Asya için keyifli eğlenceli bir oyundan ibaretti - bir de büyüklerin ilgisine mazhar olduğu için mesut. Çocukken her türlü sihr-i helal ve sihr-i haramdan hayli keyif aldığını hatırlıyordu; büyüye olmasa da aile büyüklerinin devr-i feleğe söz geçirebileceğine inanacak kadar toy olduğu zamanlarda. Bilhassa kurşun dökme töreninin aynntılanndan hoşlanırdı: evin en kıymetli halısının üzerine bağdaş kurup oturmak, başının üzerine bir battaniyenin gerilmesini izlemek, bu tuhaf çadmn altında kendini korunaklı ve saklı hissetmek, herkesin mır mır okuduğu dualan dinlemek ve nihayet o cızlayan sesi, tiz bir çığlık gibi, Cicianne'nin su dolu bir tencereye erimiş kurşun döküşünün sesini ve o sese eşlik eden kelimeleri işitmek:

Elemterefiş kem gözlere şiş
Göz edenin gözüne kızgın şiş

Kurşun çabucak katılaşır, her seferinde farklı şekiller alırdı. Battaniyenin altındaki kişiye nazar değmişse, kurşunun ortasında daima göz şeklinde bir delik oluşurdu. Asya böyle bir deliğin oluşmadığı bir zaman hatırlamıyordu hiç.

Velhasıl Asya, Banu Teyze'nin gelene gidene fal bakmasını, Cicianne'nin nazarı savuşturmasını seyrede seyrede büyüdüğü haJde annesinin pabuçdilli agnostikliğini miras almıştı son tahlilde. Ona kalsa her şey bir yorum meselesiydi, ya da bir tercüme hatası. Ne gördüğün, ne görmeye yatkın olduğuna bağlıydı. Eflatun bir canavar görmeye hazırsa gözlerin, eflatun canavarlar görmeye başlayabilirdin pekâlâ. Benzer şekilde fal dünyasında da maksat ve niyet esastı. Yeterince adanmış ve yeterince imanlı bakarsanız, kapkara bir kahve telvesinde bile eflatun canavarlara rastlayabilirdiniz.

Ama Ciciannesine itiraz etme niyetinde değildi Asya. Yaşlı kadına duyduğu sevgi ağır basmıştı. Teklifi reddedemedi. "Peki olur," dedi omzunu silkerek. Hem zaten Cicianne'nin bu meseleyi birkaç dakikaya kadar unutacağına öyle emindi ki. "Kahvaltıdan sonra bana kurşun dökersin, eski günlerdeki gibi."

Alt kattaki banyonun kapısı tam o esnada açıldı ve hayli uykusuz, bitkin görünen Armanuş yanlarına geldi. Kimse bunu ona söylemeye cesaret edemese de, keder onu daha da güzelleştirmişti. Farklı bir çehreydi şu anda taşıdığı. Etrafındaki dünyayla neredeyse hiç bağı olmayan, adeta daha yaşlı bir Armanuş. Ağır ağır, sarsakça taşıyordu bedenini.

"Başın sağolsun. Babaanneni kaybetmene çok üzüldük," dedi Zeliha Teyze sıkıntılı bir sessizlikten sonra. "Taziyelerimizi kabul et."

"Teşekkür ederim," dedi Armanuş, gözlerini herkesten kaçırarak. Boş bir sandalye çekip Asya'yla Banu Teyze'nin arasına oturdu. Asya ona çay koyarken, Banu Teyze yumurta, peynir ve ev yapımı kayısı reçeli doldurdu tabağına. Sekizinci simidi de ona verdiler, pazar sabahları sekiz simit alma âdetini bozmadıklarından.

Ama Armanuş yiyeceklere kayıtsızca bakmakla yetindi. Çayını birkaç saniye dalgın dalgın karıştırdıktan sonra Zeliha Teyze'ye dönüp sordu: "Annemi karşılamak için sizinle havaalanına gelebilir miyim?"

"Tabii canım, birlikte gideriz," dedi Zeliha Teyze başını sallayarak, sonra da söylediklerini berikilere tercüme etti.

"Ben de geliyorum," diye atıldı Gülsüm Nine.

"Tamam anne, sen de gel," dedi Zeliha Teyze, yine başını sallayarak.

Asya dayanamadı: "Ben de geliyorum."

Ne var ki bu sefer olumsuz bir cevap çıktı Zeliha Teyze'den. "Olmaz küçük hanım. Sen uslu uslu burada otur, kurşununu döktür."

Kırgın, asabi başını çevirdi Asya. *Bu da ne böyle?* dercesine baktı etrafına. Neden kendisi dışanda bırakılıyordu? Bu evde bir nebze ifade ve düşünce özgürlüğü varsa dahi, belli ki bu haklar bir tek kendisinden esirgeniyordu. İş ona gelince hanedeki rejim mutlak totalitarizme dönüşüveriyordu. Asya yeise kapılarak içini çekti. Hayatındaki dertlerin sembolü oymuş gibi hınçla seramik tuzluğa uzandı. Çirkin kardanadamın boyası akmış pörtlek gözlerine baktı kederle.

Kenardan onu seyreden Banu Teyze şefkatle seslendi: "Birlikte alışverişe çıkalım mı canım? Kahvaltıdan sonra ikimiz kol kola alışveriş yapalım, üst baş alalım ne dersin? Biraz keyif çatarız."

Asya teslimiyetle başını salladı.

"Ama ondan önce..." Banu Teyze cümlesinin ortasında durdu, "gel mutfakta aşureleri kâselere koymama yardım et."

Aynı b£ş hareketini tekrarladı Asya. *Hayat boktan,* diye düşündü, *hep aynı terane...*

Mustafa'nın varmasına az bir zaman kala, kalabalık bir hafta sonu ikindisi hayli revaçta bir lokantanın mutfağı nasıl kokarsa aynen öyle kokuyordu Kazancıların mutfağı. Ama bu rayiha demetinin içinde en baskın olan şüphesiz tarçın kokuşuydu. Tezgâhın başına geçip, aşureyi kepçeyle koca kazandan cam kâselere boşaltmaya başladı Asya; her birine bir buçuk kepçe. Zeliha Teyze[1] nin onu neden havaalanına götürmediğini merak ediyordu. Arabada yer vardı. *Arabada yer var da, hanfendinin yüreğinde bana yer yok,* diye homurdandı. Tuhaf ama Zeliha Teyze onu misafirlerden uzak tutmaya çalışıyor gibiydi. Annesinin, Mustafa'nın yirmi yıl sonra dönmesine de pek sevinmediğini fark etmişti. "Yardım edebilir miyim?"

Arkasını döndüğünde Armanuş'un onu seyrettiğini gördü. "Tabii, neden olmasın, teşekkürler." Asya ona bir avuç dövülmüş fındık verdi. "Şunu kâselerin üzerine serper misin?"

Sonraki on-on beş dakikayı Şuşan Nine'yi yâd ederek, yan yana çalışarak geçirdiler.

"İstanbul'a neden geldim biliyor musun Asya?" diye mırıldandı Armanuş nice sonra. "Babaannemin doğduğu şehre tek başıma gelirsem, aile mirasımı ve şu hayatta nerede durduğumu daha iyi anlayacağımı zannettiğim için geldim İstanbul'a. Ermeni olmanın anlamını içime daha iyi sindirebilmek için tanışmak istedim Türklerle galiba. Aslında bu seyahat başlıbaşına babaannemin geçmişiyle bağlantı kurma çabasıydı. Doğduğu evin fotoğraflarını çekip ona sürpriz yapacaktım. Sonra San Francisco'ya dönünce yanı başına oturup bunları ona gösterecektim... Hiç anlatmadığı anılarını anlatmasını isteyecektim. Anlattıklarını yazıya geçirmeyi düşünüyordum. Geç kaldım..." Armanuş ağlamaya başladı. "Onu son bir kez göremedim bile."

Başkalarına sevgi ve şefkat göstermeye alışık olmayan Asya biraz acemice de olsa Armanuş'a sarıldı. "Çok üzgünüm, keşke elimden bir şey gelse," dedi. "Sen İstanbul'dan ayrılmadan önce birlikte biraz daha dolaşıp babaannenin geçmişinden başka yadigârlar *ararız*. İstersen tekrar evin olduğu yere gidip, başka insanlarla konuşuruz, belki bir şey bulunur."

Armanuş başını iki yana salladı: "İyi olurdu ama doğrusu annem buraya geldikten sonra tek başına çıkmak zor olur. Beni tek başıma surdan şuraya bırakmayacağına eminim. Aşın koruyucudur."

Arkalarında ayak sesleri duyunca sustular. Banu Teyze ne yaptıklarına bakmaya gelmişti. "Armanuş aşurenin hikâyesini biliyor mu?" diye sordu gözlerinin içi gülerek, bir sorudan ziyade hikâyeye girişti bu.

İki genç kadın fındık dövüp nar ayıklayıp tezgâhın üzerindeki düzinelerce aşure kâsesine tarçın serperek yan yana çalışırken, Banu Teyze anlatmaya başladı.

"Bir varmış bir yokmuş, uzak bir diyarda, dar zamanda, insanların sapkınlıkları dizboyuymuş. Bu rezalet ve melameti yeterince seyreden Allahü Teala kullarının kendilerine çekidüzen vermesini sağlamak ve nedamet getirmelerine fırsat tanımak için belagat ve feraset sahibi Hazreti Nuh'u göndermiş. Ama Nuh peygamber ne vakit doğrulan vazetmek için ağzını açsa, sözleri küfürlerle bölünmüş. Ona demediklerini bırakmamışlar: deli, çatlak, kaçık..."

Asya teyzesini nasıl tavlayacağını gayet iyi bildiğinden, hınzırca takıldı: "Ama herkesten fazla kansmın ihaneti perişan etmiş Nuh'u, değil mi teyzecim? Nuh'un kansı da putperestlerin saflarına katılmış di mi?"

"Hem nasıl, vicdansız kaltak!" diye gaza geldi Banu Teyze, dini bir hikâyeyi böyle kaba kelimelerle bezemekten rahatsız olsa da.

"Gene de çok uğraşmış Nuh Peygamber. Karısıyla ahaliyi ikna etmek için elinden geleni yapmış. Tam 800 yıl boyunca didinmiş... Nasıl bu kadar uzun sürmüş diye sormayın," diye önceden uyardı Banu Teyze. "Zaman okyanusta bir damladır sadece. Budur anın tanımı. Hangisinin büyük hangisinin küçük olduğunu görmek için ölçemezsin damlaları. Nuh da halkını doğru yola çekmeye çalışarak, onlar için dua ederek tastamam 800 yıl geçir-

miş. Günün birinde Tanrı ona Cebrail'i göndermiş. Bir gemi yap ve her tür canlıdan bir çift al güverteye, diye fısıldamış melek."

Tercümeye gerek olmayan hikâyeyi tercüme ederken, Asya'nın sesi biraz katılaşmıştı çünkü bu en az sevdiği bölümdü.

"Hazreti Nuh'un gemisinde her inançtan her mezhepten ahlak sahibi insanlar varmış," diye devam etti Banu Teyze. "Hazreti Davud'da oradaymış, Hazreti Musa da, Hazreti Süleyman, Hazreti İsa, Hazreti Muhammed de, Allanın Selamı Hepsinin Üzerine Olsun. Gemiye erzak doldurup beklemeye başlamışlar.

"Çok geçmeden tufan kopmuş. Allah şöyle buyurmuş: Ey gökyüzü! Yağmurunu aşağı boşalt. Artık tutma kendini. Gazabını gönder! Sonra yeryüzüne emretmiş: Ey yeryüzü, sulan sakın emme. Dalgalar öyle hızlı yükselmiş ki gemide olmayanların hiçbiri hayatta kalamamış."

Çevirmenin sesi yumuşayıverdi çünkü bu Asya'nın en sevdiği bölümdü. Dalga dalga kabaran suların köyleri, şehirleri ve mimsiz medeniyetleri, bir de geçmişin istenmeyen anılarını yıkıp geçişini tahayyül etmeyi severdi.

"Günlerce yol almışlar, her yer cumbul cumbul şuymuş. Yiyecek azalmaya başlamış. Yemek yapacak malzeme kalmamış. Nuh da herkesten elinde ne varsa getirmesini istemiş; böcekler, kuşlar, farklı inançlara sahip insanlar ellerinde kalanı getirmişler. Bütün malzemeyi birbirine katıp koca bir kazan dolusu aşure pişirmişler." Banu Teyze efsanede anlatılanın ta kendisiymiş gibi ocağın üzerindeki kazanı işaret etti gururla. "İşte bu tatlının hikâyesi budur. Bu kadarını belki herkes bilir. Bilmedikleri bu hikâyede kazanın önemi! Biz Kazancılar olmasak, aşure de olmazdı..."

"Tabii ya," diye kıkırdadı Asya. "Başrolde Nuh peygamber ve biz Kazancılar..."

Banu Teyze'nin nezdinde, insanlık tarihindeki tekmil mühim olaylar aşure günü vuku bulmuştu. Allahü Teala, Hazreti Âdem'in tövbesini o gün kabul etmişti mesela. Hazreti Yunus onu yutan yunus tarafından aşure günü azat edilmiş, Hazreti Mevlana Şems'le bu kutlu günde karşılaşmış, Hazreti İsa Tanrı katına aynı gün alınmış, keza Hazreti Musa'ya On Emir aşure günü indirilmişti.

"Armanuş'a sorsana, bize Ermenilerin en önemli günü nedir söylesin," dedi Banu Teyze bilgiç bilgiç, bunun da aynı güne denk geldiğine itimadı tam.

"24 Nisan 1915. Soykırım," cevabını verdi Armanuş. "Hadi bakalım ne yapacaksın. Bu senin aşure takvimine pek uymuyor," dedi Asya teyzesine.

İşte tam o sırada Zeliha Teyze omzunda çantasıyla mutfakta belirdi: "Havaalanı yolcuları için kalkış zamanı!"

"Ben de sizinle geliyorum," dedi Asya kepçeyi tezgâha bırakarak.

"Bunu konuştuğumuzu zannediyordum," diye buz gibi bir edayla cevap verdi Zeliha Teyze. Sanki başka biriydi konuşan. Ürkütücü bir ton vardı sesinde, onun ağzından başka biri konuşuyormuşçasına. "Sen evde kalıyorsun küçük hanım," buyurdu sesindeki yabancı.

Asya'nın en çok kanına dokunan Zeliha Teyze'nin çehresini kaplayan ifadeyi okuyamamaktı. Annesinin canını sıkacak bir şey yapmış olmalıydı ama bunun ne olduğuna dair en ufak bir fikri yoktu. Belki de meVcudiyeti kâfiydi. Varlığı yetiyor da artıyordu annesini mutsuz etmeye.

Zeliha Teyze ile Armanuş gittikten sonra, kepçeyi bırakıp ellerini havaya kaldırdı Asya: "Gene ne suç işledim kim bilir. Zaten ne yaparsam yapayım yaranamıyorum..."

"Hiçbir suç işlemedin canım, annen seni çok seviyor," diye mırıldandı Banu Teyze. "Sen benimle kal burda. Aşureleri süsleriz, sonra da alışverişe çıkarız."

Ne var ki Asya'nın içinden alışverişe gitmek gelmiyordu. İçini çekerek henüz süslenmemiş kâseleri süslemek üzere bir avuç nar tanesi aldı. Kaybolmuş bir masal çocuğunun eve dönmesini sağlamak için işaret bırakıyormuşçasına, düzenli, dikkatli bir biçimde serpiştirdi taneleri. Birden bu nar tanelerinin başka bir hayatta küçücük, kıymetli yakutlar olabileceği geçti zihninden. "Teyzecim," dedi en büyük teyzesine dönerek. "Senin şu al-

tın broşuna ne oldu? Hani nar şeklinde olan, nerede?"

Banu Teyze'nin rengi attı. Sol omzunda oturan Ağulu Bey keyifle tısladı kulağına:

Söyler misiniz efendim? Hatırladığımız şeyleri ne zaman hatırlar, sorduğumuz sualleri neden sorarız? Rastlantısal olan şeyler tesadüf müdür yoksa tevafuk mudur?

Tevafukatı gaybiye...

Nuh tufanı ne denli yutucu ve taşkın olsa da sonunda, sakin sakin başlamıştı aslında; usulca, bir-iki damla yağmurla. Yaklaşmakta olan felaketi haber veren tek tük damlalar, kimsenin okuyamadığı mühürlü bir mektup gibiydi. Gökyüzünde topak topak kara, kasvetli bulutlar vardı; kem gözlerle dolu erimiş kurşun gibi gri ve ağır. Her buluttaki her bir delik, ahir zamanda işlenmiş belli bir günah için gözyaşı döken semavi bir gözdü.

Ama Zeliha Teyze'ye tecavüz edildiği gün alabildiğine bulutsuzdu gökyüzü. Yağmur, yoktu yolda. O meşum günde semanın nasıl da berrak olduğunu daima hatırlayacaktı, seneler seneler boyu. Tanrı'dan yardım dilemek için gözlerini havaya diktiğinden değil; boğuşma esnasında başı bir ara yataktan sarktığı ve üzerindeki adamın ağırlığı altında kımıldanamadığı için. Bakışları gayri ihtiyari gökyüzüne kilitlenmiş, orada ağır ağır süzülen devasa bir reklam balonunu fark etmişti. Balon turuncu siyahtı ve üzerinde büyük harflerle KODAK yazıyordu.

O esnada garip mi garip bir fikir gelmişti aklına. Dünyada olan biten her şeyin fotoğrafını çeken bir kamera olduğunu düşünmüştü bu balonun. Ürpermişti. İstanbul'da eski bir konağın bir odasındaki tecavüzün fotoğrafını çeken polaroid bir fotoğraf makinesi.

Çekmiş miydi acaba resimlerini o gün o semavi kamera? Duruyor muydu Tanrı'nın belleğinde yaşanan acı, işlenen günah... Yoksa zaman aşımına mı uğramıştı her şey gibi bu da?

Kazancı ailesinde nadide bir lütuf olan yalnızlığın tadını çıkararak odasında oturuyordu kuşluk vaktinden beri tek başına. Babası Levent Kazancı hayattayken evde kimsenin kapısını kapamasına müsaade etmezdi. Mahremiyet, şüpheli faaliyetler içinde olmak demekti. Her şeyin görünür ve açıkta olması lazım gelirdi. İnsanın kapısını kilitleyebileceği tek yer banyoydu, ama orada dahi haddinden uzun kalındığında, muhakkak birisi gelip kapıyı yumruklardı. Ancak babasının ölümünden sonra odasının kapısını kapamaya başlayabilmişti Zeliha. Gerçi ne ablaları ne de annesi anlayabiliyordu kendi içine çekilme arzusunu, tüm dünyayı dışarıda bırakma ihtiyacını. Zaman zaman kendine ait bir eve taşınmanın hayallerini kurardı Zeliha. Ah kim bilir nasıl da muhteşem olurdu kendine ait bir mekâna çıkmak. Varsın doğru dürüst yiyeceği olmasın dolabında, mobilyalar eşyalar bulunmasın salonunda... tamtakır bir eve de razıydı; yeter ki yalnız kalabilsin, dilediği gibi doya doya.

O gün Kazancı kadınları sabah erkenden kalkıp Levent Kazancı'nın mezarını ziyarete gitmişti ama Zeliha bir bahane uydurup evde kalmıştı. Böyle cümbür cemaat gitmek istemiyordu mezarlığa. Tek başına gitmeyi yeğliyordu. Tek gidip, mezartaşının yanı başında bağdaş kuracak ve babasına hayattayken cevapsız bıraktığı sorulan soracaktı. Kendi evlatlanna karşı neden o kadar haşin ve sevgisiz davrandığını, onlan neden disiplin tabir ettiği cendereye tabi tuttuğunu bilmek istiyordu. Hayaletinin nasıl hâlâ herkese musallat olduğunu, hâlâ günün olmadık saatlerinde mevcudiyetleriyle babalarını rahatsız etmekten korkarak nasıl seslerini alçalttıklarını bilip bilmediğini sormak istiyordu. Levent Kazancı evde gürültü patırtıdan hoşlanmazdı, özellikle de çocukların çıkarttığı seslerden. Bebeklikten itibaren fısıldayarak iletişim kurmayı öğrenmişti çocuklar da. Bir Kazancı çocuğu olmak her şeyden evvel Sessiz İletişim Dili'ni konuşmak demekti. Yeri geldiğinde kedi gibi mınldanarak, yeri geldiğinde perdeli imalar ya da şifreler aracılığıyla meramını anlatarak, yeri geldiğinde salt

kaş göz işaretleri kullanarak... Bu hileli ve hafi dil gündelik hayatlarının her noktasına sirayet etmişti.

Diyelim ki çocuklardan biri, babalarının odasının yanındaki odada ya da koridorda düşüp kendini yaraladı, vargücüyle çığlığını yutar, elini sıkıca kanayan yaraya bastırır, parmaklarının ucunda tıp tıp aşağıya, mutfağa ya da bahçeye iner; duyulmayacak kadar uzaklaştığına emin olduktan sonra, ancak o zaman ve orada koyverirdi çığlığını. Bütün bu önlemlerin ve bunca temkinliliğin altında hayali ve fuzuli bir beklenti vardı. Eğer doğru davranıp yanlış yapmazlarsa babalarını kızdırmayacakları zannı.

Her akşam Levent Kazancı işten döndükten sonra çocuklar masanın önünde tek sıra halinde toplanır, teftiş edilmeyi beklerlerdi. Asla doğrudan o gün uslu durup durmadıklarını sormazdı onlara. Küçük bir bölük gibi sıraya dizer; bazı uzun bazı kısa, tek tek yüzlerini incelerdi. Banu (koruyucu büyük abla olarak daima kendinden ziyade kardeşleri için endişe ederdi), Çevriye (en sulugözlüleri olarak habire ağlamamak için dudaklarını ısırırdı), Feride (babasıyla göz teması kurmaktan aciz, asabi asabi gözlerini devirirdi), tek oğul Mustafa (bu sefil grup arasından sıyrılmayı, babasının gözdesi olmayı umardı) ve en küçükleri Zeliha (yüreğinde inceden inceye intikam arayışı kabarır, haksızlığa karşı hınçlanırdı). Babaları çorbasını bitirene ve derken ya birine, ya ikisine, ya üçüne... ya da şanslıysalar hepsine birden masaya oturmalarını söyleyene kadar beklerlerdi.

Zeliha babasının dinmeyen azarlarını, hatta düzenli tokat ve dayaklarını dahi, akşam yemeği öncesi tabi tutuldukları bu teftişler kadar önemsemezdi. Masanın yanında hareketsizce dikilmek zorunda kaldıklarında, babaları tek tek yüzlerine baktığında ve alınlarında ancak kendisinin okuyabileceği büyülü bir mürekkeple o gün yaptığı yaramazlıkların yazılmış olduğunu anlattığında, Zeliha çaresizlikten yumruklarını sıkardı.

"Neden adam olmuyorsunuz? Bu kadar mı zor sizi adam etmem?" diye adeta hiddetten arınmış bir sesle sorardı Levent Kazancı, ne zaman çocuklardan birinin alnında bir kabahat okusa. Ekseriya birine kızınca hepsini birden cezalandırmaya karar verirdi.

Evdeki huylarına bakıp da, Levent Kazancı'nın dışarıdaki hallerine akıl sır erdirmek mümkün değildi. Sokağa adımını atar atmaz başka birine dönüşüverirdi adeta. Konağın dışında onunla karşılaşan herkes, kendisini bir metanet, bir adalet ve hakkaniyet abidesi sanabilirdi. Levent Kazancı'nın kızları kaç kez işitmişti en yakın kız arkadaşlarından, günün birinde tıpkı onların babaları gibi bir adamla evlenmeyi hayal ettiklerini... Ne var ki Kazancı ailesinin reisi, sadece yabancılara saklardı şefkatini. Eve girer girmez, ayakkabılarını çıkanp terliklerini giyer gibi, titiz ve güvenilir bürokrattan otoriter babaya dönüşüverirdi. Cicianne bir keresinde, onun çocuklarına bu kadar tahammülsüz davranmasının sebebinin çocukken çok acı çekmiş, öz annesi tarafından terk edilmiş olmasında yattığını söylemişti.

Sebebi ne olursa olsun, Zeliha babasının soyundaki bütün erkekler gibi erkenden öldüğü için şanslı olduğunu düşünmekten alamıyordu kendini. Katı babaların yaşlılığı pek zavallı olur. Levent Kazancı kadar sert ve ters bir adam muhtemelen ihtiyarlıktan zevk almayacak; zayıf ve hasta düşüp, çocuklarının insafına kalmaktan azap duyacaktı.

Babasının mezarına giderse, onunla tüm bunları konuşmak isteyeceğini biliyordu. Ne var ki, bir kez konuşmaya başlayınca, nazardan çatlayan bir bardak gibi dağılabilirdi. Ağlamaktan ölesiye korkuyordu Zeliha. Sevmiyordu zml zırıl ağlayan hatunları. Hele hele başkalarının önünde ağlama düşüncesi dehşetengiz geliyordu. O sulugözlü zırlak kadınlara, bilhassa ailesindeki kimi simalara çekmeyeceğine dair daha yeni söz vermişti kendine. Olur da ağlama ihtiyacı duyarsa, bunu tek başına halledecekti. Bu yüzden de, yirmi yıl kadar önce o bulutsuz yağmursuz günde Zeliha Teyze, diğer Kazancı kadınlarıyla mezarlığa gitmek yerine, evde kalmayı tercih etmişti.

Günün çoğunu miskin miskin dergi karıştırıp hayal kurarak yatakta geçirmişti. Yatağın ucunda bacaklarım tıraş ettiği jilet du-

ruyordu. Annesi görse nasıl sinirlenirdi. Vücut tüylerini ağdayla alması gerektiğini kaç kez tembihlememiş miydi? Jilet erkeklere özgüydü, ağda cins-i latife. Tıraş erkeklerin tek başına yaptığı bir faaliyetti, ağda ise toplu bir dişil törendi. Ayda iki kere Kazancı kadınlan oturma odasında toplanıp ağda yaparlardı. Önceki ağda topaklarım eritirlerdi kısık ateşte. Tüm evi sarardı o şekerimsi, baygın rayiha. Sonra halıya dizilip gevezelik ede ede, sıcak yapışkan dilimleri bacaklarına tatbik ederlerdi. Soğuyana kadar beklenir, o esnada biraz daha sohbet edilirdi. En nihayetinde düzinelerce ağda peş peşe çekilirdi, arkalarında kıpkırmızı izler bırakarak. Bazen hep birlikte mahalle hamamına gidip göbek taşında, buhar altında yaparlardı ağdayı. Hamamdan nefret ederdi Zeliha, tıpkı ağda merasimlerinden hazzetmediği gibi. Sırf kadınlara ait yerlerden ve faaliyetlerden hoşlanmazdı zaten. Bacaklarını tıraş etmeyi tercih ederdi bu sebepten; olabildiğince çabuk, basit ve kişisel.

Bacaklarını yataktan sarkıtıp karşıdaki aynada uzun uzun kendine baktı. Avcuna krem alıp, nemlendirmek için bacaklarına sürdü. Gül suyu kokuyordu. Kremi ağır ağır sürerken, bir yandan da vücudunu dikkatle inceliyordu. Güzelliğinin farkındaydı ve gizlemeye çalışmıyordu. Dört kız kardeşin en güzeli oydu. Ama bu bilgi asla dillendirilmemesi gereken hakikatlerden biri olduğundan, o da bunu kendine saklıyordu. Annesi güzel kadınların iki kat daha mütevazı ve erkeklere karşı çok daha dikkatli olması gerektiğini söylerdi sık sık. Zeliha bunun, kendisi asla güzel olamamış kıskanç bir kadının zırvalan olduğunu düşünürdü o yaşlarda.

Odanın içinde salına salına yürüyüp kasetçalara Bülent Ersoy'dan bir kaset koydu. Zaten sabahtan akşama kadar başka bir şey dinlediği yoktu bugünlerde. Tüm şarkı sözlerini biliyordu ezbere. Aslında Ersoy'un yeni bir albüm çıkartmasının zamanı gelmişti ama darbeden beri hâlâ kontrolü elinde bulunduran askeriye buna izin vermiyordu. Generallerin neden sahnede transseksü-el şarkıcı istemediğine dair bir teorisi vardı Zeliha'nın:

"Varlığını tehdit olarak algıladıklan için," dedi, beyaz kürkten semiz bir pofuduk yastık gibi yatağa kıvnlmış, yemyeşil gözleriyle onu seyreden Üçüncü Paşa'ya. "Güç odaklannın sevmediği bir şey varsa, o da ilgi odaklan! Bülent hanımın sesi öyle efsunkâr, kıyafetleri öyle gösterişli ki, Allah bilir ya, o televizyona çıkarsa, kimsenin kurbağa yeşili üniformalı askerleri dinlemeyeceğinden korkuyorlar. Düşünsene. Ordunun yönetime el koymasından daha kötü ne olabilir? Ordunun yönetime el koyduğunu kimsenin iplememesi!"

İşte o sırada tok tok vuruldu kapıya. Cevap beklemeden içeri daldı dışarıdaki.

"Gene kendi kendine mi konuşuyorsun, salak," dedi başını içeri uzatarak. "Şu berbat müziği de kapat. Kafam şişti."

Ela gözleri gençlik ateşiyle parlıyordu, koyu saçlan aşın briyantinlenerek geriye taranmıştı. Allah bilir ne zaman edindiği şu tik olmasa, yakışıklı sayılabilirdi. Konuşurken sağ gözü seğiriyor, başı sağa yatıyordu ara ara; sinirlendiğinde, heyecanlandığında ve yabancıların yanında olduğunda ikiye katlanan mekanik bir hareket. Başkalannın bu tiki utangaçlığına yorduklan olurdu ama Zeliha meselenin mahcubiyet değil, sadece güvensizlik olduğunu düşünüyordu.

Dirseğinin üzerinde doğrularak omzunu silkti: "Canım ne isterse onu dinlerim."

Ama ona laf yetiştirmek ya da daha önce defalarca yaptığı gibi kapıyı çarpıp gitmek yerine, aklına bir şey takılmış gibi durdu beriki. "Neden bu kısa etekleri giyiyorsun?"

Soru öylesine beklenmedikti ki Zeliha donakaldı. Nereden çıkmıştı bu şimdi? Berikinin bakışındaki buğulu tülü daha yeni fark ediyordu. *Oldum olası şımarığın tekiydi ya,* diye düşündü, *bu sene iyiden iyiye cozuttu, hıyar.* Son kelimeyi yüksek sesle söylemişti: "Hıyar!"

Ama beriki onu duymazdan geldi. Teftişe çıkmışçasına odaya göz gezdirdi. "Bana bak şu benim tıraş bıçağım mı?"

"Evet," diye itirafta bulundu Zeliha. "Yerine koyacaktım."

"Berurn tıraş bıçağımla ne yapıyorsun?" "Üzerine vazife değil," dedi söylediğine kendi inanmayarak Zeliha.

"Üzerime vazife değil demek?!" Kaşlarını çatmıştı ki aniden bir koku aldı: gülsuyu kokusu. Etrafına bakındı ama kokunun kaynağını saptayamadı. "Gizlice odama girip tıraş bıçağımı çalıyorsun, mahalledeki erkeklere sergilemek için bacaklarını tıraş ediyorsun, sonra da utanmadan üzerime vazife olmadığını mı söylüyorsun. Bu ne arsızlık hanımefendi! Sana bir şey diyeyim mi? Bu evde olup biten her şey vazife bana. Bilhassa senin terbiyeni takınmanı sağlamak."

Zeliha'nın gözleri tekinsiz bir parıltıyla canlandı. "Toz olsana sen. Neden gidip işine bakmıyorsun? İşin gücün de yok ama bari mastürbasyon filan yap da vakit geçsin."

Bu sözler asit damlaları gibi yaktı geçti değdiği yeri. Kıpkırmızı kesilmişti. Gücenik gözlerle baktı Zeliha'ya, yüzünde yakayı ele vermenin utancıyla.

Oysa Zeliha rasgele sarf etmişti bu haşin laflan. Bilmiyordu ki zülf-i yare dokunmuştu. Bilmiyordu ki bir yaranın kabuğunu kaldırmıştı hoyratça.

Berikinin nicedir karşı cinsle ilişkisini baltalayan iki eksen vardı: kadınlar (varlıklarıyla) ve kadınlar (yokluklanyla). Her yaştan kadın arasında büyüdüğü, daima onlann ilgi odağı olduğu halde, nasıl oluyordu da karşı cinsle deneyimi erkek akranlannın çok gerisinde kalıyordu? Artık yirmi yaşına gelmiş olmasına rağmen çocuklukla erkeklik arasındaki meçhul eşiğe saplanıp kalmış gibi hissediyordu kendini. Ne evvelki safhaya dönebiliyor, ne sonrakine sıçrayabiliyordu. Eşiğe dair tek bildiği, böylesine arada kalmanın sinirlerini bozduğuydu. Ah bir silkinebilseydi nefsinden. Kirli, ıslak bir eldiven gibi çekip çıkarabilseydi keşke ya bedenini ya da erkekliğini.

Tenin şehvetinden tiksiniyor; zaaflar, takıntılar ve arzulardan köşe bucak kaçıyor, yine de onlarsız edemiyordu. Geçmişte merakını zaptedebilmişti. O melun ve memnu işi utanıp sıkılmadan pişkin pişkin yapan sınıf arkadaşlannın aksine, ellerini denetlemeyi başarmıştı. On üç ila on sekiz yaşlan arasında uzunca bir süre *isteğini* bastırabilmiş, mastürbasyon yapmamaya muvaffak olmuştu. Ne var ki yakın zamanda kendi dışında ve iradesinin çok üstünde bir güç tarafından idare edilmeye başlamıştı sol eli, pis eli, murdar eli. Her şey iki sene evvel üniversite sınavlarında başarısız olmasıyla başlamıştı. Sonuçların açıklanmasına kısa bir müddet kala, bastırılamaz bir hızla nüksetmişti *İstek.* Kendini cezalandırarak ve kendinden soğuyarak geçirdiği seneler ansızın ters bir etki yaratmış; dürtü her zamankinden güçlü dikilmişti karşısına.

İstek her yerde, günün her saatinde gelebiliyordu. Banyoda, bodrumda, bahçede, tuvalette, yorganın altında, oturma odasında, televizyon karşısında ve etrafta kimseler olmadığında, kız kardeşinin odasında; gizlice oraya süzüldüğünde, onun yatağında, sandalyesinde, masasında... *İstek,* tahakkümperver bir hükümdar gibi mutlak itaat talep ediyordu. Gene de ne kadar boyun eğerse eğsin ona, sağ elini kullanmazdı asla. Sağ el temiz şeyler içindi, saf ve kutsal. Kuran'ı, seccadeyi, tespihi sağ eliyle tutar; kapalı kapıları sağ eliyle açar, sabahları yataktan kalkarken sağ eliyle yorganı kaldırırdı. Keza yaşhlann elini sağ eliyle kavrardı, öpüp alnına koymadan evvel. Sağ el ne kadar mübarekse, sol el de o kadar münafiktı. Sadece sol eliyle mastürbasyon yapardı:

Bir keresinde tuhaf mı tuhaf, günlerce aklından çıkmayan bir rüya görmüştü. Babasının önünde mastürbasyon yapıyordu rüyasında. Babası uzunca bir şölen sofrasını andıran yemek masasına oturmuş, bir yandan dumanı tüten bir çorbayı kaşıklıyor, bir yandan gözucuyla ters ters onu seyrediyordu.

Babasının kendisine en son böyle baktığını gördüğünde yedi yaşındaydı ve yeni sünnet olmuştu. O süklüm püklüm oğlanı hatırlıyordu; kocaman, gösterişli, saten bir yatakta, paket paket kurdelalı hediyeler arasında, kimi dedikodu yapan, kimi durmadan tıkınan, kimi kalkmış göbek atan, kimi ucuz şakalarla ona takılan komşularla akrabalar arasında; çocukluktan erkekliğe geçişini

kutlamak için yetmiş kişi toplanmıştı. İşte o gün, tam sünnetten sonra, çığlığını lokumla bastırdıklarında, babası gelip yanağını öpmüş ve o yakınlıktan kulağına fısıldamıştı: "Beni hiç ağlarken gördün mü oğul?" Başını iki yana sallamıştı. Hayır, hiç kimse babasını ağlarken görmemişti. "Anneni hiç ağlarken gördün mü oğlum?" O zaman başını hızlı hızn aşağı yukan oynatmıştı. Annesi sürekli ağlardı. "İyi o zaman," demişti Levent Kazancı kadifemsi bir tebessümle. "Artık erkek oldun, erkek gibi davran."

Ne zaman mastürbasyon yapsa pantolonunu tam olarak aşağı indirmeye cesaret edemezdi; sadece evdekilerden birine yakalanma korkusundan değil, daha ziyade aynı cümleyi tekrar tekrar kulağına fısıldayan babasının hayaletinden halen tedirgin olduğu için. Yine de senelerce süren perhizin ardından bu sene vücudu aniden hem kendi iradesine, hem de babasının hayaline galebe çalmıştı. Tıpkı soğukalgınlığı, hatta daha beteri bulaşıcı bir hastalık gibi yakalanmıştı *Istek'e*. Gece gündüz, olur olmaz, mastürbasyon yapmaya başlamıştı. En çok korktuğu şey iş üstünde yakalanmaktı. Geçen gece rüyasına girmişti. Annesiyle babası kapıya dayanmış, kilidi kınp suçüstü yakalamışlardı. Bağnşlar ve iniltiler arasında annesi onu öpüp sırtını sıvazlamış, babası yüzüne tükürüp eşek sudan gelene kadar dövmüştü. Babasının acıttığı yere annesi bir lokma aşure sürmüştü, bir nevi merhemmiş gibi. Tiksintiyle, titreyerek uyanmıştı, alnı boncuk boncuk ter içinde. Zeliha ona laf soktuğunda bunların hiçbirini bilmiyordu. "Hiç utanma arlanma yok sende değil mi?" dedi öteki. "Büyüklerinle nasıl konuşulur bilmiyorsun. Sokaklarda erkekler ıslık çalsın laf atsın canına minnet. Şu haline bak. Orospu gibi giyinip, sonra da saygı bekliyorsun."

Zeliha'nın yüzünde müstehzi bir gülümseme belirdi. "Hayrola? Orospulardan korkuyor musun yoksa?" Beriki bakakaldı.

Bir ay önce İstanbul'un en rezil sokağını keşfetmişti. Seksin bu kadar ucuz, bu kadar paspal, bu kadar yarımyamalak olmadığı başka yerlere de gidebilirdi pekâlâ ama bilhassa oraya gitmek istemişti; ne kadar çiğ ve çirkin olursa o kadar iyi. Cinsellikten tamamen kopmak, arınmak için en bayağı olanı seçecek; su yüzüne çıkabilmek için evvela dibe vuracaktı. Yan yana dizilmiş, adeta birbirlerine sokulmuş batakhaneler, ekşi kokular, lekeli çarşaflar, erkeklerin salt gülebilmek için patlattıkları açık saçık espriler; odalarda bir an evvel müşteriden kurtulup, yarım bıraktıkları işlere dönmeyi bekleyen fahişeler, giriş katında elinde ucuz limon kolonyasıyla teşrifat yapan koca memeli patroniçe, dışarıda sırıtarak bekleyen seyyar tatlıcı... Oradan kendini kirli ve aciz hissederek dönmüştü.

"Yoksa sen beni takip mi ediyorsun?" diye sordu boş bulunup. "Ne ne ne?" dedi Zeliha hayretle, kazara bir keşif yaptığını yeni anlamıştı. "Ay ne salaksın! Orospulara gidiyorsan bu senin sorunun. Hiç derdim değil valla."

Kendini aşağılanmış hissederek, birden kardeşine vurmak istedi. Haddini bildirmenin zamanı gelmiş de geçiyordu bile. Onunla böyle alay edemeyeceğini anlaması gerekiyordu.

Zeliha düşüncelerini okumaya çalışıyormuş gibi gözlerini kısarak ona baktı. "Ne giydiğim, nasıl yaşadığım seni hiç ilgilendirmez," dedi. "Sen kendini ne zannediyorsun? Babamız öldü. Boş yere ondan rol çalmaya çalışma."

Zeliha nedense bu lafı söyler söylemez sabahleyin kuru temizlemeciden dantelli elbisesini almayı unuttuğunu hatırladı. *Yarın sabah almayı unutma.*

"Babam hayatta olsa şimdi böyle konuşamazdın zaten," dedi beriki. Bir dakika önceki buğulu bakışının yerini hınçlı bir parıltı almıştı. "Ama o öldü diye, zıvanadan çıkamazsın. Ailene karşı sorumlulukların var küçük hanım. Adımızı lekeleyemezsin."

"Dinime küfreden bari Müslüman olsa! Merak etme benim bu aileye getirebileceğim hiçbir leke, senin bugüne kadar getirdiklerinle mukayese kabul etmez. Kendine bak sen."

Öteki tokat yemişçesine duraladı. Kumar oynadığını öğrenmiş miydi kız kardeşi, yoksa yine blöf mü yapıyordu? Az biraz paralanmak için burnunu sokmuştu bu pisliğe ama her seferinde

daha beter batıyordu. Babası hayatta olsa yaşına başına bakmadan deri kemerle döverdi kesin. Pirinç tokalı kızıl kahve olanla. O kemer başkaydı. Diğer kemerlerde deriden çok toka kısmı acıtırdı. Kızıl kahve olandaysa derisi yakardı adamı, tokası olsun olmasın. Öküz derisinden olduğu için miydi acaba? Bir kemerin diğerlerinden daha fazla acıtmasının arkasında mantıksal bir açıklama olabilir miydi? Yoksa hayalgücü ona oyun mu oynamıştı bunca zaman; tek bir kemeri mimleyip, ondan korkunca, diğerlerinin o kadar acıtmadığına inanmayı, öteki kemerlere rastgeldiğinde kendini adeta şanslı hissetmeyi başarmıştı.

Ama babası artık yoktu ve belli ki birilerinin bunu hatırlatması gerekiyordu:

"Babamız öldüğünden beri aileden artık ben sorumluyum." "Öyle mi?" Zeliha acı acı güldü. "Senin derdin ne biliyor musun? Seni fazla şımarttılar. Çok şımarıksın, kıymetli çük! Hadi artık çık odamdan."

Rüyada gibi, göz ucuyla, ağabeyinin elinin havaya kalktığını fark etti. Onun kendisine vurabileceğine hâlâ inanmadan boş boş bakıp, son anda kenara çekilmeyi başardı Zeliha.

Tokat hedefi ıskalamıştı ama bu başarısızlık atanı iyice öfkelendirmişe benziyordu. İkinci kez kaldırdı elini. Bu seferki yanağını yaktı Zeliha'nın. O da aynı hızla vurdu Mustafa'ya.

Bir anda kendilerini çocuklar gibi yatakta boğuşurken buldular; bir farkla, çocukken hiç boğuşamamışlardı. Babalan bu tür itiş kakıştan hiç hoşlanmazdı. Bir-iki saniye kendini galip hissetti Zeliha, ona öyle kuvvetle vurduğu için. Uzun boylu, voleybol sayesinde atletik bir kızdı ve kendini güçsüz hissetmeye alışık değildi. Ringdeki şampiyon gibi iki elini yumruk yapıp havaya kaldırdı ve zaferiyle coşan görünmez seyircileri selamladı: "Ben kazandım!"

İşte tam o anda sol kolunu arkasına büküp, üzerine çıktı Mustafa. Bu sefer her şey farklıydı. Mustafa farklıydı. Bir koluyla göğsünü zaptedip, diğer eliyle eteğini sıyırdı.

Aniden derin bir utanç hissetti Zeliha. Bu zillet hissi öyle baskındı ki, içinde başka hisse yer kalmamıştı. Eli kolu bağlanmış, utançtan donakalmıştı. Normalde ne denli pervasız, nasıl da pabuçdilli görünürse görünsün, yetiştirilme tarzının öğrettiği ahlak anlayışını sandığından daha çok içselleştirmişti özünde. Beklenmedik bir taciz anında, karşıdakine değil kendine odaklanmıştı ilk - kendi kıyafetlerine, kendi görünüşüne. İç çamaşırının görülmesinin verdiği aşağılanma hissi, bir an için her şeyi bastırmıştı.

Ama birden bir panik dalgası utancını süpürdü attı. Bir eliyle onu engellemeye çalışırken diğer eliyle eteğini aşağı çekip düzelttiyse de, Mustafa, otomatiğe alınmış bir inatla eteği tekrar sıyırdı. Zeliha vargücüyle bir yumruk indirdi ağbisinin sırtına; anında okkalı bir tokat yedi suratına. Sonra bir tokat daha, bir tane daha... Ne tuhaf, hiç acımadı. Birbirlerinin kanına susamışçasına mücadele etmeye başladılar. Kim kimin saçlanna asıldı, kim kimin yüzünü tırmaladı, kim kimin etini ısırdı... her şey birbirine karışmıştı. Adeta senelerdir birbirlerine besledikleri hınç gözlerini kararttı. Sorulacak ne çok hesap, güdülecek ne çok hınç vardı. Mustafa kız kardeşinden bu kadar nefret ettiğini bilmiyordu. Babalarına laf yetiştirmeye cüret eden tek Kazancı çocuğuydu Zeliha. En küçükler oldukları için daima ikili olarak görülür, daima kıyaslanırlardı. Yan yana ama birbirlerine fersah fersah uzak dururlardı, tüm kardeşler tek sıra halinde hizaya girdiklerinde. Mustafa kendini diğerlerinden ayırmaya çabalayıp göze girmek isterken; babaya itiraz eden, savaş açan hep ama hep Zeliha'ydı. Mustafa'nın söyleyemediklerini söyleyen, dayak yedikçe sineceği yerde daha da dillenen ve ağabeyinin itaatkârlığını kendine örnek alacağına, tam tersine, bu mücadeleyi veremediği için içten içe onu da hor gören, tek kalemde yargılayan, kimseleri takmayan, bazen nasıl da küstahlaşan, ayaklı isyan Zeliha...

Aniden Mustafa'nın içindeki mahzenin kapağı kırılmıştı. Ardında çiğ, gün ışığı görmemiş bir atavet vardı. Birikmiş kin, şarap gibiydi. Seneler geçince eskimiyor, sadece yıllanıyordu. Serbest kalır kalmaz akmak istiyordu; öylesine taşkın. Kız kardeşinin canını yakmak istediğini fark etti. Vurup da geçmek değil, vu-

rup da iz bırakmak... öyle bir iz ki ömür boyu geçmesin, geçemesin. Bunları düşünürken boş bulundu, çat diye bir tokat yedi. Karşılığında bir yumruk indirdi.

Zeliha yüzünün zonkladığını hissetti. Ilıktı kanın tadı... Hangisi hangisinin bedeniydi? Nerede başlıyordu mütecaviz, haddi aşan; nerede bitiyordu saldırıya uğrayan, haddi hatırlayan?

Bu bir oyunsa, bir yerlerde oyunun rengi değişti. Bu bir savaşsa, bir an geldi, silahlar yenilendi. Birinin "Dur!" diye haykırdığını duydu Zeliha; kendi sesi olamayacak kadar yabancı, yabani, çatal çatal, avaz avaz, insanlıktan çıkmış, mezbahadaki bir hayvanın sesi gibi direnircesine kendinden kuvvetli bir kötülüğe. Kendi çığlığını tanıyamamıştı; tıpkı kendi vücudunu algılayamadığı gibi, bacakları aralanıp, beriki içine girdiğinde.

Her şey o kadar gerçekdışı, öylesine kontrolsüzdü ki, hakikatin bu olmadığına hükmetti. Anlardan bir andı sadece, gelip geçecekti. Direnmeyi bıraktı, başı yastıktan düştü. İşte Zeliha bulutsuz gökyüzündeki KODAK balonunu o esnada gördü.

Saklambaçta ebe kalmış gibi gözlerini yumdu; görmezse, görülmeyeceğini umarak. Bütün diye bir şeyin olmadığı bu yerde sadece ayrıntılar vardı artık, hırıltılar ve kokular. Mustafa'nın soluklan hızlandı; demindenberi göğsünde gezinen elleri, boynunda sıkılaştı. Zeliha kendisini boğacağından korktu ama çok geçmeden gevşedi parmaklar, kesildi salınım, dünya durdu. Göğsü göğsüne dayalı bir halde, kendini bırakırken olanca ağırlığıyla sırtından bir okla yaralanmışçasına acı bir ses çıkardı Mustafa. Zeliha yattığı yerden onun kalp atışlarını duyabiliyordu, deli gibi çarpan bir yürek. Duyamadığı kendi kalbinin atışıydı. İçindeki hayat damarlarından çekilmiş gibi hissediyordu.

Ne kadar kaldılar o vaziyette? Kaç dakika, kaç zaman? İçinde yumuşayıp geri çekildiğinde dahi gözlerini aralamadı Zeliha. Tıpkı söz gibi, gözün de tükendiği bir aşama vardı demek. Görecek bir şey yoktu.

Mustafa ayağa kalktığında güçlükle yürüyordu. Sendeleyerek kapıya seğirtti. Birkaç adım ilerledi, zorlukla nefes alarak duvara yaslandı. Orada öylece durdu bir an. Sırtı kardeşine dönük, sırtı olan bitenlere dönük... İnsan geçmişinden usul usul kopmaz her zaman, öyle peyderpey kendiliğinden düşen ölü bir tırnak gibi. İnsan geçmişinden bir anda pat diye kopar bazen; kesinkes yırtılır bir bağ, bir daha asla bağlanmamak üzere... Bilirsin ki hatırlamamak tek seçeneğindir. Bilirsin ki hatırlamamak kendini inkâr demektir. Bedeli göze alırsın. Ancak böyle hayatta kalırsın. Bu yüzden bakmadı arkasına Mustafa, geride bıraktığı enkaza; dönmedi bir kez olsun yüzünü, odadan çıkacak gücü topladığında dahi.

Koridora çıkar çıkmaz sokak kapısının açıldığını duydu, ailesi eve dönmüştü. Banyoya koştu, kapıyı içeriden kilitledi, duşu sonuna kadar açtı ama altına girmek yerine dizüstü çöküp kusmaya başladı.

"Hu huu! Nerdesiniz?" Banu'nun sesi. Girişte çıkarılan ayakkabılar. Paket hışırtıları. Mezarlıktan dönüşte alışveriş yapmış olmalılar. "Ayol evde kimse yok mu? Kız Zeliha nerdesin?"

Zeliha hızla yataktan kalkıp gömleğini ilikledi. Her şey öyle aniden ve kayarcasına olmuştu ki, belki de bu kâbusun hiç yaşanmadığına kendini inandırabilirdi. Ama komodinin üzerindeki aynada gördüğü yüz başka bir şey söylüyordu sinsice. Sol gözü yarıya kadar inmişti; altında da belli ki yakında moraracak bir şişlik vardı, yarım daire şeklinde. Zeliha yumruk yemiş gözünü incelerken, her zamanki şüpheciliğinden dolayı suçluluk hissetti. Yıllar yılı ne zaman uyduruk aksiyon filmlerinde birinin gözü morarsa dalga geçmiş, insan gözünün tek bir yumrukla o hale geleceğine ihtimal vermemişti. *Sen misin inanmayan,* dedi aynada kendine. *Sen misin itaatsiz...*

Yüzü belki ama vücudunun geri kalanının hasar görmediğine emindi. Hâlâ duyulan olup olmadığını anlamak istercesine dokundu kendine. Nasıl oluyor da parmaklarının dokunuşundan başka bir şey hissetmiyordu? Canı yansa bilmez miydi?

Kapının açılmasıyla yerinde sıçradı. İzin beklemeden içeri daldı Banu. Belli ki bir şeyler anlatacaktı ama aynadaki Zeliha'yı görünce donakaldı.

"Yüzüne ne oldu senin?" diye sordu Banu kekeleyerek.

Zeliha bir açıklama yapacaksa şimdi yapması gerektiğini biliyordu. Ya bu hadiseyi şu anda anlatacak ya da sonsuza kadar saklayacaktı. "Göründüğü kadar vahim değil, meraklanma," dedi ağır ağır. Karar verme anı çoktan geçmiş, tercih yapılmıştı. "Hava güzel yürüyüşe çıkayım dedim, hay demez olaydım. İlerde bizim bakkalın orda bir adam, karısını sokağın ortasında dövüyor evire çevire. Perişan haldeki kadını kurtarmak istedim ama sonunda bir yumruk da ben yedim eşşoğlusundan."

İnandı Banu. Tıpkı diğerleri gibi. Bu tür belalar Zeliha'yı bulurdu zaten, ya da o gidip belasını bulurdu her seferinde. Olmayacak iş değildi. Böyle bir kaza gelse gelse onun başına gelirdi.

Zeliha Teyze tecavüze uğradığında on sekizini doldurmuştu. Rüştünü ispat etmişti. Bu yaşta kimsenin rızası olmadan dilediğiyle evlenebilir, ehliyet alabilir ya da oy kullanabilirdi - tabii askeriye serbest seçimlerin yapılmasına izin verdiğinde. Benzer surette, olur da gerekirse, kendi kendine gidip kürtaj da olabilirdi pekâlâ.

Takip eden haftalarda defalarca aynı rüyayı görecekti Zeliha. Bir taş yağmuru altında yürüyordu kalabalık bir sokakta. Bastığı yerdeki kaldırım taşları aşağıdaki boşluğa düşüyordu habire, arkalarında delikler bırakarak. Boşluk büyüdükçe paniğe kapılmaya başlıyordu. Taşlar gibi olmaktan, geride hiç iz bırakmadan bu aç hiçlik tarafından yutulmaktan korkuyordu. "Durun!" diye bağırıyordu kaldırım taşlan ayağının altından kayarken. "Durun!" diye emrediyordu üzerine doğru hızla gelen vasıtalara. "Durun!" diye yalvanyordu onu omuzlayıp kenara iten yayalara.

"Lütfen durun!"

Bir ay sonra zamanı geldiğinde âdet görmedi. Birkaç hafta sonra evin yakınlarında yeni açılan bir laboratuvara gitti. "Kan şekeri testi yaptırana gebelik testi bedava!" diyordu girişteki bir levha. Sonuçlar geldiğinde Zeliha'nın kan şekeri normal çıktı, kendisi de hamile.

Bir varmış bir yokmuş,

Uzak, çok uzak bir ülkede dört çocuklu ihtiyar bir çift yaşarmış, iki kız iki oğlan. Kızlardan biri güzel biri çirkinmiş. Küçük erkek kardeş güzel olanla evlenmeye karar vermiş. Ama kız istemiyormuş. İpekli elbiselerini yıkayıp nehir kıyısına durulamaya gitmiş. Suyun kenarında uzun uzun ağlamış. Soğukmuş. Elleriyle ayakları az kala donuyormuş. Eve dönüp kapıyı çalmış ama kilitliymiş.'Annesinin penceresini tıklatmış ama annesi: "Bana ancak kayınvalide dediğinde seni içeri alırım," demiş. Babasının penceresini tıklatmış ama babası: "Bana ancak kayınpeder dediğinde seni içeri alırım," demiş. Ağabeyinin penceresini tıklatmış ama ağabeyi: "Bana ancak kayınço dediğinde seni içeri alırım," demiş. Ablasının penceresini tıklatmış ama ablası: "Bana ancak görümce dediğinde seni içeri alırım" demiş. Erkek kardeşinin penceresini tıklatmış ve erkek kardeşi onu içeri almış. Ona sarılmış, onu öpmüş. Kız: "Yer yarılıp beni yutsun!" demiş.

Bunun üzerine yer yarılmış ve güzel kız yeraltı krallığına kaçmış.

Elinde kepçeyle mutfak penceresinden dışarı bakan Asya gümüş rengi Alfa Romeo'nun arkasından içini çekti.

"Gördün mü," dedi Asya ayaklarına sürtünen Beşinci Sultan'a. "Zeliha Teyze onlarla havaalanına gitmemi istemedi. Gene gıcıklığı tuttu. Bıktım usandım bana böyle davranmasından."

Hep birlikte içmeye gittikleri akşam annesiyle nihayet yakınlaşabildiklerini sanması amma da enayilikti! Nasıl olmuş da aralarındaki mesafeyi aşabileceklerine inanmıştı? Asla tam mânâsıy-

la yok olmayacaktı o mesafe. Teyzeleştirdiği bu anne daima ulaşılmaz bir uzaklıkta kalacaktı. *Anne şefkati, çocuk sevgisi, aile dayanışması, bunlara hiç ihtiyacı yoktu...* Asya tükürür gibi tısladı dişlerinin arasından: *Hepsi bokpüsür.*

On İkinci Madde: Şu hayatta ne yaparsan yap, sakın ola anneni değiştirmeye çalışma. Annenle kurduğun yahut kuramadığın ilişkiyi de değiştirmeye çalışma zira bu girişim ancak hüsranla sonuçlanır. Sadece kabul et ve razı ol. Eğer sadece kabul edip razı olamıyorsan, başa dön, Birinci Maddeye tekrar bak.

"Kendi kendine mi konuşuyorsun sen?" dedi mutfağa o sırada giren Feride Teyze.

"Yok canım hiç kendi kendime konuşur muyum," dedi Asya hınzırca göz kırparak, az evvelki hiddetinden sıyrılmış görünüyordu. "Kedi dostumla dertleşiyorduk. Ona diyordum ki Mustafa Dayım bu evdeyken kendisi henüz doğmamıştı. Evde o zamanlar atası Üçüncü Paşa'nın hükmettiğini anlatıyordum. Yirmi yıl olmuş. Tuhaf değil mi? Adam bizi yirmi sene boyunca hiç ziyaret etmedi ama biz hâlâ onu bağrımıza bastığımız için, oturmuş burada aşure taksim ediyorum."

"Kedi dostun ne dedi peki bunlara?" diye sordu Feride Teyze, samimi bir merakla.

Asya alaycı alaycı güldü. "Valla benim yerden göğe kadar haklı olduğumu, zaten bu evin tımarhaneden farksız olduğunu söyledi. Ailemin düzeleceğinden ümidi kesip, manifestom üzerinde çalışsam daha iyiymiş."

"Bilememiş kedi efendi," dedi Feride Teyze. "Nankör kedilerden nasihat alırsan ancak bu kadar olur zaten. Tabii ki dayını bağrımıza basacağız. Akraba akrabadır, sevsen de sevmesen de. Biz Alman değiliz. Onlar çocuklarını on dört yaşında kapının önüne koyuyor. Git ne halin varsa gör diyor adam kendi öz evladına. Biz yapamayız öyle şey. Güçlü ailevi değerlerimiz var. Öyle senede bir gün toplanıp hindi yiyemeyiz biz..."

"Ne hindisi ya?" diye sordu Asya gözlerini kırpıştırarak ama daha sorunun sonuna gelmeden, meseleyi kavramıştı. "Ay sen, Amerikalıların Şükran Günü'nden mi bahsediyorsun?"

"Neyse ne," dedi Feride Teyze elinin tersiyle bu malumatı savuşturarak. "Sonuç aynı işte. Onların kuvvetli aile bağları yok. Biz öyle değiliz. Birisi babansa, sonsuza kadar babandır, kardeşinse kardeşin, nokta."

Asya bu mutlakiyetçilik karşısında oflamakla yetindi sadece.

"Hem zaten her bi şeyi acayip bu dünyanın, sade bizim aile mi acayip sanıyorsun," diye ekledi Feride Teyze, belli ki hızını alamamıştı. "Bu yüzden seviyorum üçüncü sayfa haberlerini. Dünyanın ne kadar manyak ve tehlikeli olduğunu unutmamak için kesip biriktiriyorum bütün o kupürleri."

Feride Teyze'nin şimdiye kadar hiçbir davranışını rasyonalize etmeye çalıştığına şahit olmadığından Asya ona ilgiyle bakmaktan kendini alamadı. Mart güneşi pencereden içeri dolarken, bir müddet daha mutfakta oturdular iştah açıcı kokular arasında. Ta ki Feride Teyze en sevdiği VJ'in yeni bir grubun video klibini anons ettiğini duyup içeri koşana kadar. O gidince ayaklandı Asya. Canı sigara çekiyordu. Sigaradan ziyade Alkolik Karikatürist'le sigara içmek istiyordu şimdi. Bunu kabullenmekte zorlansa da onu özlemişti işte. Misafirler gelene kadar iki saati vardı. İki saatte karşıya geçip dönebilirdi rahatlıkla. Hoş, gecikse bile kimsenin umursamayacağını düşündü.

Birkaç dakika sonra, kapıyı sessizce kapattı arkasından.

Banu Teyze kapının kapandığını duyunca o yana seğirtti ama daha seslenmeye fırsat bulamadan Asya çıkmıştı bile.

"Şimdi ne yapmayı planlıyorsunuz efendim?" diye sordu Ağulu Bey.

"Hiç," diye fısıldadı Banu Teyze çekmeceyi açıp içinden bir

kutu çıkarırken. Kadife astarın üzerinde nar şeklindeki broş parlıyordu.

Kazancı çocuklarının en büyüğü olarak ona teslim edilmişti broş; babalan Levent Kazancı'dan bir hediyeydi, ona da kendi annesinden kalmıştı. Üvey annesi Cicianne'den değil, hiç yâd etmediği, çocukken onu terk eden ve asla affetmediği öz annesinden. Broş hem alabildiğine zarif, hem de bir o kadar acı vericiydi. Banu Teyze kimselere sezdirmeden haftalarca tuzlu sularda tutmuştu onu, sırf taşıdığı negatif enerjiden arınabilsin diye.

Cinlerinin meraklı bakışları altında usul usul okşadı broşu; içindeki yakutların ışıltısını inceledi hayranlıkla. Armanuş'la tanışana kadar bu nar broşun evveliyatını araştırmak aklına gelmemişti hiç. Şimdiyse hikâyeyi biliyordu ama ne yapacağını kestiremiyordu. Herkesin bir parça hakkı vardı bu broşta, ama en çok da Armanuş'un. Ona hediye etmek istese de sebebini nasıl açıklayacağı konusunda tereddütleri vardı.

Armanuş'a hikâyenin geri kalanını açıklamadan, bu broşun vaktiyle babaannesi Şuşan'a ait olduğunu söyleyebilir miydi? Elinde olmadan öğrendiği sırların ne kadarını o sırların sahipleriyle yahut mirasçılanyla paylaşabilirdi? Kimindi hikâyeler? Anlatanın mı, yaşayanın mı, devralanın mı? Söz ki kutsaldı, söz ki salt "kün" demekle koskoca kâinatı ve dahi insanı öldürmüştü, peki söze dökülen hakikatler kimin malıydı? Hikâyelerin sahipleri var mıydı?

Kırk dakika sonra, şehrin karşı yakasında Asya, Kafe Kundera'nın kapısından içeri girdi.

"Heyoooo Asya," diye bağırdı Alkolik Karikatürist neşeyle. "Gel gel! Buradayım!"

Yalnızdı bu saatte. Asya masasına yaklaşırken yüzünde meçhul bir tebessümle ayağa kalktı. Kendine doğru çekti onu, sıkı sıki sarıldı: "Sana haberlerim var, bir iyi bir kötü, bir de ne idüğü belirsiz. Önce hangisini istersin?"

"Kötüyü," dedi Asya tereddütsüz.

"Peki. Hapse giriyorum. Başbakanı penguen şeklinde çizmem pek hoş karşılanmadı. Sekiz ay hapse mahkûm edildim."

Asya dehşetle baktı ona.

"Tamam şimdi de iyi haberi duymak istemiyor musun?" diye mırıldandı Alkolik Karikatürist, işaret parmağını Asya'nın dudaklarına koyup bir şey sormasına mani olarak. "Gönlüme danıştım. Onun istediğini.yapmaya karar verdim. Boşanıyorum!"

Peş peşe duyduklarından adamakıllı sersemleyen Asya nihayet akıl edebildi son soruyu sormayı: "Ne idüğü belirsiz haber nedir peki?"

"Ah onu da söyleyeyim..." Gururla kaldırdı başını. "Tam dört gündür içmedim. Tek damla bile! Neden biliyor musun?"

"Gene Adsız Alkoliklere yazıldın herhalde," dedi Asya.

"Hayır efendim. Ne münasebet!" diye itiraz etti Alkolik Karikatürist, incinmiş gibiydi. "Senin için içmedim. Seni görmeyeli dört gün geçti ve bir dahaki karşılaşmamızda ayık olmak istedim. Asya... sen bu dünyada beni ayakta tutan tek şeysin... Huylarımı düzeltirsem sırf senin için yaparım bunu."

Farkında değildi bunları söylerken kızardığının. "Ah min-el aşk!" diye haykırdı. "Ya, ben sana fena halde âşığım."

Asya'nın gözleri duvardaki bir çerçeveye kaydı, 1997 Moğolistan Camel Trophy'den kalma tekerlek izli bir yol fotoğrafı. Şimdi o resmin içine yolculuk etmek ne hoş olurdu, diye düşündü; 4x4 bir jiple Gobi Çölü'nü geçmek, ayağında ağır, çamurlu botlar, yüzünde tozlu bir gözlük, dertlerini de terle birlikte atarak, kayıp gitmek sonsuzlukta... ta ki hafifleyene, rüzgârda kuru bir yaprak kadar hafifleyip Moğolistan'daki bir Budist manastıra savrulana kadar.

"Ama söz vermiştin hüzünlü bir hikâye anlatmayacağına," diye sitem etti kayıp güvercin yavrusu. "Seni uyarmıştım. Acıklı bir hikâye duyarsam kanatlanıp uçarım demiştim."

Ohannes İstanbuliyan dudaklarını endişeyle büzdü. Yazdığı her cümle bir adım daha yaklaştırırken onu kitabın sonuna, huzursuzluğu da artıyordu nedense. Nasıl girebilmişti böyle bir sorumluluğun altına? Nesillerdir kuşaktan kuşağa aktarılan her bir masal nice küskün ruh taşıyordu içinde - büyümeden ölen çocukların ruhları.

Çocuk masalları dünyanın en yaşlı anlatılarıydı aslında. Onlar aracılığıyla seslenirdi çoktan yok olmuş nesillerin aç hayaletleri şimdiki zamana. Bu sebeptendi en sıradanlarında bile bir bilgelik, en neşelilerinde dahi bir elem bulunması. Bundandı Ohannes İstanbuliyan'ın üzerine aldığı sorumluluğun ağırlığından korkması. Bu kitabı tamamlamaktan başka bir şey düşünemez olmuştu çoktandır. Varsa yoksa yazmaktı aklında... Böyle bir fikrin ne kadar saçma olduğunu bilse de, bu kitabı yazmaya başladığından beri dünyanın daha kederli bir yer haline geldiğine inanmaktan alamv; yordu kendini. Daha fazla uzatmadan bitirmesi gerekiyordu artık, yeryüzünde daha az elem olması buna bağlıymış gibi.

"Merak etme," dedi nar ağacı gülümseyerek. Dallarındaki karları silkeledi. "Anlatacağım hikâye hazin gelebilir ilk başta ama umutsuz sayılmaz... "

Ohannes İstanbuliyan askerler tarafından götürüldükten sonra ailesi günlerce çalışma odasına yaklaşmadı. Bunun dışındaki bütün odalara girip çıkmalarına rağmen, o hâlâ içeride gece gündüz çalışiyormuşçasına kapalı tuttular oda kapısını. Bu esnada tüm eve hâkim olan keder ve kaygı öyle yoğundu ki, neler olup bittiğine akıl erdiremeyen ufaklıklar bile daima tedirgindiler. Çok geçmeden Armanuş çocukları yanına alıp bir müddet Sivas'ta, ailesinin yanında kalmaya karar verdi. Ancak bu karardan sonra kocasının odasına girmeye cesaret edebildi. Ve orada, antika ceviz masanın en üst çekmecesinde, sabırla bitirilmeyi bekleyen *Kayıp Güvercin Yavrusu ve Asude Bir Bahar Ülkesi'ni* buldu. Yarım kalan sonuncu sayfanın altında da nar şeklinde bir broş duruyordu.

"Anne," dedi bir ses. Armanuş irkilerek döndü arkasına. Arkasından odaya süzülen küçük kızı Şuşan uzatmış kafasını, merakla broşa bakmaktaydı.

Şuşan İstanbuliyan nar broşu ilk kez o gün gördü. O uğursuz günlerden kalma nice ayrıntı çok geçmeden solsa da belleğinde, bu mücevheri hep hatırlayacaktı. Belki o küçük yaşında rastgeldiği en göz alıcı şeydi yakutların ışıltısı. Belki de etrafında her şey ters gidip lime lime dağılırken, büyüklerin dünyasını da dünyanın büyüklüğünü de kavrayamadığı o dönemde, kendisi gibi küçük bir nesneye odaklanmak en kolayıydı. Sebep her ne olursa olsun broşu asja unutmadı. Ne Der Zor çöllerine giderken yan ölü halde yol kenarına yığıldığında ve öldü sanılarak bırakıldığında; ne Türk köylüsü ana kız onu kanatları altına alıp, iyileştirmek için evlerine taşıdığında; ne yetimhaneye götürüldüğünde, ne bir gecede Şuşan İstanbuliyan olmayı bırakıp Şermin 626'ya dönüştüğünde; ne seneler sonra Rıza Selim Kazancı tesadüfen yetimhanede ona rastlayıp, eski ustası Levon'un yeğenini oradan çıkarabilmek için onunla evlendiğinde; ne daha âdet görmeden kadın olduğunda; ne de daha kendisi çocuk sayılmazmış gibi, yakında bir çocuğu olacağını öğrendiğinde.

Çerkez ebe doğumdan aylar önce, karnının şekline ve aşerdiği yiyeceklere bakarak bebeğin cinsiyetini söylemişti. Lüks pastanelerden kutu kutu turta, Rusya'dan kaçan Beyaz Rusların açtığı bir fırından Apfelstrudel, ev baklavası, bonbon ve her nevi tatlı... Hamileliği boyunca bir kez olsun ekşi ya da tuzlu bir şey aşermemişti Şermin Kazancı; dediklerine göre, kıza hamile olsa öyle olurdu.

Gerçekten de çocuk erkek oldu, zor zamanlara doğan bir oğlan.

"Cenabı Hak oğluma bu ailenin bütün erkeklerinden daha uzun ömür verir inşallah," dedi Rıza Selim Kazancı, ebe bebeği kucağına verdiğinde. Sonra dudaklarını bebeğin sağ kulağına yaklaştırıp, bundan böyle taşıyacağı ismi fısıldadı: "Adın Levon olacak."

Yalnızca kendisine senelerce kol kanat geren ve kazan yapma zanaatının inceliklerini öğreten biricik ustasının anısını yaşatmak değildi bu ismi seçmesinin sebebi. Oğullarına Levon adını vererek, din değiştiren karısına da bir armağan vermeyi umuyordu.

Bu yüzden bu ismi seçmişti ve dini bütün bir Müslüman olarak üç kere tekrarladı kararını: "Levon! Levon! Levon!"

Bu arada Şermin Kazancı lohusa yatağında doğrulmuş, yerinden edilmiş bir taş gibi kıpırtısız izliyordu isim törenini. Memnun olup olmadığını anlamak mümkün değildi. Duygulan yüzünden okunmasa da, o da içinden tekrarlamıştı aslında: "Levon! Levon! Levon!"

Ne var ki bu yankı üçlemesinin kaskatı bir itiraz duvarına toslayıp geri dönmesi uzun sürmeyecekti: "Levon mu? Böyle isim mi konur Müslüman evladına!" diye söylendi ebe.

"Biz koruz," diye diklendi Selim Kazancı. Takip eden günlerde sık sık tekrarlayacaktı bu savunmayı. "Kararımı verdim. Levon olacak!"

Ama bebeği kaydettirmek için Nüfus Dairesi'ne gittiğinde, yumuşayacaktı birdenbire.

"Allah bağışlasın. Oğlunun adı ne?" diye sordu uzun boylu, donuk yüzlü memur, kahverengi sırtlı, dağvari bir defterin üzerinden başını kaldırarak.

"Levon Kazancı'dır efendim."

Memur yakın gözlüklerini burnunun tepesine iterek Selim Kazancı'ya dikkatli dikkatli baktı. "Kazancı güzel bir soyadı ama Levon diye Müslüman Türk ismi olur mu?"

"Müslüman ismi değildir ama yine de güzel isim," dedi Rıza Selim Kazancı.

"Beyefendi," diye diklendi memur sesini yükselterek, mühim bir şey söyleyeceğinin bilincinde. "Kazancıların ne kadar nüfuzlu bir aile olduklarını bilirim. Levon gibi bir isim ailenize yakışmaz. Bu ismi yazarsak, çocuk ileride sorun yaşar. Yüzde yüz Müslüman olduğu halde herkes Hıristiyan olduğunu düşünür... Yanılıyor muyum? Yoksa Müslüman değil midir?"

"Tabii ki öyle," diye hemen tenzih etti Rıza Selim. "Elhamdülillah." Bir an için memura ustasından bahsetmeyi; bir de oğlanın annesinin İslam'a dönmüş Ermeni bir yetim olduğunu itiraf etmeyi düşündü ama içinden bir ses bu bilgi kırıntılarını kendine saklamasını söyledi.

"Madem öyle, münasip gördüğünüz ilk isme de saygıda kusur etmeden ufak bir değişiklik yapalım. Levon'a yakın bir isim gene ama bariz surette Müslüman olsun. Levent nasıl mesela?" Ardından ekledi memur uysalca, sarfetmek üzere olduğu sözün sertliğine uymayan bir uysallıkla: "Yoksa korkarım, oğlunuzu kaydetmeyi reddetmek zorunda kalacağım."

Böylece Levent Kazancı oldu. Dumanı hâlâ tüten bir geçmişin kurşuni külleri üzerinde doğan; babasının bir zamanlar ona Levon adını vermek istediğini hiçbir zaman bilmeyen, günün birinde annesi tarafından terk edilen, yüreği erken yaşta kabuk tutup taşlaşan, gençliğinde de yetişkinliğinde de hep haşin ve hınçlı olan, ilerde kendi çocuklarına karşı korkunç bir baba olan bir oğlan...

Eğer bu nar broş olmasa Şermin Kazancı kocasını, oğlunu bırakıp gidecek cüreti bulabilir miydi bilinmez. Onlarla birlikte aile kurmuş, akacak tek yönü olan yeni bir hayata başlamıştı. Geleceğinin var olabilmesi için, geçmişsiz biri olarak kalması gerekiyordu. Çocukluk kimliği ufalanmış anıların kırıntılarından başka bir şey değildi. Ne var ki geçmişinin en sevgili anılan bile onu terk etmiş olsa da, broş zihninde bütün canlılığıyla çakılıydı. Seneler sonra Amerika'dan gelen bir adamcağız kapıda belirdiğinde, onun bir yabancı değil, özbeöz ağabeyi olduğunu anlayacaktı, gene bu broş sayesinde.

Yervant İstanbuliyan, gür kaşlarının gölgelediği siyah gözleri, sivri burnu ve çenesine kadar uzayan, onu üzüntülüyken bile gülü-

yormuş gibi gösteren pos bıyıklanyla kapıda belirmişti. Titreyen bir sesle, bir türlü bulamadığı kelimelerle kim olduğunu söylemiş; yan Türkçe yan Ermenice ta Amerika'dan buraya onu bulmaya geldiğini anlatmıştı. Kız kardeşine hemen oracıkta sarılmak istese de onun artık evli bir Müslüman kadın olduğunu biliyordu. Eşikte durmuştu. İstanbul lodosu uzaklardan rayihalar taşımıştı yanlarına, halka halka; bir an çıkıvermişlerdi zamanın dışına.

Kısa görüşmelerinin sonunda Yervant İstanbuliyan, Şermin Kazancı'ya iki şey verecekti: altın nar broş ve düşünmek için zaman.

Şermin Kazancı allak bullak bir halde kapıyı kapattı ve her şeyin yerli yerine oturmasını bekledi. Yeni yeni emeklemeye başlayan Levent yanı başında, halının üzerinde sonsuz bir coşkuyla hareket ediyor, henüz kelimelere dönüşmemiş sesler çıkanyordu. Hemen odasına gidip broşu çekmecelerinden birine sakladı. Geri döndüğünde bebeğini muzafferane gülücükler dağıtırken buldu; kendiliğinden tay tay durmayı başarmıştı. Bir saniye kadar öyle durdu, bir adım attı, bir tane daha ve ilk adımlannın harikulade keşfi gözlerinde parlarken kıçüstü oturdu. Aniden dişsiz bir gülüşle haykırdı: "ma-ma!"

Şermin Kazancı önce neşeyle, sonra endişeyle baktı oğluna. Bir süre "da-da"yı deneyip nihayet "ba-ba" dedikten sonra ağzından çıkan ikinci kelimeydi bu. Ne var ki ilk sevincin ardından oğlunun "baba"yı Türkçe, "anne*yi Ermenice söylediğini fark etmişti. Evde onunla yalnız kaldığında Ermenice konuştuğu anlaşılacaktı şimdi. Midesi kasıldı. Kendi kelimelerini unutmaya çalışması yetmiyordu demek, şimdi de benzer bir unutma sürecini oğluna öğretmesi gerekiyordu. Düşünceli düşünceli bebeğe baktı. "Mama"yi düzeltmek, yerine Türkçe karşılığını koymak istemiyordu. Atalannın hayaletlerini yanı başında hissetti. Edindiği bu yeni isim, yeni din, yeni milliyet, yeni aile, yeni benlik, geçmişini silmeyi başaramamıştı. Nar broş adını çağınyordu, eski adını... Şermin Kazancı oğlunu havaya kaldınp sımsıkı tuttu kucağında ve tam tamına üç gün boyunca broşu düşünmemeyi başardı.

Ama üçüncü günün sabahında, içinde bir yerde gizlice kurulu bir saat harekete geçmişçesine beyni uğuldamaya, kalbi sızlamaya başladı. Evde yalnız kalır kalmaz çekmeceye koştu ve broşu sımsıkı avucunda tuttu, sıcaklığını hissederek.

Yakut, değerini sade taşından değil, bir de ateş kırmızı renginden alan nadide bir mücevherdir. Derler ki başka mücevherlerin aksine, zaman içinde rengini değiştirme kabiliyetine sahiptir yakut. Karanr koyulaşır içten içe. Takanın ruh haline göre. Bilhassa çekirdeği hafifçe laciverde çalan, kan kırmızı bir yakut vardır tabiatta. İsmi *Güvercin Kanı.*

İşte o yakut *Kayıp Güvercin Yavrusu ve Asude Bir Bahar Ülkesinden* kalan son anıydı.

Üçüncü günün akabinde akşam yemeğini takiben Şermin Kazancı odasına kapandı. Gizlice çekmeceyi açarak, Güvercin Kanı'na baktı.

Ancak o zaman ne yapması gerektiğini anladı. Bir hafta sonra bir pazar günü, ağabeyinin onu deli gibi çarpan bir yürek ve Amerika'ya iki biletle beklediği limana gitti. Bavul yerine minnacık bir çanta vardı elinde. Her şeyini geride bırakmıştı. Nar broşu da. Bırakabileceği yegâne kıymetli yadigârdı o. Her şeyi açıklayan bir mektupla birlikte broşu zarfa koymuş, kocasından iki şey rica etmişti:

Bir: Nar broşu annesinden hatıra olarak oğulları Levent'e vermesini,

İki: Hakkını helal etmesini.

Uçak İstanbul'a indiğinde Rose bitkindi. Turuncu deri DKNY marka ayakkabılarına girmiyordu artık şişmiş ayakları. *Utanmadan bir de "Havaalanı Dostu" diyorlar bu ayakkabılara,* diye söylendi. Hosteslerin o bir karış topuklarla her gün okyanusların bir o tarafına bir bu tarafına nasıl geçtiklerini merak ediyordu.

Mustafa'yla Rose'un pasaportlarını damgalatmaları, gümrükten geçmeleri, bavullarını almaları, döviz bozdurmaları ve havaalanının içinde bir araba kiralama servisi bulmaları yanm saatten fazla sürdü. Mustafa İstanbul'da altlarında bir araba olmasının iyi olacağını düşünmüştü. Rose önüne koydukları bir broşürden Grand Cherokee Laredo 4x4'ü seçti ama Mustafa bu şehrin daracık sokakları için daha küçük bir araba tercih etti. Toyota Corolla 2002'de anlaştılar.

Nihayet bavul takımıyla dolu arabalarını iterek, Dış Hatlar kapısından çıktılar. Dışarı adım atar atmaz, yanm daire olmuş vaziyette yakınlarını bekleyen bir sürü insan buldular karşılarında. Bunca yabancının arasında, el sallayan Armanuş'u fark ermeleri üç saniye bile sürmedi. Yanında Gülsüm Nine vardı, heyecandan bayılmamak için sağ elini kalbine bastırmış güç bela duruyordu ayakta.

Bir adım arkalarında, kalabalıkla hiç işi olmazmışçasına, Zeliha Teyze dikiliyordu; uzun boylu, mini etekli, her zamanki gibi. İçerisi loş olduğu halde koyu mor güneş gözlükleri takmıştı. Zihninden ve yüreğinden her ne geçiyorsa, durgun bir su yüzeyini andıran çehresinden okunmuyordu.

On Yedinci Bölüm

PİRİNÇ

Rose da Mustafa da İstanbul'daki ilk iki günlerini habire yemekle geçirdiler. Sofrada Kazancı ailesinin farklı üyelerinin her yönden her telden sorduğu türlü türlü sorulara cevap veriyorlardı: Amerika'da hayat nasıl? Arizona'da gerçekten çöl var mı? Amerikalıların büyük porsiyonlarla fast food yediği doğru mu? Madem o kadar çok yiyorlar ne demeye durmadan rejim yapıyorlar? Televizyon yarışmalarında topluca kilo verdikleri doğru mu? Peki *Çırak'm* Amerikan versiyonu Türk versiyonundan daha mı iyi?... vesaire vesaire...

Bunu daha şahsi sorular takip etmişti: Neden çocuk yapmamışlardı? Neden İstanbul'a daha önce gelmemişlerdi? Neden daha uzun kalmıyorlardı? NEDEN?

Sorular çift üzerinde zıt bir etki yarattı. Kendi adına Rose bu şekilde sorguya çekilmekten rahatsız olmuyor gibiydi. Hatta spot altında olmanın hoşuna gittiği bile söylenebilirdi. Halbuki Mustafa gittikçe sessizliğe gömülmüş, daraldıkça daralmıştı. Az konuşuyor; zamanının çoğunu, boyalı boyasız, tutucu ilerici tekmil Türk gazetelerini okuyarak geçiriyordu. Bıraktığı ülkeye yetişmeye çalışıyordu sanki. Zaman zaman şu ya da bu siyasetçiye dair sorular soruyordu, cevabını bilenin cevapladığı sorular. İyi bir gazete okuru olduğu halde, siyasetle bu kadar ilgilenmemişti hiç.

"İktidardaki muhafazakâr parti kendi tabanından dahi kan kaybediyor gibi. Bir dahaki seçimleri kazanma şansları var mı?"

"Aman bırak Allasen! Sahtekârlar! Hepsi yalancı," diye homurdandı Gülsüm Nine, cevap niyetine. Kucağında tepsi, oturmuş pirinç ayıklıyordu. "Tek bildikleri yalan yalan vaatlerde bulunmak, seçilir seçilmez hepsini unutuyorlar."

Pencerenin yanındaki koltukta oturan Mustafa elindeki gazetenin üzerinden annesine baktı. "Ya muhalefet partisi? Sosyal demokratlar?"

"Al birini vur ötekine!" dedi annesi. "Hepsi yalancı. Siyasetin çivisi çıkmış."

"Mecliste daha fazla kadın olsa her şey farklı olurdu," diye araya girdi Feride Teyze. Üzerinde Rose'un hediye ettiği / *Love Arizona* tişörtü vardı.

"Annem haklı. Bana sorarsanız bu ülkenin en güvenilir kurumu daima ordu olmuştur," dedi Çevriye Teyze. "Tann'ya şükür Türk ordusu var. Onlar olmasa..."

"Evet ama kadınların da askerlik yapmasına izin vermeleri lazım," dedi Feride Teyze. "Ben olsam hemen giderdim."

Asya, iki yanında oturan Rose'la Armanuş için konuşulanları İngilizceye çevirmeyi bırakıp, gülerek bir dipnot düştü tercümesine: "Teyzelerimden biri feminist, öteki sapına kadar militarist! Gül gibi geçinip gidiyorlar. Tam tımarhane!"

Aniden endişelenen Gülsüm Nine oğluna döndü. "Ya sen oğlum? Askerliğini ne zaman yapacaksın?"

Anında yapılan çeviriye rağmen bu bölümü takip etmekte zorlanan Rose kocasına dönüp gözlerini kırpıştırdı.

"Beni merak etme," dedi Mustafa. "Amerika'da yaşadığımı ve çalıştığımı kanıtlayıp belli bir ücret de ödedim mi, kısa dönem yapabiliyorum. Sadece temel eğitim. Bir ay kadar..."

"Peki onun bir üst sının yok mu?" diye sordu biri.

"Var," dedi Mustafa. "41 yaşına kadar."

"Madem öyle bu sene yapman lazım," dedi Gülsüm Nine. "Kırk yaşındasın..."

İşte o zaman masanın ucuna oturmuş tırnaklarını cırtlak kırmızıya boyayan Zeliha Teyze başını kaldırıp Mustafa'ya baktı. "Demek kırk oldun. Meymenetsiz bir yaş," diye tısladı aniden. "Ailenin erkeklerinin hep zamansız öldüğünü ve son kuşakta yaş haddinin kırk bir olduğunu düşününce... Kırk yaşına geldiğin için epey tedirginsindir herhalde ağabey... ölüme bu kadar yakın..."

Bunu takip eden sessizlik öyle ağırdı ki, Asya'ya elinde olmadan bir ürperti geldi.

"Abinle nasıl böyle konuşursun?" Gülsüm Nine elinde tepsiyle ayağa kalkmıştı.

"İstediğime istediğimi söylerim," dedi Zeliha Teyze omzunu silkerek.

"Ahlaksız... Zehir saçıyor dilin. Özür dile abinden. Derhal," dedi Gülsürn Nine. "Ya özür dile ya şimdi çık git..."

İki tırnağını henüz boyamamış olan Zeliha Teyze fırçayı oje şişesinde bıraktı, alabildiğine soğukkanlı parmak uçlarına üfleyip göstermelik kuruttu. Sonra da sandalyesini geri itip odadan çıktı.

Geldikten üç gün sonra, ayrılmalarına üç gün kala Mustafa Kazancı hasta olduğu bahanesiyle bütün gün odasından çıkmadı. Bir süredir mustarip olduğu ateş sadece enerjisini tüketmekle kalmamış, konuşma kabiliyetini de azaltmış olmalıydı ki, aşın sessizleşmişti. Ne içtiği ne de ağladığı halde yüzü çökük, ağzı kuru, gözleri kan çanağı gibiydi. Saatlerce kıpırdamadan yatakta yatıyor, tavandaki belli belirsiz toz desenlerini inceliyordu. Bu sırada Rose, Armanuş ve üç teyze İstanbul sokaklarını arşınlamakla meşguldü; özellikle alışveriş merkezleri yakınındaki sokakları.

O gece her zamankinden erken yattılar.

"Rose, canım," diye fısıldadı Mustafa karısına, sarı saçlarını okşarken. Karısının saçlarının düzlüğü, yumuşaklığı ve bilhassa rengi onu daima sarmalayıp rahatlatmıştı. Kara saçlı ailesi ve ka-

ra saçlı geçmişi bir yana, san saçlı karısı ve geleceği bir yana. Kansı yanındaydı, vücudu sıcak, tanıdık ve yumuşak. "Rose, hayatım. Geri dönmemiz lazım. Yarın gidelim."

"Delirdin mi? Daha uçak yorgunluğundan kurtulamadım. Zaten hemen dönüyoruz ya, daha ne istiyorsun? Burada jet-lag'i atlatmadan, gidip orada jet-lag olacağız," dedi Rose esneyerek. Yalapşap bir.öpücük kondurdu kocasının dudaklarına ve yürümekten ağrıyan bacaklarını gerdi. Kapalı Çarşı'dan aldığı simli, saten geceliği giymişti; solgun görünüyordu ama uçuş yorgunluğundan ziyade gün boyu süren alışveriş çılgınlığıydı onu bu kadar hırpalayan.

"Neden bu kadar huzursuzsun? Aileni birkaç gün görmeye bile dayanamıyor musun?" diye ekledi Rose. Yorganı çenesine kadar çekip, yatağın sarmalayan sıcağında göğüslerini kocasına bastırdı. Elleri neredeyse şartlanmış bir rahatlıkla aşağıya kaydı, pijamasının aralığından şöyle bir okşayıp bıraktı erkekliğini. Mustafa'nın istekliliğini görmesine rağmen arkasını getirmedi.

"Merak etme tamam mı? Her şey yolunda," dedi Rose; vücudu gerilip nefesi hızlandıysa da, anında sırtını döndü kocasına: "Çok yorgunum, özür dilerim canım... beş gün daha, sonra evdeyiz." Yatağın yanındaki lambayı söndürdü ve başı yastığa düşer düşmez uykuya daldı.

Mustafa karanlıkta öylece kalakaldı, ereksiyonu yarım, hayal kırıklığı dizboyu. Gözkapaklan ağırlaştığı halde uyuyamıyordu. Rose'un kendisini reddetmiş olması filan değildi mesele. Tann biliyordu ya aslında çok daha derindeydi yarası. Zeliha'nın geçen gün söyledikleri aklından çıkmıyordu. Haklıydı kız kardeşi. Kırk bir yaşını göremeyecekti. Ne babası ne dedesi uzun yaşamıştı. Son neslin erkek akrabalarından ise kırk biri çıkaran yoktu... Mustafa Kazancı'nın içini aynı anda hem keskin bir ölüm korkusu, hem de ömrü hayatında tatmadığı bir tevekkül sarmıştı.

Epeydir bu vaziyette oturuyordu ki kapının çalındığını duydu. "Evet?!"

Kapı gıcırdayarak açıldı ve birkaç saniye sonra Banu Teyze odaya daldı. "Girebilir miyim?" diye sordu alçak, tereddütlü bir sesle. Olumlu sayılabilecek bir ses duyunca uzun tüylü halıya gömülen çıplak ayaklarını sürüyerek birkaç adım attı, sonra aniden duruverdi. Kırmızı eşarbı gizemli bir ışıkla aydmlanıyormuş gibi parlıyordu. Gözlerinin altındaki siyahi torbalarsa onu hayalete benzetmişti. Belki de öyleydi. Bütün Kazancı kardeşler içinde o değil miydi gayb âlemine bu kadar yakın duran?

"Bütün gün aşağı inmedin de merak ettim. İyi misin bi bakayım dedim," diye fısıldadı, yatağın öbür tarafında yastığa sarılmış yatan Rose'a göz atarak.

"Kendimi iyi hissetmiyordum," dedi Mustafa. Sonra hemen gözlerini kaçırdı.

"Sana aşure getirdim," dedi Banu Teyze nar taneleriyle süslü bir kâse uzatarak. "Annem sana bir kazan aşure pişirdi, biliyorsun." Duraladı. Aklından geçen her neyse savuşturamadı. "Ahçı o belki ama bu kâseyi ben süsledim."

"Teşekkür ederim, çok düşüncelisin," diye kekeledi Mustafa, omurgasından aşağı bir ürperti yayılmıştı. Anlamadığı bir dilden konuşuluyordu sanki. Bir parola, saklı bir mesaj vardı bir yerlerde adeta.

Ablasından korkardı oldum olası. Öteden beri Banu'nun bakışlarının ona dikildiğini hissettiğinde dili tutulurdu. Banu daima inceleyen bir gözdü lakin onu incelemek söz konusu bile olamazdı. Bu haliyle Rose'un tam zıddıydı: Erdemleri arasında saydamlık yoktu. Kadim bir alfabeyle yazılmış şifreli bir kitaba benzerdi. Mustafa niyetini anlamak için ne kadar uğraşırsa uğraşsın, gölgeli ifadesini çözmeyi başaramazdı. Yine de aşure kâsesini alırken olabildiğince müteşekkir görünmeye çalıştı.

Bunu takip eden sessizlik ağır ve dipsizdi. Şimdiye kadar hiçbir sessizlik bu kadar kulak tırmalayıcı gelmemişti Mustafa'ya. Rose bile bundan rahatsız olmuş gibi kımıldandı ama uyanmadı. Mustafa Kazancı ortak hayatlarında nice kereler, kendisinde gördüğü şeyin kendisinin bütünü olmadığını itiraf etme ihtiyacı duymuştu karısına. *Bilmediğin, bilsen sevmeyeceğin, belki de tik-*

sineceğin yanlarım var, diyebilmek istemişti ona. Ve af dilemek yürekten, haykıra haykıra... Gerçekten af dilemesi gerekenlerden, incittiklerinden değil de, başkalarından, en yakınından, bir kez olsun incitmediği insandan, karısından af dilemeyi düşünmüş, düşlemişti pek çok defa. Af denilen şey, öyle soyut bir nimetmiş gibi; alakasız insanlar tarafından da bahşedilebilirmiş gibi.

Başka zamanlardaysa, geçmişi olmayan bir adama dönüşmekten, inkârla yoğrulmuş bir şahsiyete bürünmekten adeta kıvanç duymuştu. Kolay mıydı? Kaç kişi yapabilirdi bunu? İnkâr emek isterdi, daimi çaba. Geçmişi silebilmek irade işiydi. Herkes kotaramazdı bu yıkımı, ödeyemezdi bu bedeli. Her geçen günle şahsi uçurumunu biraz daha derinleştirerek, kendini geçmişinden olabildiğince uzaklaştırmıştı. Hesaplanmış olmasa da kasti bir bellek kaybıydı onunki. "Daha" olamasa da, en a.zından "yeni" bir adam olma ihtiyacı.

Hayatı boyunca bu ikiz akıntı eşlik etmişti ona. Şimdi çocukluğunun geçtiği konakta, ablasının delici bakışları altında bu akıntılardan birinin diğerine baskın çıkacağını seziyor, sonuçlarından ürküyordu. Eğer burada daha fazla kalırsa, belki bir gün, belki bir saatçik daha fazla, hafıza akıntısının unutkanlık akıntısını yutacağını biliyordu. Kokular... en zoru kokulan unutmasıydı insanın. Amerika'da senelerce hatırlamadan yaşayabildiği ama bu eve döner dönmez şamar gibi yüzüne yediği onca rayihadan biri de gülsuyu kokuşuydu. Ve onun çağrıştırdıkları... Her hatıra bir yenisini tetikliyordu. Çocukluğunun geçtiği eve adımını attığı anda onca yıldır onu kuşatan ve kendi vicdanından koruyan zırh delinmişti. Kendi imal ettiği bellek kaybına daha ne kadar sığınabilirdi?

"Sana bir şey sormam lazım," dedi Mustafa.

Düşüncelerini toparlamak ister gibi sustu bir süre. "Bir süredir aklımı kurcalayan bir şey var..." Sesinde isteksizlik seziliyordu. Perdelerden süzülen ay ışığı yerdeki kalın kırçıllı halı üzerine küçük küçük halkalar şeklinde vurmuştu. Uzun zamandır ertelediği soruyu sorarken dikkatini o dairelerden birinin üzerinde topladı: "Asya'nın babası kim? Nerede?"

Mustafa ablasının yüzünün nasıl da buruştuğunu görecek kadar hızlı çevirmişti başını ama Banu Teyze çabucak toparladı kendini.

"Almanya'dayken annem Zeliha'nın kısa süre nişanlı kaldığı bir adamdan hamile kaldığını söylemişti. Adam onu terk etmiş."

"Annem sana yalan söylemiş," dedi Banu Teyze. "Ama artık ne fark eder? Asya babasını görmeden büyüdü. Kim olduğunu bilmiyor. Aileden kimse de bilmiyor," diye ekledi aceleyle. "Zeliha hariç tabii."

"Sen de bilmiyorsun yani, öyle mi?" diye sordu Mustafa, inanmadığını aşikâr eden bir tonlamayla. "Oysa bayağı iddialı bir falcı olduğunu duydum. Bu kadar önemli bir şeyi bilmediğini mi söylüyorsun? Cinlerin sana hiçbir şey anlatmadı mı?"

"Aslına bakarsan anlattılar," dedi Banu. Ardından ekledi: "Keşke bilmeseydim bildiklerimi."

Bu kelimeleri kafasında evirip çevirirken, deli gibi hızlandı Mustafa'nın kalbi. Taşlaşmış vaziyette gözlerini kapadı. Ama kapalı gözkapaklannın ardından dahi büyük ablasının delici bakışlarını hissedebiliyordu. Birden bir suret belirdi zihninde. İnsanın kanını donduran, iki çökük, uğursuz göz daha vardı. Ablasının cinlerinden biri miydi bu? Ama bütün bunlar rüya olmalıydı çünkü Mustafa Kazancı gözlerini tekrar açmaya cesaret ettiğinde odada karısı vardı sadece.

Ne var ki yatağının yanında bir kâse aşure onu bekliyordu. Baktı, baktı ve birden onun neden oraya konduğunu, kendisinden ne yapmasının beklendiğini anladı.

Kâsenin yanında duran sol eline baktı. Elinin gücüne güldü. Şimdi sol eli, pis eli, murdar eli bu kâseyi ya alabilir ya da itebilirdi. İkinciyi seçerse, ertesi sabah yeni bir İstanbul gününe uyanacaktı. Banu'yu kahvaltı masasında görecekti. Muhtemelen bir gece önceki görüşmelerinden bahsetmeyeceklerdi. Bu aşure kâsesi hiç hazırlanmamış ve hiç sunulmamış gibi davranacaklardı. Ama birinciyi tercih ederse, nihayet tamamına erecekti halka. Tamamlanacaktı ömrü. Uyanacak yeni bir gün olmayacaktı.

Zaten bir Kazancı erkeğinin yaşam sınırına ulaştığı için ölüm yakındı. Hayatının bu noktasında bir gün eksik bir gün fazla fark etmezdi. Hayatla ölüm arasında bir tercihten ziyade, kendisinin kontrol ettiği bir intihar ile kaderin tayin ettiği bir ecel arasındaki tercihti. Böyle bir ailevi mirasla yakında öleceği muhakkaktı. Ama nasıl? Şimdi sol eli, kabahatli eli, ölümünün zamanını ve şeklini seçebilirdi.

El Tradito mabedinin duvarına sıkıştırdığı kâğıt parçasını hatırladı. "Bağışla beni," yazmıştı. "Bir geleceğimin olabilmesi için hatıranın silinmesi lazım."

Şimdi geçmişin geri geldiğini hissediyordu. Onun varolması için kendisinin silinmesi lazımdı.

Yıllar boyu aşındırıcı bir pişmanlık içini azar azar kemirmişti, dış cepheye zarar vermeden. Ama belki de nihayet unuruşla hatırlayış arasındaki savaş bitmişti. Sular çekildikten sonra göz alabildiğine uzanan bir sahilde parlayan deniz kabuklan gibi, anıları gelgit sulan altından kendilerini göstermeye başlamıştı. Sol eli karannı verdi. Aşureye uzandı. Bilerek ve isteyerek yemeye başladı; azar azar, her lokmada bütün malzemelerin tadına vararak.

Aşureyi bitirdikten birkaç dakika sonra öyle keskin bir ağn saplandı ki midesine nefes alamadı. Kekremsi bir tat doldu ağzına. Otuz saniye sonra nefes alış verişi tümüyle kesilmişti.

İşte Mustafa Kazancı kırk bir yaşına varmadan böyle öldü.

On Sekizinci Bölüm

POTASYUM SİYANİD

Cennetin asma bahçeleri gibi mis kokulu, katıksız ve yemyeşil bir defne sabunuyla temizlediler cesedi tepeden tırnağa. Ovuldu, durulandı, silindi itinayla, üç parçalı kefene sarıldı sonra. Ardından, ihtiyarlann aynı gün ivedilikle gömülmesi konusundaki ısrarlı tavsiyelerine rağmen, mezarlığa değil, bizzat Kazancı hanesine götürülmek üzere bir cenaze arabasına yerleştirildi.

"Onu evinize götüremezsiniz," diye bağırdı sıska gassal, cami avlusunun çıkış kapısını kesip, kaşlannı çatarak. "Adamı kokutacaksınız! ölüye hakaret ediyorsunuz."

"ölü" kelimesi ile "ediyorsunuz" fiili arasında bir yerlerde yağmur atıştırmaya başladı; tek tuk, isteksiz damlalar, yağmur da bu tartışmada bir rol oynamak istiyormuş ama henüz safını seçememiş gibi. Bu salı günü, İstanbul'un kuşkusuz en dengesiz ayı olan mart, bir başka kimlik krizi daha geçirerek, kendi köklerine dair fikrini bir kez daha değiştirmiş ve aslında kış mevsimine ait olduğunda-karar kılmıştı. Haliyle hava aniden soğuyuverdi. Sabahın erken saatlerinden beri uğulduyordu rüzgâr.

"Ama gassal kardeş anlamıyorsun," dedi Feride Teyze burnunu çekerek. "Yabancı yere değil, evine götürüyoruz. Herkes son bir kez görsün diye. Erkek kardeşimiz yıllardır gurbetteydi, nere-

deyse yüzünün neye benzediğini unutacaktık. Yirmi yıl sonra kalktı İstanbul'a döndü, üçüncü gününde son nefesini verdi. Gidişi öyle ani oldu ki, ölüsünü görmezlerse ne konu komşu inanır vefat ettiğine, ne de bizim hısım akraba. Sanırlar ki gene Amerika'ya döndü de kardeşimiz, biz söylemiyoruz."

"Kadın sen aklını mı kaçırdm? Bizim dinimizde yok öyle herkes görsün diye alıp eve götürmeler!" diye kestirip attı gassal, karşı tarafin bundan sonra söylemeyi planladığı tüm olası savları böylelikle engellemeyi umarak. "Müslümanlıkta ölüyü seyirlik mal gibi sergileme âdeti yoktur."

Kısacık kırpılmış kapkara saçları, kavisli kaşları ve yüzündeki diğer kıllarla tam bir uyumsuzluk içinde kırlaşmış bir bıyığı vardı; öyle ki gerçek olup olmadığını anlamak için çekiştirme isteği uyandınyordu insanda, en azından Feride Teyze'de. "Komşularınız illa da rahmetliyi görmek istiyorsa," diye ekledi gassal kararlılıkla, "gidip mezarını ziyaret etsinler. Bir de Fatiha okusunlar sevabına."

Feride Teyze bu öneriyi düşünmek istercesine duralarken, yanında dikilen Çevriye Teyze ellerini beline dayamış, tek kaşını kaldırmış, ters ters bakıyordu gassala; tıpkı bir öğrencisine sözlüde verdiği cevapların ne kadar mantıksız olduğunu anlatmak istediğinde yaptığı gibi.

"Amma da yaptın gassal kardeş," diye devam etti Feride Teyze arayı kapatarak, "kendisini görmek başka, mezarını ziyaret etmek bambaşka. Nasıl görecekler kardeşimizi üç metre toprak altında?"

Bu laflar Çevriye Teyze'nin gözyaşlarına boğulmasına sebep oldu. Bir an için sustular. Gassalin ağzı hüsranla aşağı sarktı ama bu deli kadınlarla tartışmanın beyhudeliğini anladığından cevap vermemeyi tercih etti.

Saçlarını bu sabah patlıcan moruna çalan siyaha boyamıştı Feride Teyze. Belki de matem saçı niyetine. Kendi kestiği kâhkül-lerini kararlılıkla sallayarak devam etti sözlerine: "Gösterme faslına gelince, siz onu hiç merak etmeyin. Biz öyle, haşa, Hıristiyanların filmlerde yaptıkları gibi süsleyip sergilemeyeceğiz ki ölümüzü."

Feride Teyze'nin dediklerinden ziyade durmadan devrilen gözbebeklerine ve devinen ellerine aklı takılan gassal bir an hareketsiz kalakaldı. Karşısındakinin şimdiye kadar karşılaştığı en manyak insan olduğunu anlamışçasma gerilmişti. Belki de birilerinden yardım alınm ümidiyle etrafına bakındı. Bulamayınca da kaygıyla göz attı cesetten yana. Nihayet pes etmiş olmalı ki, daha fazla itiraz etmedi.

Karşılığında Çevriye Teyze gassala bol bol bahşiş verdi.

Gassal bahşişini, Kazancılar da ölülerini aldılar.

Bir anda dört araçlık bir kafile oluştu caminin önünde. Önde türbe yeşili cenaze arabası vardı. Tabut kamyonetin arkasına yerleştirilirken rahmetliye birinin eşlik etmesi gerektiği ortaya çıktı. Asya gönüllü oldu. O esnada Armanuş karmakarışık bir yüzle sıkı sıkı Asya'nın elini tutmakta olduğundan, ikisi birden gönüllü olmuş sayıldı.

"Olmaz öyle şey. Cenaze arabasının önüne kadın oturtmam," dedi gassala çok benzeyen şoför; aynı kısa kara saçlar, aynı kırlaşmış bıyık, aynı kaçamak bakışlar. Belki de kardeş ya da kuzendiler; biri yıkıyor, öbürü taşıyordu ölüleri. Kim bilir belki üçüncü bir kardeşleri daha vardı; o da mezarlıkta bekleyip, gömmekle mükellefti.

" Valla başka çareniz yok şoför efendi çünkü ailede erkek kalmadı," dedi Zeliha Teyze arkadan. Öyle soğuk ve buyurgan çıkmıştı ki sesi, daha fazla üstelemedi karşısındaki. Belki de *beterin beteri var* diye çıkarsamıştı cenaze arabası sürücüsü. Madem ki ölüye eşlik edecek erkek yoktu ortalıkta, şu mini etekli burnu halkalı cadaloz kadındansa, hanım hanımcık iki genç kızın kendisiyle gelmesinin yeğ olacağına hükmetmişti.

Şikâyetler kesildi ve çok geçmeden cenaze arabası yola koyuldu.

Onun tam arkasında bir kiralık araba vardı - oto kataloglarında "Tutku Kırmızısı" diye geçen 2002 model Toyota Corolla.

Temkinle ilerliyordu İstanbul sokaklarında. Bir atılıp bir duran, sürmekten ziyade adeta sıçrayan arabaya bakınca içindeki sürücünün paniği anlaşılıyordu. Bir yandan hıçkıra hıçkıra ağlayan, bir yandan trafikle başetmeye çalışan Rose'du direksiyondaki. Bu arabayı havaalanında kiralarlarken, bu şartlar altında kullanacağı aklına gelmemişti hiç.

Şimdi direksiyon ardındaki özgüvensiz haline bakıp da Rose'un çok değil daha yakın zamana kadar büyük bir maharetle ve çeviklikle 5 kapılı, 8 silindirli, 4x4 lacivert bir Grand Cherokee Limited kullandığını hayal etmek zordu. Arizona'nın geniş bulvarlarında devasa jipiyle cirit atan kadın, her nasılsa İstanbul'un dolambaçlı, keşmekeş sokaklarına çıkar çıkmaz acemi bir şoföre dönüşmüştü. Amerika'da süpermarketlerden aile boyu cipsler, tepeleme meyve salataları, kutu kutu tarçınlı üzümlü gevrekler, ikinci el dükkânlardan yığınla kıyafetler ve indirim yapan outlet'lerden tonla ıvır zıvır taşıdığı koca jipinden sonra bu minicik Toyota ona *fazla* geliyordu. Doğrusu Rose trafiğin kaosundan öyle şaşkına dönmüş bir haldeydi ki, sersemliği ve kaybolmuşluk hissi kederine dahi ağır basıyordu şu anda. Bu şehre gelişlerinin üzerinden yetmiş iki saat geçmeden, hayatı altüst olmuştu. Kazara, kâinatta açılmış bir kara delikten içeri yuvarlanmış ve başka bir boyuta adım atmıştı; hiçbir şeyin normal görünmediği, ölümün bile gerçekdışılıkla örtüldüğü, yabancı bir gezegendeydi.

Rose'un yanında, hayatı boyunca görmediği Amerikalı geliniyle olmayan Ingilizcesiyle iletişim kurmaya çabalayan Gülsüm Nine oturuyordu. Kocasını kaybettiği için bir yakınlık ve merhamet duyuyordu gelinine. Ama en çok kendine acıyordu. Kocadan olmaktan beterdi tek oğlunu yitirmek.

Toyota'nın arka koltuğunda Cicianne oturuyordu. Uçları mürekkep siyahı oyayla çevrili bir başörtüsü takmıştı bugün. Yakışmıştı. Neden Türkiye'deki bazı kadınların başlarını örtüp bazılarının örtmediğini merak eden Rose, İstanbul'daki ilk gününde durumu izah edecek bir sebep ya da anlamayı kolaylaştıracak bir ölçüt bulmayı umarak epeyce zaman sarfetmişti. Ama çok geçmeden, değil ülke ya da şehir genelinde, yerel seviyede dahi genelleme yapılamadığını idrak etmiş bulunuyordu. Ne de olsa, aynı evin sınırları içinde bile çözememişti bu bilmeceyi. Neden ihtiyar Cicianne başını örterken, gelini Gülsüm Nine örtmüyordu mesela; bu durum nesil farkından kaynaklanıyorsa, niçin teyzelerden biri başını örterken diğer üç kardeşi örtmüyordu?

Toyota'nın peşinden Zeliha Teyze'nin sürdüğü gümüşi 2001 Alfa Romeo seğirtiyordu. Bütün teyzeler içine doluşmuştu. Çevriye Teyze'nin kucağındaki sepette kıvrılmış yatan Beşinci Sultan, insan ölümünün kedi iştiyakı üzerinde yatıştırıcı bir etkisi varmışçasına şaşırtıcı ölçüde sakin görünüyordu.

Alfa Romeo'nun yanındaki şeritte Aram'ın kullandığı yumurta şansı Volkswagen tosbağa vardı. Kazancı kadınlarının ne demeye ölülerini eve götürdüklerini anlayamamış, ama dünyada hiçbir şeyin insanı onlara (hele hele böyle toplu olduklarında) itiraz etmek kadar yormadığını bilecek basirete sahip olduğundan, bir şey sormamayı tercih etmişti. Bu yüzden de, bütün bu hayhuy içinde sevgilisinin sağ salim ve iyi olduğuna emin olduktan sonra, itaatkârane gidiyordu peşleri sıra.

Karacaahmet'te, gassalin onları ısrarla yönlendirdiği mezarlığa birkaç sokak kala, hepsi tesadüfen dip dibe durdular kırmızı ışıkta. Solda Aram'ın sarı vosvosu, ardında Zeliha Teyze'nin gümüşi Alfa Romeo'su, sağda Rose'un kiralık Toyota'sı ve onun ardında türbe yeşili cenaze arabası. Uygun adım cepheye giden ama yarı yolda savaşma sebeplerini unutuveren başıbozuk bir ordunun öncü bölüğü gibi iğreti dizildiler. Bir anda Feride Teyze başını camdan çıkanp, yandakilere el salladı. Hepsini sıra sıra dizdiren kuvvet, mekanik bir kırmızı ışık bile olsa, selamlamaya değerdi. Hayatlannda ilk olarak birlikte hareket edebildiklerini görmekten heyecanlanmıştı.

Sonraki kırmızı ışıkta, Armanuş ile cenaze arabasının sürücüsü arasında oturan Asya tekrar bakındıysa da etrafına, aile fertlerinden kimsenin aracım bulamadı yakında. Neyse ki birbirlerini kaybetmişlerdi trafikte. Göz menzili dahilinde hiçbir akrabasının

bulunmadığını bilmekten tarifsiz bir rahatlık duydu aniden; tabii arkadaki tabutta yatan hariç. Ama geriye dönüp de bakmadığı, kendisini geçtiği değil de geçeceği yollara odakladığı müddetçe, onu da görmek zorunda kalmayacaktı.

Alabildiğine yoğun trafikte bir Coca Cola kamyonu düşmüştü önlerine. Kamyon ara sıra egzoz borusundan kapkara bir duman salıveriyordu. Nihayet ışık yeşile dönüp de tekrar hareket ettiklerinde, Asya sağ şeritte beliren bir grup Cimbomlu taraftarın konvoyunu fark etti birden. Takımlarının renklerini taşıyan şapkalar, atkılar, bayraklar, flamalar vardı üzerlerinde; hatta bazıları saçlarını bile sarı kırmızıya boyamıştı. Aheste revan ilerleyen trafikten gına getiren taraftarlar atalete kapılmış, bezgin bezgin aralarında laklak ediyor; ara ara akıllarına eserse tenezzülen camlardan bir bayrak ya da flama sallayıp cılız sloganlar atıyor, sonra tekrar rehavetlerine gömülüyorlardı.

İşte bu vaziyette gidiyorlardı ki, arka tamponuna düzinelerce çıkartma yapıştırılmış bir taksi konvoyun arasından fırladı aniden; seri ve sert bir hamleyle cenaze aracıyla Coca-Cola kamyonu arasındaki daracık boşluğa sokulmayı başardı. Asya'nın yanındaki sürücü son anda frene basıp, uzun uzun söylendi. O söylenmeye, Armanuş da etrafı hayretle seyretmeye devam ederken Asya taksinin çıkartmalanndaki yazılan çözmeye çalışıyordu. İçlerinde biri dikkatini çekmişti:

HOR GÖRME GARİBİ. ONUN DA BİR KALBİ VARDIR.

Öndeki taksinin şoförü kalem bıyıklı, koca gıdıklı, esmerce bir adamdı. Böyle holigan şamatalarına karışmayacak kadar yaşlı görünüyordu aslında, en azından altmışlarında. Adamın yaşıyla sürüşündeki tezcanlılık arasında tam bir uyumsuzluk vardı. Ondan da ilginç olan, taksideki diğer tiplerdi. Müşteriden ziyade arkadaşları olmalıydılar. Şoförün yanındaki irikıyım adam ablak yüzünün yansını sanya, yansını kırmızıya boyamıştı. Bunu arkadaki araçtan rahatlıkla görebiliyordu Asya, çünkü adam beline kadar camdan sarkmış, bir eliyle hafifçe ön koltuğu tutarken diğeriyle sarı kırmızı bayrağı sallıyordu. Vücudunun üst yarısı dışarıda kımıldandığı, alt yarısı da arabada olduğu için, sahnede gösteri yapan bir sihirbaz tarafından testereyle ikiye bölünmüş bir deneği andırıyordu. Adamın burnu öyle kırmızıydı ki, Asya o mesafeden bile yüzündeki sarı kırmızı simetriyi, kırmızı lehine bozduğunu görebiliyordu. Fani bir Ademoğlunun burnuna kırmızının bu tonunu hangi içki verebilirdi acaba - bira mı rakı mı yoksa ikisi ve her şey birden mi? Asya bunları düşünürken, öndeki taksinin arka camı da indirildi aniden ve evvela bir davul, ardından bir adam daha uzandı dışarı. Akıllara durgunluk veren bir akrobasi ustalığıyla ikinci adam bir eliyle davulu havaya kaldınp, diğeriyle arabaya tutundu. Böylece araçtaki her iki holigan da yarı bellerine kadar camdan dışarı çıkmışlardı; bir taksi ağacının budanmış dalları gibi.

Planlarının anlaşılması uzun sürmedi. Öndeki irikıyım holigan bir sopa çıkarıp, diğerinin havada tek elle tuttuğu davula ahenksizce vurmaya başladı. Akla hayale sığmayan böyle bir numarayı icat etmenin gururuyla, çıkardıkları tantanayı tanıdık bir marşla katmerlediler.

Bu gök deniz nerede var,
Nerede bu dağlar, taşlar...

Kaldırımlardan yürüyen yayalar yanlarından geçen bu şova ilgisiz kalmıyordu. Hatta bir kısmı ikiliye katılmıştı bile.

Sesimiziyer gök su dinlesin
Sert adımlarla her yer inlesin, inlesin...

"Ne diyorlar?" diye sordu Armanuş, Asya'yı dürtükleyerek. Ne var ki o anda Asya meydanda dikilen birine odaklandığından, sözleri çevirmekte gecikti. Paçavralar içinde, uzun boylu bir tinerci çocuk vardı baktığı noktada; çıplak, kararmış ayaklarını marşın temposuyla indirip kaldırırken plastik bir torbadan tiner

çekiyordu. Üç beş saniyede bir koklamayı bırakıp, marşın sözlerini şevkle tekrarlıyor; tekinsiz bir yankı gibi geriden geliyordu: *... her yer inlesin, inlesin.*

Bu arada ikilinin şamatası yer gök ve suyu olmasa bile en azından arkadaki konvoyun ataletini sarsmıştı. Diğerleri de marşa avaz avaz katılarak camlardan bayraklarını sallamaya başladılar. Trafiğin de tekrar akmaya başlamasıyla, üzerine ölü toprağı serpilmiş holigan konvoyunun büsbütün canlanması bir oldu. Sadece onlar mı? Kaldınmlardaki simitçiler, kâğıt helvacılar, korsan kitapçılar ve kalem pille çalışan ucuz Kore mallan satan seyyar satıcılar da marşa eşlik ediyordu. Ara sıra taksideki birinci holigan hızını alamayıp davula vurmayı bırakıyor, adeta bütün şehrin dağdağasını yöneten bir orkestra şefi gibi sopayı yayalara ve kaldırımdaki seyyar satıcılara doğru sallıyordu.

Marşın ilk yansı bittikten sonra kısa bir karambol oldu. Zira bu karma şehir orkestrasının pek azı ikinci kıtayı biliyor gibiydi. Böyle bir ayrıntının dayanışma ruhlannı bozmasına izin vermeyerek tekrar baştan başladılar, bu sefer ilk seferden de ateşli.

Bu gök deniz nerede var,
Nerede bu dağlar, taşlar...

Bu şekilde, hayat gailesinden bezmiş yayalann, göz alıcı reklam panolarının, el arabalannda sattıklan çığırtkan renkli meyvalarla inatlaşırcasına donuk çehrelerle dikilen seyyar satıcılann arasından geçerek bulvar boyunca aktı gürültü konvoyu. Cenaze aracının içinde Armanuş, Asya ve sürücü, gözleri holiganlara kenetlenmiş vaziyette, seyrediyorlardı olan biteni sessizce. Öndeki taksiyi öyle yakından takip ediyorlardı ki, tampondaki çıkartmalann yanı sıra görmemeyi tercih edecekleri aynntılan da seçebiliyorlardı; mesela arka camda yuvarlanan boş bira kutularını. Anlaşılan taksidekiler daha bu saatte kafayı bulmuştu.

"Şunlara bak! Koca adamlar nasıl davranıyor," diye patladı cenaze arabasının sürücüsü sonunda. "Kaç defa şahit oldum valla. Bir fanatik öldü mü çatlak arkadaşlan tabutuna takımının bayrağını sarmaya kalkıyor. Sonra da utanmadan benden bu kâfir tabutları mezarlığa taşımamı istiyorlar. Zındıklıktan başka ne şimdi bu! Kanun yok memlekette, kanun. Böyle densizlikleri yasaklayan bir yasa olması lazım. Oyun mu bu? Ölüyle oyun olur mu? Sadece sureli dualı yeşil örtüye izin verilmeli. O kadar. Ne yaptıklarını sanıyor bunlar? Müslüman değiller mi? Artık ölmüşsün, aha bitti bu dünyayla işin, artık işin ahiretle senin, gidip hesap verecen daha, takım bayrağıyla ne işin olur? Cenabı Hak göğün yedinci katında ışıklı stadyum mu yapmış? Cennette turnuva mı düzenliyorlar?"

Bu son soruya gülmemek için kıvranan Asya rahatsızca yerinde kımıldandı. Neyse ki cevap bekleyen yoktu kendisinden. Asabi sürücünün dikkati öndeki taksiye yönelmişti yeniden. Tuhaf bir şeyler oluyordu ön tarafta. Mekanik bir melodi duydular önce, meğer ön camdan sarkan, suratının yarısı sarı yansı kırmızı fanatiğin cep telefonuymuş. Bir eliyle arabaya tutunup, diğeriyle şehre orkestra şefliği yapan iri kıyım holigan, bu iş için üçüncü bir eli olmadığını unutarak telefonunu açmaya hamle etti. Dengesini kaybetti, neredeyse düşecekti. Peş peşe sopayı da, cep telefonunu da düşürdü yere. Her iki nesne de tam cenaze arabasının önüne düşmüş oldu haliyle.

Son anda frene basabildi taksi de, arkadaki şoför de. Cenaze aracı çarpmaya kıl payı durabildi. Asya'yla Armanuş ani fren yüzünden ileri savrulup, geri geldiler. İkisi de kaygıyla dönüp arkadaki tabuta baktılar. Sapasağlam yerindeydi.

Göz açıp kapayana kadar, düşen nesnelerin sahibi pişkin pişkin gülüp söylenerek aşağı atladı. Zaten güçbela akan trafikte herkesi durdurduğu için özür dilercesine reverans yaptı, gerideki vasıtalara baktı. Ve ancak o zaman tam arkalarındaki aracın sıradan bir kamyonet değil, cenaze arabası olduğunu fark etti. Ölüm simgesi aracın gölge gibi sinsice peşlerinden geldiğini görmek bir an için allak bullak etti holiganı. Huzursuz, asabı bozulmuş halde, şaşkın şaşkın durdu durdurduğu trafiğin ortasında. Birazdan yine

fanatiklerle dolu bir başka arabanın marşlar söyleyerek yanından geçmesi üzerine kendine geldi. Nihayet cep telefonuyla sopayı yoldan almayı akıl etti. Cenaze aracındaki tabuta son bir kez baktıktan ve cinnet getirmişçesine dat dat kornaya basan arkalardaki araçlara şık bir el hareketi yaptıktan sonra, arkasını dönüp adımlarını sürüyerek taksiye yöneldi. Arabaya girdi ama bu sefer camdan filan sarkmayıp, sessiz ve uslu oturdu içeride. Armanuş'la Asya gülmekten alamadılar kendilerini. "Valla bu şehirdeki en itibarlı meslek sizinki olmalı," dedi Asya bu sahneyi onlarla birlikte seyreden sürücüye. "Gölgeniz en azılı holiganlan bile korkutmaya yetiyor, baksanıza."

"Yok canım nerdeee," dedi beriki başını çevirerek. "Bi kere geliri az, kıt kanaat, emeklilik desen rüyanda görürsün ancak, sağlık sigortası yok, grev hakkı yok, hiçbir şey yok. Eskiden TIR sürerdim biliyon mu, uzun araç, uzun mesafe. Kömür, petrol, kimyevi madde... aklına ne gelirse. Hepsini taşırdım..." "Bundan iyi miydi peki?"

"Dalga mı geçiyosun? Elbette iyiydi ya! İstanbul'dan al kargoyu yükle, istikamet belli, düş yollara, git babam git. Kimsenin kahrını çekmezsin. Öyle ağız kokusunu çekecek patron matron da yok! Kendi kendinin efendisisin valla. Kimsenin önünde eğilmezsin. Yükü hemencecik teslim etmen gerekmiyorsa yolda oyalanabilirsin. Dilediğin yerde mola verip bi sigara tüttür. Kim karışırmış keyfine. Yok hemen teslim istiyorlarsa hızlı gideceksin amma. Uyumadan sürmek gerekir. Onun dışında temiz iş. Dört başı mağmur."

Trafik nihayet hızlanmaya başlamıştı; şoför vites değiştirdi. Çok geçmeden futbol kafilesi sağa kıvırıp, stadyum yoluna saptı. Gümbürtülerini de beraberlerinde götürerek...

"Peki o işi neden bıraktınız?" diye sordu Asya.

"Ha o mu, agh..." aynı anda hem konuşup hem esnemesini bastırmaya çalıştığı için çıkarmıştı bu boğuk sesi... "Direksiyonda uyuyakalmışım. Yolda son sürat gidiyorum böyle, geçivermiş içim. Bi baktım feci bir gümbürtü oldu, kıyamet koptu sandım. Gözlerimi açtığımda bi de ne göreyim? Yol kıyısındaki bir gecekondunun mutfağındayım valla."

"Ne diyor?" diye fısıldadı Armanuş. "İnan bana bilmek istemezsin," diye fısıldadı Asya. "Sorsana günde kaç ölü taşıyormuş?" dedi Armanuş gözlerini adama mıhlayarak.

Soru tercüme edildiğinde şoför kaşlarını kaldırdı: "Mevsimine göre değişir. En kötüsü bahar bizim meslekte. Baharda pek vefat eden olmaz. Ama yaz dedin mi başka, yaz en yoğun mevsimdir. Hele temmuz-ağustos fecaat. Sıcaklık otuz beş dereceyi geçti mi işimiz zor, bilhassa ihtiyarlar hastalar... sinek gibi telef oluyorlar valla... Yazın İstanbullular sürüyle oluverir."

Asya'yı kurduğu son cümlenin felsefi-psikolojik yüküyle baş başa bırakarak dikiz aynasını kolaçan etti. Tam o esnada kaldırımda cep telefonuna emirler yağdıran takım kravat bir adam görmesiyle patlaması bir oldu:

"Şu zenginler yok mu, Allah gözlerini kör etmiş bunların. Kör! Hayatlan boyunca para istifliyorlar. Ne demeye gafil? En pahalı okullarda okumuşsun ama ne fayda, adam olamamışsın. Kefenin cebi mi var? Sonunda hepimizin giyeceği bir pamuklu kefen. Hepsi bu. Yok öyle Vakko makko oralarda. Para pul mücevherat da yok borsa da yok. Takım elbise giyebilir misin ahirette? Bak hiç soruyorlar mı kendilerine, yahu bu gökyüzünü kim tutuyor diye? Sorsa bulacak cevabını halbuki. İmana gelecek. Sormuyor ki..."

Asya susmayı yeğledi bu noktada. Babasız büyüdüğü için şükrediyordu ömrü hayatında ilk defa. *Allah muhafaza,* diye geçirdi aklından, *ya böyle bir adamın kızı olup, sabah akşam bu nasihatleri dinleyerek büyüseydim. Herhalde ya ağzı var dili yok ebleh olurdum, ya da evden kaçar her tarafımı açar şarkıcı olurdum.*

"Aha şu gökyüzünü kimse tutmasa altında nasıl yaşarız, di mi yeğenim? Valla ben öyle göğe uzanan sütunlar göremiyorum, ya sen? Allahü Teala gökyüzünü tepenizde tutmuyorum artık dese, ne olur o vakit? Hani kim bu stadyumlarda futbol oynayabilir?"

Neyse ki çok geçmeden Kazancı hanesine vardılar da, bu ve benzeri sorulara verecek cevaplar bulamamanın huzursuzluğuyla kıvranmaktan kurtuldu Asya.

Zeliha Teyze onlan evin önünde bekliyordu. Şoföre teşekkür edip, bol bol bahşiş verdi.

Volkswagen, gümüşi Alfa Romeo ve Toyota Corolla evin önüne park etmişti bile. Herkes onlardan önce varmıştı anlaşılan. Eve girmek istemeyen Aram dışarıda bahçede bekliyor, bir ağaca yaslanmış puro tüttürüyordu. İçerisi tabutun indirilmesini bekleyen misafirlerle kaynıyordu.

Eski konaktan içeri adımlarını attıklarında tıklım tıklım kadınlarla dolu olduğunu gördüler. Misafirlerin çoğu ölünün götürüldüğü birinci kattaki oturma odasına toplanmış olsa da bazıları bebek bezi değiştirmek, çocuklarını azarlamak, bu ani ölümün dedikodusunu yapmak ya da ikindi namazı kılmak için diğer odalara dağılmıştı. Çekilecek oda kalmadığından, Asya'yla Armanuş mutfağa yollandılar. Orada da, ikram edilecek aşureleri tepsilere teyzeleri buldular karşılarında.

"Gitti dağ gibi kardeşimiz. Dün var, bugün yok. Biçare nem mahvoldu valla. Nereden bilsin Mustafa için pişirdiği asilleri oğlunun ölüsüne başsağlığına gelenlere ikram edeceğini?" diye iç çekti Çevriye Teyze ocağın yanından. Ağlamaktan gözleri şişmiş, sile sile bumu kıpkırmızı kesilmişti.

"Ya ya, sade o mu, Amerikalı gelin de perperişan yazık," der di yanında dikilen Feride Teyze, gözlerini yerde bulduğu bir salça lekesinden ayırmadan. "Zavallıcığın bahtına bak abla. Sen tut elin Amerika'sından kalk, hayatında ilk kez İstanbul'a gel, sonra da daha *destur biz geldik* diyemeden kocanı kaybet gurbet elde. Ne kadermiş ya."

Masada oturmuş kardeşlerini dinlerken bir yandan da abanoz ağızlığıyla sigara tellendiren Zeliha Teyze dumanını üfledikten sonra buz gibi bir sesle katıldı: "Muhtemelen şimdi Amerika'ya dönüp yeniden evlenir. Allah'ın hakkı üçtür derler. İkinciyle evlendiğine göre, üçüncüsü de gelir elbet. Merak ediyorum, bir Ermeni, bir de Türk'ten sonra sıra şimdi hangi millette."

"Zelihaaaa! Şom ağızlı Zelihaaa! Yahu kadıncağız matemde, nasıl böyle şeyler söyleyebiliyorsun?" diye çattı Çevriye Teyze.

"Matem de bekâret gibidir," dedi Zeliha Teyze vakur bir edayla içini çekerek. "Öyle her önüne gelene verilmez, hak edene saklamak gerekir."

Duydukları şeyden afallayan iki teyze tüyleri diken diken olmuş bir halde irkildiler.

"Taş kalpli seni..." diye mırıldandı içlerinden biri. Hangisi olduğunu ayırt etmek zordu. Zaten bir önemi de yoktu.

"Taşın bile kardeşi ölse dayanamaz kederinden dağılır, ufalanır... Ama sen..."

İşte Asya ile Armanuş, bu cümlenin ortasında mutfağa girdiler. Peşlerinde de acı acı miyavlayan Beşinci Sultan. Sanırsın ki günlerdir aç bilaç.

"Hadi kızlar, kediye yiyecek bir şey verelim yoksa bizi yiyecek valla," dedi Zeliha Teyze, konuyu değiştirip daha az kasvetli bir mecraya çekmeye çalışarak.

İşte o zaman, son yirmi dakikadır, çayı demleyip limonları dilimlemekle, tabaklan durulayıp yenilerini hazırlamakla meşgul olan ama bir yandan da süregiden konuşmalara karışmadan kulak kabartan Banu Teyze, en küçük kız kardeşine dönüp, "Dur hele. Yapmamız gereken daha acil işler var," dedi.

Dedi ve bir çekmeceyi, açtı. İçinden kocaman bir bıçak çıkardı. Herkesin şaşkın bakışları altında, tezgâhın üzerinde duran bir adet kelle soğanı tak diye ikiye kesti Banu Teyze. Sonra yarım soğanı alıp Zeliha Teyze'nin burnuna dayayıverdi.

"Hop hop. N'apıyosun ya?" Zeliha Teyze yerinden fırlamıştı.

"Ağlamana yardımcı oluyorum canım," dedi Banu Teyze bil-

giç bilgiç başını sallayarak. "Ölü evinde ağlamazsan kendi kardeşlerin bile taş beller seni. Misafirse arkandan demediğini bırakmaz. Başkalarının seni böyle kupkuru görmesini istemezsin değil mi? Kendi başına kalınca ister yas tut ister oyna, kime ne, ama senin de iki damla gözyaşı dökmen lazım ölü evinde."

"Ne yapıyorlar?" diye fısıldadı Armanuş Asya'ya dehşetle. Ama beriki ne cevap vereceğini bilemedi.

Böylece Zeliha Teyze elinde sigara, burnunda kesik soğanla kıpırtısız oturdu bir müddet, en avangard müzelerde dahi sergilenme şansı bulunmayan tuhaf bir heykel gibi. Eserin ismi: *Ağlamayı Bilmeyen Genç Kadın ve Yarım Soğan*.

Nihayet geri çekildi. Yeşim rengi gözlerinden bir damla yaş geldi.

"Güzel!" dedi Banu Teyze gayet hoşnut. "Hadi şimdi gelin bakalım, içeri gitme vakti. Misafirler ev sahiplerinin nerde kaldığını merak etmiştir çoktan."

Zeliha Teyze hürmetle baktı en büyük ablasına. Kimseyi saymadığı kadar sayar, kimseyi dinlemediği gibi dinlerdi onu. Bir zamanlar, kendi uydurduğu masalları anlatıp, hayali kurabiyelerle onu besleyen, daima güzel kızları prenslerle evlendiren, kendinden çok başkalarını düşünen, sanhp gıdıklayarak, hiç kimsenin güldüremediği kadar güldüren, aralarında tastamam on iki yaş fark olan, ablalıktan ziyade "annelik" yapan büyük ablası...

"Peki!" diye razı oldu Zeliha Teyze. "Hadi gidelim."

Bir kadın kafilesi halinde mutfaktan oturma odasına ilerlediler; önde dört teyze, arkada Armanuş'la Asya. Uygun adım vaziyette girdiler misafirlerle dolu, cesedin durduğu odaya.

Köşede, san saçları eşarpla örtülmüş, gözleri ağlamaktan torbalanmış, tombul vücudu yabancıların arasına sıkışmış, yabancı bir dille kuşatılmış Rose oturuyordu yer minderinde. Hemen Armanuş'a işaret edip yanına çağırdı.

"Amy neredeydin?" diye sordu ama cevap beklemeden devam etti: "Yalnız bırakma beni. Burada ne oluyor anlamıyorum. Cesede ne yapacaklarını öğrenebilir misin? Ne zaman gömecekler?"

Verecek cevabı olmayan Armanuş annesine biraz daha yaklaştı ve elini tuttu. "Anne, eminim ne yaptıklarını biliyorlardır."

"Ama benim de hakkım bilmek. Ben onun ka-n-sıy-dım," dedi Rose son kelimede tereddüt etmiş gibi duraklayarak. Ve adeta ondan onay beklercesine, yatağın üzerindeki cansız bedene doğru çevirdi bakışlarını.

Oradaydı. Tam ortadaki divanın üzerinde. Boylu boyunca dümdüz uzatılmış, elleri göğsünde özenle kavuşturulmuştu. Göğüs kafesinin tam üstüne çelik bir bıçak konmuştu, vücudu şişmesin diye. Kararmış gümüş paralar yerleştirmişlerdi gözkapaklarının üzerine. Birkaç damla zemzem damlatmışlardı ağzının içine. Başının arkasında bakır bir tabakta sandal ağacı tütsüsü yakılıyordu. Tek bir pencere dahi açık, hatta aralık bile olmadığı halde, iki-üç dakikada bir odadaki duman hareketlenip raks ediyordu, duvarların ardından sızan bir esintiyle sürüklenircesine. Duman evvela yükselip divanın üzerinde zikzaklar çiziyor, nihayet ölünün ayaklarına ulaştığında grimsi bir buluta dönüşüp, dağılıyordu. Bazen de farklı bir rota takip ediyor, alıcı kuşlar gibi iniyordu cesedin üzerine, halkalar çize çize. Zaten keskin ve yakıcı olan sandal ağacı kokusu anbean öyle yoğunlaşıyordu ki, herkesin gözleri sulanıyordu. Umrunda değildi kimsenin, zaten ağlıyorlardı. Odanın içi hepsi de kadın, hepsi de gözyaşı dökmekte olan misafirlerle doluydu.

Bir kişi hariç.

Başköşede, adeta sıkışmış bir halde, sakat imam oturuyordu. Yüksek sesle Kuran-ı Muciz'ul Beyan'ı okurken tam bir kendinden geçmişlikle sallanıp duruyordu. Aksamayan bir tempoyla okuyordu; hızlanıp hızlanıp aniden duruveren, nefesini kazanır kazanmaz yeniden hızlanan cüretkâr bir ritimle. Armanuş imamın ufak tefek vücuduyla etrafını çevreleyen kadınların iriliği arasındaki bariz zıtlığa dikkatini vermemeye çalıştı. Adamın el parmaklarının bulunması gereken yerdeki boşluğa da bakmamaya uğraşıyordu bir yandan. Ama ne mümkün? İmamın iki elinde de birer buçuk parmak vardı sadece. Her iki eldeki kayıp üç buçuk parma-

ğa ne olduğunu merak etmemek mümkün değildi. Öyle mi doğmuştu, çocukluğunda hastalık mı geçirmişti, yoksa sonradan mı kopmuşlardı acaba? Kaza mıydı yoksa kasıt mı? Hikâyesi her ne olursa olsun, bütün bu kadınların kendilerini imamın yanında bu kadar rahat hissetmelerinin bir sebebi de, adamın vücudundaki bu eksiklikti belki.

Mükemmelliğinin anahtarı namükemmel oluşundaydı. Pürüzsüz kutsiyetinin esran bizzat dünyevi kisvesindeki arızaydı. Yarım adamdı. Hem erkekti, şüphesiz, hem de öylesine kutsaldı ki, insan ona erkek gözüyle bakamazdı. Din adamıydı, şüphesiz, ama sakatlığı yüzünden ne kadar fani olduğunu görmezden gelmek imkânsızdı. Eşiklerin adamıydı. Ve eşiklerdeki bütün ruhlar gibi arada sıkışmış bir havası vardı. Her halükârda sakat imamın, zihninde Kuran'ın sayfalarını çevirmek için ne parmağa ihtiyacı vardı ne de ele. Hepsini belleğine kazımıştı, her suresini, harfi harfine.

Elif, lâm, vav... harf-i illeti de bilirdi harf-i mucizeviyi de. Parmağa, hatta göze dahi, ne hacet.

Sure aralarında imam, anlık molalar verip, o mübarek kelimelerden ağzında kalan tada varmak istercesine ağzını şaplatıyordu. Alabildiğine çıkık adem elması hızla inip kalkıyordu. Derken tekrar başlıyordu okumaya. Tek kelime Arapça bilmeyen ve nerde ne dendiğini mümkünü yok sezemeyen kadmlann gene de yüreklerinin tellerinin titremesinin sebebi hikmeti işte bu inişli çıkışlı ritimdi. Gözyaşlarını tutamasalar da, imamın sesini bastıracak kadar yüksek sesle ağlamamaya gayret ederlerdi daima. Fazla alçak sesle de ağlamazlardı gerçi; akordu topluca yapılmış bir enstrüman gibiydi yas tutan kadınlar korosu. .

İmamın yanında, en itibarlı ikinci' mevkide, Cicianne oturuyordu; minnacık vücudu güneşe serilmiş, buruşmuş erik kurusu gibiydi. Öylesine susuz, öylesine buruş buruş. Her yeni gelen elini öpüp taziyelerini dile getiriyordu ama Cicianne'nin onları duyup duymadığını anlamak zordu. Genelde elini her öpene şöyle bir bakıyordu ahcı gözle. Ama zaman zaman misafirlerden birine soruyla karşılık verdiği de oluyordu. "Sen kimsin canım?" diye soruyordu akrabalarına ya da ahir ömürlük arkadaşlarına, ya da "Bunca zaman nerelerdeydin, sakın bir daha arayı böyle açma hayırsız!" diye azarlıyordu hiç tanımadığı insanları. Alışılagelmiş sessizlikleri ile herkesi susturacak kadar beklenmedik cümleleri arasında bazı bazı duruyor, belirgin bir panikle gözlerini kırpıştırırken, yüzünde bomboş bir ifade peydahlanıyordu. Böyle anlarda bütün bu insanların neden oturma odasına doluştuklarına ve neden bu kadar ağlayıp sızladıklarına akıl sır erdiremiyordu. Yanakları neredeyse tümüyle içeri çökmüş, kına kızılı saçları eşarbının altından taşmış, saniyeden saniyeye değişen günbatımı gibi esrarengiz oturuyordu öylece.

Divan hareketsizdi, kadınlarsa sürekli hareket halinde. Divan beyazlara bürünmüştü, kadınların çoğu karalara. Divan sessizdi, kadınlar safi ses - ölülerin tam aksini yapmak, yaşamın gereği ve yaşadığının göstergesiymiş gibi.

Nice sonra bütün kadınlar ayağa kalkıp başlarını eğdiler. Yüzleri keder, hürmet, aynı zamanda merakla tetikte, imamın odadan çıkışını seyrettiler. Onu kapıya kadar uğurladıktan sonra tutup parmaklan eksik ellerini öptü Banu Teyze. Defalarca teşekkür etti ve bol bol bahşiş verdi.

İmamın çıkmasıyla havayı keskin bir çığlığın deşmesi bir oldu. Kimsenin daha evvel gördüğünü hatırlamadığı tıknaz bir kadındı sesin müsebbibi. Çığlığı kulak zarlannı delen desibellere çıktı, bir anda yüzü kıpkırmızı kesildi, sesi hınltılandı, bütün vücudu zangır zangır titremeye başladı. Öyle feci bir haldeydi ki, öyle acılı ve yaslı, diğerleri susup huşu içinde seyrettiler. Feryadı öyle dokunaklıydı ki, rol yaptığını bilmekle beraber, çok geçmeden diğer kadınlar da ona eşlik edip, kendilerini bırakıverdiler.

-ci ya da -cı takısı ekleyerek her şeye, yeni yeni meslekler icat edebilirsin Türkçede.

Tıknaz kadın ölü evine gelip ağlaması için tutulmuş bir *paralı yasçı* idi, hiç görmediği insanlar için kendini paralayabilecek biri.

Bu tarrakanın ortasında, matemin bu kadar gürültülü ve böyle kamusal bir hal almasını yadırgayan Rose oturuyordu tüyleri diken diken. Sürekli kaynaşan kalabalığın içine atılmış gibi hissediyordu kendini. Tam bir uyum ve şaşmaz bir akışkanlık vardı odada. Giden her misafirin yerine bir yenisi geliyordu. Koltuklara, kanepeye, yer minderlerine tünüyorlardı, omuzlan değecek kadar yakın. Sessizce selamlaşıyor, konuşmadan anlaşıyorlardı. Tek başlarına son derece sessiz, birlikte yas tutarken son derece gürültücü olan bir dolu kadın. Rose bunlardan tedirgin oladursun, Armanuş yas töreninin kurallarını seçmeye başlamıştı bile: Evde yemek pişirilmediğini anlamıştı mesela; her misafir bir tepsi yemek getiriyordu onun yerine. Öyle ki mutfak tencerelerle, sahanlarla, türlü türlü tabaklarla dolmuştu. Görünürde tuz, et, içki yoktu. Kokular gibi sesler de denetim altındaydı. Müziğe izin yoktu: televizyona, radyoya... Aklına Johnny Cash düştü Armanuş'un. Johnny Cash düşünce de Asya. Sahi, neredeydi o?

Onu bir grup komşuyla çevrelenmiş halde kadife kanepenin köşesine ilişmiş buldu. Çenesini kaldırmış, kaşlarını çatmış, belli ki düşüncelere dalmıştı. Bakışları ölüye mıhlanmıştı. Ara ara, kuzguni saç tutamlarını çekiştiriyordu dalgın dalgın. Armanuş tam onun yanına gidecekti ki, Zeliha Teyze'nin usulca kızının yanına çöktüğünü ve anlaşılmaz bir yüz ifadesiyle kulağına bir şey fısıldadığını gördü.

Her ne dediyse Asya'nın yüzü döndü.

Divanda boylu boyunca uzanıyordu ölü.

Durmadan inleyip ağlayan kadınlar arasında sessizce oturuyordu Asya, yüzünden renk çekiliyordu. Yıllanmış bir sırrı fısıldıyordu Zeliha Teyze kulaklarına.

"Sana inanmıyorum," dedi Asya aniden hiddetlenerek.

"İnanmak zorunda değilsin," diye mırıldandı Zeliha Teyze alabildiğine sakin. "Ama sonunda sana bir açıklama yapmam gerektiği kafama dank etti. Şimdi yapmazsam bir daha yapamam. Ya şimdi söylemeliyim ya hiç. Öldü çünkü. Gömülmeden evvel bilmeye hakkın var..."

Hareket edebilmek için bu cümleyi duymayı bekliyormuş gibi ayaklandı Asya. Gözlerini cesetten ayırmadan ve hiç ama hiç kimseyi umursamadan, yürüdü divana doğru. Demek cennetin asma bahçeleri gibi mis kokulu, katıksız ve yemyeşil bir defne sabunuyla tepeden tırnağa temizlenen; oyulup, durulanıp, itinayla silinen; üç parçalı kefene sarılmadan evvel musalla taşının üzerinde kurumaya bırakılan ve ihtiyarların aynı gün ivedilikle gömülmesi konusundaki ısrarlı tavsiyelerine rağmen mezarlığa değil, bizzat Kazancı hanesine götürülmek üzere cenaze arabasına yerleştirilen; demek sandal ağaçlarıyla tütsülenen, ağzına zemzem suları damlatılan, çelik bir bıçak ve iki kararmış para altında hareketsiz boylu boyunca uzanan bu ceset, babasıydı.

Dayısı... babası... dayısı... babası...

Asya başım kaldırıp, Zeliha Teyze'ye baktı. Birden onun bunca zaman kendisine neden "teyze" denmesine itiraz etmediğini anladı.

Teyzesi... annesi... teyzesi... annesi...

Asya ölmüş babasına doğru bir adım attı. Bir adım daha. Duman yoğunlaşmıştı. Odanın bir yerlerinde Rose acıyla inledi. Sonsuz bir zincir halinde bütün diğer kadınlar da. Herkes ve her şey bir etki-tepki ve ezgi-ritim zinciriyle bağlıydı birbirine. İç içe geçmişti bütün hikâyeler, sahipleri ister fark etsin ister etmesin. Bu asla nihayete kavuşmayan silsilenin herhangi bir yerindeki bir atımlık hareket, zincirin başka bir yerinde bir eylem peydahlıyordu. Her yeni ses, başka bir yerde bir yankı doğuruyordu.

"Baba..." diye mırıldandı Asya.

Evvela kelâm vardı, der İslamiyet, her türlü varoluştan ve varlıktan evvel kelâm vardı.

Ne var ki Asya'nın indinde babasıyla ilişkisi-iüşkisizliği bunun tam aksini içerir gibiydi. İlk başta kelâmın kendisi değil, biz-

zat yokluğu vardı. Telaffuz edilmemiş bir kelimeydi *baba.* Yoktu. Yokluğu geliyordu her tür varoluştan ve varlıktan önce.

Bir varmış bir yokmuş.

Uzun, çok uzun zaman önce, çok da uzak olmayan bir ülkede, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, pireler berber develer tellal iken... ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken... dünya tepetaklak ve zamanın bir adaşı olan "dehr" dönüp duran bir halka, kuyruğunu yutan bir yılan iken, gelecek geçmişten daha ihtiyar, geçmiş yeni ekilmiş tarlalar kadar ter-ü taze iken...

Bir varmış bir yokmuş. Tanrı'nın mahlukları tahıl kadar çokmuş; fazla konuşmak günahmış.

Günahmış çünkü haddinden fazla konuşursan hatırlamaman gerekenleri hatırlayabilir, anlatmaman gerekenleri anlatmaya başlayabilirsin. Her ailede sırlar vardır saklı kalması gereken. Her ailenin günahları vardır kabir defterlerine kaydedilen.

Olur da eline geçirirsen o defterlerden birini, orada rastgelebilirsin söze dökülmeyecek olana.

Potasyum siyanid saydam bir bileşiktir. Potasyum tuzu ve hidrojen siyanid elementlerinden mürekkeptir. Şekere benzer bir parça ve gayet kolay çözülür suda. Bazı başka zehirli bileşiklerin aksine bariz bir kokusu vardır. Hoş bir koku...

Badem gibi kokar bu zehir. Acı badem gibi.

Bir kâse aşure, olur ya kavrulmuş fındıkların ya da nar tanelerinin yanı sıra potasyum siyanid damlalanyla da süslenirse, bu ikinci maddenin varlığını tespit etmek zordur. Ne de olsa aşurenin doğal malzemeleri arasında da badem vardır. Yiyen, kokuyu yadırgamaz. Son ana kadar neyi kaşıklamakta olduğunu anlamaz.

"Sen ne yaptın efendim," diye cırladı Ağulu Bey. "Dünyanın gidişatına müdahale ettin!"

Banu Teyze ruj yüzü görmemiş dudaklarını kemirdi. "Ettim ya," dedi yanaklarından yaşlar süzülürken. "Ona aşureyi ben verdim ama yiyip yememek kendi bileceği şeydi. Ne yaptığını biliyordu benim kardeşim! Azrail'in onu kırk birinden evvel bulacağını, Çin-i Maçin'e dahi kaçsa bu sefer de orada enseleyeceğini biliyordu. Ecel gelip almadan, o attı ilk adımı. Böylesinin daha yeğ olacağına karar verdi. Mazinin külfetiyle yaşamaktan daha haysiyetli değil mi böylesi? Tercih kendisinindi."

"Öyle bile olsa bu senin günahını hafifletir mi efendim?" dedi Ağulu Bey.

"Hafifletmez elbet," dedi Banu Teyze kısık bir sesle. "Karışmamalıydım. Dayanamadım. Gaibten gelen bilgi neye yarar o bilgiyle bu cihanda bir şeyler yapamadıktan sonra? Terazi niye yapılmış, adil tartsın diye. Kalem niye yaratılmış, yazsın da iz bıraksın diye. Kitap niye yazılmış, şimdiki nesiller atalarının hatalarından ders alsın diye. *Allahım hafızamı kaybetmekten koru.* Unutkanlık hastalığı için okunacak duayı veren Rabbim, silinmeyen hafıza için de bir dua verseydi ya bana. Bildiklerimin ağırlığı altında ezilmemek için..."

"Sanmam ki Allah seni affetsin," dedi Ağulu Bey keyifle ve kibirle.

"Haklısın. Faziletli kulların arasından kovuldum artık sonsuza kadar. Ama Allanın bildiğini cininden niye saklayayım, Rabbim biliyor ya, zerre pişmanlık yok yüreğimde."

"Ya Ermeni kız? Ona babaannesinin sırrım söyleyecek misin?" diye sordu Şekerşerbet Hanım, efendisinin ağlamasını çaresizlikle seyrederken.

"Söyleyemem. Taşıyamaz, yük olur yavrucağa. Hem inanmaz bana."

"Hayat tesadüflerden ibarettir, efendim." Bunu söyleyen Ağulu Bey'di gene. *Tesadüfler tesadüfi midir yoksa tevafuki mi?*

"Ona hikâyeyi anlatmayacağım. Ama bunu ona vereceğim," dedi Banu Teyze çekmeceyi açıp, nar broşu mahfazasından çıkararak.

İnsanlar ikiye ayrılır: beşikten mezara sabitkadem bir isimle anılanlar, yani içine doğdukları hakikate uygun, kimliğe.sadık kalanlar; bir de isimlerini koruyamayanlar, yani harfleri yap boz, ruhları arızalı olup da durmadan yeni adlar ve lakaplar alanlar, isim bolluğunda tarifsiz kalanlar.

Bir zamanlar bu broşun sahibi olan Şuşan Nine, bir değil birden fazla ismi olanlardandı. Birbiri ardına isimler almaya, hayatının her yeni safhasında bir önceki ismini bırakmaya yazgılı bir göçmen ruh. Şuşan İstanbuliyan olarak doğmuş, Şermin 626 olmuş, Şermin Kazancı'ya dönüşmüş, nihayet Şuşan Çakmakçıyan olarak vefat etmişti. Edindiği her yeni isimle birlikte bir yanını sonsuza kadar kaybetmişti.

Rıza Selim Kazancı mahir bir işadamı, örnek bir vatandaş ve sevecen bir kocaydı. Cumhuriyet döneminin başlangıcında, ulusun bütün yurdu donatacak kadar bol bayrağa ihtiyaç duyduğu bir zamanda, kazancılığı bırakıp bayrak imalatına geçecek kadar ileri görüşlüydü. Bu sayede ileride İstanbul'daki en zengin işadamlarından biri olacaktı. Yetimhaneyi o sıralarda ziyaret etmişti; müdürüyle toplu bir alımı müzakere etmek için. Orada, loş koridorda, din değiştirmiş bir Ermeni kızı gördü. Tesadüfen öğrendi bu kızcağızın iki cihanda en çok saygı ve bağlılık duyduğu adamın, Levon Ustanın yeğeni olduğunu. Ustasının ailesine yardım etme sırasının kendisine geldiğini düşündü. Yine de çok sayıda ziyaretten sonra ona evlenme teklif ettiğinde bunu salt iyilik olsun diye değil, âşık olduğu için yapacaktı.

Rıza Selim karısının geçmişini geride bırakabileceğine emindi. Ona karşı müşfik davranırsa, bir çocuk ve harika bir ev verirse, yarasının yavaş yavaş iyileşeceğine inanıyordu. Ruhsal nekahat zaman meselesiydi. İnanıyordu ki kadınlar ilk çocuklarını doğurduktan sonra kendi çocukluklarının yükünü taşımayı bırakırlar. Öylesine emindi kendinden, sevgisinden... Bu yüzden de karısının ağabeyiyle kaçıp, Amerika'ya gitmek için onu terk ettiği haberini aldığında önce bu habere inanmayı reddetti, sonra da karısını reddetti.

Şuşan, Kazancı ailesinin kayıtlarından silindi, kendi oğlunun belleğinden de.

Levon ya da Levent adını almak Şuşan'ın oğlu için bir şey değiştirmemişti. Her halükârda ismiyle müsemma olamadı. Hırçın ve haşin bir adamdı. Evin dışında olabildiğince medeni ve selis huylu ama dört kızıyla oğluna karşı her daim sert ve zalim.

Hikâyeler birbiriyle öyle iç içedir ki nesiller önce vuku bulmuş hadiseler şimdiki zamanın tümüyle alakasız gelişmelerine etki eder. Geçmiş geçip gitmez kolay kolay. Levent Kazancı o kadar otoriter ve baskıcı bir baba olmasa, tek oğlu Mustafa bambaşka biri olmaz mıydı? Nesiller önce 1915'te Şuşan yetim kalmasa, 2005'te Asya diye bir piç olur muydu?

Hayat iç içeliklerden ibarettir ve tesadüf ile tevafuk aynı şey değildir. Bazen bunu idrak edebilmek için insana kötü bir cin gerekir.

Akşama doğru Zeliha Teyze bahçeye çıktı. Bütün purolarını çoktan tüttürmüş olan Aram hâlâ orada bekliyordu.

"Çay getirdim," dedi. Mart rüzgân yüzlerini okşarken, uzaklardan denizin, yeşeren otların ve zamansız açmak üzere olan badem çiçeklerinin kokularını getirdi.

"Teşekkür ederim sevgilim," dedi Aram. "Ne güzel bardak bu böyle."

"Beğendin mi?" Zeliha Teyze bardağı elinde çevirirken, yüzü bir hatırayla aydınlandı. "Ne tuhaf. Şimdi fark ettim. Bu bardak takımım tam yirmi yıl önce almıştım. Çok tuhaf!"

"Tuhaf olan ne?" diye sordu Aram. Tam o anda bir yağmur damlası başına düştü.

"Hiç," dedi Zeliha Teyze, sesi alçalmıştı. "Bu kadar dayanacağını düşünmemiştim hiç. Çok kolay kınlıyorlar diye itimat etmedim hiçbir zaman bu bardaklara. Ama bak, nasıl da haksız çıkardılar beni. Dayanıyorlarmış işte. Çay bardakları bile!"

Birkaç dakika sonra Beşinci Sultan pencereden atladı; midesi dolu, gözleri mahmur, hareketleri yavaş. Etraflannda bir daire çizdikten sonra Zeliha Teyze'nin yanına kıvnldı. Bir müddet titizlikle patisini yaladı, tüylerindeki kirleri ayıkladı. Oracıkta kıvrılıp uyumaya hazırlanmıştı ki aniden bir şey tarafından dürrülmüşçesine yerinde sıçradı. Dinginliği neyin bozduğunu anlamak için merakla etrafina bakındı. Cevap yerine ılık bir damla indi burnuna. Sonra bir damla daha, bu seferki başına. Derin bir memnuniyetsizlikle ağır ağır kalktı, gerindi. Bir damla daha. Hoşnutsuz, irkildi. Süratle eve yollandı.

Belki dünyanın kurallarını bilmiyordu kedi. Gökyüzünden düşen hiçbir şeye küfredilmemesi gerektiğini tembihleyen olmamıştı ona. Kimse dememişti, ne yağarsa yağsın tepene semadan, kabulundür.

Buna yağmur da dahil.

www.webturkiyeforum.com

by Ayhan

ELİF ŞAFAK

roman

"Kocanızın izni lazım elbette," diye devam etti sekreter, artık cıvıltılı olmayan sesiyle. "Tabii eğer evliyseniz...?"

Odadakilerin meraklı bakışları üzerinde ağırlaştı. Ne var ki Zeliha'nın yüzünde ne sıkıntıdan eser vardı ne mahcubiyetten. Bu toplumsal işkenceden keyif alıyor değildi elbette ama içinden bir ses başkalarının fikirlerini ve yargılarını umursamamayı öğütlemişti ona. Ne de olsa fark etmeyecekti sonuç olarak. Son zamanlarda bazı kelimeleri kişisel sözlüğünden çıkarmaya karar vermişti, "utanç" pekâlâ bunlardan biri olabilirdi. Bu kürtaja onay verecek bir koca yoktu ortada. Bu çocuğun bir babası yoktu.

Neyse ki kocanın olmayışı formalitelerde bir avantaja dönüştü. Görünüşe göre kimsenin yazılı iznini almasına gerek yoktu. Bürokratik düzenlemeler, evli çiftlerin bebeklerini kurtarmak için gösterdikleri özeni evlilik dışı doğan bebekler için göstermiyordu anlaşılan. Babasız bir çocuk neticede bir piçti ve İstanbul'da bir piç, sallanan bir diş gibi her an düşmeye hazırdı.

Baba ve Piç, İstanbul-San Francisco hattında gidip geliyor: Müslüman-Türk Kazancı ailesiyle Ermeni asıllı Amerikalı Çakmakçıyanların 90 yıla yayılan öyküleri iç içe. Kederli bir geçmişi tamamen unutmak mı daha doğru, geçmiş bilincini beraberinde taşımak mı? Diğer yandan bir kadınlar romanı Baba ve Piç: Erkeklerin apansız ve açıklamasız ölüverdiği, geriye hep kadınların kaldığı bir sülaleden dört kuşak kadının hikâyesi. Anneannelerin, ciciannelerin, teyzelerin hafızalarıyla can bulan bu romanı severek okuyacaksınız.

Metis Edebiyat | Roman
ISBN 975-342-553-8

Metis Yayınları
www.metiskitap.com

16.50 YTL